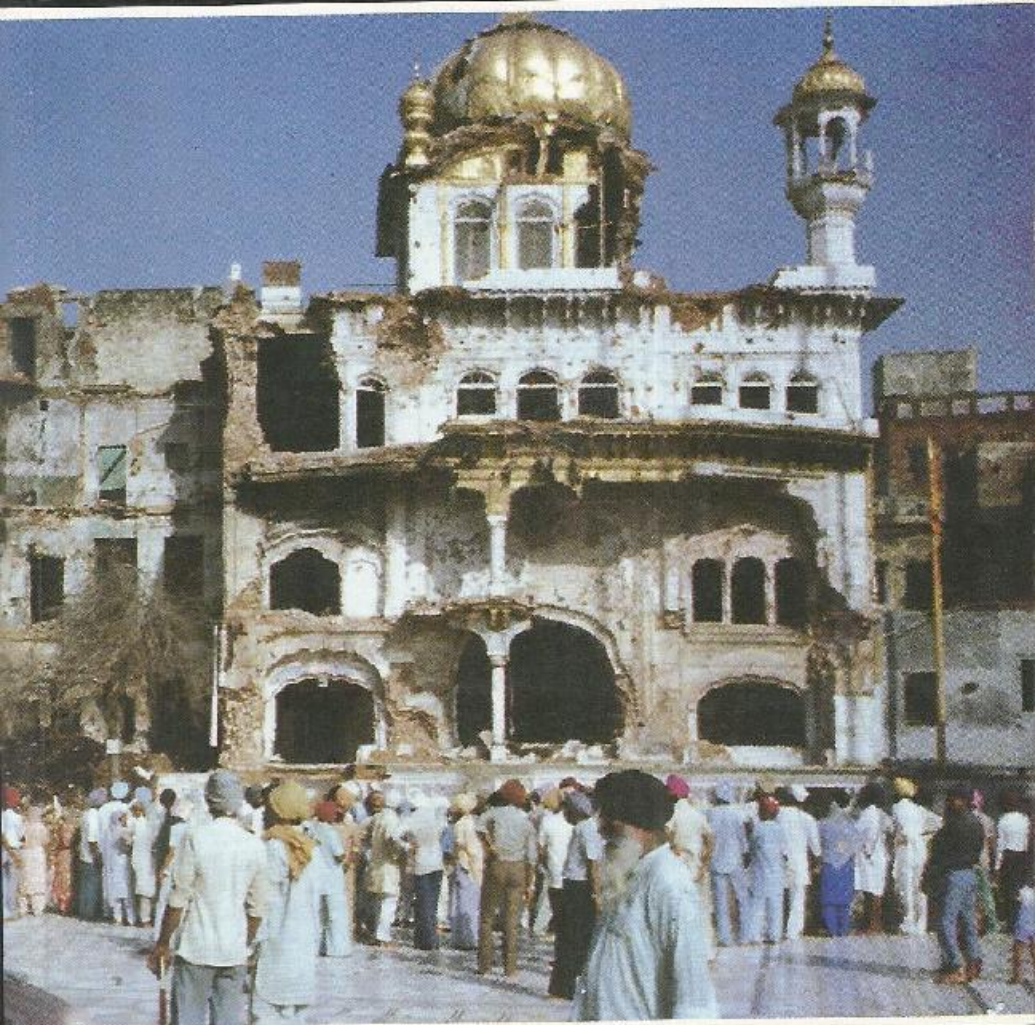

ਜੂਨ, ੮੮

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਚੁਨ, ੮੪ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਗ੍ਰਹਿਣ

ਲੇਖਕ :

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

© ਲੇਖਕ

ਟਾਈਟਲ ਤੇ ਬੈਕ ਫੋਟੋ :

ਸਤਪਾਲ ਦਾਨਿਸ਼

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : ਜੁਲਾਈ 2002

ਤੀਜੀ ਵਾਰ : ਮਈ 2005

ਕੀਮਤ : 160-00 ਰੁਪਏ

ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :

ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼

ਬਜ਼ਾਰ ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - 143 006

S.C.O. 223-24, ਸਿਟੀ ਸੈਂਟਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ - 143 001

E-mail : singhbro@vsnl.com

Website : www.singhbrothers.com

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ

235, ਅਜੀਤ ਨਗਰ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਫੋਨ : 0183-258 1682

ਪ੍ਰਿੰਟਰ :

ਪ੍ਰਿੰਟਵੈੱਲ, 146, ਇੰਡਸਟ੍ਰੀਅਲ ਫੋਕਲ ਪੁਆਇੰਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਸਮਰਪਤ

ਆਪਣੇ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਪਿਤਾ

ਗੁਰਪੁਰਵਾਸੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਦੇਵਾਲ

ਅਤੇ

ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖੂਨ 'ਤੇ ਬਣੀ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ
ਮਿੰਨੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ' ਦੇ ਉਜਲ ਭਵਿੱਖ ਨੂੰ ਜਿਸ ਵਿਚ
ਦਾਸ ਨੂੰ ੪੩ ਸਾਲ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦਾ
ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਤਤਕਰਾ

* ਭੂਮਿਕਾ	VI
* ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ	X
* ਦੋ ਸ਼ਬਦ	XIII
* ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜਨਾ	੧
* ਰਿਸਦੇ ਜਖ਼ਮ: ਜੂਨ ਚੌਰਾਸੀ 'ਚ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਜਥਾ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ	੭
* ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੈਂਪਸ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਢੇ ਹੇਠ	੧੭
* 'ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ' ਕੀ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਸੀ?	੨੧
* ਕੌਮ ਦੇ ਮੁੱਤ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਖਲੋਣ ਦੇ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ	੨੫
* ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵੱਠੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਪੋਚਾਪਾਚੀ ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ	੨੯
* ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ	੩੬
* ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਦੁੱਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ	੪੦
* ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ	੪੪
* ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਬੋਹੜ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ.....	੪੮
* ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਹੱਡੀਂ ਹੰਢਾਏ ਤਜਰਬੇ	੫੦
* ਅਤਿਅੰਤ ਬਿਖੜੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੇ ਯਤਨ	੫੫
* ੨੮ ਜਨਵਰੀ, ੮੬ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ	੬੦
* ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ	੭੩
* ੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੮੬ ਦਾ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ	੭੬
* ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਮੇਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ 'ਤੇ	੮੦
* ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਪੁਲਸ ਦਾਖਲ ਤੇ ਸ੍ਰ: ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ	੮੨
* ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਪੀਲ	੮੪
* ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਠਿਨ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਹੋਇਆ ਨਵੰਬਰ, ੮੬ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ?	੮੭
* ਅਜਲਾਸ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ ਮਤੇ	੧੦੧
* ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੇ 'ਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਰਤੂਤ	੧੦੫
* ਮਾਮਲਾ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਗਵਾ ਤੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ	੧੦੭
* ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਕਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ	੧੧੧
* ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਢੇ ਹੇਠ	੧੧੮
* ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ	੧੨੦
* ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ 'ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ	੧੨੩

* ਜਦੋਂ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਚੋਬਾਰੇ 'ਚ ਕਰਨੀ ਪਈ	੧੨੫
* ਅਕਤੂਬਰ, ੮੭ ਦਾ ਅਜਲਾਸ	੧੨੬
* ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ 'ਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨਆਈਆਂ ਦਾ ਦੌਰ	੧੨੮
* ਰੋਡੇ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ	੧੩੨
* ਕਿਵੇਂ ਪਿਸਦੇ ਰਹੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੜਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੇ?	੧੩੬
* ਮਾਮਲਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ	੧੪੦
* ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਲਿਸ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਕੀ ਸੀ?	੧੪੧
* ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ- ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਕਾਮ	੧੪੬
* ਸ੍ਰ: ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਕੱਤਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੁਖਾਵੇਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ	੧੬੧
* ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਕੱਤਰਸ਼ਿਪ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਥਿਤੀ	੧੬੮
* ਟੌਹੜਾ-ਪੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤਕਰਾਰ	੧੭੬
* ਕਲਕੱਤਾ ਬਨਾਮ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ	੧੮੪
* ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਮਨਾਈ ਗਈ ਸੁੱਖਾ ਜਿੰਦਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਯਾਦ	੧੮੯
* ਅਕਤੂਬਰ ੯੨ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ	੧੯੨
* ਸਖਤ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਫਲ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ	੧੯੫
* ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਵਰਤੇ ਗਏ ਭਾਈ ਰੋਡੇ ਹੁਰੀਂ?	੧੯੭
* ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਹੋਣ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਈਆਂ	੨੦੦
* ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਏਕਤਾ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਇਆ ਸੀ	੨੦੫
* ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ	੨੧੦
* ਟਕਸਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ	੨੨੦
* ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ.....	੨੨੫
* ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੂਰੀਆਂ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ	੨੩੩
* ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਈ	੨੩੪
* ਸਿੱਖ ਜਗਤ 'ਚ ਨਵੇਂ ਉਠੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ	੨੩੬
* ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਮੇਂ-ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਤਾ	੨੩੮
* ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ	੨੩੯
* ਮਸਲਾ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਪਟਿਆਲਾ ਜਾਣ ਦਾ	੨੪੦

* ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਅਦਬੀ ਰੋਕਣ ਹਿਤ ਹੁਕਮਨਾਮਾ	੨੪੩
* ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਵੰਗ ਸਬੰਧੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ	੨੪੪
* ਭਨਿਆਰੇ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ	੨੪੬
* ਰਾਗੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ	੨੪੭
* ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਲੁਬਾਣਾ ਦਾ ਕੇਸ	੨੪੮
* ਟੋਹੜਾ ਬਾਦਲ ਦੂਰੀ ਵਧਦੀ ਹੀ ਗਈ	੨੫੦
* ਬਾਦਲ ਟੋਹੜਾ ਖਿਚੋਤਾਣ 'ਚ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ	੨੫੨
* ਦੋ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ	੨੫੭
* ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ	੨੬੨
* ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਜਾਰੀ	੨੬੬
* ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਨ ਤੋਂ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ	੨੭੦
* ਸੂ: ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਮਣ	੨੭੧
* ਬਾਦਲ ਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਹਿੱਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	੨੭੩
* ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ	੨੮੨
* ੧੦-੦੨-੯੯ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ	੨੮੬
* ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ	੨੯੨
* ਮਸਲਾ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ	੨੯੫
* ਮਾਰਚ, ੯੯ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ, ਪੈਂਤੜੇ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ	੨੯੭
* ਮਸਲਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਜੰਤਰੀ ਦਾ ਬਨਾਮ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ	੩੦੩
* ਮਾਮਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਸਫਲ ਆਯੋਜਨ	੩੨੩
* ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ?	੩੨੭
* ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ-ਖਰਚ ਦੀ ਨੀਤੀ	੩੩੩
* ਕਿਵੇਂ ਅਣਦੇਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ!	੩੩੪
* ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ?	੩੪੬
* ਸੁਝਾਅ	੩੪੮

ਭੂਮਿਕਾ

ਉਨ੍ਹੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦਹਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਲਹਿਰ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲੀ ਚੇਤਨਾ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੇ ਬੜੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨਾਲ ਸੰਨ ੧੯੨੦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ' ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕੋ-ਇਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੇ ਸੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪੱਕੇ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੀ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਭਾਰਤ ਭਰ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਵੀ ਵਿਆਪਕ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਅਕਾਲੀ ਧੜੇ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਹੋਵੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਉਸੇ ਧੜੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਸਭ ਧੜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਪਰ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦੌੜ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਧੜਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਰਟੀ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਘਟਾ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੈਂਬਰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਆਬਾਦੀ ਹੋਰਨਾਂ ਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਰਵਜ਼ੋਰ, ਸਰਬ-ਪ੍ਰਵਾਣਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸੰਸਥਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਦਾ ਗ੍ਰਾਫ਼ ਡਿਗਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਵੱਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਖ ਗਵਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ, ਨਾਰਥ ਅਮਰੀਕਾ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਵੱਖਰੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਨ ਬਾਅਦ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹਨ। ਇਸਦੇ ਦੋ ਕਾਰਣ ਹਨ, ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਆਮ ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਆਸਾਂ ਲਾਈ ਬੈਠੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਕਲੋਨੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਆਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅੱਗੇ ਨਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸੜਕਾਂ ਪੱਕੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਆਲ ਪਾਇਆ। ਸਦਕੇ ਜਾਣੀਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ, ਉਸਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਜਿੱਤ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਪਰ ਕਰਾਂਗਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਲਾਨਾ ਬਸਟ ਬਾਰੇ ਵੀ ਬਹੁਤ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹ ਦੋ ਅਰਬ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੀ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸਰਮਾਇਆ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਲਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਇਸੇ ਸੰਸਥਾ ਕੋਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ

ਸੰਗਤ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, ਇੰਜਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਚੰਗੇ ਅਤੇ ਸਸਤੇ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਆਸ ਇਸੇ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਕਰੇਗੀ। ਪਰ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸੰਗਤ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਉਤਰੀ। ਦੂਜਾ ਕਾਰਣ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਘਟਣ ਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਉਪਰ ਗੈਰ-ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ (ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਅਹੁੱਦੇਦਾਰ) ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਨੀਵੇਂ ਕਿਰਦਾਰ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਆਏ ਦਿਨ ਸੁਣਨ/ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਮ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਦੁਖੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ ਕਾਰਣ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਆਸ ਨਹੀਂ। ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਹੁੱਦੇਦਾਰ ਦੀ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੌਰਾਨ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚਲੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਜੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਫੈਲ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਬਚ ਸਕਦੀ ਹੈ।" ਸਿਆਸੀ ਦਖਲ ਕਾਰਣ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਨੂੰ ਨੱਥ ਨਹੀਂ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਕੁਝ ਪੰਥ-ਦਰਦੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸਦੇ ਬਦਲ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਸੰਸਥਾ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਹ ਵਿਅਕਤੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਬਹੁਤ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਬਹੁਤ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਇਮ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਆਸਾਨ ਕੰਮ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਇਸਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਸੰਸਥਾ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗਾ? ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਹਸਰ ਅਸਾਂ ਨੇ ਹੁਣੇ-ਹੁਣੇ ਵੇਖਿਆ ਹੈ। ਢਾਹੁਣਾ ਆਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋੜ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਨ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵੀ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥਕ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵਸੀਲੇ ਪੈਦਾ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵਖਰੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਕੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕੌਮੀ ਸਰਮਾਏ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਸਕਾਂਗੇ। ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਜ਼ਜ਼ਬਾਤੀ ਨਾਅਰੇ ਤਾਂ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪਰ ਕੌਮ ਦਾ ਭਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕਈ ਵੇਰ ਸਰਕਾਰ ਬਣਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪਤਿਤਪੁਣਾ, ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਦਾ ਰੁਝਾਣ ਅਤੇ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਮੱਕੜ-ਜਾਲ ਵਧਦਾ ਹੀ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹੋਰ ਉਸਾਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ।

ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵੀ ਸੁਧਰ ਜਾਵੇਗੀ। ਵੋਟ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਘਟੇ-ਘਟ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੀ ਸਿਧ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਦੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਅਤੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਭੁੱਕੀ ਵਰਗੇ ਨਸ਼ੇ ਵਰਤਾ ਕੇ, ਕਿਸ ਪੰਥਕ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ? ਪਿਛਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਆਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਦੋ-ਚਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖ਼ਰਚ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਨਸ਼ੇ ਆਦਿ ਵੰਡਣ ਵਾਲੇ

ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ। ਮੇਰੇ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸ਼ਨ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਆਖਰ ਇਤਨੀ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਆਪਣੀ ਹੱਕ-ਹਲਾਲ ਦੀ ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਕਰਕੇ ਮੈਂਬਰੀ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਪੰਥਕ ਸੇਵਾ' ਕਰਨ ਦਾ ਚਾਅ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ? ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਚੰਗੀ ਕਮਾਈ' ਕਰ ਹੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਬਣੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਪਨਪ ਰਹੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਇਹ ਮੈਂਬਰ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਕਮਾਈ' ਦੇ ਵੰਗ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਠੀਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਫੰਡ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੌਮ ਦਾ ਬਹੁਤ ਭਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੱਲਕ ਨੂੰ ਜਿਸ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਉਡਾਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਵਾਕਿਆਤ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਹ ਦਿਲ ਹਿਲਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਦੁੱਖ ਤਾਂ ਹੋਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਹੁੱਦੇਦਾਰਾਂ, ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਪਦਵੀਆਂ ਉਪਰ ਬੈਠੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੋਣ। ਮੱਕੇ 'ਚੋਂ ਹੀ ਕੁਫਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਲਗੇ ਤਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਕੇ ਪੰਥ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਜੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨੀ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਂਦੇ। ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਮਸ਼ਵਰੇ ਦਿੱਤੇ, ਉਹ ਬਹੁਤੀ ਵੇਰ ਠੀਕ ਸਿਧ ਹੋਏ।

ਹਥਲੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਚ ਕਲਰਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਉੱਚ ਅਹੁੱਦੇ ਉਪਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਕਈ ਉਤਰਾਅ-ਚੜਾਅ ਵੇਖੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਤੱਥਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ, ਖਾਤਕੂ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ੁੱਠ ਪੁਸਤਕ ਵਜੋਂ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਵੈਸੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਤੱਥ ਗੂੰਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਪਾਠਕ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੱਢੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਾ ਵੀ ਹੋਵੇ। ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਵਸਤੂਪੂਰਕ ਜਾਂਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ। ਸਮਾਜ-ਵਿਗਿਆਨੀ ਕੁਝ ਸਿੱਧੇ-ਅਸਿੱਧੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਇਕ ਹੀ ਤੱਥ ਦੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਹ ਦੋਸ਼ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਤੇ ਕਿਤੇ ਰੜਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਨੂੰ ਕੋਈ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰਖਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਬਹੁਤ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗੀ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਾਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ

ਹਨ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦੁਆਰਾ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਭੀ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹਨ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਉਭਰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਰਹੇ। ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਾਨ ਹਥੇਲੀ ਉਪਰ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਦਲ-ਟੋਹੜਾ ਦੇ ਭੇਤ ਵਿਚ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਲ ਦਾ ਸਾਥ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਉਹ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨਾਲ ਟਕਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ।

ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਲਿਖਾਰੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲਿਖਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਖਰੀ ਪੁਸਤਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਉਹ ਪੰਥ ਦੇ ਤਲੇ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕੁਝ ਸੁਝਾਅ ਪੁਸਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰਖਣ।

ਪੰਥ-ਦਰਦੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਉਹ ਭਾਗ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਚਲਿਤ ਜਾਂ ਦੁਖੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਜਿਸਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਾਡੇ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਓਪਰੇਸ਼ਨ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪਿੱਛੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਦਖ਼ਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਜਥੇਦਾਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਹਿਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ-ਹਿੰਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਖਾਸ ਰਿਆਇਤਾਂ ਅਤੇ ਇਨਾਮ ਹਾਸਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਠੱਕੇ ਬਣੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਵਰਤਾਰਾ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਹਾਊਸਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਾਜ਼ਰੀਆ ਭਰਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਤਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਉਭਰੀ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਲਈ ਸ਼ਰਮ ਦਾ ਕਾਰਣ ਬਣ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਇਹ ਪੋਪ-ਲੀਲਾ, ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੇਰ ਤਕ ਚੱਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ੇਕੀਆਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ, ਸਗੋਂ ਉਹ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਦਿਸਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਕੀ ਗੋਲਕ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਲੁੱਟ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦੰਭੀ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਟੁੰਬਣ ਵਿਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਥ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

ਗੁਰਸਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਡਾ:)

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਅਧਿਐਨ ਵਿਭਾਗ,

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ,

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ

ਅਗਸਤ, ੧੯੫੬ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੋਸਟਾਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ੧੯੫੮ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ੧੯੬੦ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਬਤੌਰ ਕਲਰਕ ਗੁ: ਧਮਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਾਲੇ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਕਾਫੀ ਜ਼ਮੀਨ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਇਨਫੋਰਸ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਮਹੰਤ ਤਪੀਆ ਸਿੰਘ ਸੀ ਜੋ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਥੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦਿਲ ਲਗਾ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੈੱਡ ਆਫਿਸ ਮੇਰੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਸੀ। ੧੯੬੧ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰੇਡ ਸੋਧੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਕ ਟੈਸਟ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੦੦ ਵਿੱਚੋਂ ੯੯ ਨੰਬਰ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਰਿਹਾ, ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਧਮਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੀ ਮੈਨੇਜਰ ਪਰਮੇਂਟ ਕਰ ਕੇ ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਡਾਕਟਰ ਹਰਬੰਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਟਰੀ ਸਨ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਨਸਪੈਕਸ਼ਨ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਿਥੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਲਾਹਿਆ ਉਥੇ ਖੁਦ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਟਰੈਕਟਰ ਵੀ ਖਰੀਦ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀਂਦ ਵਿਖੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁ: ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਕੁੱਟਿਆ ਮਾਰਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਸੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਧਮਤਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋ ਪੁਸ਼ਤ ਦਰ ਪੁਸ਼ਤ ਗੁ: ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਬਟਾਈ 'ਤੇ ਵਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਆਕੜ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਥੇ ਵੀ ਜੀਂਦ ਵਾਂਗ ਹੀ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਸੁ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੱਕ ਸ਼ੇਰਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਡਰਦੇ ਇਸ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਸੇਰਪਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਗੁ: ਸਾਹਿਬ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਚਾਬੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਓ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੇਜ ਸਕਦੇ। ਡਾਕਟਰ ਹਰਬੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਾਸ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧਾਇਆ। ਇਲਾਕੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਵਰਤ ਕੇ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ੫੦੦ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚੋਂ ਬੇਦਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਚਕਾਰ ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਸਿਆਸੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਕੰਨ ਭਰੇ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਦਿਨ ਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਚੈਕਿੰਗ ਦਾ ਛਾਪਾ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਕੋਈ ਉੱਣਤਾਈ ਤਾਂ ਮਿਲੀ ਨਾ ਪਰ ਖਿਝਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਾਰਨ ਦਾਸ ਨੂੰ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੱਸ ਕੇ ਤਬਦੀਲੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾ ਕੇ ਗੁ: ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਕਾਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਵੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਛਡਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਮੇਰੀ ਸਤਿਕਾਰਥ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤਬਦੀਲੀ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮਰਦੇ ਦਮ ਤੀਕ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਪਾਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ। ਬਿਨਾਂ ਖਰਚ ਸਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮੁਜ਼ਾਰਿਆਂ ਹੇਠੋਂ ਜ਼ਮੀਨ ਛੁਡਾ ਲੈਣੀ ਮਾਹਰਕੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ੧੯੬੩ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰੀ ਆਡੀਟਰ ਵਜੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕਮਜ਼ੋਰ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾਤ ਆਇਆ, ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਗੁ: ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਵਿਖੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ 'ਤੇ ਹੱਥ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੁੱਜੀਆਂ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਡਾਂਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕਰਨੀ ਪਈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਦੁਸ਼ਮਣ ਧੜਾ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਹ ਘਟਨਾ ੧੯੬੫ ਦੇ ਆਰੰਭ ਦੀ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਅਫੀਮ ਦੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿੱਚ ਦਮ ਲਿਆਉਣ ਕਰਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਇਕ ਹੀ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਵੀ ਇਹੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਖਤੀ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਪੱਕਾ ਅੱਡਾ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਅਫੀਮ ਦੇ ਸਮਗਲਰਾਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣੀ ਪਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤ-ਪਨਾਹੀ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਤਕੜੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਣ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਸਫਲਤਾ ਮਿਲੀ। ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਤ ਫਤਹਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਰੱਖੇ ਮਰਨ ਵਰਤ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਦਫਤਰ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਅਗਨ ਕੁੰਡ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਵਰਤ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਦਾ ਕਾਫੀ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ।

੧੯੬੬ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ੧੯੭੨ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਚੀਫ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਇਨਟਰਨਲ ਆਡੀਟਰ ਅਤੇ ੧੯੮੧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਮੈਨੇਜਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਪਿੱਛੋਂ ੧੯੮੩ ਵਿੱਚ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਬਣ ਗਿਆ। ੧੯੮੬ ਵਿੱਚ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਵਿੱਚ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੀ ਕਿਸੇ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਅਨਜਾਣਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ।

ਲੰਮੀ ਸਰਵਿਸ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰ: ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੱਕ ਸ਼ੇਰਾ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਬਾਵਾ ਹਰਿਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਨਾਲ ਵਾਹ ਪਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਗੁ: ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਕੋਟਾਂ, ਗੁ: ਅਚੱਲ ਸਾਹਿਬ, ਗੁ: ਕੰਧ ਸਾਹਿਬ ਬਟਾਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਅਕੈਡਮੀ ਬਟਾਲਾ, ਗੁ: ਸਾਹਿਬ ਸਮਾਣਾ ਰਮਦਾਸ, ਗੁ: ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਪੰਜਵੀਂ ਬਾਰਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁ: ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕੱਥੂਨਗਲ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਨਾ ਦਾਸ ਇਕੱਲੇ ਦੇ ਵੱਸ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਥਾਪਣਾ ਸਦਕਾ ਹੀ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਿਆ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਅਤੇ ਫੰਡਜ਼ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਭਾਰੀ ਕੀਮਤ ਅਦਾ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਇਸ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ ਗਏ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚਲਾਏ ਗਏ। ਧਾਰਮਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਪ੍ਰਸੰਸਾਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਰਹੀ। ਜੂਨ, ੧੯੮੪ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਦਵੀ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿਵਾਦਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਕਈ ਹੱਡ-ਬੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀਨੀਅਰ ਸਟਾਫ਼ ਸਾਹਮਣੇ ਜਦ ਕਦੇ ਚਲਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ (ਹਾਲ, ਇੰਚਾਰਜ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦਫ਼ਤਰ) ਸ੍ਰ: ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ, ਸ੍ਰ: ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੰਪਾਦਕ/ਸਹਾਇਕ ਸੰਪਾਦਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜ਼ਟ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਲਮਬੰਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲਿਆ। ਚੂੰਕਿ ਮੈਂ ਲਿਖਾਰੀ ਤਾਂ ਹੈਂ ਨਹੀਂ ਸਾਂ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਜੂਨ, ੨੦੦੧ ਵਿੱਚ ਜੂਨ, ੮੪ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਸਮੇਂ ਜਥੇ ਨਾਲ ਵਾਪਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲੇਖ ਛਪਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਲੜੀ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੱਤਰ ਪੁੱਜੇ। ਸੋ ਕਲਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਵਾਉਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣ ਗਿਆ। ਲਿਖਦਿਆਂ ਲਿਖਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਵਾਪਰੀਆਂ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਇਹ ਲੜੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਈ।

***

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਜਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਨਿਮਾਣੇ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਗੌਰਵ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹਸਤੀ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਾਸਕ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਹੀ ਸਥਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਜ਼ਮੀਨੀ ਰਸਤੇ ਆ ਕੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣ ਅਤੇ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਕੜਣ ਵਾਲੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਠੱਲ੍ਹ ਵੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਆ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਮੁੜ ਗੁਲਾਮ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੁੱਬੜ ਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਵੀ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਪੰਜੇ ਵਿੱਚ ਜਕੜ ਲਿਆ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਉੱਠੀ ਲਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਦੀ ਫਤਹਿ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸੀੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪੈਰ ਰੱਖਿਆ ਜਦੋਂ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਧਾਮ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਏ, ਜਾਬਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਪਾਸੋਂ ੧੯੨੫ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਵਾਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਲਈ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੋਟ ਦਾ ਬਰਾਬਰ ਹੱਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਸੰਸਥਾ ਹੈ।

ਗੁ: ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਬਣਾਉਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸੈਂਬਰ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਆਪ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਅਥਵਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਉਠਾਉਣ ਦੇਣਗੇ। ਗੁ: ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਐਕਟ ਦੀ ਦਫ਼ਾ ੧੪੨ ਹੇਠ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਉਚੇਚੀ ਬਣੀ ਅਦਾਲਤ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਹਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਡਿਗਰੀਆਂ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਹਾਈਕੋਰਟ ਹੀ ਅਪੀਲ ਸੁਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

੧੯੪੭ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਸਮੇਂ ਚੱਕ ਨੰਬਰ ੨੬੦, ਵਹੀਲਾ ਕਲ੍ਹਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਾਇਲਪੁਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਤੋਂ ਸਾਡਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਉਜੜ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਬਦੋਵਾਲ ਖੁਰਦ ਤਹਿਸੀਲ ਬਟਾਲਾ (ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ) ਵਿਖੇ ਆ ਵੱਸੇ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਾਅ ਅਤੇ ਤਲਖੀਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਹੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ ਇਹ ਪਈਆਂ ਹੋਣ। ੧ ਅਗਸਤ, ੧੯੫੬ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕਲਰਕ ਵਜੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਤਨਦੇਹੀ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਨਿਭਾਈ ਡਿਊਟੀ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਵੱਲ ਤੇਰੀ ਗਈ ਅਤੇ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਵਿੱਚ ਰੀਟਾਇਰ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸੰਸਥਾ 'ਚ ਆਖਰੀ ਅਹੁਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਸਾਂ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨ ਦਾ ਸੁਭਾਗ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ।

ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਕੀਮ ੩੦ ਅ (੧) ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ: ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੀ ਮਾਇਆ ਖਰਚ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਤੇ ਸਿਆਣਪ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਿੱਜ ਦੇ ਖਰਚ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮਾਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਕਈ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦੇ ਗਬਨ 'ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਡਿਸਮਿਸ ਹੋਏ ਅਤੇ ਕਈ ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਸਫਰ ਖਰਚ ਵਸੂਲਣ 'ਤੇ। ਸੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਡਿਸਕੁਆਲੀਫਾਈ ਹੋਇਆਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ ਪਰ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਐਸਾ ਵਿਅਕਤੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਜੋ ਡੇਰੇ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪੈਸੇ ਖਰਚ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਧੋ ਕੇ ਮੂਧੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਆਦੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹੜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੰਡ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਬਚਾ ਸਕੇਗਾ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਪੈਸੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਾਹ ਪਿਆ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਤਾਂ ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਘਰ ਜਾਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜੀਪ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵਰਤੀ ਸਗੋਂ ਰਿਕਸੇ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਕਿਥੇ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਬਣੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਵਾਧੂ ਗੱਡੀਆਂ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖੀਆਂ।

੧੯੨੫ ਤੋਂ ੧੯੪੪ ਤੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨ ਕੇਵਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਦਸਵੰਧ ਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਅੰਡਰੀਆਂ-ਅੰਡਰੀਆਂ ਲੋਕਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਰਕਮਾਂ ਨਾ ਮਿਲਨ ਕਾਰਨ ਮਾਲੀ ਸੈਂਕਟ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ੨੦ ਹਜ਼ਾਰ ਤੀਕ ਸਾਲਾਨਾ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਖਰਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਸਮਾਂ ਐਸਾ ਆਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀ ਦਰਮਿਆਨ ਤਨਾਉ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਫਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਲਾ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਨਜ਼ਰ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਯੂਨੀਅਨ ਮਨਿਸਟਰ ਤੋਂ ੧੯੪੪ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਾ ਕੇ ਵੱਡੀ ਆਮਦਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਤਸਰ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, ਗੁ: ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ, ਗੁ: ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁ: ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਐਕਟ ਦੀ ਦਫਾ ੮੫ ਹੇਠ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੇਠ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਫੰਡਜ਼ ਵਸੂਲਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਪਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਫੰਡਜ਼ ਸੀਮਤ ਰਹੇ। ੧੯੪੭ ਦੀ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਗੁਰਧਾਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਫਿਰ ਪਤਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੈਪਸੂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ੧੯੫੯ ਵਿੱਚ ਗੁ: ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰ ਕੇ ਪੈਪਸੂ ਵਿਚਲੇ ਗੁਰਧਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਆਏ। ਫਿਰ ਗਿਆਨੀ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੧੦੮-ਓ,ਅ ਅਤੇ ੮ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਈ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਰੀਸਰਚ ਬੋਰਡ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਫੰਡਜ਼ ਵਸੂਲਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਫੰਡ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਬੋਰਡ ਫੰਡਜ਼ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਗਏ। ੧੯੯੮ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੋਰ ਤਰਮੀਮ ਰਾਹੀਂ

ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕਲ ਗੁਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਫਾ-੮੫ ਹੇਠ ਆਉਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਆ ਰਹੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਫੰਡ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਧਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਆਸੀ ਮਨੋਰਥਾਂ ਲਈ ਇਸ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਦਿਅਕ ਫੰਡ ਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਆਸੀ ਵਰਤੋਂ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਵਿੱਦਿਆ ਦੇ ਮਿਸਾਲੀ ਪੱਧਰ ਦੀਆਂ ਸੂਚੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਕੇਂਦਰੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਬਦਲ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵੱਲ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਪੰਜ ਤਖਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਿੰਨ ਤਖਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੇਠ ਹੈ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਜਿਆ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਸਰਵਉੱਚ ਹੈ, ਜਿਥੋਂ ਖਾਲਸਾ-ਪੰਥ ਨੂੰ ਬਿਖੜੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਗਵਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਸਮੁੱਚੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੁਨਿਆਵੀ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੇ ਸਦਾ ਹੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਵਾਰ ਮੂੰਹ ਦੀ ਖਾਣੀ ਪਈ। ਇਸ ਭਗਤੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੁਆਲੇ ੧੯੮੧ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਛੱਡਯੋਤਰਾਂ ਅਤੇ ਲੁੰਬਤ ਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਐਸੇ ਚੱਖੜ ਝੁਲਾਏ ਜੋ ਜੂਨ, ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨੀ ਦੇ ਘਾਣ ਦੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਏ। ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਮਾਸੂਮ ਬੱਚੇ ਅਤੇ ਯਾਤਰੀ ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ੯ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਤੀਕ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦਾ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰਾ ਇਸ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਬਚ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਨੂੰ ਜੰਗਲੀ ਰਾਜ ਦੇ ਜਰਵਾਣਿਆਂ ਦੇ ਮਾਰੂ ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਐਸੀ ਲੋਕਤੰਤਰੀ ਯੁੱਗ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸਦੀ ਵਿੱਚ, ਜਦੋਂ ਮਾਨਵ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਵਰਗੀਆਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋਣ, ਜੰਗਲੀ ਰਾਜ ਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਨੂੰ ਸਰਮਸਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੀਡੀਏ ਰਾਹੀਂ ਗਲਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗਰਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜੂਨ ਅਤੇ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਦੇ ਘਾਣ ਕਾਰਨ ਜੋ ਜਖ਼ਮ ਕੌਮ ਦੇ ਦਿਲਾਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਜੂਨ, ੧੯੮੮ ਵਿੱਚ ਬਲੈਕਬੰਡਰ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਨਮਕ ਛਿੜਕਿਆ ਗਿਆ ਇਹ ਜਖ਼ਮ ਸਦੀਆਂ ਬੀਤ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਰਿਸਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਖ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਣ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕੂਟਨੀਤਕ ਚਾਲਾਂ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਦਾ ਐਸਾ ਬੀਜ ਬੀਜਿਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਜ਼ਦਾ ਦਾ ਐਸਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ

ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਵੀ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। 'ਹੱਨੇ ਹੱਨੇ ਮੀਰੀ' ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਵਾਂਗ ਇਕ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਈ ਕਈ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣ ਬੈਠੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਕੇਂਦਰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੋਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੇ ਖੁਲਮ-ਖੁਲੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਸਿਆਸੀ ਸੱਤਾ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਆਦੇਸ਼ਾਂ, ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੇਵਲ ਨਕਾਰਿਆ ਹੀ ਗਿਆ, ਸਗੋਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਹੀ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਵਿਸਾਖੀ ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੀ ਸੁਪਰਮੇਸੀ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਵੈਧ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜਵਾਹਰਭਾਟੇ ਦੇ ਲਫ਼ੇੜਿਆਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਗੁਨਾਹਗਾਰਾਂ ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਆਪਣੇ 'ਜ਼ੁਰਮ' ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇਗੀ- ਪਰ ਮਿਲੇਗੀ ਜ਼ਰੂਰ। ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੇ ਘਾਤਕ ਵਾਰ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ਾਇਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਤਾਰੀਖ਼ ਕੇ ਔਰਾਕ ਨੇ ਐਸੇ ਭੀ ਵਕਤ ਦੇਖੇ ਹੈਂ,
ਲਮਹੇਂ ਨੇ ਖਤਾ ਕੀ, ਸਦੀਓਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਖਾਈ।

ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਤੋਂ ਬੇਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਸਰੇ ਤਸਲੀਮ ਖੜ੍ਹਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਗੁਨਾਹਗਾਰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈਣ ਜਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ, ਤਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਮਰਯਾਦਾ ਅਤੇ ਵਕਾਰ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਹੋ ਸਕੇ।

ਮੈਂ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ, ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸਮੂਹ ਟਰੱਸਟੀ ਮੈਂਬਰਾਨ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਵਿੱਦਿਆ ਫੰਡ ਅਤੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੰਡ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਲਾਹੇ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤਣ ਦੇਣ। ਜੇਕਰ ਧਾਰਮਿਕ ਫੰਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੧੦੮(ਬੀ) ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ-ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾ ਵਰਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੇ ਨਿਘਾਹ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਢਾਹ-ਢੇਰੀ ਕਰੇਗੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ੧੫% ਧਾਰਮਿਕ ਉਗਰਾਹਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮਨੋਰਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਮਿਲਵਰਤਨ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰ: ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇੰਚਾਰਜ ਇੰਟਰਨੈੱਟ ਦਫਤਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਪਕੜਨਾ

ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਟਕਰਾਉ ਇਕੋ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਦੋ ਸ਼ਖਸਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਚਾਈ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ 'ਚ ੧੯੮੧ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸ੍ਰ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਵਿਚਕਾਰ ਟਕਰਾਅ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨ ਤੇ ਨੁੱਕਰੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਹਰ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਦਾ ਕੇਸ ਜੋ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ 'ਚ ਸੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰ: ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਧੌਕਿਆਂ ਦੀ ਲੜੀ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਹੋਰ ਧੌਕਾ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ ਵਾਲਾ ਸਲੂਕ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਸ ਸਲੂਕ ਦਾ ਆਪਣੀ ਸਮਰੱਥਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਉੱਤੇ ਗੁੱਸਾ ਸੀ। ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਲਾਂ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਲਾਂ ਦੀ ਹੀ ਇਕ ਕੜੀ ਸੀ। ਨਾਮਵਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਕੁਲਦੀਪ ਨਈਅਰ ਨੇ 'ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਦੁਖਾਂਤ' ਨਾਮਕ ਸ੍ਰ: ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਹੋਰ ਸਮਕਾਲੀ ਨਾਮਵਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਸਾਂਝੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਅਕਾਲੀਆਂ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਲਈ, ਝੜਪ (ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥੇ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੭੮ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ) ਵਾਲੇ ਦਿਹਾੜੇ, ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਨੀਂਹ ਪਰਵਾਈ ਤੇ ਇਸ ਉਦਘਾਟਨੀ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਬਿੱਲ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਸੁਆਧੀਨ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਗੂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਜਾਂ ਇੱਛਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਪਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਬਣਾਇਆ। ਹੱਥ ਠੋਕਾ ਬਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਜੋ ਭੁੱਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਉਹ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ

ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਸਿੱਖ ਅਵਾਮ ਨਾਲ ਇਹਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਬਣੀ ਦੂਰੀ/ਨਰਾਜ਼ਗੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ੧੦ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੧ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਉਹਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਿਛਲੀ ਰਾਤ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਨ ਨਾ ਬਦਲਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਹਨੂੰ ਗੋਲੀ 'ਚ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਨਾ ਪਿਆ। (੨੧ ਦਸੰਬਰ ੧੯੮੧) ਇਹ ਕਤਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਤੇ ਹੁਕਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾ ਕਤਲ ੯ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ। ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਆਪਣੇ ਉਰਦੂ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ 'ਚ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਚ ਹਿੰਦੂ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਡਰੇਟ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੋਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨੌਲਦਾ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਵਿਹ ਵਾਂਗ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਸੋ ਲਾਲਾ ਜਗਤ ਨਰਾਇਣ ਦਾ ਕਾਤਲ ਤਾਂ ਭਾਈ ਨਛੱਤਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸ੍ਰ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਕਤਲ ਕੇਸ 'ਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸੰਤ ਜੀ ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ੧੪ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੧ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਉਹ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਪਿੰਡ ਚੰਦੇਕਲਾਂ 'ਚ ਸਨ, ਉਕਤ ਕਤਲ ਕੇਸ 'ਚ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ। ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਤੇ ਅਸਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀ ਤੇ ਸੰਤ ਚੌਂਕ ਮਹਿਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਬੋਖਲਾਹਟ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲਿਟਰੇਚਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਅਗਨ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬੇਕਸੂਰ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਘਟਨਾ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ।

ਚੌਂਕ ਮਹਿਤਾ ਪੁੱਜਣ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦਿਨ ਮਗਰੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਣ ੨੦ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ 'ਚ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਿਲੀ-ਭੁਗਤ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਕਿਉਂ ਜੋ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਮਹਿਤਾ ਚੌਂਕ ਤੋਂ ੫੦ ਮੀਲ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਆਉਣ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ 'ਚ ਸਫਲ ਰਹੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਾਰੰਟ ਨਿਕਲੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਰਅਸਲ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਲਈ ਵੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਉ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦਾ ਬਾਪਤਾ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਸੀ- ਉਹ ਸਮਾਂ ਹੁਣ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਕ ਪੁਲਾਂ ਹੋਠੇ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਵਹਿ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ 'ਚ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਅਮਲ 'ਚ ਵੀ ਸ੍ਰ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਤਾਂ ਸੀ

ਪਰ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਚ ਦੁਮਾਲਤੋਂ ਤੇ ਹੀਰੋ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੁ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨਸਾ ਵੀ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਸੀ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ੨੦ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਇੱਛਾ ਬਿਨਾਂ ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਹੋਣਾ ਸ਼ਾਇਦ ਮੁਮਕਿਨ ਨਾ ਹੁੰਦਾ। ਇਕੱਠ ਜੋ ਇਕ ਖਾਸੇ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਬੰਨ੍ਹਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ- ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਪ ਲੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਦੇ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਕਰਨ ਦੀ ਅਥਰਿਆ ਦੇ ਕੇ ਅਥਵਾ ਇਸ 'ਚ ਲੁਕਵੇਂ ਰੂਪ 'ਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਾਇਕ ਬਣਨ ਦੀ ਅਕਾਂਖਿਆ ਜਾਂ ਇੱਛਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਰਾਹ ਸਾਫ਼ ਕੀਤਾ- ਇਹ ਗੱਲ ਅੱਜ ਦਰਮਿਆਨੀ ਰਾਜਸੀ ਸੂਝ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਦਰਅਸਲ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਥਵਾ ਇਸ ਦੇ ਮੁਖੀ ਸੁ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਮਨੋਰਥ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਪੂਰੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ- ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁੱਕਰੇ ਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਰੋਧੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਉਲਟ ਵਰਤਾਰਾ ਵਰਤਾਉਣਾ। ਸੁ: ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜਿਵੇਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਠੀਕ ਉਵੇਂ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇ ਡਰਾਮੇ ਦੇ ਆਯੋਜਨ 'ਚ ਪੁਲੀਸ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੀ ਘਟਨਾ ਚਾਹੇ ਜਾਂ ਅਣਚਾਹੇ ਅਥਵਾ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਂ ਅਣਕਿਆਸੇ ਰੂਪ 'ਚ ਵਾਪਰ ਗਈ, ਜਿਸ 'ਚ ਦਰਜਨ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੱਖ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ੨੯ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇੰਡੀਅਨ ਏਅਰਲਾਈਨਜ਼ ਦਾ ਇਕ ਜਹਾਜ਼ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਇਹਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਲੈ ਗਏ। ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤੇ ਰਿਹਾਈ ੨੫ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੧ ਨੂੰ ਹੋ ਗਈ। ਰਿਹਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹੋਰ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਦਬਾਅ ਹੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕੁਝ ਕੁਝ ਬੇਵੱਸੀ ਤੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸੰਤ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ੪ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਰਾਜ ਗਏ, ਪਰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਜੀ ਨੂੰ ਹਮਦਰਦ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਕਰਤੀ ਆਲੋਚਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਰਾਹੀਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਲ ਖਾਲਸਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਵਧ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਜਦੋਂ ੧੭ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੮੨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਝੂਠੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁਰੀਦਾਂ/ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦੌਰਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ- ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਦੀ ਸਾਂਝ ਨਿਭਦੀ ਗਈ ਪਰ ਗਰਮ ਅਤੇ ਨਰਮ ਅਥਵਾ ਅੱਗ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਮੇਲ ਬਹੁਤ

ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਭ ਸਕਦਾ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਿਭਿਆ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਤਾਂ ਇਕੋ ਮੰਚ ਤੋਂ ਦੋਵੇਂ ਸੰਤ ਸਿੱਖ ਅਵਾਮ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਿਬ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ, ਕੁਝ ਵੱਖਰੀ ਕੁਝ ਕੁਝ ਰਲਦੀ-ਮਿਲਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਫਿਰ ਇਹ ਸਾਂਝ ਓੜਕ ਨੂੰ ਤਤੱਕ ਕਰਕੇ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਜ਼ਾਂ ਪਈਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਪਾੜਾ ਤੇ ਇਹ ਪਾੜਾ ਫਿਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਵਧਣ ਲੱਗਾ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਗਰਮਾ ਗਰਮ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਦਾ ਸਦਕਾ ਅਣਚਾਹੀਆਂ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਧ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁੜ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਹੁਣ ਇਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਸੂਰਤ 'ਚ ਵੀ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚੋਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਰੇ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਈ।

ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੧ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਢਿੱਲ-ਮੱਠ ਆ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਮੇਰੀ ਤਬਦੀਲੀ ਚੀਫ਼ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਤੋਂ ਇਥੇ ਮੈਨੇਜਰ ਵਜੋਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਇਹ ਤੇਰਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੈ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਦਿਆਂਗਾ ਪਰ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਵੀ ਆਉਣਗੀਆਂ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਬਾਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੀ ਅਸਰ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਮੈਨੂੰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਅੱਡ-੨ ਰੂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਰੇ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂ। ਸਾਡਾ ਮੂਲ ਮਨੋਰਥ ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਬੇਬਸੀ ਦੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਇਥੇ ਟਿਕਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ- ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਦਿਆਂ। ਅਸਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੰਮ ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਕਰਾ ਸਕੋਗੇ ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਨੇ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਣੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਏਨੀ ਮਾਨਸਿਕ ਪੀੜਾ ਵਿੱਚ ਜਿਊਣਾ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਹੀਂ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੀ ਛੱਤ 'ਤੇ ਦਿਨ ਭਰ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਨਾਲ ਮੱਤਭੇਦ ਹੋ ਗਏ। ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਭਾ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਬੈਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ 'ਮੁੰਡਿਆਂ' ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ। ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਵਧੀ ਉਮਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਥੋਂ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਜੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕੀਤੀ। ਪੁਲੀਸ ਵਾਲੇ ਡਰਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਬੜਾ ਸਮਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਈ ਮਾਲਕ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼ਹਿਰੀ ਅਕਾਲੀ ਜਥਾ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਕ ਦਿਨ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਕਾਰਨ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮ ਛਾ ਗਿਆ- ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ 'ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਮੁਖਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ

ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਸਮੂਹ ਦੀ ਘੇਰਾ-ਬੰਦੀ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਸਲੇ ਸਮੇਤ ਸਰੋਆਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਿਫਾਜ਼ਤੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਲਏ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਪਾੜਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਜਾਇਜ਼ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਢੰਗ ਜਾਂ ਹਰਬਾ ਵਰਤਣ ਪੱਖੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਜਾਲ ਸੀ। ਸਭ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇੱਛਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੰਤ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੩ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ੩੦,੦੦੦ ਮਰਜ਼ੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾਈ ਅਤੇ ੧੨ ਮਈ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਕਰ ਕੇ ਇਕ ਲੱਖ ਵਲੰਟੀਅਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ। ਮਈ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮੁਜਰਮਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਭੇਜ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਤਾਂ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੇ ਵੀ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ।

ਸੂ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਜਲੰਧਰ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਦਾ ਨੇਮ ਸੀ, ਕਈ ਵਾਰ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੀ। ੨੫ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੩ ਨੂੰ ਇਹ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਘੰਟਾ-ਘਰ ਡਿਊਤੀ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀ ਟਿੱਪਣੀ ਸੀ ਕਿ 'ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਰੋਕਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਮਰਨਾ ਹੀ ਸੀ।' ਕਾਤਲ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਸੀ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਡਰਾਈਵਰ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਬੰਬ ਧਮਾਕਿਆਂ, ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਵਧ ਗਿਆ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਤੰਗ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਤਣਾਅ ਵਾਲਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੁਆਲੇ ਰੀਟਾਇਰਡ ਫੌਜੀਆਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਵਧ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ ਆ ਗਏ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦਾ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਸਗੋਂ ਇਹ ਸਿੱਧ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਕਰਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਹਾਵੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੀ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਹਾਲਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ੫ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੩ ਨੂੰ ਸੂ: ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਿਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਸਮੂਹ ਦੁਆਲੇ ਵਧਦਾ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਅੰਦਰ ਮੋਰਚਾਬੰਦੀ ਹੋਣੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਸੰਤ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਹਰ ਸਕੀਮ ਦੀ ਸੂਹ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਸੱਦ ਕੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈ ਤਾਂ ਡਰਦੇ ਮੰਨ ਗਏ ਪਰ ਕੁਝ ਸੁਲਝੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਜੀ 'ਤੇ ਮੋੜਵਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਅਸਤੀਫੇ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰੁਤਰ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸ਼ੱਕ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਕੇਂਦਰ ਦਾ ਹੱਥ-ਠੱਕਾ ਬਣ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਦੀ ਨੀਤੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਵਾਹਦ ਲੀਡਰ ਬਣਨ ਦੀ ਸੀ। ੧੯੮੪ ਈ: ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਲਾਅ ਏਨਾ ਵਧ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਅਕਾਲ

ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਧਾਮੀ ਨੂੰ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵੱਲ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ 'ਤੇ ਥੱਕੇ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦਫ਼ਤਰੀ ਅਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਕਮਰੇ ਡਬਲ-ਲਾਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕਾਫੀ ਤਕਰਾਰ ਵਧ ਗਿਆ ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਤੀਕ ਆਖਰ ਧਾਮੀ ਨੇ ਕਬਜ਼ਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

੨੬ ਮਈ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਮੈਂ ਯਾਤਰੀ ਜਥੇ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੀਟਾਇਰਡ ਮੇਜਰ ਜਨਰਲ ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੋਰਚੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਨਾਲ ਕਈ ਵਾਰ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਵੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਏਨੇ ਅਣਸੁਖਾਵੇਂ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਲਾਅ ਐਂਡ ਆਰਡਰ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਈ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗੀ ਸਬੰਧੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਫੌਜ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਫੌਜ ਨੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸੰਤ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੇੜਲੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਵਾਇਰਲੈਂਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਫਰੀਕੁਐਂਸੀ 'ਤੇ, ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਉਘੇ ਖਾਤਕੂ ਨੇ ਦੱਸੀ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ।

ਰਿਸਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ: ਜੂਨ ਚੌਰਾਸੀ 'ਚ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋਂ ਜਥਾ ਵਾਪਸ ਪਰਤਿਆ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰਤਾਜ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪੁਰਬ ੩-੬-੮੪ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਦਾਮੀ ਬਾਗ ਤੋਂ ੪-੬-੮੪ ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ੭-੫੦ ਵਜੇ ਲਗਭਗ ੮੦੦ ਯਾਤਰੀ, ਸਪੈਸ਼ਲ ਟਰੇਨ ਰਾਹੀਂ ਲਾਹੌਰ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਚਲ ਪਏ। ੮ ਵਜੇ ਲਾਹੌਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਰਵਾਈ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਟੈਸਟ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ। ੧੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਯਾਤਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਈ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਪਲੇਟਫਾਰਮ ਤੋਂ ਟਾਫੀਆਂ, ਬਿਸਕੁਟ ਅਤੇ ਖਿਡਾਉਣੇ ਲੈ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਰੌਸੀ ਨੂੰ 'ਮੁਕਾ' ਰਹੇ ਸਨ। ਗੱਡੀ ਚੱਲਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿਆਰ ਸੀ, ਪਰ ਸਿਗਨਲ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹੀ। ੧੫-੨੦ ਮਿੰਟ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸਾਂ ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ- ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਕਲੀਅਰੈਂਸ ਦੀ ਉਡੀਕ ਹੈ। ੧੦-੩੦ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਰੇਲਵੇ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ, ਵਕਫ ਬੋਰਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ। ਕਾਫੀ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨਾਲ ਅਟਾਰੀ ਅਤੇ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਐਮਬੈਸੀ ਦਾ ਫਸਟ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਅਮਲਾ ਜੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੜਕ ਰਸਤੇ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਨੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਰਹੱਦ ਸੀਲ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਕਈ ਨੌਜਵਾਨ ਮਿਸਟਰ ਨਈਅਰ ਫਸਟ ਸੈਕਟਰੀ ਦੇ ਗਲ ਪੈਣ ਤੀਕ ਗਏ।

ਬੜੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਖਿੱਚੋ-ਧੂਹ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ। ਸਾਰੇ ਜਥੇ ਵਿੱਚ ਮਾਯੂਸੀ ਛਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਫਿਕਰਮੰਦ ਚਿਹਰੇ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ੧੧-੩੦ ਤੀਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਜਥੇ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਯਾਤਰੀ ਭੁੱਖੇ ਸਨ ਚੁੰਕਿ ਸਵੇਰੇ ਚੱਲਣ ਸਮੇਂ ਕੇਵਲ ਚਾਹ ਹੀ ਪੀ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ਸਨ। ਯਾਤਰੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੱਲਣ ਵਿੱਚ ਕਾਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਗੱਡੀ ਚੱਲਣੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਸ ਇਹੀ ਯਤਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚ ਕੇ

ਚੰਗੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣ। ਆਪੋਪਾਪੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦਰਅਸਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤਕ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ ਵਿਰਥੇ ਹਾਂ। ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਮੈਂ ਲੰਗਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਟਾਂਗਿਆਂ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਚਾਰ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਹੌਰ ਨੇ ਆ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਵਧਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗੱਡੀ ਭਾਰਤ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਦਾਮੀ ਬਾਗ ਲਈ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਨੌਜਵਾਨ ਰੇਲ ਦੀ ਪਟੜੀ 'ਤੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੱਡੀ ਅਟਾਰੀ ਵੱਲ ਤੋਰੀ ਜਾਵੇ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਂਤ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੱਸ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਮੰਨਦੇ ਜਾਂ ਸੁਣਦੇ ਸਨ? ਅਤੀਅਲਪੁਣੇ ਦੀ ਹੱਦੋਂ ਟੱਪੇ ਨੌਜਵਾਨ, ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਗੋਂ ਹੋਰ ਗਰਮ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਡਿਊਟੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਸਮੇਤ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਜਾਓ, ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।" ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ 'ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹੋ ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੀ ਬੇਨਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਪਟੜੀ ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿਓ।" ਨਰਮੀ ਦਾ ਅਸਰ ਨਾ ਵੇਖ, ਉਸ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲਿਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ। ਇਥੇ ਜਨਾਬ ਜਰਨਲ ਮੁਹੰਮਦ ਜ਼ਿਆ ਉਲ ਹੱਕ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨ ਲਾਗੂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਪਟੜੀ ਤੋਂ ਨਾ ਉਠੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿਆਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵੀ ਉਹੀ ਸਲੂਕ ਕਰਨ ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ।" ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਮਿੰਟ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਪਟੜੀ ਖਾਲੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ੧੨-੩੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗੱਡੀ ਵਾਪਸ ਬਦਾਮੀ ਬਾਗ ਲਈ ਚਲ ਪਈ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਆਰਥਕ ਸਮੱਸਿਆ ਖਤੀ ਹੋ ਗਈ। ਯਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਖਰਚੇ ਲਈ ਰਕਮ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਠੀਕ ਸੀ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਅਥਵਾ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਯਾਤਰੀ ਹੱਕ ਬਜਾਨਬ ਸਨ। ਜਥੇ ਵਿੱਚ ਜਰਨਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਘੇਰਾ ਮੇਰੇ ਦੁਆਲੇ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਐਮਬੈਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਪਾਸਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਗਰੰਟੀ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ੧੦੦/-, ੧੦੦/- ਰੁਪਏ ਹਰੇਕ ਯਾਤਰੀ ਨੂੰ ਦੇ ਦੇਣ। ਪਰ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਕਰਜ਼ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰਕਮ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਚੂੰਕਿ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਯਾਤਰੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਮਿਲਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸਾਡਾ ਜ਼ੋਰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਐਮਬੈਸੀ ਵੱਲੋਂ ਰਕਮ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸੀ। ਪਰ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਲੱਗੀ।

ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦਫਤਰ ਦੇ ਫਸਟ ਸੈਕਟਰੀ ਮਿਸਟਰ ਨਈਅਰ ਕੋਲ ਗਏ ਜਿਥੇ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਤੋਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਅਸਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਵਾਧੂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਵਾਧੂ ਸਮਾਂ ਰੁਕਣ ਤੀਕ

ਸਾਡਾ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦਾ ਖਰਚ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਇਕ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਰਜ਼ ਤਾਂ ਦੇ ਦੇਵਾਂਗੇ ਪਰ ਸਾਢੇ ਤਿੰਨ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਦਿਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਨ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਸੁਵਿਧਾ ਸਹੂਲਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਕਮ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਖਰਚ ਹੋਵੇ ਪਰ ਲੰਗਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਰਾਸ਼ਨ ਹੀ ਖਰੀਦ ਦੇਣ, ਪਰ ਐਮਬੈਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰਸਾਰਨਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੋਏ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸੱਤ ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤੀ ਐਮਬੈਸੀ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਸ੍ਰ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਾਂਤ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾ ਕੇ ਇਸ ਦੁਖਦਾਈ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਸੰਜਮ 'ਚ ਰਹਿਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਵਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਕਰਕੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਪੀੜਤ ਤੇ ਵਲੁੰਧਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਐਮਬੈਸੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਵੇਖ ਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫਰਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਜਥੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਰਵੇਸ਼ੀਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਕਿ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਲਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਕਰਾਂਗੇ; ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੂੰਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਾਪਸ ਆਪਣੇ ਘਰਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਮੁਸੀਬਤ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਰਲ-ਮਿਲ ਕੇ ਕਰਨ ਦੇ ਖਾਹਿਸ਼ਮੰਦ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਭਾਵਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰੁਸਤ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਥੇ ਦਾ ਵੀਜ਼ਾ ਐਕਸਟੈਂਡ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ। ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਐਡਮਨਿਸਟਰੇਟਰ ਮੌਲਵੀ ਮਹਿਮੂਦ ਉਲ ਹਸਨ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ. ਲਾਹੌਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਭਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਮੇਅਰ ਨੇ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਔਖੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਹਮਦਰਦੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਭਰਾ ਸਾਡੇ ਮਹਿਮਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਥੇ ਠਹਿਰਨਗੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਾਂਗੇ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਿਖਾਈ ਹਮਦਰਦੀ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਲਈ ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਮੁਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਅੱਗੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਾਂ ਪਰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਵਾਸੀ ਭਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਦੀਵਾਨ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨਾਲ ਕਰਵਾ ਦੇਣਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪ

ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦੇ।

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਂਤ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਸਨ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਫਸਟ ਸੈਕਟਰੀ ਨਾਲ ਦਫਤਰ ਗਏ। ਉਥੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦਾ ਕੋਈ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਪੰਜ ਤਾਰਾ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਸੋ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਥੇ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੈਂਦ ਤੋਂ ਛੁਟ ਕੁਝ ਨਹੀਂ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਯਾਤਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ ਸਗੋਂ ਕੈਦੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਕੇ.ਡੀ. ਸ਼ਰਮਾ ਰਾਜਦੂਤ ਨਾਲ ਕਰਾ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਰਮਾ ਜੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਹੋਇਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਨਾਗਰਿਕ ਹਾਂ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਥੇ ਨੂੰ ਇਥੇ ਰੋਕਣਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ; ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰ ਮੁਲਕ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਮੰਗ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਕਿਹੜੀ ਜੰਗ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਕੈਦੀ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਜੇਕਰ ਕੈਦੀ ਹੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ! ਮੇਰੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਭਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਸ ਨੇ ਧੀਰਜ ਵਰਤਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਜਥੇ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਜਤਨ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਟੈਲੀਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ। ਟੈਲਕਸ ਰਾਹੀਂ ਮੈਸੇਜ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਉੱਤਰ ਉਡੀਕ ਰਿਹਾ ਹਾਂ; ਦੂਤ ਘਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਯਾਤਰੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਵਾਰ ਵੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਟੀ.ਵੀ. ਰਾਹੀਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤਾਂ ਭੇਜੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਜਥੇ ਦੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਭ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਨ। ਸਫੀਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਟੈਲਕਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਪਰਕ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਟੈਲਕਸ ਮੈਸੇਜ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੀ ਐਜੀਟੇਟਰ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਏਥੇ ਰੋਕਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਤੁਸਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਨਾ ਕਰਕੇ ਸਾਡੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਖਾਣੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਹੀ ਛੁਕਾਂਗੇ।

੫ ਜੂਨ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਉਪਰੰਤ ਮੌਲਵੀ ਮਹਿਮੂਦ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੀ ਜਥੇ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ/ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੇ ਵੀਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੀਤੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਾਧੇ ਉਪਰੰਤ ਹੋਰ ਵੀਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਵਧਾਉਣਗੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ੬ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭਾਰਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰਾ ਬੁਲਾ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ

ਜਾਹਰ ਕੀਤੀਆਂ। ਕਈ ਯਾਤਰੀ ਵੀਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਕਿਸੇ ਘਰੇਲੂ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਜਥੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ ਸਨ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕਰਾਂਸੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਸੀ- ਇਹ ਬਚੇ ਹੋਏ ਟਰੈਵਲਿੰਗ ਚੈੱਕ ਕੈਸ਼ ਕਰਵਾ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਉਪਰੰਤ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਵੱਲੋਂ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ੬ ਜੂਨ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਤੁਰਨ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾ ਲੰਗਰ ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ। ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰਾ ਮਿਲਵਰਨ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਜਥੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਪਕਾਉਣ ਵਿੱਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਦੁਪਹਿਰ ਨੂੰ ਛਕਣ ਲਈ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ, ਸਬਜ਼ੀ, ਆਚਾਰ ਆਦਿ ਲੈ ਲਿਆ।

੬ ਜੂਨ ਨੂੰ ੧੩-੦੦ (ਦੁਪਹਿਰੇ ਇਕ ਵਜੇ) ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਾਹਗਾ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਅਟਾਰੀ ਲਈ ਗੱਡੀ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਵਾਲੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੋਹੇ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਰੁਕ ਗਈ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੇਟ ਦੇ ਤਾਲੇ ਦੀ ਚਾਬੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਪਿੱਛੋਂ ਗੱਡੀ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਲਈ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸਿਆਂ 'ਤੇ ਜਗ੍ਹਾ-ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਗੱਡੀ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਲਦੀ ਦੇ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਟਾਰੀ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰ ਰਾਹੀਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਬਾਅਦ ਸਾਮਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਪੁਲੀਸ, ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫੌਜ ਵੀ ਡਿਊਟੀ ਉੱਪਰ ਸੀ। ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਯਾਤਰੀ ਆਪਣੇ ਨਿਯਤ ਕਾਊਂਟਰਾਂ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜ਼ਬਾਨ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੌਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਹ ਕੰਮ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਮਾਨ ਉਤਾਰ ਕੇ ਕਸਟਮ ਚੈੱਕ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੜੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੌਜੀ ਹੁਮਾਇੰਦੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ, ਕਸਟਮ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਿਸੇ ਯਾਤਰੀ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਵਸਤੂ ਨਾ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਦੱਬੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਸੰਤ ਲੌਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਟੌਹਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ ਪਰ ਹੋਰ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ।

੬ ਵਜੇ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਫਾਰਮੈਲਟੀਆਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਚੁੱਕੇ ਸਾਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਜੋ ਅਬਜ਼ਰਵਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਨ ਪਾਸੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ਗੱਡੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ-ਪੜ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ! ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਟਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਲਈ ਖਰੀਦਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ੬-੧੫ ਵਜੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਫੌਜੀ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ੬-੩੦ ਵਜੇ ਗੱਡੀ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਰਫਤਾਰ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਹੋਈ ਇਕ ਘੰਟੇ

ਪਿਛੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁੰਨਸਾਨ ਮਾਹੌਲ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਇਥੋਂ ਆਬਾਦੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਜਦੋਂ ਗੱਡੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਈਫਲਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਗੱਡੀ ਵੱਲ ਕਰ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਯਾਤਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਰੇ ਤਾਂ ਸ਼ੁਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਗੱਡੀ ਦੀ ਚਾਲ ਕੁਝ ਮੱਧਮ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਤੇ ਰੁਕਣ ਦੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅੱਠ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅੰਬਾਲਾ ਕੈਂਟ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੁਕੀ। ਸਾਰਾ ਰਸਤਾ ਕਿਸੇ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਲਾਈਟ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਗਰਮੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਯਾਤਰੀ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਬੋਹਾਲ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਬਾਬਰੂਮਾਂ ਦੀਆਂ ਟੂਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਬੁੱਲ੍ਹ ਤੀਕ ਗਿੱਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪਾਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਅੰਬਾਲਾ ਜੰਕਸ਼ਨ 'ਤੇ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨਾਊਂਸਮੈਂਟ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਗੱਡੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਰੁਕੇਗੀ, ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਯਾਤਰੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਉਹ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਪਸ ਜਾਣਾ ਹੈ ਉਹ ਉਤਰ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੈ। ਕੁਝ ਵਲੰਟੀਅਰ ਸੇਵਾ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ, ਅਜਿਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਓ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਧਰਵਾਸ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲਈ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਰਾਤ ਕਾਫੀ ਲੰਘ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਾਸੀ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕੈਂਪ ਦੁਆਲੇ ਵੀ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਸੀ।

੨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਲੋਕਲ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਯਾਤਰੀ ਜੋ ਇਕੱਲੇ ਸਨ ਹਰਿਆਣਾ, ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੋਸਤਾਂ-ਮਿੱਤਰਾਂ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ੧੦ ਦਿਨਾਂ ਤੀਕ ਵਾਪਸ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਪਰਤਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਸੀਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਬਾਕੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਪਰਵਾਰ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਨਾਲ ਸਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ, ਇਸ ਸੋਚ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਐਸੇ ਯਾਤਰੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮੁੱਚਾ ਪਰਵਾਰ ਪਿੱਛੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਤੜਫ ਨੇ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਲੰਘਿਆ। ਸਭ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦਿਨ ਬਿਤਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅੰਬਾਲੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਾਹੌਲ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਕਾਰਕੁੰਨ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਰਵਾਸਾ ਦੇਣ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਾ। ਰਾਤ ੧੦ ਵਜੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਕਿ ੮ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੬-੩੦ ਵਜੇ ਬੱਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਪੰਜਾਬ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਵਾਰ ਲਿਸਟਾਂ ਲੈ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ੮ ਜੂਨ ਨੂੰ ੬-੩੦ ਵਜੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ੨ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚਾਹ ਨਾਲ ਇਕ-ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦਾ ਇਕ-ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਕ ਜੇ.ਸੀ.ਓ. ਕੁਝ ਜਵਾਨਾਂ ਸਮੇਤ ਵੱਖਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਹਰਿਆਣਾ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ੪੩-੪੩/-ਰੁਪਏ ਕਿਰਾਇਆ ਭਾਵ ਡਬਲ ਕਿਰਾਇਆ ਵਸੂਲ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੇ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ ਸਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੰਬਾਲੇ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਮੰਨੀ। ਲਗਭਗ ੮-੦੦ ਵਜੇ ਅੰਬਾਲੇ ਛਾਉਣੀ ਤੋਂ ਬੱਸਾਂ ਚੱਲੀਆਂ। ਸਾਡਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸੀ ਕਿ ੧-੦੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਬੱਸਾਂ ਰੁਕੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਤਾਂ ਸੜਕਾਂ ਤਾਂ ਸੁੰਨਸਾਨ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਕਿਸੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਈ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫਿਰ ਰਿਹਾ। ਫੈਜ਼ ਵੱਲੋਂ ਕਰਤਾ ਕਰਫਿਊ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਰਾਜਪੁਰੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਨਾਕੇ 'ਤੇ ਬੱਸਾਂ ਰੋਕ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਏਰੀਆ ਕਮਾਂਡਰ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲਈ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਕਾਰਨ ਸਾਈਕਲ ਲੈ ਕੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਵਜੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਚੁੱਕ ਕੇ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਲੱਗੇ ਨਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਰੁਕਦੇ, ੧੨ ਵਜੇ ਤੀਕ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਇਥੋਂ ਤਿੰਨ ਬੱਸਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਸੰਗਰੂਰ, ਬਠਿੰਡਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਯਾਤਰੀ ਸਨ, ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ੪ ਬੱਸਾਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪਈਆਂ।

ਇਕ ਵਜੇ ਤੀਕ ਹਾਲਾਂ ਅਸੀਂ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਪੁਲ ਤੋਂ ਅੱਧਾ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪਿੱਛੇ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਕਰਨਲ ਦੀ ਗੱਡੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਓਵਰਟੇਕ ਕਰ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਬੱਸਾਂ ਰੁਕ ਗਈਆਂ। ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਜੇ.ਸੀ.ਓ. ਨੇ ਕਰਨਲ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਿਲਟਰੀ ਹੈਂਡ ਕੁਆਰਟਰ ਦੇ ਆਰਡਰ ਵਿਖਾਏ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਲੁਧਿਆਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਮਿਲਟਰੀ ਕੈਂਪ ਸਾਹਮਣੇ-ਬੱਸਾਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਾਨੂੰ ਇਥੇ ਰੋਕ ਕੇ ਜੇ.ਸੀ.ਓ. ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਪਾਸ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ੧੪-੩੦ (੨-੩੦ ਵਜੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ) ਵਜੇ ਬੱਸਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ। ਗਰਮੀ ਦਾ ਪੂਰਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਬੱਚੇ ਤਾਂ ਕੀ, ਸਿਆਣੇ ਵੀ ਭੁੱਖੇ-ਤਿਹਾਏ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਪੀਣ ਲਈ ਲਾਗੇ ਪਾਣੀ ਵੀ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਠਹਿਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ੪ ਵਜੇ ਬੱਸਾਂ ਜਲੰਧਰ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰੁਕੀਆਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘੰਟੇ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਇਕ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਜਲੰਧਰ, ਕਪੂਰਥਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਬੋੜੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਅੱਗੇ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ਅਤੇ ੬-੦੦ ਵਜੇ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਦੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਰੋਕੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਾਡੇ ਵੇਖਦਿਆਂ-ਵੇਖਦਿਆਂ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਮਸ਼ੀਨਗੰਨਾਂ ਫਿੱਟ ਕਰ ਕੇ ਮੋਰਚੇ ਸੰਭਾਲ ਲਏ। ਇਉਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੈਦੀ ਹੋਈਏ ਤੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕੈਦ ਵਿੱਚੋਂ ਭੱਜਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਫਾਇਰ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਕ ਟੈਂਕ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਅੱਗੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਪੈਂਤੜੇ ਜਹੇ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰ. ਰਮਿੰਦਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਬੱਸਾਂ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੇ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਰਹੇ ਇੰਚਾਰਜ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਪਰ ਕੁਝ ਯਾਤਰੀ ਨਲਕੇ ਤੋਂ ਪਾਣੀ ਲੈ ਕੇ ਪਿਲਾ ਲੈਣ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨਲਕਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਮਿੱਠਾ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਠੰਢਾ ਸੀ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ। ਪਰ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਰੈਬਰ ਕੂਲਰ ਸਨ ਉਹ ਸਾਰੇ ਇਸ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕੀ ਬੀਤਣੀ ਸੀ। ਦੋ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ। ਪੁਲ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਬੱਸਾਂ ਫਿਰ ਖੜੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਰਾਤ ਦੇ ੧੦ ਵਜੇ ਇਕ ਗੁਰਮਿੱਖ ਕਰਨਲ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਆਇਆ ਅਤੇ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ? ਮੈਂ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਉੱਸ ਤਾਂ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਹੀ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਹਨ ਪਰ ਤੁਹਾਡੇ ਹਮਦਰਦੀ ਭਰੇ ਬੋਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਨ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਿਆ।" ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੀਕ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲਦਾ ਅਤੇ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰੋਂ-ਘਰੀ ਪੁਚਾ ਸਕੀਏ। ਇਹ ਬੱਸਾਂ ਤਾਂ ਬੱਸ ਸਟੈਂਡ ਤੀਕ ਹੀ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰੀਂ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗੇ।" ਗੁਰਮਿੱਖ ਕਰਨਲ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਤੈਰਾਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲਦੇ ਜਾਪਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਮਦਰਦੀ ਭਰੇ ਤੇ ਆਸ ਬੰਨ੍ਹਾਊ ਬੋਲਾਂ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਉਂ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਇਆ ਜਿਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਮਾਰੂਥਲਾਂ 'ਚ ਭਟਕਦੇ ਰਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਨਖਲਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੋਝ ਪੈ ਗਈ ਹੋਵੇ। ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ 'ਤੇ ਰੌਣਕ ਆ ਗਈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਭੁੱਖ ਨੇ ਨਿਵਾਲ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਅਸਲ 'ਚ ਅਜੇ ਸਾਡੇ ਦੁੱਖਾਂ ਕਸ਼ਟਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਰਾਤ ਦੇ ੧੦-੩੦ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬੱਸਾਂ ਚੱਲੀਆਂ ਅਤੇ ਮਕਬੂਲਪੁਰਾ ਚੌਕ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰੋਕ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਸਰਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦਾ ਕਮਾਂਡਰ ਕਰਲ ਬੜੀ ਰੁੱਖੀ ਜ਼ਬਾਨ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਗੇ ਕਿਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਆਂਗੇ। ਕੁਝ ਫੌਜੀ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਅਸਲਾ ਚੈੱਕ ਕਰਨ ਲਈ ਯੰਤਰ ਫੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਆਏ ਸਰਦਾਰ ਕਰਨਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਹੈਂਡ ਕੁਆਰਟਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਆਖਰ ਜਦੋਂ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੀਕ ਜਾਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਵਾਲਾ ਕਰਨਲ ਫਿਰ ਬੱਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਦੀ ਰੁੱਖੀ ਤੇ ਖਰ੍ਹਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁੱਸਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਇਆ ਪਰ ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਜੰਗ ਵਰਗਾ ਮਾਹੌਲ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਜਾਬਤਾ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ਰੋਸ ਕਰਨ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਹੌਂਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰੁਖ਼ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਰਨਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਜਦੋਂ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਸਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਕਸਟਮ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਫੌਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਮੁਲਕ ਦੇ ਮੁਅਜ਼ਜ਼ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਾਂ, ਕੋਈ ਜੰਗੀ ਕੈਦੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੰਨਣਯੋਗ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਸੀਂ ਹਨੇਰੀ ਰਾਤ ਵਿੱਚ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਸਾਮਾਨ ਹੇਠਾਂ ਉਤਾਰਾਂਗੇ।" ਕਿਉਂ ਜੋ ਗੱਲ ਬੜੀ ਹੀ ਵਾਜਬ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਲਹਿਜੇ ਵਿੱਚ ਕਹੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਟਣਾ ਸੌਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਸੋ ਕਰਨਲ ਨਿਰੁੱਤਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੈਂਡ ਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਾਤ ੧੨ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਬੱਸ ਅੱਡਾ ਸੁੰਨਸਾਨ ਸੀ। ਵਰਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਈਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੱਖੇ ਚਲਾ ਲਏ ਗਏ। ਪੀਣ ਲਈ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਟੂਟੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਬਰਾਂਡਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਣਾ- ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਗੋਲੀ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਪਿੰਨੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਸੀ, ਉਹ ਯਾਤਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਭੁੱਖ ਮਿਟਾ ਸਕਣ। ਪਰ ਉਹ ਵੀ ਸੰਘ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਉਤਰ ਰਿਹਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ। ਆਖਰ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਛਾ ਕੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਗਏ। ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਰੁਕ-ਰੁਕ ਕੇ ਗੋਲੇ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

੯ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਰੀਫਪੁਰਾ ਆਬਾਦੀ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੰਦੂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਦੁੱਧ ਆਦਿ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਦੇਣ ਦਾ ਜਤਨ ਨਾ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਾਫੀ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨਹੀਂ ਪਰ ਉਹ ਕਿਥੇ ਐਸੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦੇ ਸੀ? ਸਭਕਾਂ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਗੱਡੀਆਂ ਗਸ਼ਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾ ਕੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਇੱਕਾ-ਦੁੱਕਾ ਗੋਲੇ ਚੱਲਣ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਐੱਸ.ਐੱਚ.ਓ. ਬਾਣਾ ਰਾਮਬਾਗ ਨੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ੧੧ ਵਜੇ ਕਰਫਿਊ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਵੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਜੈਂਟਲਮੈਨ ਸੀ।

੯ ਵਜੇ ਇਕ ਸੈਕੰਡ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕੁਝ ਜੁਆਨਾਂ ਸਮੇਤ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਘਰਾਂ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਕੇ ਕੁਝ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਕ ਨਾਇਕ ਨੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਰਾਂਡੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਲਵੋ। ਯਾਤਰੀ ਤਾਂ ਕਾਹਲੇ ਸਨ। ਆਖਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਦੇ ਬੱਸਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਰੱਖ ਕੇ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸਵਾਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲਾਈਨ ਤੋੜਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਬੱਸਾਂ ਚਾਟੀਵਿੰਡ ਚੌਂਕ ਤੀਕ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਵਾਪਸ ਅੱਧੀਆਂ-ਅੱਧੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵੀ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਜੀਠਾ ਰੋਡ ਤੋਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਤੀਕ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਇਕ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਜਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸਾਂ ਸਾਨੂੰ ਘਰੋਂ-ਘਰੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰੀ ਸਾਡੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਬਿਠਾਓ। ਜਿੰਨੇ ਪਹਿਲੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਅੱਧੀਆਂ ਸਵਾਰੀਆਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀ ਹੀ ਬੈਠਦੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਅਫਸਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵੋ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਅਫਸਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲੇ ਪਾਸੇ ਨਹੀਂ ਜਾਵਾਂਗੇ ਪਰ ਕੁਝ ਚਿਰ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਤਦ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ

ਯਾਤਰੀ ਦੇ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਣ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹਫ਼ਤਾ-ਦਫ਼ਤੀ ਮੱਚ ਗਈ ਅਤੇ ਧੱਕੇ ਦੇ ਕੇ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਦੋ ਬੱਸਾਂ ਨੱਕ-ਨੱਕ ਭਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਚੌਕ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਪਿੱਛੇ ਕੋਈ ਯਾਤਰੀ ਇਥੇ ਰਹਿ ਕੇ ਖਰਾਬ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਨੂੰ ਇਕ ਬੱਸ ਹੋਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਮਨਾਇਆ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਅਤੇ ਦੋ ਲੜਕੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰ: ਰਾਮਿੰਦਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੈਨੇਜਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੱਈ, ਸ੍ਰ: ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਚੀਫ਼ ਗ੍ਰ: ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਸ੍ਰ: ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਸੁਪਰਵਾਈਜਰ ਲੰਗਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ। ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ੨੦ ਸਵਾਰੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਤੀਸਰੀ ਬੱਸ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਇਸ ਬੱਸ ਵੱਲ ਭੱਜੀਆਂ। ਤਿੰਨੇ ਬੱਸਾਂ ਦੇ ਡਰਾਈਵਰ, ਕੰਡਕਟਰ ਵੀ ਭੁੱਖ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਜਰ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਫੌਜ ਅੱਗੇ ਅੜ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਸੋ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਕਾਫਲਾ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਗੇਟ ਵੱਲ ਤੁਰਿਆ। ਮੈਂ ਅਜੀਤ ਨਗਰ ਵਾਲੇ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਬੱਸ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਵਾਈ ਤਾਂ ਅੱਧਿਓਂ ਵੱਧ ਸਵਾਰੀਆਂ ਉਤਰ ਗਈਆਂ। ਅਸੀਂ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੂਰ ਹੀ ਗਏ ਸਾਂ ਕਿ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਕੁਝ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਸਾਮਾਨ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਬਾਹਰਲੀ ਆਬਾਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਥੇ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਫੌਜ ਦੀ ਗਸ਼ਤ ਸੀ। ਫੌਜ ਦਾ ਦਬਾਅ ਅੰਦਰੂਨੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ੧੦-੩੦ ਵਜੇ ਆਪਣੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਤੇ ਲੜਕਾ ਬੇਸਬਰੀ ਨਾਲ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਯਾਤਰੀ ਗ੍ਰ: ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿਖੇ ਉਤਰ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਰਕੁਲਰ ਰੋਡ ਰਾਹੀਂ ਭੰਡਾਰੀ ਪੁਲ ਵੱਲ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਘਰੀਂ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੁਖਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਦੇ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਘਰ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੁਖੀ ਮਨ ਹੋਰ ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਪਰਵਾਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲ-ਬੈਠ ਕੇ ਪਿਛਲੇ ਸਫਰ ਦਾ ਥਕਵਾਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੁਝ ਰਾਹਤ ਮਿਲੀ।

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੈਂਪਸ ਫੌਜ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ

੧੦ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੮ ਵਜੇ ਅਜੀਤ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੌਜ ਦੀਆਂ ਜੀਪਾਂ ਆ ਕੇ ਖੜੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸੂ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੇਜਰ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸੂ: ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਹਨ। ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਬਦਲ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਵਾਈ ਗਈ। ਬੰਦ ਜੀਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੂ: ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਖਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਸੂ: ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਬੋਰਡ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪਰ ਅਸੀਂ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ 'ਤੇ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਣਾ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ ਉਹ ਇਸ ਆਬਾਦੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਪਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਘੰਟਾ ਘਰ ਵਾਲੀ ਬਾਹੀ 'ਤੇ ਉਤਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ। ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਹੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਆ, ਬਾਕੀ ਫੌਜੀ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਗਏ। ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਬੇਰ ਵੱਲ ਚੱਲਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਇਕ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪਛਾਣ ਦੱਸਣ 'ਤੇ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਇਹ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਜਦ ਤੀਕ ਉਸ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਤੁਸੀਂ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਮਾਂਡਰ ਤੋਂ ਹੁਕਮ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਨੁੱਕਰ ਵਾਲੀ ਛਬੀਲ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕਮਾਂਡ ਬਦਲ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਰੁਕਣਾ ਪਿਆ। ਆਖਰ ੯ ਵਜੇ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪੋਤੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਇਥੇ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ. ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸੂ: ਸਰਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਬਕਾ ਡੀ.ਸੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸਰਦਾਰ ਜੇ.ਐੱਸ. ਕੇਸਰ ਡੀ.ਸੀ. ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਅਫਸਰ ਵੀ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਨ ਜੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਪੁੱਜ ਗਏ।

ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਬਣਾਏ ਬੋਰਡ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਸ਼ੇਖਾਨੇ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਗਿਆ। ਟੈਂਕ ਜਾਂ ਤੋਪ ਦਾ ਗੋਲਾ ਕੰਧ ਪਾੜ ਕੇ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਕੀਮਤੀ ਚਾਨਣੀ ਸੜ ਕੇ ਸੁਆਹ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਇਹ ਉਹੀ ਚਾਨਣੀ ਸੀ ਜੋ

ਨਜ਼ਾਮ ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵੱਲੋਂ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸੰਦਰਭਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜੇ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਚਾਨਣੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭੇਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਧੁੰਦੋਂ ਤੇ ਸੇਕ ਦਾ ਅਸਰ ਬਾਕੀ ਜਲੋਂ ਦੇ ਸਾਮਾਨ 'ਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਮਾਨ ਪੂਰਾ ਜਾਪਦਾ ਸੀ। ਤੌਸੇਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਰਜਿਸਟਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਵੇਖਣ ਉਪਰੰਤ ਤਾਲੇ ਲਗਾ ਕੇ ਫੌਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਯਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਵੀ ਕਰਵਾਏ ਗਏ। ਉਪਰੰਤ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੰਸ਼ੋਭਿਤ ਸ਼ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਇਆ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ੯ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਤਸੱਲੀ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕੀਮਤੀ ਵਸਤੂ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਤੋਪਾਂ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਬਾਹ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਮਲਬੇ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਟੁਕੜੇ ਸੰਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਖਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੱਤਰਿਆਂ ਦੀ ਭਾਲ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ। ਉਹ ਕਮਰਾ (ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ) ਜਿਥੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਸੁਸ਼ੋਭਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅੰਦਰੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਗੋਲੀ ਆਦਿ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਮਰੇ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਅੰਦਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਵੀ ਸਾਂ ਕਿ ਇਤਨੀ ਭਾਰੀ ਗੋਲਾਬਾਰੀ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਕੀ ਇਮਾਰਤ ਖੰਡਰ ਬਣ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਕਮਰਾ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਗਿਆ। ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਵਜੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਨੂੰ ਘਰੋਂ-ਘਰੀ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾਲ ਲੈ ਗਏ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਹਫ਼ਤਾ ਦਸ ਦਿਨ ਤੀਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

੧੧ ਜੂਨ ਸਵੇਰੇ ਅੱਠ ਵਜੇ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਛੋਟੀ ਜੀਪ ਵਿੱਚ ਘਰੋਂ ਲੈ ਗਏ। ਫੌਜ ਦੀ ਇਕ ਜੀਪ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਵਿਖੇ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਨੂੰ ਉਤਾਰ ਕੇ ਡਿਊਟੀ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਹੋਠਾਂ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੇ ਪੌੜ ਟੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਟੈਂਕ ਇਸ ਰਸਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰੇ ਗਏ ਸਨ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਤੁਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਸਵਾਹ, ਇੱਟਾਂ ਅਤੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦੀਆਂ ਕੰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਟੈਂਕਾਂ ਦੇ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਸੰਗਮਰਮਰ 'ਤੇ ਝਰੀਟਾਂ ਅਤੇ ਤਰੇੜਾਂ ਸਾਫ਼ ਦਿੱਸ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਹੇਠਾਂ ਦੱਬਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਟੁੱਟਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਟੈਂਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੋਲੇ ਚਲਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਆਟਾ ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਤੀਕ ਸੀ। ਪਰ ਫਰਸ 'ਤੇ ਟੈਂਕਾਂ ਦੀ ਰਗੜ ਅੱਗੇ ਤੀਕ ਵੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਅਸਾਂ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਟੈਕਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਆਟਾ ਮੰਡੀ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਗੇ ਇਕ ਨਾਇਬ ਸੂਬੇਦਾਰ ਜਿਸ ਦੀ ਦਾਹੜੀ ਟਰਿਮ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਫੌਜੀ ਸਫਾਈ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਫਲੀਟਾਂ ਪਾਈ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਡਿਊਟੀ ਉੱਪਰ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਪਾਸ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੁੱਖ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੌੜੀਆਂ ਚੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਦੁਕਾਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਬੀੜਾਂ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਰੈਕਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਅੰਦਰ ਇਕ ਮੰਜੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਸਿਗਰਟ ਪੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਾਡੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਨੇ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣੀ ਤਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮੰਜੇ ਉੱਪਰ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ। ਅਸਾਂ ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਕਮਰੇ ਨੂੰ ਤਾਲਾ ਲਾ ਕੇ ਪੂਰੀ ਸੰਭਾਲ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਮਰੇ ਬਾਰੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੀ ਲੋੜ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਉੱਪਰ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਮਰੇ ਸਾਰੇ ਠੀਕ ਸਨ ਪਰ ਅਲਮਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਗਾਇਬ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਕੀਮਤੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਖਿੱਲਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਰੈਕ ਸੜੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸਵਾਹ ਦੇ ਢੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਹੀ ਰੱਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣੇ ਰੈਫਰੈਂਸ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਸੀ ਕਿ ਕੀਮਤੀ ਪੁਸਤਕਾਂ ਸਾੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਲਿਜਾਈਆਂ ਜਾ ਚੁਕੀਆਂ ਸਨ। ਜੇ ਪੁਸਤਕਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਥੇ ਖਿੱਲਰੀਆਂ ਪਈਆਂ ਸਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪੁਸਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ। ਤਕਰੀਬਨ ੯-੩੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲਟਰੀ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਲੈ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ੧੧-੩੦ ਵਜੇ ਸਕਰੀਨਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਹਨ, ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਚਾਹ ਪਿਲਾਈ ਗਈ। ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮੇਜਰ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਚਾਹ ਪੀਂਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਇਸ ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਆਪ ਕਾ ਕਿਆ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?"

ਮੈਂ ਨਰੁੰਮੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣਾ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਫੌਜ ਦਾ ਸਤਕਾਰ ਜਨਤਾ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਕੋਈ ਜਾਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਨੇ ਬਾਹਰਲੇ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ੬੫ ਅਤੇ ੭੧ ਦੀਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਜੇ ਹਿੱਸਾ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਪਾਇਆ ਜਿਵੇਂ ਅਸਲਾ, ਰਾਸ਼ਨ, ਦੁੱਧ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਵਾਲੀਆਂ ਵਸਤੂਆਂ ਅਗਲੇ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੀਕ ਪੁਰਾ ਕੇ ਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹੌਂਸਲੇ ਵਧਾਏ, ਜੇਕਰ ਜਨਤਾ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਦਾ ਇਥੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅੱਗੇ ਟਿਕਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਐਕਸ਼ਨ ਪਿੱਛੋਂ ਫੌਜ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾ ਕਰੇ! ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਫਿਰ ਲੜਾਈ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਇਥੇ ਦੂਣੀ ਤਾਕਤ

ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਪਰ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ, "ਫੌਜੀ ਜਵਾਨ ਦੇ ਕੀ ਵੱਸ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਕਮੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੋਚ ਤਾਂ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਫੌਜ ਨੂੰ ਘਰੇਲੂ ਮਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵਰਤਣ।"

ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਛਾਉਣੀ ਵਿਚਲੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਕੂਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਸਾਡੇ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਇਸ਼ਾਰੇ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਅਸੀਂ ਕਮਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਾਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਟੀ ਹੋਈ ਚਿੱਕੜ ਵਰਗੀ ਬੁਨੈਣ ਅਤੇ ਕਛਹਿਰਾ ਸੀ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਹੀ ਦਸ਼ਾ ਬਾਕੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮਾਯੂਸ ਬੈਠੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਆਸ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਟਕਾਰਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ। ੨-੩੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਸਿਵਲ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਨਾ ਪੁੱਜੇ ਪਰ ਇਹ ਫੌਜੀ ਕਰਨਲ ਸ਼ਰਮਾ ਜੋ ਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਵੀ ਲੱਗਦਾ ਸੀ ਬੜੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲਿਆ, "ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਸਿਆਸਤ ਨਹੀਂ ਚੱਲਣ ਦੇਣੀ, ਕੋਈ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਣੀ।" ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਾ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹੋ, ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਸਾਂਬਾ ਸੈਕਟਰ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜਾਸੂਸੀ ਕਰਦੇ ੭ ਸ਼ਰਮੇ ਅਫਸਰ ਹੀ ਫੜ ਗਏ ਸਨ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਕੰਢੇ ਲੂਹਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਉਹ ਵੀ ਮਾਯੂਸ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਢਾਈ ਵਜੇ ਤੀਕ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਲਈਏ, ਸਾਇਦ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਕਰਨਲ ਗੁਰਾਇਆ ਪੂਰੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਫੌਜੀ ਭਰਤੀ ਆਫਿਸ ਸਾਹਮਣੇ ਆਫੀਸਰ ਮੈਂਸ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਦੋ-ਦੋ ਫੁਲਕੇ ਛਕਾਏ। ਸਾਡੇ ਮਨ ਤਾਂ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਸਮਾਂ ਕਾਫੀ ਹੋ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਭੁੱਖ ਵੀ ਸਤਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਭਰੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਘਰੀਂ ਛੱਡ ਗਿਆ।

ਸਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਚਾਂਦ ਚੀਫ ਗ੍ਰ: ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਰਦਾਸੀਆ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਸਨਾਖਤ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਨੌਜਵਾਨ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਫੌਜ ਨੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਜਦ ਕਿ ੩੫ ਸਾਲ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

'ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ' ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ' ਕੀ ਗਲਤ ਬਿਆਨ ਸੀ?

੧੧ ਜੂਨ ਤੀਕ ਕੋਈ ਠੀਕ ਖਬਰ ਰੇਡੀਓ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਹੀ ਪਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਰੇਡੀਓ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਚੈਨਲਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਖਬਰਾਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਂਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਤਬਾਹੀ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਮ ਸੀ ਪਰ ਬੀ.ਬੀ.ਸੀ. ਰੇਡੀਓ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਥਾਂ-ਥਾਂ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਗ਼ਾਵਤ ਹੋਣ ਦਾ ਸਮਾਚਾਰ ਸੀ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹ ਸੈਂਟਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਮਾਰਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ। ਫੌਜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਮੁਠਭੇੜਾਂ 'ਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਕਈ ਸ਼ਹੀਦ ਵੀ ਹੋਏ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਸੂ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਧਾਰਮਕ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ੀਸ਼ ਕੀਤੀ ਤੇ ਇਸ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ੧੭ ਜੂਨ ਨੂੰ ਰੋਸ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਕਾਲੀਆਂ ਦਸਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਕਾਲੇ ਦੁਪਟੇ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ।

੧੨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਤਾਂ ਕਰੜਾ ਕਰਫਿਊ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਲਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਜਾਂਦੇ ਰਸਤੇ ਰੋਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਤਾਇਨਾਤ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਯੋਗ ਜਾਂ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਧਾਰਮਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮੇਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸਲਾਹ- ਮਸ਼ਵਰਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਸੂ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸਨ ਇਸ ਸੰਬੰਧ 'ਚ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਸਨ। ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸੂ: ਅਭਿਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ. ਫੌਜ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਕ ਬਿਆਨ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਤ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸਮੇਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ:

'ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰ

ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਹਨ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਰ ਹਿਰਦਾ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਕੌਮਾਂ ਮਹਾਨ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਬਿਪਤਾ ਅਤੇ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਠੀਕ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਰਾਹੀਂ ਸੀਲ ਕਰ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਹੈ। ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਕੌਠਾ ਸਾਹਿਬ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੈ।" ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤੜਪ ਗਏ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਹ ਲਫਜ਼ ਕਿਉਂ ਵਰਤੇ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ-ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧਰਵਾਸ ਦੇਣ ਦੇ ਮੰਤਵ ਨਾਲ ਸੀ ਪਰ ਅੱਲੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਮਰੂਮ ਪੱਟੀ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆਂ ਵੀ ਤਾਂ ਇਕ ਵੇਰ ਪੀੜ ਵਧ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਅੱਲੇ ਜ਼ਖਮਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨਾਲ ਐਸਾ ਹੀ ਹੋਇਆ।

ਖਬਰਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਸੀਆਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਪਏ ਹਨ ਕਿ ਕੌਠਾ ਸਾਹਿਬ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੈ। ਗੱਲ ਕੀ, ਇਕ ਨਫਰਤ ਭਰਿਆ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸੱਚ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਤੋਂ ਔਖਿਆਈ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਗੱਲ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਆਖੀ ਗਈ ਪਰ ਬੇਅਰਬ ਸੀ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ 'ਚ ਸੁਣਦਾ ਕੌਣ ਸੀ?

੧੩ ਜੂਨ: ਸਾਡਾ ਆਂਢ-ਗੁਆਂਢ ਆਪਣੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸੀ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਦਿਆਂ ਹੀ ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਓ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੁਝ ਵਿਖਾਉਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵੱਲ ਸਾਡਾ ਧਿਆਨ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਵਿਅੰਗ ਭਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਅਸਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦੇ ਉੱਪਰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਦੇ ਜਵਾਨ ਖੜ੍ਹੇ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਲੱਗੀ ਜੋ ਸੁਭਾਵਿਕ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਅਸੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਕਿਊਰਟੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੱਖਣੀ ਪੈਣੀ ਹੈ ਪਰ ਸਿਗਰਟਾਂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਰੂਰ ਬਦਲ ਲਵੋ। ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਅਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਕੌਠਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਆਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕਰ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਜੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਜੇ ਬਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੁਰਦਰਸ਼ਨ ਲਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫੀ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਮਿਲੇਗੀ ਅਤੇ ਉਹ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਆਨ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਨੇਕ-ਨੀਅਤੀ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਸੀ ਪਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਜਾਗਿਆ। ਦੂਰੋਂ ਵੇਖ ਕੇ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਕੱਸੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ, "ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੈ।" ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਭੜਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪ ਵੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਇਹ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਖਆਸਣ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਹੀ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜ਼ਟ' ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੬੧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਸਰੋਵਰ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਰਾਮ ਲਈ ਇਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਕੋਠੜੀ ਬਣਵਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ੧੯੬੧ ਬਿਕਰਮੀ ਦੀ ਭਾਦੋਂ ਸੁਦੀ ਏਕਮ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੁਖਆਸਣ ਕਿੱਥੇ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਮਾਇਆ:

ਬਹੁਰੇ ਲੇ ਜਾਵਹੁ ਅਸਵਾਰਾ॥

ਜਿਸੀ ਕੋਠਰੀ ਰਹਨਿ ਹਮਾਰਾ॥੪੪॥

ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪਲੰਘ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਖਆਸਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪ ਹੇਠਾਂ ਦਰੀ 'ਤੇ ਚਾਦਰ ਵਿਛਾ ਕੇ ਬਿਰਾਜਦੇ ਰਹੇ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੱਬੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਹੀ ਥੜ੍ਹਾ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ। ੧੬੬੩ ਬਿਕਰਮੀ ਤੋਂ ੧੯੩੧ ਬਿ: ਤੀਕ ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਪੱਕਾ ਥੜ੍ਹਾ ਹੀ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਚਾਰ ਮੰਜਲਾਂ ਬਣਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਗਿਆ ਜਿੱਥੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੁਖਆਸਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਛੱਤ 'ਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰੀ, ਨਕਾਸ਼ੀ ਵਡਮੁੱਲਾ ਸਰਮਾਇਆ ਸੀ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦੇ ਮੋਹਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਭਾਵੇਂ ਪੰਜ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ

ਪੂਰਾ ਦਬਾਅ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਚੌਂਕ ਮਹਿਤਾ ਦਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਥੜੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਕੀ ਅਸਾਂ ਕਦੀ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਹੈ? ਸਾਨੂੰ ਸੋਚਣਾ ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸੀ।

ਕੌਮ ਦੇ ਮੁੜ ਆਪਣੇ ਪੈਰੀਂ ਖਲੋਣ ਦੇ ਹੀਲੇ-ਵਸੀਲੇ

ਕਰਫਿਊ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਹੀਦ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜੋ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰ: ਕਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ (ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ), ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਫ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ, ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਦਿ ਅਸੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਾਂ, ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਆਪਸੀ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸੀ: ਸੈਕੰ: ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ। ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਆਪਣੇ ਭਵਿੱਖ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਤੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਧਰਵਾਸ ਹੋਈ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਸਾਂ ਦਫਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀਆਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਮੰਜਲਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਹ ਮੰਜਲਾਂ ਤਕਰੀਬਨ ਖਾਲੀ ਹੀ ਸਨ। ਜੇ ਵੀ ਮੰਜੇ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਸ੍ਰ: ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ (ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ) ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ, ਨੂੰ ਭੇਜ ਕੇ ਦਰਸਨ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰ: ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ ਜੂਨੀ, ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਤਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਜਿੱਥੇ ਬੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਕੇ ਖਾਤੇ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਉਥੇ ਲੋਕਲ ਗੁ: ਪੁ: ਕਮੇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਦਫਾ ੮੫ ਦੇ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਰਕਮਾਂ ਵਸੂਲੀਆਂ। ਇਉਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕੌਮ ਚਲ ਪਿਆ। ਸਟਾਫ ਦੀਆਂ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਲਈ ਲਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

੨੩ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਈ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਤਬਾਹੀ ਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ। ਉਹ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੇ ਮਿਲਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ, ਉਹਦੇ ਮੱਥੇ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਵੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਇਕ ਕਰਾਰੀ ਚਪੇਤ ਸੀ, ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਵੱਜੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੱਜਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸਨ ਕਰਵਾਉਣੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਚੋਣਵੇਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ੨੬ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸ੍ਰ: ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਮੂਹ ਅਕਾਲੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਵਰਕਰਾਂ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ

ਮੀਟਿੰਗ ੨੯ ਜੂਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਸੱਦ ਲਈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ੨੮ ਜੂਨ ਨੂੰ ਤੜਕੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਪਾਸੋਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾਗੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਫੌਜ ਨੇ ਲੁੱਟ ਲਿਆ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਸਾਮਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਦੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਮੰਗੀਆਂ ਪਰ ਕਲੇਮ ਕੇਵਲ ੧੦-੧੦ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇ ਹੀ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਦਫਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ੨੫ ਜੂਨ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਉਸ ਹਾਲਤ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਪਾਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਮੰਨ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਅਸਾਂ ਡਿਊਟੀ ਪੁਰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈਆਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੁਝ ਸਟਾਫ਼ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਕਤਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਲਈ ਉਚੇਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਘੰਟਾ ਘਰ ਬਾਹੀ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਜੰਗਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਆਉਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਫੌਜ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਰਲਵੀਂ ਚੈਕਿੰਗ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਅੰਦਰ ਦਾ ਹਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਾਂ ਭੁੱਬਾਂ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਅਕਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕਰੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੋਸਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਲਾਗੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦੀ ਲੋਕ ਸ਼ਲਾਘਾ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਥੇ ਤਾਂ ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਡੇ ਗੱਲ ਵੀ ਪੈ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਖਿਸਕਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਰਹੇਗਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ-ਜਾਣ ਤੀਕ ਅਸੀਂ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ।

ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਹਰ ਹੁਕਮਰਾਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਭੈਅ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਗਵਾਉਂਦਾ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਗਾ ਕੇ ਇਹ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਨਕਾਰਿਆ ਸੀ। ਹੈਕਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜਕਸ਼ੀ ਤਾਂ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਂਪ ਕੇ ਉਸ ਦੀ ਰਾਤਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਹੋ ਗਈ। ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਦਾ ਗੁੱਸਾ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ, ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆਂ ਕਰਨਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਕਤਲੋਆਮ ਜੋ ਘਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਸਨ, ਫੌਜੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਘਰਾਂ

ਦੀ ਲੁੱਟ, ਕਤਲੇਆਮ ਤੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੇ ਅੰਬਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਅਤੇ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਫਾਈ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਨੂੰ ਲਾਲਚ ਦੇ ਕੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਚੁਕਵਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇਬਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਨਕਦੀ ਅਤੇ ਜੇਵਰਾਤ ਸਫਾਈ ਸੇਵਕਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਵਾਮ ਪਾਸ ਪੁੱਜ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੂੜਾ-ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਲਾਸ਼ਾਂ ਲਿਜਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਗਲੇ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮੇ ਹੋਏ ਫਸੇ ਬੈਠੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੇਖਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸਨ। ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਾ ਸਕਦੇ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ "ਸਹੀਦ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ" ਤੋਂ ਵਿੱਦਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਨਿਭਾ ਚੁਕੇ ਸਨ, ਫੌਜ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਕਮਾਂਡਰ ਸਨ। ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਬਾਹੀ ਦਾ ਹਾਲ ਵੇਖਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੮ ਜੂਨ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਸੁਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਹ ਤਾਂ ਪੋਚਾਪਾਚੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਸੱਚ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਅਮੀਰ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਤੋਂ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਜਾਣੂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੰਦੇ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ੧੭ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਹੀ ਦੱਸਿਆ, ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਨਾਲ ਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨਾਲ ਇਕ ਧੋਖਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ, ਸਿੱਖੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੀ ਆਖਣੇ ਸਿਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ ਲਈ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਝੂਠ ਦੀ ਸਜ਼ਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਖਰਤ ਦੇ ਦਿਨ ਮੂੰਹ ਬੋਲਦੀ ਸਚਾਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰੀ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਸਨ, ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਮਲਬੇ ਦੀ ਚੁਕਾਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਫੌਜ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ। ਇਹ ਸਭ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ, ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੇਵਾ ਕਰਨਗੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ: ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਮੋਜਰ ਸਿੰਘ ਉਥੇਕੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਕੰਪਲੈਕਸ

ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਰਕਾਰ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੰਡਰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਭੜਕਣ ਦਾ ਡਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਘਰ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਢੱਠੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਪੈਚਾਪਾਚੀ ਤੇ ਅਖੌਤੀ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲੋਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਰਨੈਲ ਤਦ ਤੀਕ ਕੰਪਲੈਕਸ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਕੜੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਸਨ ਕਿ ਫੌਜ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਾਈ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਆਖਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਵਿਚੋਲਗੀ ਨਾਲ ੧੫ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਫੌਜ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਨੇ ਕੈਂਟ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਕਨਵੀਨਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਜਾਂ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਅਣਸੁਖਾਵੀਂ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਤੀਕ ਫੌਜ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਜੋਂ ਤਾਇਨਾਤ ਰਹੇਗੀ। ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਆਖਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ 'ਤੇ ਸੁਟ ਦਿੱਤਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਵੇਂ:-

੧. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਹੀ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਣ।
੨. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖੰਡਰ ਹੋਈ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
੩. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਬਰ, ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਜਨੂੰਨ ਦੇਖ ਸਕਣ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਬੰਬਾਰੀ ਨਾਲ ਤਬਾਹ ਹੋਏ ਗਿਰਜਿਆਂ ਦੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੁਝਾਅ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਿੱਚ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਸਾਰੀ ਡਾਕ ਸੈਂਸਰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਤੀਜੇ ਸੁਝਾਅ ਬਾਰੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਛੇਤੀ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਕੰਮ ਕੇਵਲ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਸੀ। ਨਵ-ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਲੱਗ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਪੱਕਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ ਗਈ।

੧੬ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਟੀ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਹੌਂਡ ਗੁੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲਾਂ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ, ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੀਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਡਰਾਫਟ ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਵਧੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਉਠ ਬੈਠੇ। ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਦੱਸ ਕੇ ਅਗਲੀ ਰਣਨੀਤੀ ਲਈ ਹੁਕਮ ਮੰਗਿਆ ਜੋ ੧੭ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਨਿਹੰਗ ਮੁਖੀ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਫੌਜ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮਲਬਾ ਚੁੱਕਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਦਾ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ੧੮ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਦਿੱਤਾ।

ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਦਲ, ਮਾਰਧਾੜ, ਜ਼ਬਰੀ ਕਬਜ਼ਿਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਕਈ ਸੰਗੀਨ ਜੁਰਮਾਂ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਫਸਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਹੀ ਬਚਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਬ ਦੇਣਾ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਹੀ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇਸ ਧਾੜਵੀ ਦਾ ਕੋਈ ਠਿਕਾਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਹਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਹੀ 'ਆਪਣੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮੀਆਂ ਮਿੱਠੂ' ਵਾਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਇਸ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ, ਵਿਹਾਰ ਤੇ ਅਮਲ ਉਪਰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਿਟ ਬੈਠਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ, ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਾਲ ਐਸਾ ਖਿਲਵਾੜ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸ਼ਾਇਦ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਘੋਰ ਵੈਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਮਾਣਮੱਤੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਫੌਜੀ ਸੰਗੀਨਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਲਬਾ ਚੁਕਵਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਮੰਦੇਨਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ— ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਜੋ ਵੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਨੋਟ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੁਸਤਕ 'ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ' ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੀਡੀਆ ਰੇਡੀਓ, ਟੀ.ਵੀ. ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾ: ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਵੱਲੋਂ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਮਜ਼ਦੂਰ ਲਿਆ ਕੇ ਮਲਬਾ ਚੁੱਕਣ ਨੂੰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਭਾ: ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਮਾਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰੜੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਵੇ। ਭਾ: ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਵਾਈ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ, ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰ ਕੇ ੧ ਅਗਸਤ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਭਾ: ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾ ਕੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਭਾ: ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ, ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਾਂ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸਤਲਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਢੋਂਗ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਸਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸਕਿੱਪਰਜ਼ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਪੀ.ਡਬਲਊ.ਡੀ. ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿਊਜ਼ੀਅਮ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਆਰਕਾਈਵਜ਼ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ-ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸਤਲਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗ ਕੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾ ਲਈ। ਭਾਈ ਨਰੈਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਾ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਤਨਖਾਹ ਲਗਵਾ ਕੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾ ਲਈ।

ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਿੱਠੂ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਭਾ: ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਅਖੌਤੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇਣ ਲਈ ਅਖੌਤੀ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸ੍ਰ: ਰਫ਼ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਸ੍ਰ:

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਟੱਕਰ ਹਰਿਆਣਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਮਰਵਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਥਾਪਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਲਈ ੧੧ ਅਗਸਤ ਦਾ ਦਿਨ ਅਤੇ ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਖੇ ਨਿਹੰਗ ਸੰਤਾਂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛਾਉਣੀ ਚੁਣੀ ਗਈ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੇ ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀ ਲੋਬਰ ਬੱਸਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲਿਆ ਕੇ ਇਕੱਠ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਾ ਛੱਡੀ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਬੇਗੈਰਤ ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਿੰਨੂ ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਇਕੱਤਰਤਾ ਤਾਂ ਸੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਮਾਤਰ ਹੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਰਿਆਣਾ, ਹਿਮਾਚਲ, ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਸਨ। ਹਾਲਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮਿਗਰਟਾਂ ਬੀੜੀਆਂ ਪੀ ਰਹੇ ਸਨ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ, ਸਿੱਖ ਸੰਤ, ਵਿਦਵਾਨ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਈਆਂ। ਜਥੇਦਾਰ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਬੀ.ਐੱਸ.ਐਫ. ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਿਆਂਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਗਿਆ, ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਗਿਆਨੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਬੋਲਣ ਦਾ ਹੀਆ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਟੱਕਰ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਬੋਲੀ ਚੁੱਕੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਗੱਦਾਰ ਗਰਦਾਨਿਆ। ਸਾਰੇ ਘਟਨਾ-ਚੱਕਰ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦਿਆਂ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਜ਼ਾ ਲਵਾ ਕੇ ਆਪਾ ਬਖਸ਼ਾ ਲਿਆ।

ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗਰ ਆਦਿ ਦਾ ਨੱਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਬਾਹਰੋਂ ਪਕਵਾ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਰੋਟੀਆਂ ਟਰੱਕਾਂ, ਟਰਾਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੁੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਵੇਂ ਕੁੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਪਾਈ ਦੀ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰਦੇ ਲੋਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਸੰਤਾਂ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਹੀ ਵੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਹਦਾ? ਇਹ ਪੰਥਕ ਸੋਚ ਪੱਖੋਂ ਉਸ ਦੇ ਦੀਵਾਲੀਏਪਨ ਦੀ ਇੰਤਹਾ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹੀ ਵੱਡਾ ਜਥੇਦਾਰ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬੁੱਧੀ ਭਰਿਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੱਸਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਭਰੀ ਸਰਕਾਰੀ ਹਵਾ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਹੀ ਨਿਕਲ ਸਕੀ ਤੇ ਅੰਤ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਨੰ: ਅ/੩/

੨੦੦੧/੧੫੨ ਮਿਤੀ ੧੭/੦੩/੨੦੦੧ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ:

ਆਦੇਸ਼ ਨੰ: ਅ:/੩/੨੦੦੧/੧੫੨

ਮਿਤੀ ੧੭-੦੩-੨੦੦੧

ਬਾਬਾ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੰਨ ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦੀ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਫੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਸੇਵਾ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ:-

੧. ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜ ਦਿਨ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਕਰਨੇ ਜਾਂ ਸੁਣਨੇ ਹਨ।
੨. ਉਪਰੰਤ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲਿਖਣਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਵਾਉਣਾ। ੧੧੦੦/- ਰੁਪਏ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲਕ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣੇ। ਉਪਰੰਤ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣੀ ਹੈ।

(ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

ਅਖੌਤੀ ਸਰਬੋਤਰ ਖਾਲਸਾ ਕੇਵਲ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਦੀ ਹੀ ਪਿਠ ਪੂਰਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਛਤਰਜੰਤਰ ਸੀ। ਦਰਅਸਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ, ਬੋਰਡ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਹ ਪੱਧਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪਿੱਠੂਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ੨੫-੨੬ ਜੂਨ ੧੯੭੫ ਦੀ ਰਾਤ ਜਦੋਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਗਲਾ ਘੁੱਟ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੱਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲਾਈ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭਰਪੂਰ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਵਿਰੋਧਕਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ੧,੪੦,੦੦੦ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ੬੦,੦੦੦ ਲਗਭਗ ਸੀ। ਅਸਲ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਚੋਭ ਹਾਲਾਂ ਤੀਕ ਇਸ ਦੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਇਸ

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਦੱਸ ਕੇ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਜਥੇਬੰਦੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਮਾਨ ਸੰਭਾਲੀ ਅਤੇ ਚਾਪਲੂਸੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵਸੀਲੇ ਦਾਅ 'ਤੇ ਲਾ ਦਿੱਤੇ। ਤਾਕਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਗੋਰਵਸ਼ਾਲੀ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਹੀ ਭੁੱਲ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸੋਚਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਾ ਸਮਝੀ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਕੂਮਤ ਦੇ ਅਕਹਿ ਤੇ ਅਸਹਿ ਜੁਲਮਾਂ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰ ਕੇ ਸੈਂਕੜੇ ਸਹੀਦਾਂ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਲੰਮੇ ਕਾਲਵਾਸ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ। ਸੋ ਸਹੀਦਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਉਸਾਰੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਪੁੱਟਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਣ ਸਮੇਂ ਇਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਰੰਘਰੇਟੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬੇਟਿਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਲੰਕਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੧੭ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਾਟਕੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਤੋੜ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦਨੀਤੀ ਉਘੜ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਈ। ਖਾਲਸਾ-ਪੰਥ ਨੂੰ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਖਤਰੇ ਬਾਰੇ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕਰੜਾ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਪਰਪੰਚ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪੰਥ-ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ, ਦਾਨਿਸ਼ਵਰਾਂ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਸਿਆਸੀ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵੀ ਫੌਜ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ੨ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਦਾ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ੧੦ ਵਜੇ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੋਹਰ ਹੇਠ ਸੱਚਾ ਪੱਤਰ ਛਪਵਾ ਕੇ ਸਮੂਹ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ, ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਸਾਰਿਆਂ ਹੀ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰੂਰ ਕੂਟਨੀਤੀਆਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ 'ਤੇ ਫੌਜ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜ਼ਲੀਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਇਸ ਵੰਗਾਰ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਮਿਸ਼ਨਰੀਆਂ, ਗੁੰਥੀ ਸਿੰਘਾਂ, ਢਾਡੀਆਂ ਆਦਿ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਖਾਲਸਾ-ਪੰਥ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦੀ ਘੜੀ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਦੇ ਸਮੂਹ ਅੰਗ ਇਕਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਜੁਟ ਜਾਣ। ਆਉ, ਮਿਲ ਕੇ ਪੰਥ ਦੇ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀਏ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਉਜਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਗਲਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕੀਏ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ

(35)

ਲਈ ਵਿਉਂਤਬਧ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੀਏ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਦਾ ਸਦਾ ਸਹਾਈ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਨੂੰ ਸੇਧ ਬਖਸ਼ੇ!

(ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜ਼ਟ ਸਤੰਬਰ- ੧੯੮੪ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ)

ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ, ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ੨੭ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ, ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੜੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵਾਜਿਆਂ-ਗਾਜਿਆਂ, ਸ਼ਬਦੀ-ਜਥਿਆ ਦੀਆਂ ਸੁਰੀਲੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪਾਲਕੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮਹਾਨ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ, ਗਤਕਾ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ੋਹਰ ਵਿਖਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਨਗਰ-ਕੀਰਤਨ ਚੌਂਕ ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁ: ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ-ਹਾਲ ਦੇ ਰਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਰਵਾਇਤ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਚੂੰਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ੨ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਕਰਫਿਊ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਵਲ ਘੰਟਾ ਘਰ ਬਾਹੀ ਵਾਲੀ ਡਿਊਤੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਹੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੋ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਗੜਬੜ ਦੇ ਸੰਕੇ ਦੱਸ ਕੇ ਇਹ ਨਗਰ-ਕੀਰਤਨ ਰੋਕਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਆਖਰ ਫੌਜ ਦੇ ਕਰਤੋ ਪਹਿਰੇ ਹੇਠ ਨਿਯਤ ਰਸਤੇ ਰਾਹੀਂ ਨਗਰ-ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਪਹਿਲਾ ਰਸਤਾ ਬਦਲਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਤੀ ਰਹੀ ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮੰਗ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਆਪਣੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

੨੭ ਅਗਸਤ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੭ ਵਜੇ ਨਗਰ-ਕੀਰਤਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਸਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਨਗਰ-ਕੀਰਤਨ ਵਿੱਚ ਸਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਇਕੱਠ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੀ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੀਆਂ ਬੜੇ ਡਸਿਪਲਨ ਨਾਲ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਫਸਰ 'ਤੇ ਜਵਾਨ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਬਾਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਪਰ ਪਲਾਸਟਿਕ ਦਾ ਕੱਪੜਾ ਤਾਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸ਼ਰਧਾ ਤੇ ਸੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਆਦਰ-ਭਾਵ ਐਸਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਿੱਜਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕੋਈ ਯਤਨ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਪਾਲਕੀ ਸਾਹਿਬ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਮੀਂਹ ਪੂਰੇ ਜੋਰਾਂ 'ਤੇ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਨੁੱਚੜ ਰਹੇ ਸਨ ਪਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਹੋਰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਧੁਨੀ

ਵਿੱਚ ਮਸਤ ਸੰਗਤਾਂ ਗੁਰੂ-ਜਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਾਂਤਮਈ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕਰਾਰੀ ਸੱਟ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹੌਸਲਾ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਖੁਭਾਵ ੨ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਉਪਰ ਵੀ ਪਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜ ਦਾ ਦਬ-ਦਬਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

੨ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਹਰ ਹੀਲਾ ਵਰਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਦੀਆਂ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਤੋਂ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਦੇ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਦੋ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੱਖ ਦਵਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲੈ ਆਏ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਗਲੀਆਂ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਘਰਾਂ ਦੇ ਕੋਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਉਪਰ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ੨ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁ: ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜ ਗਈਆਂ। ਕਈ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਤਾਂ ਕੰਧਾਂ ਤੀਕ ਪਾੜ ਕੇ ਅਜਿਹੇ ਰਸਤੇ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਵਾਲਾ ਢੰਗ ਅਪਣਾਇਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਨਿਵਾਸੀ ਪੂਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟੇ ਹੋਏ ਸਨ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਸਦਕਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ: ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਥੇ ਲੰਗਰ ਚਾਹ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸੰਮੇਲਨ ਕਾਮਯਾਬ ਰਿਹਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ-ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਜਥੇ ਨੇ ਰਸ-ਭਿੰਨਾ ਤੇ ਖੁਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁੱਖ ਵਾਕ ਦੀ ਕਥਾ ਪੰਥ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਸਕੀਨ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ, ਵਿਦਵਤਾ ਭਰਪੂਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਕਥਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ:-

ਮੁੱਦਤੋਂ ਗੁਜ਼ਰੀ ਹੈਂ ਜੁਲਮੇਂ ਸਿਤਮ ਸਹਿਤੇ ਹੁਏ।

ਸਰਮ ਸੀ ਆਤੀ ਹੈ -- ਵਤਨ ਕੇ ਵਤਨ ਕਹਤੇ ਹੁਏ।

ਉਪਰੰਤ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਮਾਗਮ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਉਂਦਿਆਂ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮਨੋਰਥ ਜਿਥੇ ਪੰਥਕ ਏਕੇ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨਾਪਾਕ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫੇਲ੍ਹ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਅਸਾਂ ਉਹ ਢੰਗ ਤਰੀਕੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ, ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਾਲੀ ਬਣੇ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਇਨਕਲਾਬੀ ਸਿੱਖ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਰੜੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਂਦਿਆਂ ੩੦ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਚਾਰਜ ਖਾਲਸਾ-ਪੰਥ

ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਜਥੇਬੰਦੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦਾ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਿਰ ਤਲੀਆਂ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲ ਮਾਰਚ ਕਰ ਦੇਣ।

ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ੧੦ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ- ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮਗਰੋਂ ਗੁ: ਗਜ਼ਟ ਮਹੀਨਾ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਅਤੇ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਰੋੜ੍ਹੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੜਕਾਂ 'ਤੇ ਚਾਹ, ਦੁੱਧ, ਪੂਰੀਆਂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰੇ ਲੰਗਰ, ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ- ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਖਿਝ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਪਰ ਕੂਟਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਹਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਵਿਚੋਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੬ ਤੋਂ ੭ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਕਾਰੀਗਰ ਰਾਤ ਦਿਨ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟ ਗਏ। ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ-ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਮੁਰੰਮਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਆਖਰ ੨੪ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਫੌਜ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ੨੭ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਹੌਂਡ ਗੁੰਥੀ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪਾਸ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗੀ। ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। 'ਕੁਛ ਹਮ ਚਲੋ, ਕੁਛ ਤੁਮ ਚਲੋ, ਫਾਸਲਾ ਕੁਛ ਤੋਂ ਕੰਮ ਹੋਗਾ' ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਸੰਗਤ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝੂਠ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬੇਬਸੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅਸਲੀਅਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸ੍ਰ: ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ ਜੋ 'ਸੂਰੀਆ' ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦੇ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੮੪ ਦੇ ਅੰਕ ਦੇ ਪੰਨਾ ਨੰ: ੪੪ 'ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ। ਸ੍ਰ: ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:-

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਦਮ-ਭੂਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ ਤਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਥੇ ਰਹੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਭਾਣਾ ਵਾਪਰ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਕਾਫੀ ਮਾਯੂਸ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪਦਮ-ਭੂਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਪੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਫੜਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਕੁਝ ਪਲ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਫੜੀ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਫਿਰ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ " ਮੈਂ ਬੋਝੇ 'ਚ ਪਾ ਕੇ ਰੱਖਨਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸੋਚ ਲੋ ਹੋਰ।"

ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਏਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੀ.ਟੀ.ਆਈ. ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਦੱਸ

ਆਇਆ ਹਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਏ, ਕਾਹਲੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਾਲ ਹੀ ਫੌਜੀ ਐਕਸ਼ਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਹੋਰ ਇਲਾਜ ਕੀ ਸੀ? ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਮੈਂ ਕਿਹਾ, 'ਜੀ ਗਲਤ ਗੱਲ ਏ ਤੁਹਾਡੀ। ਕਿੰਨੀ ਵਾਰੀ ਗੌਰਮਿੰਟ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।' ਮੈਂ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, 'ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਜੋ ਹੋਇਆ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।'

ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਉਦਾਸੀ ਸੀ- ਉਸ ਨੇ ਕੇਵਲ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਸਿਰ ਹਿਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਣੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ੩੦-੧੧-੧੯੮੩ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੩ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਗਿ: ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਕਿਵੇਂ ਅਨਜਾਣ ਸਨ? ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਅਦੁੱਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਟੋਹੜਾ' ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਮਤਾ ਹਾਉਸ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:-

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੩

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੀ ਫਿਰਕੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਨੀਤੀ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਉਤੇ ਘਿਨਾਉਣੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਉਤੇ ਤੁਲੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਬਦ-ਨੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਰੂਹਾਨੀਅਤ ਦੇ ਸੋਮੇ, ਸਵੈਮਾਨ ਅਤੇ ਅਣਖ ਦੇ ਸਰੋਤ ਅਤੇ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤ੍ਰਤਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਗਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਥੇ ਪੁਲੀਸ ਤੇ ਫੌਜ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਜਲਾਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਪਿਆਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੱਤਪਰ ਰਹਿਣ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਗਿ: ਜੈਲ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤੁਰੰਤ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਨੂੰ ੨੭ ਸ਼ਾਮ ਜਾਂ ੨੮ ਸਵੇਰ ਤੀਕ ਕਬਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ੨੮ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ ਹੱਥੋਂ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਬਾਹਰ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ੧ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਦਿਵਸ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਦੂਰੋਂ-ਨੇੜਿਓਂ ਸੰਗਤਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਪੁੱਜੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਸਰਾਰਤ ਕਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੋ

ਵਿਆਕਤੀ ਕੁਝ ਇਸਤਿਹਾਰ ਵੰਡ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਭਤਕਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਜਦੋਂ ਕੜਾਹ ਪੁਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਤੀਕ ਅਸਾਂ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਰਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਤੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਕਿ ਭਾਰੀ ਪੁਲੀਸ ਫੋਰਸ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਵੇਖਦਿਆਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਈ। ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸੀਤਲ ਦਾਸ ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਿਟੀ ਪਾਸ ਗਏ ਜੋ ਫੋਰਸ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਥਾਂ ਹੁਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਇਸ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਰੋਹ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮਜਬੂਰ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਉਪਰੋਂ ਝਿੜਕਾਂ ਪੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਲਵੋ। ਅਸੀਂ ਪਤਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਘੰਟਾ ਘਰ ਬਾਹੀ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਦੇ ਉਪਰ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਬੁਆ ਸਿੰਘ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਰਮੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨਰਮੀ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਕੁਝ ਪਿਛਲੇਗ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੰਗਤ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਫੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਿਹਾ।

ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਬਹੁਤੇ ਦੂਰੋਂ ਆਏ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਸਨ। ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਗਿਣੀ-ਮਿਥੀ ਯੋਜਨਾ ਸੀ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਤਹਿਤ ਇਸ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗ੍ਰ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗ੍ਰ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰੜਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਰਬੇਰੋ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦਿਆਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪਵਿੱਤਰ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਜਲ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲਗੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਤਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦਾ ਖੂਨ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ! ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਏ ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਦਿਵਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਕਾਰਜ ਆਰੰਭ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਬੇਰ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਲਾਗੇ ਪੰਪਿੰਗ ਸੈਂਟ

ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਟਨ ਦੱਬ ਕੇ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਲ ਰਹਿਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੱਚਾ ਬੰਨ੍ਹ ਮਾਰ ਕੇ ਦੋ ਹਿੱਸੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ੧੦ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਤੀਕ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਦਾ ਜਲ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾ ਪੜਾਅ ਨਿਰਵਿਘਨ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਣ 'ਤੇ ਗੁ: ਦੁੱਖਭੰਜਨੀ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

੧੨ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਕਾਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਆਰੰਭ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਬਾਟਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਇਸ ਕਦਰ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਫਿਕਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ ਕਹੀਆਂ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਬਾਟਿਆਂ ਦੀ ਸੀ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਦੋ ਦੋ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਕਹੀ ਬਾਬਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਫੜ ਲਈ ਜੋ ਕਾਫੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਪਿੱਛੋਂ ਵਾਪਸ ਮਿਲੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਾਰ ਬਾਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਵਾ ਕੇ ਸਿਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਮਾਰਕੀਟ ਦੇ ਗਰਾਊਂਡ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਾਰ ਨਾਲ ਕੱਪੜੇ ਲਬੇੜ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂ ਜੋ ਇਹ ਸੁਭਾਗਾ ਸਮਾਂ ਕਿਸੇ ਕਰਮਾਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਵਰਦਾਨ ਸਮਝ ਕੇ ਸਾਰਾ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਕੇ ਬੱਕਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਲੰਗਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਵਿਖੇ ਦੁੱਧ, ਚਾਹ, ਬਿਸਕੁਟ, ਸਬਜ਼ੀ ਆਦਿ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਪੈਮਾਨੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਲਿਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ।

ਇਸ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ੧੩ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਤੋਂ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਆਖ਼ਰੀ ਮੰਜ਼ਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਦੀਆਂ ਉਪਰ ਦੀਆਂ ਮੰਜ਼ਲਾਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕਰੜੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਲਈ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਔਕੜ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਆਵੇ। ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਈ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਰਿਟਾ: ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ, ਸ੍ਰੀ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਬੀਜੂ ਪਟਨਾਇਕ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੇਨੀ ਆਦਿ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਅਤੇ ਇਸਾਈ ਧਰਮ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ। ੧੨ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਕਾਰ ਕੱਢਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਹੋਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ੯ ਤੋਂ ੧੦ ਲੱਖ ਤੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ੧੯ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਕਾਰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਕੰਮ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ੨੦ ਅਕਤੂਬਰ ਤੋਂ ਜਲ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਪੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸਰੋਵਰ ਨਵੇਂ ਜਲ ਨਾਲ ਭਰ ਗਿਆ।

ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਪਰ ਇਹ ਇਮਾਰਤ ਵਰਤੋਂ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਸਵਾਹ ਦੇ ਵੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਪੁਰਾਣਾ ਰਿਕਾਰਡ ਫੌਜ ਨੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅੱਗ ਦੇ ਸੇਕ ਨਾਲ

ਲੈਂਟਰ ਦੇ ਸ਼ਰੀਏ ਪੱਘਰ ਗਏ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਅੰਦਰੋਂ ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ.ਡੀ.ਓ.ਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰਾਈ ਗਈ।

੨੪ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ ਦੀਪਮਾਲਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤੇ ਨਾ ਆਤਿਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਹੀ ਚਲਾਈ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਦੀਵਾਲੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਕਾਲੀ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਨਾਈ ਗਈ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ੨੭ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸਮੂਹ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾ ਕਰਨ।

੨੯ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ 'ਚ ਜਿਹੜੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋ-ਦੋ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਭੇਜਣ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਕਣਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਉਗਰਾਹੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੇਜੀ ਗਈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮਦਦ

ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅਪੀਲ

"ਗੁਰੂ-ਰੂਪ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਉਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਤੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀੜਤ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ, ਸਹਾਇਤਾ ਤੇ ਪਰਵਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸਾਡਾ ਮੁੱਖ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

ਸੋ, ਅਸੀਂ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਤੇ ਦਾਨੀ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ' ਵਿੱਚ ਦਿਲ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ।

ਸਾਡੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹਿੱਤ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਪਾਸੋਂ ਉਗਰਾਹੀ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਤੁਰੰਤ ਹੀ 'ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ' ਦੇ 'ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ' ਵਿੱਚ ਚੈੱਕਾਂ ਤੇ ਡਰਾਫਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਦੇਣ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਰਦੇ-ਪੁਜਦੇ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਸ 'ਸ਼ਹੀਦੀ-ਫੰਡ' ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਤਾਂ ਕਿ ਪੰਥ ਦੀ ਇਸ ਵੱਡੀ ਜ਼ੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਭਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।"

ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਬਹੁਤ ਮਾੜਾ ਸੀ। ਘਰ ਵਿੱਚ ਕਮਾ ਕੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਲਈ ਸਹਾਰੇ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇੰਸਪੈਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਟਾਫ਼ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਵੀ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਵਿਭਾਗ ਲਿਸਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖੋਲ੍ਹ

ਦਿੱਤਾ। ਕਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਅਪੀਲ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪਵਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਫੰਡ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੮੩ ਮਿਤੀ ੨੩-੧੦-੮੪ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਦਸ-ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਹਾਜ਼ਰ ਧਨ ਰਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਕਿਸ਼ਤ ਵਿੱਚ ਢਾਈ ਢਾਈ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ। ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਔਕੜ ਆਈ। ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੧੯-੦੧-੮੫ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੭੩ ਰਾਹੀਂ ੪੨੮ ਸ਼ਹੀਦ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਨਾਖਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ੨੫੦੦/-, ੨੫੦੦/- ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਕਈ ਥਾਈਂ ਵਾਰਸਾਂ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੧੯-੦੧-੮੫ ਵਿੱਚ ਮਤਾ ਨੰ: ੨੦੬ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ਼ਹੀਦ ਮਾਰਕੀਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਦੰਗਾ-ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੨੦੮ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੋ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸੋਬਾ ਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੁਕਾਨ ਅਤੇ ਮਕਾਨ ਦਾ ਇਕ ਸਾਲ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਤੀਕ ਮਾਸਕ ਕਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਜੋ ਪਰਿਵਾਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਸੋਬਾ ਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਕਾਨ ਅਤੇ ਮਕਾਨ ਦਾ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਲਈ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਾਹਵਾਰ ਕਿਰਾਇਆ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਖੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬਣਾ ਕੇ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਬੈਰਕਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ੩੦੯ ਨੂੰ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਰਾਹੀਂ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੀਹ-ਵੀਹ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਸੁਣਾਈ ਗਈ। ੯੪੨ ਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਮਰੀ ਟਰਾਇਲ ਰਾਹੀਂ, ੧੫੪ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ, ੨੭ ਨੂੰ ਲਾਪਤਾ, ੩੬ ਨੂੰ ਮਾਰੇ ਗਏ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰ ਕੇ ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ੨ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ੧੫ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਲਾਪਤਾ ਗਰਦਾਨਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਹੀ ਮਿਲੇ।

ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੨੫੧ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਸ-ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸੂਚੀ ਮੁਕੰਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਤੀਕ ਵੀ ਕਈ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਲਾਪਤਾ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਇਤਲਾਹਵਾਂ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ੨੯੨੦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਾਲ ੧੯੮੪-੮੫ ਤੋਂ ੨੦੦੦-੨੦੦੧ ਤੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦਾਂ, ਦੰਗਾ-ਪੀੜਤਾਂ, ਧਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਸਾਲ ਵਾਰ ਵੇਰਵੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਵੇਰਵੇ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੇਰਾ ਇਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਸਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਪਰ ਸਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਇਹ

ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਧਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤਾਂ, ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ੀ ਕੌਮ ਦੇ ਲੇਖੇ ਲਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੀ। ਜੇਕਰ ਕੌਮ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਪਾਸੇ ਧਿਆਨ ਦੇਵੇ, ਇਕ ਟਰੱਸਟ ਫੰਡ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਹੱਕਰਸੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਨ ੨੦੦੦ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਬੇਦਰਦੀ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਲੁਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਧਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ! ਆਪਣੇ ਸਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕਾਰਗਿਲ ਦੇ ਸਹੀਦਾਂ ਦਾ ਹੋਤ ਜਾਗ ਪਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਅਜੇ ਵੀ ਸਵੈ-ਪੜਚੋਲ ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਠੀਕ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵੱਲ ਵਧਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਵਰਨਾ ਇਹ ਕੌਮ ਸਿਰ, ਸੱਚੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬੇ 'ਚ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਨ ਦਾ ਰਿਣ ਰਹੇਗਾ ਹੀ!

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਿੱਤੀ ਸਾਧਨ ਜੁਟਾ ਕੇ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅਪੀਲ ਰਾਹੀਂ ਸਹੀਦੀ ਅਤੇ ਰਲੀਫ ਫੰਡ ਇਕੱਤਰ ਕਰ ਕੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਹੋਏ ਸਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ, ਦੰਗਾ-ਪੀੜਤਾਂ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਸਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ:-

੧. ਸਹੀਦਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ : ੧੯੮੪-੮੫ ਤੋਂ ੨੦੦੦-੨੦੦੧ ਤੀਕ:-

੧੭੯੦੮੩੨, ੬੦੧੬੫੦੦, ੮੦੬੫੦, ੨੬੪੫੦੦, ੧੭੯੮੬੨, ੨੨੭੯੯੭, ੬੨੫੨੨੨, ੧੫੮੪੨੫, ੨੮੭੫੦੨, ੩੬੦੪੪੩, ੪੨੨੮੭੨, ੪੧੭੦੧੦, ੪੫੦੨੭੧, ੨੧੧੩੨੧, ੮੧੦੧੬, ੧੪੫੮੬੩, ੧੫੦੦੦੦

੨. ਸਪੈਸ਼ਲ ਕੋਰਟ ਕੇਸ ਲਈ ੧੯੮੫-੮੬ ਤੋਂ ੨੦੦੦-੨੦੦੧ ਤੀਕ:-

੧੨੯੭੬੩੭, ੫੨੯੬੧੪, ੧੪੮੧੦੦, ੧੩੬੧੦੩, ੧੩੪੪੦੭, ੨੨੫੪੪੮, ੮੩੫੬੩, ੭੫੩੬੪, ੧੦੮੦੦੦, ੬੭੭੮੩, ੨੫੦੦੫੦, ੩੦੫੦੦, ੫੧੦੦੦, ੧੮੦੦੦, ੨੮੦੦੦, ੫੦੦੦੦

੩. ਧਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਨਸ਼ਨਾਂ: ੧੯੮੯-੯੦ ਤੋਂ ੨੦੦੦-੨੦੦੧ ਤੀਕ:-

੧੭੦੬੮੦, ੨੮੮੮੦, ੩੧੩੨੦, ੩੧੩੨੦, ੩੬੩੫੦, ੩੦੬੦੦, ੨੪੨੧੦, ੨੪੨੩੦, ੨੪੨੧੦, ੩੨੮੧੦, ੩੩੬੦੦, ੩੪੦੦੦

	<u>੧੯੮੪-੮੫</u>	<u>੧੯੮੫-੮੬</u>	<u>੧੯੮੬-੮੭</u>	<u>੧੯੮੭-੮੮</u>
੪. ਸਹਾਇਤਾ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਤੇ ਸ਼ਾਹੀਦਾਂ/ਦੰਗਾ ਪੀੜਤਾਂ:-	੫੧੬੭੦੦	੧੦੩੫੨੦੦	੨੨੦੦੦	੧੩੩੦੦
੫. ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਸਿੰਘਾਂ, ਫੌਜੀ ਸਿੰਘਾਂ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ:-	---	੪੭੬੧੪੪੫	੧੬੪੫੦੦	੫੫੦੦
੬. ਦੰਗਾ-ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਮਕਾਨਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਵਜੋਂ ਸਹਾਇਤਾ	੧੨੯੬੦	੪੦੧੬੬		
੭. ਸ਼ਹੀਦ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ	੨੮੭੬੭੬	੪੭੦੧੫੦		
੮. ਉਸਾਰੀ ਦੁਕਾਨ /ਮਕਾਨ ਪੀੜਤਾਂ ਲਈ	---	੩੯੧੮੫੦	੧੮੪੬੨	
੯. ਪੀੜਤ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ		੧੩੯੨੩੪		

੧੦. ਜੇਧਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਕੈਦੀਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚ: ੧੯੮੬-੮੭ ਤੋਂ ੧੯੯੦-੯੧ ਤੀਕ
੩੪੫੩੫੫, ੩੭੫੩੪੨, ੨੭੫੯੩੯, ੫੨੧੭੪, ੨੮੦੮

ਅਤੇ ਸਾਲ ੨੦੦੦-੨੦੦੧ ਵਿੱਚ ੪੨੬੦੦੦

੧੧. ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਖਰਚੇ ੧੯੮੪-੮੫ ਤੋਂ
੧੯੮੬-੮੭ ਤੀਕ ੯੭੧੮੯, ੪੨੩੨੯੫, ੨੧੭੨੧੭, ੧੬੮੦੪੦

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਬੋਹੜ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ.....

੩੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ੯ ਵਜੇ ਸੂ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਰਵਿਸ ਰਿਵਾਲਵਰ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ। ਡਾਕਟਰ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਸਿੱਖ' ਦੇ ਪੰਨਾ ੪੨੦/੪੨੧ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ 'ਸ਼ਾਂਤੀ ਉਪ੍ਰੇਸ਼ਨ' ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਭਿਣਕ ਪੈਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸੂ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਯੋਜਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ 'ਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਖੁਰਾ-ਖੋਜ ਮਿਟਾਉਣਾ ਸੀ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਜੋ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਵਿੱਚ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਸੀ, ਖਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਪਰਤ ਆਇਆ। ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਪਾਲਮ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ੧੩.੪੦ ਵਜੇ ਪੁੱਜਦਿਆਂ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ, ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਰਸੀਵ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁੱਜੇ ਸਨ, ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੀ ਮਾਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋ? ਜਾਓ ਜਾ ਕੇ ਬਦਲਾ ਲਵੋ! ਕੋਈ ਪਗੜੀ (ਸਿੱਖ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਸਣੀ ਚਾਹੀਦੀ!" ਇਸ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲੈ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸੀ ਗੁੰਡੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ।

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ ਵੇਖ ਕੇ ੧੭.੩੦ ਵਜੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਗੁੰਡੇ ਅਨਸਰਾਂ ਨੇ 'ਖੂਨ ਕਾ ਬਦਲਾ ਖੂਨ' ਦਾ ਨਾਹਰਾ ਲਾਇਆ ਅਤੇ ਐੱਚ.ਕੇ.ਐੱਲ. ਭਗਤ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਕਿਉਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹੋ? ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਥੇ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਇੰਟਾਂ-ਵੰਟਿਆਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਡਰਦਿਆਂ, ਬਿਨਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਆਪ ਹੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁਕਾ ਦਿੱਤੀ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਤਲ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੱਸਿਆ, ਮਨੋਰਥ ਇਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਰਹੇ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਕਬੂਲਿਆ। ਯੋਜਨਾਬੰਦ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੁਣ-ਚੁਣ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ, ਫੈਕਟਰੀਆਂ, ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗਾਂ ਲਾਈਆਂ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਵੱਡੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹੋ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਗਈ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਮਨਿਸਟਰਾਂ, ਲੀਡਰਾਂ, ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਆਪ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਬੱਸਾਂ ਟਰੱਕਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੧੩ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾੜ ਫੂਕ ਅਤੇ ਕਤਲੇਆਮ ਵੀ ਸੀ।

੧ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਲਾਠੀਆਂ, ਸਰੀਏ ਅਤੇ ਤੇਜ਼-ਧਾਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਗੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਘਰਾਂ, ਦੁਕਾਨਾਂ, ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ, ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕੀਤਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਟਾਇਰ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗਾਂ ਲਾ ਕੇ ਤਮਾਸ਼ਾ ਵੇਖਿਆ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਪਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਠਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ

ਦੀਆਂ ਵਹਿਸ਼ੀਆਨਾ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੧੯੩੯ ਤੋਂ ੧੯੪੫ ਈ: ਤੀਕ ਦੂਜੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੰਗ ਸਮੇਂ ਨਾਜ਼ੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਕਤਲੇਆਮ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ੧੯ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਇੰਡੀਆ ਗੇਟ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਭਾਰੀ ਰੈਲੀ ਵਿੱਚ ਧਾੜਵੀਆਂ, ਕਾਤਲਾਂ ਅਤੇ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿੱਟ ਦੇਣ ਲਈ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ "ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਬੰਹੜ ਡਿੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਨੇੜਲੀ ਧਰਤੀ ਕੰਬਦੀ ਹੈ।" ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ-ਪਿਤਾ ਵਜੋਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੀ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹੈ? ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਗੋਡਸੇ ਨੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰਾ ਭਾਰਤ ਕੰਬ ਉਠਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ? ਇਸ ਲਈ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਇਹ ਉਦਾਹਰਣ ਕੇਵਲ ਬਲਾਤਕਾਰੀਆਂ, ਲੁਟੇਰਿਆਂ, ਖੂਨੀਆਂ, ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਅਤੇ ਵੈਰਸ਼ੀਅਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਕੇ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਉਸ ਬਦਲੇ ਧਰਵਾਸ ਬੰਨ੍ਹਾਉਣਾ ਸੀ।

ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬੜੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੋਰਚੇ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ਅਤੇ ਬਾਰਡਰ ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਲਾਇਨ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਸਰਦਾਰ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਜੰਗ ਛੇਤ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਤਬਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਫ਼ਤਵਾ ਜਾਰੀ ਹੈ।

੩੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦੀ ਖਬਰ ਦੁਪਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਲ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਸਰਕਾਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੇਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਸਾਰੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵੀ ਬਾਰਡਰ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਪਣੀਆਂ ਛਾਉਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਹੱਡੀਂ ਹੰਢਾਏ ਤਜਰਬੇ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਆਗਮਨ ਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਯਾਤਰੀ ਜਥਾ ੩ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣਾ ਸੀ। ੩੧ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦੂਤ-ਘਰ ਨੂੰ ਸ਼ੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਤਲ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸਪੋਰਟ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਡੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਵਾਪਸ ਚੱਲਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਗੜਬੜ ਭਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਲੰਘ ਆਏ। ਸੋਚ-ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਥੇ ਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਲਪੁਰਾ ਪਾਰਟੀ ਲੀਡਰ ਸਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਡਿਪਟੀ ਲੀਡਰ ਸਨ। ਇਸ ਜਥੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਂ ਜੂਨ ੮੪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਿਆ ਸਾਂ। ਜਥਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਧਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁੰਜਾ ਅਤੇ ੬ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਿਆ। ਇਥੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫੀ ਨੌਜਵਾਨ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਪੋਸਟਰ ਲਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਖਾਲਿਸਤਾਨ-ਪੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਬਹੁਤ ਤਿੱਖਾ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਕਾਫੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ੩੫/੩੬ ਦੇ ਕਰੀਬ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਜਥੇ ਵਿੱਚ ਸਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਮਿਸਟਰ ਪਿਪਲਾਨੀ ਸੀ ਜੋ ਫਾਰਨ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਮਨਿਸਟਰੀ (ਪਾਕ ਸੈਕਸ਼ਨ) ਵਿਖੇ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਸੀ। ਉਹ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਟਾਈਪ ਕਰ ਕੇ ਸਫਾਰਤਖਾਨੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਖਾਲਿਸਤਾਨੀਆਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਭੜਸਾ ਕੱਢ ਲੈਂਦਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੇ।

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਬੜੇ ਗੌਰ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੀ ਪਹਿਚਾਣ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਰਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਜਾਂ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਆ। ਇਹ ਚੁੱਪਚਾਪ ਇਕੱਲਾ ਹੀ ਖੜ੍ਹਾ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਸੰਤ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੀ ਨਿਗਾਹ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਸਕ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਜਰਨਲ ਮੁਹੰਮਦ ਜ਼ਿਆ-ਉੱਲ-ਹੱਕ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਾਲ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ

ਹਮਦਰਦੀ ਭਰਿਆ ਰਵੱਈਆ ਸੀ। ਉਹ ਹਰ ਜਥੇ ਦੇ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਚੋਣਵੇਂ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਅਤੇ ਤਕਲੀਫਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਦੇ ਅਤੇ ਦੂਰ ਕਰਦੇ। ਉਸ ਦੀ ਫਰਾਖਦਿਲੀ ਕਾਰਨ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਾਸਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਜਾ ਕੇ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਮਿਲਦਾ ਸੀ ਪਰ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ੭ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਜਰਨਲ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ। ਆਮ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਮਿਲਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਐਮਬੈਸਡਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਵੇਰ ਇਹ ਸਾਡੀ ਇਸ ਮੁਲਾਕਾਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਅਤੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਇਸ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਏ।

ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਦਿੱਲੀ ਫੋਰੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭਰਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰਾ ਕੌਮੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੈ ਉਹ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿੱਚ ਆਪ ਵੱਲੋਂ ਸਤਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਜਾਬ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੇਕਰ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਕੀ ਨੇੜ ਹੈ? ਇਹ ਕੇਵਲ ਬੇਬੁਨਿਆਦ ਇਲਜ਼ਾਮ ਹੈ।"

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਕਈ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ-ਮੁਸਲਮਾਨ ਫਸਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਕਰਫਿਊ ਲਗਾ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ 'ਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਆ ਗਏ ਪਰ ਜੇ ਜੁਲਮ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਮੇਰੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਆਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਰੂਹ ਕੰਬ ਉਠਦੀ ਹੈ। ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਟਾਇਰ ਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾ ਕੇ ਸਾੜਨਾ ਅਤੇ ਕਤਲੋਗਾਰਤ ਦੇ ਮਜ਼ਮੇ ਲਾ ਕੇ ਕਹਿਕਹੇ ਲਾਉਣੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਿਕਾਰਡ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸੁਣਨ ਸਕਤੀ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਆਖਰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਤੇ ਜੇ ਜੁਲਮ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜੋ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਕ ਬਹੁਤ ਤਾਕਤਵਰ ਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਥੇ ਅਕਲੀਤਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਹੋ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤ ਮਹਿਫੂਜ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜਨਰਲ ਮੁਹੰਮਦ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਝਿਲਕੂਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਉਹ ਕੋਹਾਂ ਦੂਰ ਅਤੇ ਦਰੁਸਤ ਸਨ।

੧੦ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਣੇ ਸੈਂਡ ਹੇਠ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਚੀਫ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ, ਰਿਟਾ:ਸਕੱਤਰ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਏ। ਸਰਸਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਬਾਰੇ

ਆਮ ਚਰਚਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਫੌਜ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਨੇਤਲੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋ, ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸੋ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੜੇ ਧੀਰਜ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ "ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਕਿਧਰੇ ਸੰਤ ਜੀ ਠਹਿਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਮੈਂ ਫਿਰ ਕੇ ਵੇਖ ਲਏ ਹਨ-ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਹ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਆਖਰੀ ਉਮੀਦ ਮੇਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸੀ ਪਰ ਇਥੇ ਆ ਕੇ ਵੀ ਪੱਲੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਿਆ, ਮਾਯੂਸੀ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।" ਅਸਾਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦੱਸੇ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸਹੀਦੀਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਦਾਨ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਸਹੀਦ ਹੋ ਗਏ ਹੋਣਗੇ।

ਸੂ: ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੋਂ ਜੋ ਜਨਰਲ ਮੁਹੰਮਦ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਦੇ ਲੰਗੋਟੀਆ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਫੇਰੀ ਸਮੇਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹੀ ਠਹਿਰਦੇ ਸਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ ਜਨਰਲ ਸਾਹਿਬ ਸਿੱਖਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮੰਨਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਲੁਕਾਉਂਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਉਸ ਦਿਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਹ ਇਕੱਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਜਿਊਂਦੇ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਕਰ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਜੋ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਜਾਣ ਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਹਾਲਾਂ ਜਿਊਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੰਤ ਜੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ?

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ੧੧ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅਟਾਰੀ ਰੇਲਵੇ ਸਟੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਇਕ ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਪਾਸਪੋਰਟ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਸਬੰਧਤ ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਪਾਸ ਕਰਤੀ ਚੈਕਿੰਗ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਭੇਜਿਆ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੂ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਭਰਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜੋ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਸਟਮ ਦਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਵੀ.ਆਈ.ਪੀ. ਦਰਜਾ ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਸਿਪਾਹੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ, ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਕਰੋ ਟੇਬਲ 'ਤੇ ਰੱਖ ਕੇ ਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਕਸਟਮ ਚੈਕਿੰਗ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਸਾਮਾਨ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਚੈਕਿੰਗ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਇਤਰਾਜ਼ਯੋਗ ਜਾਂ ਨਿਯੰਤਰ ਹੱਦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੋਈ ਸਾਮਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ- ਇਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ੧੫ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕਲੀਅਰ ਹੋ ਗਏ।

ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਯੂਥ ਹੋਸਟਲ ਮਾਲ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸੂ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰ, ਸੂ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਫ਼ ਅਕਾਊਂਟੈਂਟ ਅਤੇ ਸੂ: ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਮਣ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਲਾਲਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡੇ ਤਿੰਨਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਇਕ ਹੀ ਸਨ। ਅਸਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਤਕਰੀਰ ਜਾਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਨਿੱਤ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੰਡਰਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਨਕੁਆਰੀ ਅਫਸਰ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾਉਣ ਦਾ ਕਾਫੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਸਵਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਤੜਪ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਬਜ਼ਰਵਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ? ਮਿਸਟਰ ਪਿਪਲਾਨੀ ਅੰਡਰ ਸੈਕਟਰੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਟਾਈਪ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭੇਜਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਸੂਸੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਸੋ? ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਸ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਠਹਿਰਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ।

੧੨ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦਫ਼ਤਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ੩੦ ਨਵੰਬਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਯਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਆਮ ਰਾਏ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਅਗਵੇਦਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਜਿਉਂ ਦੇ ਤਿਉਂ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਸ੍ਰ: ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੋ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ 'ਚ ਦਾਖਲ ਸਨ, ਜਿਦ ਫੜ ਬੈਠੇ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਹ ਹੀ ਬਣਨਗੇ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਸ੍ਰ: ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹੁਲਾਸ਼ਾਹੀ ਉਪਰੰਤ ਵੋਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ੧੯ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਏ। ਦੁੱਖ ਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਸੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬਿਪਤਾ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਲੀਡਰ ਆਪਣੀ ਲੀਡਰੀ ਚਮਕਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ।

* ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ *

ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮਿਤੀ ੦੧-੦੪-੧੯੮੫

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਾ ਰੱਖਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਨਾ ਦੇਣ ਤੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਿਲਵਰਤਣ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਕਰਨ।

ਜੇ ਕੋਈ ਪੰਥ ਦਾ ਇਹ ਹੁਕਮ ਮੰਨੇਗਾ ਉਹ ਨਿਹਾਲ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੋਹਰ: ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ

ਮਿਤੀ:- ੧ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੮੫ ਏ: ਮੁ:

ਦਸਤਖਤ:- ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ

੧੯ ਚੇਤਰ ਸੰ: ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ ੫੧੬

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ੨ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਰਾਹੀਂ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਨਖਾਹੀਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ੩੧ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ

ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦੀ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਵੇ ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਲਗਵਾਵੇ ਪਰ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੀਅਤ ਮਿਤੀ 'ਤੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਅਤੇ ਤਨਖਾਹ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਪਮਾਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ। ਸੋ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖਾਲਸਈ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਅਤਿਅੰਤ ਬਿਖੜੇ ਹਾਲਾਤ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਦੇ ਯਤਨ

ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਅਸਰ ਖਤਮ ਹੋਇਆ ਵੇਖ ਕੇ ੧੧ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ੮ ਉੱਘੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ੧੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਖਿਡਾਰੀ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਗਰਮ-ਖਿਆਲੀ ਸਿੱਖ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਇਕੱਠ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਨਾ ਨਿਭਾ ਸਕਿਆ ਅਤੇ ੨੬ ਮਈ ਨੂੰ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਵੱਖ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੂ: ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ, ਸੂ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ, ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਸੂ: ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਸੂ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨਾਲ ਰਾਬਤਾ ਬਣਾ ਕੇ ੨੫ ਜੁਲਾਈ ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਰਾਜੀਵ-ਲੋਂਗੋਵਾਲ (ਪੰਜਾਬ) ਸਮਝੌਤਾ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ੨੬ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਮਝੌਤੇ ਸਮੇਂ ਸੂ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਿਣਕ ਨਾ ਪੈਣ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਕਰੀਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ 'ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੋਣੀ' ਆਖਿਆ ਅਤੇ ੨੦ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ। ੨੫ ਅਗਸਤ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਅਸਰ-ਰਸੂਖ ਵਰਤਿਆ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ।

੨੨ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਵਿੱਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ੭੪ ਵਿਧਾਇਕ ਜਿੱਤ ਗਏ ਅਤੇ ੨੯ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ।

ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ੩੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਕਾਤਲ ਸੂ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਗੁ: ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਭੜਾਸ ਕੱਢੀ। ਸੂ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਾਪਾਕ ਹੱਥਾਂ

ਅਤੇ ਸਰਮਾਏ ਨਾਲ ਮੁਰੰਮਤ ਕੀਤੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਢਾਹ ਕੇ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਈ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਭੀੜ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਅਤੇ ਸੰਗਮਰਮਰ ਦਾ ਬਣਿਆ ਪਪ ਫੁੱਟ ਜੰਗਲਾ ਢਾਹ ਦਿੱਤਾ। ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਇਸ ਆਪਹੁੰਦਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕਰੜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਨ ਪਰ ਨਾ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਈ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਲਈ ੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਯਤ ਕਰ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੧੦ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਅਜਲਾਸ ਹੋਇਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਸੰਯੁਕਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ) ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ੧੧੫ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ੯ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ਹਾਰ ਗਿਆ। ੧੫ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ। ੨੮ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਆਪ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਚੌਂਕ ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਢਾਹੁਣ ਅਤੇ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਲਈ ੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰ ੧੯ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਵਰਕਰਾਂ ਪਾਸ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਅਤੇ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸ੍ਰ: ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ੫੦ ਕਾਰਕੁਨ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਘੇਰਾ ਤੇੜ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਧੌਂਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਅਤੇ ਇੱਟ-ਵੱਟਾ ਵੀ ਚੱਲਿਆ। ਟਕਰਾਅ ਵਧ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰ ਕੀਤੇ ਪਰ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆਏ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਦੁਨਾਲੀਆਂ ਖੋਹ ਲਈਆਂ। ਤਨਾਅ ਕਾਫੀ ਵਧ ਗਿਆ। ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਯਤਨ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਾਪਸ ਦਿਵਾਈਆਂ, ਪਰ ਕੁਝ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਾਪਸ ਨਾ ਮਿਲੀਆਂ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਆਖਰ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਟਕਸਾਲ 'ਤੇ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਗਈਆਂ।

੨੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਿੱਚ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਨਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਆਪਸੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਬਾਬਾ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ, ਬਾਬਾ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ੨੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲੜਕਾ ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਿਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ੧੯ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈ ਸਕੇ ਪਰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਐਕਸੀਡੈਂਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਲੱਤ ਟੁੱਟ ਗਈ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਉਲਟਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੀ ਪਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਐਲਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਟਕਰਾਅ ਰੋਕਣ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ 'ਤੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਹੀ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਰਹਿਬਰਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ੨੪ ਜਨਵਰੀ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪੰਥ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਸੰਕਟਮਈ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸੰਮੇਲਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਭਾਗ ਲੈਣ। ਇਹ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਐਲਾਨ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਜਾਂ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ।

੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਰੱਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉਤਮ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਸੰਤ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੱਪ ਲਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ।

ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜੁਲਮਾਂ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਕਤਲਾਂ, ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਕਰਕੇ ਗੁੱਸਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਚੌਂਕ ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂ ਵੀਹ-ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਸਟੇਜ ਦਾ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ, ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ, ਨਿਹੰਗ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰਹਿਣ ਤੀਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਲੇਖ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਾਂ ਇਕ ਉੱਗਲੀ ਹੀ ਕੱਟੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਇਸ ਅਸੂਲ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਗਹੀਣ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੋਂਡ ਗੁੰਥੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾਈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੋਂਡ ਗੁੰਥੀ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਮੰਨ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਮੈਡਲ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਮੀਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਬਾਬਾ ਨੌਧ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸੁਬੇਗ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੇ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲਾਂ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜੀਵ-ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਪੰਜ ਸੈਂਬਰੀ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ ਜਫਰਵਾਲ, ਭਾਈ ਰੂਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨੋਚਾਹਲ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਉਸਮਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕਰੜੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਨ ਪਰ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼ਾਸ਼ਨ ਰਹਿਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਦਫਤਰ ਦੇ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੰਗਤ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਹੀ ਧਾਵਾ ਬੋਲ ਦੇਣ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਚਲੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ੪ ਵਜੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ, ਦਫਤਰ ੪.੩੦ ਵਜੇ ਬੰਦ ਹੋਣਾ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰ ਨਾਲ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਕ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤਕਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਸ਼ਿਕਨੀ ਦੀ ਆਖਰੀ ਹੱਦ ਵੇਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਧਰਵਾਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਰ ਕਬੂਲ ਲਿਆ ਪਰ ਕੋਈ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਹੌਸਲੇ ਬਹੁਤ ਵਧ ਗਏ ਪਰ ਸਿੱਖ- ਜਗਤ ਦੇ ਪੰਥਕ ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਵਰਗ ਨੇ ਅੱਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਕੇ ਜਾਣਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਾਰਗਹੀਣ ਦੱਸਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਮੂਹ ਦੇ ਅੰਦਰ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬੇਬਸ ਸੀ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਨਿਭਾਈ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਚਿੰਨ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

੨੨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸਮੂਹ ਐਮ.ਐਲ.ਏਜ਼, ਐਮ.ਪੀਜ਼ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨਰਮੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪੁਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਖਾਤਕੂਆਂ ਅੱਗੇ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਨ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਹੋ

ਰਹੀਆਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੨੮-੦੧-੧੯੮੬ ਨੂੰ
 ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੇ ਉਚੇਚੇ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਲਏ
 ਜਾਣਗੇ।

੨੮ ਜਨਵਰੀ ੮੬ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ

੨੮ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਵਜੇ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਉਚੇਚੇ ਸਮਾਗਮ ਸੱਦਣ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:-

"ਇਹ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਪੁਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਸਦਭਾਵਨਾ ਤੇ ਪੰਥਕ ਏਕੇ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਤੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਖੁਸ਼ੀ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੀਰ ਬਦੇ-ਬਦੀ ਟਕਰਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਟਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਹੀ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣਗੇ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਹੀ ਲਏ ਹੋਣਗੇ।"

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਰਫ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦੀ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਨਹੀਂ ਬੁਲਾ ਸਕਦੀ।"

ਅੱਗੋਂ ਚਲ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਯਾਦ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ ਨਿਹੰਗ ਨੇ ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਨਾਮੀ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਸਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਿਰਫ ਜਥੇਦਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਬੁਲਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਤਰ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਫਲਾਣੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਜਾਵੇ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੀ ਦੇਣ ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਜ-ਸੈਂਬਰੀ ਜਾਂ ੧੫੦ ਮੈਂਬਰੀ ਅਖੌਤੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਹੁੰਦਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ।"

ਅੱਗੋਂ ਚਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਨੇ ਚੋਣ ਰਾਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਟਰੱਸਟੀ ਬਾਪਿਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦੇ ਸੀ ਪਹੁੰਚਾਏ, ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ ਭੀ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਹੋਣ। ਇੰਨੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਪੁਰ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਅੱਗੇ ਕਿਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚਲੀਏ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਥਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਏਕਤਾ ਬਿਖਰਨ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:-

"ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਸਾਡੇ ਨਾਮ ਇੰਤਕਾਲ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਇੰਤਕਾਲ ਹੈ। ਜੇ ਸੱਜਣ ਅੱਜ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਮਨਕਰ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜੀ ਸੀ। ਉਹ ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਚੋਣ ਰਾਹੀਂ ਕਰਤਾ-ਧਰਤਾ ਭੀ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਹਿਸਾਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਅਹਿਸਾਸ ਕਾਰਨ ਹੀ ਆਪ ਨੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਭੀ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮਸਲੇ ਪੁਰ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੱਸਿਆ, ਪਰ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਨੇ ਇਸ ਪੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹਨ। ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਚੰਗਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਤੇ ਏਕਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭੀ ਕਾਫੀ ਸੱਜਣ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਪਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਬੇਨਿਯਮੇ ਫੈਸਲੇ ਅੱਗੇ ਝੁਕਾਂਗੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।”

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਸੁ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਬੜੇ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ‘ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨਾਲ ਤੁਅੱਲਕ ਰੱਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ ਤਦ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਹੱਕ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਧੱਕਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ, ਕਿ ਹੁਣ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:-

“ਪੰਥ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਸਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ‘ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ੨੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਸਲੇ ਪੁਰ ਬਗ਼ਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜ਼ਾਹਿਰਾ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਸੀਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਿਖਾਈ: ਪੁੰਡੂ, ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਸਦਭਾਵਨਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕੀਤਾ। ਜੇਕਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਸਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਹ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਹੋਰ ਚੰਗੇਰਾ ਬਣਾਉਂਦੇ।”

ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:-

“ਅਸੀਂ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ, ਸਾਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਨੇ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ‘ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ’ ਦੇ ਨਾਮ ਥੱਲੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਬੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀਏ ਕਿ ਉਹ ਸਹੀ ਮਾਅਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ‘ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ’ ਬੁਲਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ-ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਪਾਏ ਭੁਲੇਖੇ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ‘ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ’ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਸਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਐਕਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੌਕਾ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪੋਸਟਰ ਭੀ ਛਪਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਚੈਲੰਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।”

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਬੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ‘ਮਹਾਲੋਂ’ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

“ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਬੜੇ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾਵੇ। ਹੁਣ ਗੱਲ ਅੱਗੇ

ਟਾਲੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਾਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਹੁਣ ਉਥੋਂ ਸਾਂਝੀ ਦੀ ਥਾਂ ਅਸਾਂਝੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਸੀ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਚੋਲੇ ਪਾ ਲਏ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪੁਰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਉਹ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਬੰਨ੍ਹ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਭਿਆਨਕ ਹਾਲਾਤ ਠੀਕ ਹੋ ਸਕਣ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਤਲਵਾਰਾਂ ਵੀ ਮਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਉਥੇ ਸਿੰਘੀਆਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਭੀ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਭੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਹਨ।"

ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:-

"ਅਸੀਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਚੰਗੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ ਖਰਾਬ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕਾਬਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਅਸਤੀਫੇ ਮੰਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫੇ ਮੰਗਣ ਦਾ ਕੀ ਹੱਕ ਹੈ? ਮੇਰੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਖਬਰ ਸੁਣੀ ਤੇ ਮਨਘੜਤ ਫੈਲਾਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਖੋਹਣੇ ਪੈਣਗੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਕਰਨ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ:-

"ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਪੁਰ ਖੁਸ਼ ਸਨ। ਜਿਥੇ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ ਸੀ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਭੀ ਪਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ ਉਥੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਾਅਰਤ ਨਾ ਪੈਂਦੀ" ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਨੂੰ ਸਭਾ ਸੋਸਾਇਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਸੌਂਦ ਕੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸੀਂ ਲੱਤਾਂ ਨਾ ਅੜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਕਿਸੇ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।"

ਜਥੇਦਾਰ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮੱਤੇਨੰਗਲ' ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਅਸੀਂ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲੇ ਪੁਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਜੇ ਹਾਲਾਤ ਐਸੇ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਉਹ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਮਸਲਾ ਹਰ ਘੜੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਪੈਂਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮਸਲਾ ਹੋਰ ਗੰਭੀਰ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੀ ਰਸਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਬਾਬਾ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਰਾ-ਭਲਾ ਕਿਹਾ ਤੇ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹੋ। ਸਾਬ ਦੇਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਉ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਨਾ ਸਹੀ। ਇਸ ਹੇਠੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜ ਸਿੱਖ ਸੰਤ

ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਮੁੰਡੇ ਜੋ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮਿਟਡ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਪੁਰ ਵਾਪਸ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੁੱਲੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਪਾਉਣ ਲਈ ਯੋਗ ਸੋਚ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਗੁ: ਐਕਟ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਹਰਗਿਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਹਾਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜੈਕਾਰਾ ਛੋਡਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ ਪੁਰ ਸੇਵਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਦੇ-ਬਦੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।”

ਸ੍ਰ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਜੋਸ਼ੀਲਾ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਭੀ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਉਹ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਭੀ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨਣਗੇ, ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣਗੇ।

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਭੋਪਾਲ' ਨੇ ਕਿਹਾ,

“੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਅੱਗੇ ਤਰੀਕਾਂ ਪਾਉਂਦੇ ਗਏ ਤਾਂ ਕੰਮ ਦੂਰ ਚਲੇ ਜਾਵੇਗਾ। ਜੋ ਸਮਝੌਤਾ ੨੨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਉਸ ਨਾਲ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਵਧੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਂਗ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਪਿੱਛੇ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਅਦਬੀ ਰੋਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।”

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਟੋਹੜਾ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਮਸਲਾ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਬੇਲੋੜੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਭੀ ਸੰਕੋਚ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਮਤਾ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:-

“ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਉਤੇ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਸਮੇਂ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੀਤੇ ਅਖੌਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਉਲੰਘਣਾ, ਸ੍ਰੀ-ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਘਾਤ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਹਿਤ ਮਹਿਆਦਾ, ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਤੇ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਜੋ ਲਹਿਰ ਉਠਣੀ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖ, ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ, ਭਰਾ-ਮਾਭੂ ਘਰੇਲੂ ਜੰਗ ਛੇੜ ਕੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ

ਗਈ ਹੈ। ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਸਬੰਧੀ ਜੋ ਸਦਭਾਵਨਾ ਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਦੂਰ-ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂ ਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਪੰਜ ਸੰਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੂਰਨ ਮਿਲਵਰਤਣ ਨਾਲ ਕਰਾਉਣ, ਸੇਵਾ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵਾਂਗ-ਵਿਵਾਦ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੈਣ ਅਤੇ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਦਮੁਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਰਾਸਰ ਸਿੱਖ-ਵਿਰੋਧੀ, ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਸੱਚ ਹੱਕ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਜੋ ਕਥਿਤ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਉਹ ਅਣ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੰਥ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ।

ਇਹ ਇਜਲਾਸ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ। ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਕਿਸੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਤੇ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਜਿਹਾ ਕਿ- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਦਿੱਲੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਤਖਤ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਚੀਫ਼ ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ, ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਆਦਿ, ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਸੱਦਾ-ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਨਾ ਇਸ ਇਕੱਠ ਦਾ ਕੋਈ ਏਜੰਡਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਸੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਮਤਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਾ ਕਹਿਣਾ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਹੱਤਕ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਦੀ ਭਾਰੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਨਾਲ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਪਿੱਠੂ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪਰਭਾਵੀ ਮਹੱਤਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦਾ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ, ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਪੰਥਕ ਹੱਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਤੋਂ ਖੋਹਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਲਗਾਤਾਰ ਸਾਜ਼ਸਾਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਸ ਪੰਥਕ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਹਿਣ ਵਾਲੇ ਪੰਥ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਠੋਕੇ ਬਣੇ ਹਨ। ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਤੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਸਿੱਖ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਂ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਧਾਰਮਿਕ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਤੇ ਸੁਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਇਕੱਠ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੇ ਪੰਥਕ ਗਦਾਰ ਗਰਦਾਨਣਾ ਘੋਰ ਉਪਦਰ ਤੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪਾਉਣਾ ਤੇ ਹਨੇ-ਹਨੇ ਮੀਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਇਹ ਇਜਲਾਸ ਦੀਘਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਸਬੰਧੀ ਹੋਏ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਤਾਰਪੀਡੇ ਕਰਨ, ਪੰਥ ਨੂੰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰਨ ਦੀ ਜੋ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸਥਿਤੀ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਲਈ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ। ਇਹ ਇਜਲਾਸ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਉਪਰੰਤ ਸਰਕਾਰੀ ਡਰ, ਭੈਅ ਅਤੇ ਲਾਲਚ ਤੋਂ ਬੇਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਬਜ਼ੇ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਜੂਝ ਕੇ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਇਮ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਏ, ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਬੁਲਾਉਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਹਿਮਾਦਾ ਰਵਾਇਤਾਂ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੰਥ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹਸਤੀ ਨੂੰ ਇਸ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਨ ਲਈ ਠੋਸ ਤੇ ਨਿੱਗਰ ਕਦਮ ਉਠਾਏ ਜਾ ਸਕਣ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਉਪਰੋਕਤ ਮਤਾ ਹਾਊਸ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਪੋ-ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਸੁਝਾਉ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ—

ਸ੍ਰ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਟੱਕਰ' ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿੱਚ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਸਿਆਣਪ ਸੀ। ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰ ਜੋ ਭਿਆਨਕ

ਖੇਡ ਖੇਡਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਸਾਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵੱਢ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰ: ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਧਰਮਕੋਟ' ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਥ ਦੀ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਾਹਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਕਿਸੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਕੋਈ ਕਾਬਜ਼ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਗੱਲਬਾਤ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰ: ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਕਦਮ ਨਾ ਪੁੱਟਿਆ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋਵੇ ਤੇ ਪੁਲਸ ਜਾਂ ਫੌਜ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਧੀਰਜ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਸਿਹਤ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:-

"ਜੋ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਨੂੰ ਸਭ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ। ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਮੰਨੀ ਸੀ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਿੱਚ ਭੀ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਗ਼ੜਬੜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਮੁੰਡੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਰਬਾਰੇ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਕੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਭੀ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠੀਏ। ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਇਕੱਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਦੇ ਨਜਿੱਠਣ ਦਾ ਹੈ।"

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਨੇ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਬੁਲਾਉਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੱਥੋ-ਹੱਥੀ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੰਮ ਹਿੰਮਤ ਨਾਲ, ਏਕੇ ਨਾਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੰਮ ਇਕੱਲੇ ਟੋਹਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕਰਨ।

ਸ੍ਰ: ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਜੋਸ਼' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣੀ ਪਵੇ, ਅਸੀਂ ਸ਼ਰਾਰਤੀ

ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਕਾਬਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਣਾ। ਜਦੋਂ ਭੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਅਸੀਂ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮੋਹਰਲੀ ਲਾਈਨ ਵਿੱਚ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਸ੍ਰ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਡਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਲੜਾਈ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਪੱਖ ਵਿਚਾਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ 'ਸਰਬੋਤ ਖਾਲਸਾ' ਨੂੰ ਸਫਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਜ, ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਲੀਡਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪੁਰ ਆਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨ। ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਿਆ।

ਸ੍ਰ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਧਾਲੀਵਾਲ' ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਤਾ ਅੱਜ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਭੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਵੱਡਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਡਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸੁਝਾਉ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਇੰਨੀ ਬੁੱਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਦਿਨ ਅਜਿਹਾ ਆਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ ਲੱਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਨਗੇ। ਪਰ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਈਏ ਕਿਹੜੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ?

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਇਸ ਦੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਵਾਰਸ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਬਹੁਤ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ 'ਐਕਟ' ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹੈ। ਸੈਂਟਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਪੁਰ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮੈਂਬਰ ਕਮੇਟੀ ਪੁਰ ਕਾਬਜ਼ ਹਨ ਅਤੇ 3 ਸਾਲ ਤੋਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਭੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀ, ਜਨਰਲ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਭੀ ਕਈ ਸਾਲ ਲੰਬ ਗਏ ਹਨ। ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਭੀ ਸਰਕਾਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਉਹ ਸਾਡੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਾਜਧਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਖਤਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰੀਏ। ਸਾਨੂੰ ਸਮੁੰਦ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਸੇਤ ਮਹਾਂਤਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਿਆਨ ਦੇਣ। ਸਾਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਖੁਦ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਤੇ ਸੇਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

ਜਥੇਦਾਰ ਦਸੌਂਦਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦੀ ਤੌਹੀਨ ਹੈ। ਮਿਲਟਰੀ ਐਕਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਰਾਰਤੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝੇ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ। ਜਿਹੜਾ ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਸਮਝੇ ਉਸ

ਨੂੰ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਓ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮਤੇ ਦੀ ਤਾਈਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਕੇ ਸਰਗਰਮੀ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇ ਪਾਜ ਉਘੇੜਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸਿੱਖ-ਕੌਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬੜੀ ਦੁਖੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਮੰਨਣਗੇ।

ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਆਰੇ ਵਾਲੇ' ਨੇ ਕਿਹਾ:-

"ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਨ ਨਾਲ 'ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ' ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਵਾਰ ਕੇ ਭੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀਏ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਅੰਖਰ ਹਾਲਾਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸੁਚੱਜੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇ ਕੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦਾ ਦਿਲ ਜਿੱਤਿਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਕਾਂਗਰਸੀ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਗਲਤ ਰਸਤੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੜਾਈ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਕ-ਮੁੱਠ ਹੋ ਕੇ ਲੜਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।"

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਲਖਮੀਰ ਵਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਤਾ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਤੇ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਲਾਮਬੰਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰ: ਹਾਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਤੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨਗੇ ਤੇ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨਗੇ।

ਸ੍ਰ: ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸਮਰਾਲਾ' ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਇਹ ਮਸਲਾ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਮ ਥੱਲੇ ਜੋ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰ: ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਤਾ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਭੀ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਪੁਰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਕੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਘਰੇਟਾ' ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੋ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੇ,

ਉਹ ਉਸ ਪੁਰ ਅਮਲ ਕਰਨਗੇ।

ਸ੍ਰ: ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਨਾਂਗਲਾ' ਨੇ ਮਤੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਥੇ ਜੋ ਭੀ ਫੈਸਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਨੂੰ ਉਹ ਮੰਨਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਰਿਆਣੇ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਹਰ ਹਲਕੇ ਦੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ., ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਕਾਲਜਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤੇ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਕਾਮਯਾਬ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਰਬੱਤ-ਖਾਲਸੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੀ ਹਾਲਾਤ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਲਈ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ।

ਸ੍ਰ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ 'ਵਡਾਲਾ' ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਿਆਲਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਟਕਰਾਅ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੋਕ ਰਾਇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰ: ਕਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਵਡਾਲਾ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੂਹ ਮੰਤਰੀ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਆਪੋ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰ ਕੇ ਕਾਲਜਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਤਰੀਕਾਂ ਅਨਾਉਂਸ ਕਰ ਦੇਣ। ਸਾਨੂੰ ਮਿਹਨਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਸਹੂਰਾ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜੋ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਅੰਦਰ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖ ਰਹੇ ਹਨ ਉਹ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਨਾ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੰਬੰਧਤ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਹ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤੁੜ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਧਮਕੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਹੀਂ ਬੋਲ ਸਕਦਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਉਹ ਕੁਝ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਪੁੱਠਿਆਂ ਲਟਕਾ ਕੇ ਤਸਦੀਦ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਭੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਹਾਲਾਤ ਇਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਿਗੜ ਰਹੇ ਸਨ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਦਫਤਰ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਰੀਪੋਰਟ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਤੇ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ, ਉਹ ਮੰਨਣਗੇ।

ਸ੍ਰ: ਭਜਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਚੂਹਰਚੱਕ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਬੜਾ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਗਰਮ

ਖਿਆਲੀਏ ਹਨ ਤੇ ਕੁਝ ਨਰਮ ਖਿਆਲੀਏ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਸੁਚੱਜਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਜਥੇਦਾਰ, ਹਰ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਹਰ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੇ ਰਾਹੇ ਨਾ ਪੈਣ ਤਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਾਬੂ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰ: ਸਰਵਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਹਵਾਸ' ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਤਾ ਠੀਕ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਘਰ ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਗਲਤ ਰਾਹਾਂ 'ਤੇ ਪੈਏ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵਾਂਗੇ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮ ਕਰਨਗੇ ਅਸੀਂ ਮੰਨਾਂਗੇ।

ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਮਤੇ ਦੀ ਹਿਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਿਖਾਈ ਗਈ ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ; ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਸੈਂਟਰ ਸਰਕਾਰ ਗੁ: ਐਕਟ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਗੁ: ਐਕਟ ਬਣ ਹੀ ਨਾ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਖੌਤੀ ਮਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਨੇ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਸਰਬਤ ਖਾਲਸਾ' ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਸਾਨੂੰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਇਹ ਐਕਟ ਅਸੀਂ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਾਂਗੇ। ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਤਾ ਸਾਨੂੰ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਸਰਬ ਸੇਮਤੀ ਨਾਲ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਵਕਤ ਸਾਨੂੰ ਗਿਲੇ ਸ਼ਿਕਵੇ ਛੱਡ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ, ਉਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।"

ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ 'ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ' ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਕਰ ਕੇ 'ਸਰਬਤ ਖਾਲਸੇ' ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਜੇ ਤਾਰੀਖ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਗੇ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਰਕੱਸੇ ਕੱਸ ਲਓ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਰ ਲਵੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾ ਉਠਣ ਪੂਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ

ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ।

ਉਪਰੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਆਇਆ—

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ਪ ॥

ਜਾ ਕੈ ਦਰਸਿ ਪਾਪ ਕੋਟਿ ਉਤਾਰੇ ॥

ਭੇਟਤ ਸੰਗਿ ਇਹੁ ਭਵਜਲੁ ਤਾਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ ੨੩੯)

ਖਾਨਾਜੰਗੀ ਵਰਗੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ

੨੯ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:-

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਗੁੰਮਰਾਹ ਹੋਏ ਹੁਲਤਬਾਜ਼ਾਂ ਨੇ ਹੁਲਤਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਡਰ, ਭੈਅ ਤੇ ਨਫਰਤ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ-ਹੁਦਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾ ਉਤੇ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਗਈ ਤੇ ਪੰਥਕ ਰਹੁਰੀਤੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਭੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਸਥਿਤੀ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੂਲ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਹਿਤਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਾਲਾਤ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ੦੨-੦੧-੮੬ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉਪਰ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਈ: ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੧੧ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੇ।

ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੈਡ 'ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਚਿੱਠੀ ਛਪਵਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੋਹਰ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਪ੍ਰਵਾਣਤ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ, ਸੇਵਾ ਪੰਥੀਆਂ, ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲਿਆਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੇ ਡੋਰਿਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ, ਸੰਤਾਂ, ਮਹੰਤਾਂ, ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਸਿੱਖ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਐਮ.ਪੀ.ਜ਼, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਗਏ।

ਬਰਨਾਲਾ ਪੱਖੀ ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਦੋਹਰੀ ਨੀਤੀ ਅਪਣਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ੪

ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤਾ। ਵੈਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੱਚ ਵਿੱਚ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਪੰਥ ਦਾ ਭਲਾ ਸੀ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਚੌਂਕ ਮਹਿਤਾ ਦੇ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਉਹ ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਬੰਡਰ ਵਰਗੇ ਘੱਲੂਘਾਰੇ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੋਠੀ ਪਿੰਡ ਦਾਦੂਜੋਧ ਵਿਖੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਅੰਧਾਧੁੰਦ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰ: ਕਾਹਲੋਂ ਉਥੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਸੀ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗੁ: ਕਮੇਟੀ ਬਾਜ਼ੀਦਪੁਰ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇਨਗਲ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਚੌਂਕ ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਸਲਾਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਯਤਨ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਹੰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਗੁੰਮਰਾਹ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਸ ਯਤਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ੮ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਮੱਤੇ ਨੰਗਲ ਵਿਖੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ੧੬ ਸਾਲ ਦੇ ਲੜਕੇ ਸੁਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਹੇਠ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਇਸਤਿਹਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਲਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਦੱਸਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਤੋੜਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਦਮ ਦੱਸਿਆ-

੧. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਿਆਦ ਪੰਜ ਸਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਹੁਣ ੭ ਸਾਲ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ।
੨. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਹਨ।
੩. ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾਵਾਂ ਬਦਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।
੪. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਸਮਾਂ ਖਾ ਕੇ ਮਰਜ਼ੀਵਤੇ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਆਨਰੇਰੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਕਾਇਰਤਾ ਵਿਖਾਈ ਹੈ।
੫. ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤੋਸ਼ਾਖਾਨਾ ਠੀਕ ਠਾਕ ਦਾ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।
੬. ਅਸੈਂਬਲੀ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ।
੭. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉੱਚੇ-ਸੁੱਚੇ ਇਖਲਾਕ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਨਹੀਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਵਾਲਾਂ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ

ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਤੋੜਨ ਲਈ ਸਿਰ-ਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੀ ਹੁਲਾਸ਼ਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੀਆਂ?

੧ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇ ਕੇ ੧੬ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਆਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਇਕੱਠ ਸੱਦ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਘੜਿਆ। ਇਹ ਕੇਵਲ ੨੬ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਤਾਰਪੀਡੋ ਕਰਨ ਲਈ ਝਗੜੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸੀ। ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਥਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਤਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੮੬ ਦਾ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ

ਕਾਰਵਾਈ

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੱਤਰਕਾ ਮਿਤੀ ੦੧-੦੨-੧੯੮੬ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੇ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਮਿਤੀ ੧੬ ਫਰਵਰੀ ੧੯੮੬ ਮੁਤਾਬਿਕ ੫ ਫੱਗਣ, ਸੰਮਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੫੧੭ ਤਥਾ ਸੰਮਤ ਬਿਕਰਮੀ, ੨੦੪੨ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰ ਦੇ ੧੧ ਵਜੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਸਥਾਨ ਵਿਖੇ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਹਾਜ਼ਰੀ ਦੇ ਲਿਹਾਜ਼ ਨਾਲ ਇਹ ਇਕੱਠ ਬੇਮਿਸਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਦਲ, ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ, ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ, ਵਕੀਲ, ਡਾਕਟਰ, ਵਿਧਾਇਕ, ਐਮ.ਪੀ., ਮੈਂਬਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ:-

ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੋਨੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਲੋਂ, ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸੁ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਨਾਲਾ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋ: ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸੁ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਮਹੰਤ ਬਚਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੰਮੂ, ਸੰਤ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਿਸ਼ਨਪੁਰਾ, ਸੰਤ ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਰਮਲ ਮਹਾਂ ਮੰਡਲ, ਜ: ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆ ਵੇਲਾਂ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੁਲਤਾਨੀ ਵਾਲੇ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਤਰਨਾ ਦੌਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਾਰਪੁਰ, ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਹਾਰਪੁਰ, ਸੰਤ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਾਹਲਪੁਰ, ਜ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਪੁਹਲਾ, ਸੰਤ ਨਾਰੰਗ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੈਕਟਰੀ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਜਨਰਲ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਰੋੜਾ, ਸਿੱਖ ਫੋਰਮ, ਸੁ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਬਿਲਾਸਪੁਰ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ, ਸੁ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਮਧਿਆ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਸੁ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਕੂਬਨੇਸ਼ਵਰ, ਉੜੀਸਾ, ਸੰਤ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਕਿਸ਼ਨਪੁਰ, ਸੁ: ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਬੂਰੀਆ ਚੇਅਰਮੈਨ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ, ਆਗਰਾ, ਸੰਤ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੋਗੋਵਾਲ, ਸੁ: ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਯੂ.ਕੇ., ਪ੍ਰੋ: ਅਜਾਇਬ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿੱਲੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸੁ: ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਮਾਸਟਰ ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ,

ਦਿੱਲੀ ਗੁ: ਕਮੇਟੀ, ਸੰਤ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਦਿੱਲੀ, ਬਾਬਾ ਕਾਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗੋਨਿਆਨਾ ਮੰਡੀ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸੰਤ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ, ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਇਸਤਰੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸ੍ਰ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ.ਐਲ.ਸੀ. ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ, ਰਾਜਾ ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਮੁੰਬਈ, ਸੰਤ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਠਾਨਕੋਟ, ਜ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਸ੍ਰ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਸਿੰਘ ਮੰਗਤ, ਪੜ-ਅਵਾਸ ਵਿਕਾਸ, ਸਹਾਰਨਪੁਰ(ਯੂ.ਪੀ.), ਨਾਜਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਿਆਣਾ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂਬਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਪੰਥਕ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਐਮ.ਪੀ.ਸਾਹਿਬਾਨ।

ਕਾਰਵਾਈ

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਰਾਗੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਜਥਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਅਰੰਭ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਲਿਆ। ਪਾਵਨ ਫੁਰਮਾਨ ਇਹ ਆਇਆ-

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫॥

ਤੁਮ ਦਾਤੇ ਠਾਕੁਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਕ

ਨਾਇਕ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥

ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਤੁਮ ਹੀ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹੁ

ਹਮ ਬਾਰਿਕ ਤੁਮਰੇ ਧਾਰੇ ॥

(ਪੰਨਾ ੬੭੩)

ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:-

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਖਾਲਸਾ ਜੀ-

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ ॥

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਖਾਲਸਾ ਜੀ!

ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਸਾਹਿਬ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਾਜੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਮੁੱਚਾ ਪੰਥ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਬੜੇ ਸੰਜੀਦਾ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਜਥੇਬੰਦੀ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜਨਰਲ

ਇਜਲਾਸ ਵਿਖੇ ੨੮ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੫ ਨੂੰ ਮਤਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੰਥਕ ਮਸਲਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ।

ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਬਾਕੀ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ੧੬ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਦਿਨ ਮੁਕੱਰਰ ਕਰ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਸਨ। ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਭਾਰਤ ਭਰ ਦੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਨੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਇਕੱਠ ਦੀ ਪੁਸ਼ੀਸ਼ਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਉਣ ਦਾ ਵਚਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਬਹੁਤ ਸਾਰਿਆਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਪਹੁੰਚੇ ਹਨ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਡੀਕਾ ਤੋਂ ਰੋਂਤ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੋਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਪੁੱਜੇ ਨੇ। ਉਹ ਉਥੋਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਹ ਗੁਰਮਤਾ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਲਿਆਏ ਨੇ, ਔਰ ਪਹੁੰਚੇ ਵੀ ਬੜੇ ਉੱਦਮ ਨਾਲ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੰਘ ਪੁੱਜੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਟਕਸਾਲਾਂ ਔਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਭੋਰਿਆਂ, ਲੋਕਲ ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਇਥੇ ਪੁੱਜੇ ਨੇ। ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਔਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਪੀ ਔਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਉਪਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸਿੱਖ ਰਹਿਤ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸਦਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਔਰ ਉਹਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਰਹੁ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਅਸਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਮੱਤਭੇਦ ਭੁਲਾ ਕੇ, ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸੰਕੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰ ਕੇ, ਨਿਰੋਲ ਪੰਥ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ, ਪੰਥ ਦੀ ਏਕਤਾ ਲਈ ਔਰ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਔਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਮਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਅਸਾਂ ਪੰਥ ਨੂੰ, ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੇਣੀ ਹੈ ਔਰ ਏਸ ਸੋਧ ਵਿੱਚ ਅਸਾਂ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪਾਸੋਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਮੰਗਣੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ ਔਰ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਕਰਨਗੇ, ਪੰਥ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨਗੇ ਔਰ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ-ਕਲਾ, ਚੌਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨਗੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਹੁਣ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਮਤਾ, ਜੋ ਅਸਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਹੈ ਔਰ ਹੋਰ ਵੀ ਜਿਹੜੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜੋ ਅਖੀਰ 'ਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਮਤਾ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੋਂਡ ਗੁੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਮਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ—

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਦੇਗ ਤੇਗ ਫਤਹਿ

ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ

੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਮੁਤਾਬਕ ੫ ਫੱਗਣ, ੨੦੪੨ ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਵੱਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ

ਗੁਰਮਤਾ—

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਖਾਲਸਾ ਜੀਓ !

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਇਕ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਅਤੇ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੀਕ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦਿ ਜੁਗਾਦਿ ਦੀ ਕਾਇਮ ਜਗਮਗ ਕਰਦੀ ਜੋਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਸ਼ਰਧਾਵਾਨ ਸਿੱਖ-ਸੇਵਕ ਸਮੁੱਚੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਜ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਨਮ-ਭੂਮੀ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਜੁੜ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ, ਉੱਚ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਸਲਿਆਂ ਤੇ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਰਣੇ ਲੈਂਦਾ ਹੈ—

ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਅੱਜ ਦਾ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ, ਪੰਥ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਧਰਮ-ਯੁੱਧ ਮੋਰਚੇ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸਹੀਦ ਹੋਏ ਸਮੂਹ ਸਿੰਘ-ਸਿੰਘਣੀਆਂ, ਭੁਝੰਗੀਆਂ-ਭੁਝੰਗਣਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ, ਆਪਾਂ ਪੰਜ ਵਾਰ ਸਾਰੇ ਇਕ ਮਨ ਹੋ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ, ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਅਰਪਨ ਕਰੀਏ। (ਪੰਜ ਵਾਰ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਜਾਪ ਕੀਤਾ ਗਿਆ)।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਸਮੇਂ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੁਝ ਮਨਮੱਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁੜ-ਮੱਤ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਮੋਟਣ ਵਿੱਚ

ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਖੌਤੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ, ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਦਾ ਘਾਤਕ ਸਮਝਦਾ ਹੈ। ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਸਬੰਧੀ ਹੋਏ ਸਾਂਝੇ ਪੰਥਕ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਮੁਨਕਰ ਹੋ ਕੇ ਜਿਸ ਸੀਨਾਜ਼ੋਰੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਹ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਤੋਂ ਪੁਰੱਲਤ ਪੰਚਾਇਤੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ, ਸਾਰੇ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਅਤੇ ਹੱਕ ਸੱਚ ਦੇ ਉਲਟ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਉੱਤੇ ਸਿੱਧਾ ਹਮਲਾ ਹੈ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਥ-ਦੇਖੀ ਤਾਕਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ-ਠੋਕੇ ਬਣ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖਾਨਾ-ਜੰਗੀ ਵਿੱਚ ਉਲਝਾ, ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰਾ-ਮਾਰੂ ਫਸਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੱਕੀ ਦੁਫੇੜ ਪਾਉਣ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਲੋਕ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਪਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨੰਗੀਆਂ ਕਿਰਪਾਨਾਂ ਨਾਲ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਅਗਨੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਡਰ, ਭੈਅ, ਨਫਰਤ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਨਿਖੁੱਟ ਕੇ ਹੁਣ ਇਹ ਸੱਚ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਲੜਾਈ ਅਤੇ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਦੇ ਅਖਾੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਰਹੇ ਬਲਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਸਤਕ ਅਤੇ ਨਕਸਲੀਏ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਮਾਨ ਮਰਯਾਦਾ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਸੋਮੇ ਸੁਕਾਉਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚਿਰੋਕਣੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹੁਣ ਸਿੱਖੀ ਭੇਖ ਧਾਰ ਕੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਿੱਤ ਨਵੇਂ ਸੂਰਜ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਏ ਰਹਿਤਵਾਨ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਦੇ ਸੇਵਕ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਚੁਣ ਚੁਣ ਕੇ ਬੇਰਹਿਮੀ ਨਾਲ ਕਤਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੜ ਉਹੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟਣ ਪਿੱਛੋਂ ਡੋਗਰਿਆਂ, ਮਿਸਲਾਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗਦਾਰਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਸਾਜਿਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਵਿੱਚ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀ ਫੈਲਾ ਕੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਿੱਖ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦਾ ਚਰਿੱਤਰਘਾਤ ਕਰ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਫੌਜ ਨੂੰ ਆਗੂ-ਹੀਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭੜਕਾਊ ਨਾਹਰੇ ਦੇ, ਬੇਲੋੜੀ ਜੰਗ ਵਿੱਚ ਝੋਕ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰਵਾਇਆ, ਐਨ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਗੂ-ਹੀਣ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀ-ਹੀਣ ਕਰ ਕੇ ਪੰਥਕ ਸ਼ਕਤੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਹਿਰ

ਢਾਹੁਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਸੱਥਰ ਵਿੱਛੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਥ-ਦੋਖੀਆਂ ਦੇ ਘਰੀਂ ਘਿਉ ਦੇ ਦੀਵੇ ਮੱਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਪੰਥ ਉਤੇ ਆਏ ਇਸ ਵਿਪਤੀ-ਕਾਲ ਅਤੇ ਔਖੀ ਘੜੀ ਸਮੇਂ ਅੱਜ ਦਾ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਏ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਚੇਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਦੇ ਐਤਵਾਰ ਦੇ ਇਕ ਇਕੱਠ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਕਥਿਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮੂਲ ਅਤੇ ਅਨ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਸਮਝ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਤੌਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦੇਣ। ਇਹ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਦਖਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਭੰਗ ਹੋਈ ਸਰਧਾ ਨੂੰ ਮੁੜ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਉਪਚਾਲਾ ਕਰਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜੋ ਵੀ ਕਦਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ, ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਮੌਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੰਜਨ ਦੀਆਂ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬੱਧੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨ, ਸਹੀਦੀਆਂ ਪਾ, ਭਾਰੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਉਪਰੰਤ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਪਿੱਠ ਮਹੰਤਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਗੁਰਧਾਮ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਜੂਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ। ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਨਾਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਇਹ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਲੱਖਣ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ। ਵਰਤਮਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ ਨੂੰ ਨਾ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ ਅਧੀਨ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਸਨਮੁਖ ਹੋਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨੌਕਰੀਆਂ ਉਤੇ ਫੌਰੀ ਬਹਾਲੀ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਘੋਰ ਬੇਇਨਸਾਫੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੌਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਲਾਘਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਕਰ ਕੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ੧੫੦੦ ਫੌਜੀ ਵੀਰਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਫੌਜੀ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਹੀਨਾ ਮਾਇਕ-ਸਹਾਇਤਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ

ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਸਹੀਦ ਸਿੱਖ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੰਭਵ ਮਦਦ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਭਾਰਤ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦੀ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਹੋਰ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਭੈਣਾਂ, ਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ-ਜਗਤ ਉੱਤੇ ਰੋਹ ਭਰਿਆ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਤਨਾਉ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਤੇਜ਼ੀ ਲਿਆਂਦੀ ਜਾਵੇ। ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਆਪੀ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਦੰਗਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਉਜੜੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਿਧਵਾਵਾਂ ਦੇ ਮੁੜ ਵਸੋਬੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ 'ਰਾਜੀਵ-ਲੋਂਗੋਵਾਲ' ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟਣ ਦੀ ਰੁਚੀ ਉੱਤੇ ਡੂੰਘੀ ਚਿੰਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਟਾਲ-ਮਟੋਲ ਨਾਲ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੁਬਾਰਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੋਹਾਂ ਲਈ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਖਤਰਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਸਮਝੌਤੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਗਏ ਵਾਹਿਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਥੀ ਤਾਰੀਖ ਉੱਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨਾ ਸੌਂਪਣਾ, ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਉੱਤੇ ਬੇਇਤਬਾਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋਣ ਦਾ ਥਾਂ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝੌਤਾ ਅੰਤਰਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜ ਦਾ ਦਖਲ ਉੱਕਾ ਨਿਰਮਲ ਹੈ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਜ਼ੋਰਦਾਰੀ ਸੌਂਪਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਮਝੌਤੇ ਉੱਤੇ ਇਸ ਦੀ ਇੰਨਬਿੰਨ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਘੜਨਗੇ, ਸਾਰਾ ਪੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਸਮਰਥਨ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਾਥ ਦੇਵੇਗਾ।

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਖਾਲਸਾ-ਪੰਥ ਦਾ ਧਿਆਨ ੧੯੯੯ ਵਿੱਚ ਆ ਰਹੀ ਉਸ ਸੁਭਾਗੀ ਘੜੀ ਵੱਲ ਦੁਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ੩੦੦ਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਹੈ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਟੀਰਾ ਮਿਥਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਮਾਤਰ ਨੂੰ

ਖੰਡੇ ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ, ਪੰਥ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਕੋਸਰੀ ਪ੍ਰਚਮ ਦੀ ਛਤਰ ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਪੰਥ ਦੀ ਸਰਬਸਾਂਝੀ ਸੰਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਤੇ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ- "ਇਕਾ ਬਾਣੀ ਇਕੁ ਗੁਰੁ ਇਕੋ ਸਬਦੁ ਵੀਚਾਰਿ" ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰੂਪਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਨਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਸੇਵਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ, ਉੱਚਾ-ਸੁੱਚਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਹੈ ਕਿ ਕਾਤਲਾਂ ਦੇ ਗਿਰੋਹ ਬਹੁਤ ਥਾਈਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਦੇ ਨਿੰਦਨੀਯ ਕਾਰੇ ਵਰਤਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਇਹ ਬੇਰਹਿਮ ਘਾਤਕ ਆਪਣੇ ਕਾਤਲ ਟੋਲਿਆਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਅਤੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਮ ਜੋੜ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ, ਨਿਤਾਣਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਮਾਣਿਆਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਹਿਤ ਆਪਣਾ ਸਰਬੰਸ ਵਾਰਿਆ। ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰ ਕੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਦਾ ਮਾਣ ਨਾਲ ਨਿਰਭਉ ਹੋ ਕੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਹੱਕ ਸੱਚ ਲਈ ਲੜਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਹਾਨ ਪਵਿੱਤਰ ਨਾਮ, ਬੇਦੋਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਕਤਲਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਲਮਾਨਾ ਕੇਸਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

***

ਮਹੰਤ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੰਮੂ, ਸੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਰ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਜੋ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸੰਮੇਲਨ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਉਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਮਤਾ ਇਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਬੜਾ ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਹੈ ਔਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮਝਣ ਯੋਗ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਉਤੇ ਚੱਲਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਇਸ ਉਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਮੈਂ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਪੰਥ ਦੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਤਪਰ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਹੋਣਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣਗੀਆਂ ਔਰ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੁਰਮਤੇ ਉਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਖੇਰੂੰ ਖੇਰੂੰ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋ ਉਪਰਾਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੋਟਿਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਪੰਥ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੌਮ ਲਈ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।"

ਗਿਆਨੀ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ.ਐਲ.ਸੀ (ਯੂ.ਪੀ.) ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ

ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਨੇ ਗੁਰਮਤੇ ਬਾਰੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਮਤਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਤੇ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਇਕੱਠਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਸ਼ਕਤੀਸ਼ਾਲੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਤੇ ਜੋ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਸੁਚੱਜਾ ਰਾਹ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।"

ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਮਤੇ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਬੜੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਅਸਥਾਨ ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਇਕੱਤਰ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ, ਸਾਰੇ ਖਾਲਸੇ-ਪੰਥ ਨੂੰ, ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਮਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹਦੇ ਉੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਨ ਕਰ ਕੇ, ਮਨ ਕਰ ਕੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਤਰਨਾ ਦਲ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅੱਜ ਲੋੜ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਪਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿਰੋਧੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕੇ ਨਿਰਣਾ ਕਰੀਏ ਤੇ ਨਿਰੋਲ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਜਿਹਤਾ ਹੈ, ਉਹ—

ਹੋਇ ਇਕਤੁ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ
ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋਤੀ
ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਵਾ ਵਿਛਾਇ ॥

(ਪੰਨਾ ੧੧੮੫)

ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਈਏ। ਜੋ ਵੀ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇਗਾ ਤਰਨਾ ਦਲ ਹਰੀਆਂ ਵੇਲਾਂ ਜਥੇਬੰਦੀ ਰੋਮ ਰੋਮ ਕਰ ਕੇ ਇਕੱਲਾ ਇਕੱਲਾ ਸਿੰਘ ਉਸ ਹੁਕਮ ਉੱਤੇ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਏਗਾ ਅਤੇ ਹਰ ਕੁਰਬਾਨੀ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ-ਬਰ-ਤਿਆਰ ਹੈ।"

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਰਧਾਨ ਨਿਰਮਲ ਮਹਾਂ ਮੰਡਲ ਨੇ ਗੁਰਮਤੇ ਸਬੰਧੀ ਆਪਣੀ ਗਾਏ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ "ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਇਹ ਖਾਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦਿਨ ਹੈ। ਕੋਈ ਐਸਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ—

ਏਤੀ ਮਾਰ ਪਈ ਕਰਲਾਣੇ,

ਤੈਂ ਕੀ ਦਰਦੁ ਨ ਆਇਆ॥

(ਪੰਨਾ ੩੬੦)

ਪੰਥ 'ਤੇ ਵੱਡਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ, ਭਾਰੀ ਜਖਮ ਲੱਗੇ, ਗੁਰੂ ਕਾ ਪੰਥ ਇਸ ਢੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਖਮਾਂ ਦੇ ਉੱਤੇ ਅਜੇ ਪੱਟੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਹਾਲੇ ਮਲੂਮ ਵੀ ਨਹੀਂ ਲਾਈ ਤੇ ਨਵੀਂ ਫੋੜ, ਨਵਾਂ ਸਾਕਾ, ਨਵਾਂ ਕੰਮ ਫਿਰ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਫੋੜਿਆ ਗਿਆ; ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ—

‘ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ,

ਤੂ ਮੇਰਾ ਗੁਰ ਹਾਈ ॥

(ਪੰਨਾ ੬੧੧)

ਮੈਂ ਇਤਨੀ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਸ ਵਕਤ ਦਾ ਜੋ ਸਮਾਂ ਹੈ ਇਸ ਵਕਤ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਵਡਿਆਈ ਇਹ ਹੈ ਕਿ—

"ਜਿਨ ਸਮਤੀ ਤਹਿ ਸੰਤ ਦਨਾਨ।

ਜਾ ਕੁਮਤੀ ਤਾ ਬਿਰਧ ਨਿਧਾਨ॥"

ਅਗਰ ਅਸੀਂ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਫੇਰੀ ਨਾ ਸੰਭਲ ਸਕੇ, ਜੋ ਹਾਲਾਤ ਸਾਡੇ ਹਨ ਇਹ ਜੁਗਾਂ ਤੀਕਰ ਮੁੜ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜੀਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਨਿਰਮਲ ਮਹਾਂ ਮੰਡਲ ਦੀ ਤਰਫ਼ੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕਲਗੀਧਰ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਬਹੁਤ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਥ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ—

"ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰਿ,

ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਯਾਇ॥

ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ,

ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ॥

(ਪੰਨਾ ੫੨)

ਆਪਣੇ ਪੰਥ ਦੇ ਸਹਾਈ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤੇ ਔਰ ਪੰਥ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਕਰ ਕੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੀਆਂ ਕਲਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੋ। ਇਤਨੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿ ਕੇ ਆਪ ਤੋਂ ਪਿਆ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ।"

ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਤਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਹੋਤੀ ਮਰਦਾਨ ਭੇਰਾ ਸੰਤਗਤ ਹਰਖੇਵਾਲ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਗੁਰਮਤੇ ਉਪਰ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:—

"ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਬੜੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪਵਿੱਤਰ ਭੂਮੀ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅੱਜ ਫਿਰ ਖਾਲਸਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਵੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋਈ ਉਹਦੀ ਸੋਧ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਤਰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਨੰਬਰਵਾਰ ਸਾਰੇ ਤਖ਼ਤਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ, ਜਿਥੇ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਂਦੀ ਰਹੀ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਖਾਲਸਾ ਜੰਗਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਗੁਰਮਤੇ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਜੋਰ ਸੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੁਰਮਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਇਹ ਉਹ ਪਰਮ ਪਵਿੱਤਰ ਅਸਥਾਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਾਂ ਤਖ਼ਤ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਯਾਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅੱਜ ਇਹ ਗੁਰਮਤੇ ਕਰਨੇ ਕਿਉਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਏ ਜਾਂ ਗੁਰਮਤੇ ਕਿਉਂ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮੱਤ ਦੀ ਘਾਟ ਆ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਤਾਂ ਆਪਾਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਈਏ ਫਿਰ ਤਾਂ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ। ਹੁਣ ਅੱਜ ਨਾਲ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿਆਂ ਦੇ, ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਏ ਕਿ ਇਹ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਦੀ ਕੋਈ ਇਕੱਠ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਕਦੀ ਕੋਈ ਬੁਲਾ ਲਏ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, 'ਸਾਡਾ ਗੁਰਮਤਾ', 'ਸੀਂ ਕਹੀਏ 'ਸਾਡਾ'। ਇਸ ਨਾਲ ਦੋਗਲਾ ਬਿਰਤੀ ਵਧੇਗੀ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਆਪਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤੇ ਕਿਉਂ ਕਰਨੇ ਪੈ ਰਹੇ ਹਨ? ਹੁਣ ਇਹ ਸਾਡੇ ਵਿੱਚ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਕਿਉਂ ਬਣਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਔਰ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਘਟਾਉਣਾ ਕਿਵੇਂ ਹੈ? ਉਹਦਾ ਢੰਗ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਉਸ ਬਾਣੀ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਅਸੀਂ ਅੱਜ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਭੂਮੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਖੰਡੇ

ਬਾਟੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਭੇਦ ਭਾਵ—

"ਸਗਰੋ ਅਬ ਨਾਸਿਓ।
ਬੁਹਮ ਜੋਤ ਉਰ ਮਹਿ ਪਰਕਾਸਿਓ॥"

ਇਸੇ ਬੁਹਮ ਜੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਨਵਿਰਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਦਾਸ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇਗਾ ਜਿਹੜੇ ਬਾਬਾ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰੀ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਚੌਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦੇਗਾਂ ਬਣਾ ਲਈਆਂ ਔਰ ਉਹਦੇ ਉਪਰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਕੂਕਰਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਹੁਣ ਆਮ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਕੁੱਤਾ ਵੈਰੀ ਹੁੰਦੈ। ਖਾਵੇ ਕੋਈ ਨਾ, ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਨ ਹੋ ਗਏ। ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਫਿਰ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਕੌਂਤਕ ਵਾਸਤੇ ਦੇਗਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈਆਂ, ਹਰਨਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਪੇਟ ਭਰ ਕੇ ਬੜੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ।

ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਇਆ ਕਿ "ਮੇਰਾ ਭਾਵ ਸਮਝੋ।"
ਸਿੰਘ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ—

"ਮਹਾਰਾਜ ਆਪੇ ਬਖਸ਼ਸ਼ ਕਰੇ ਆਪਣੀ ਮੁਬਾਰਕ ਰਸਨਾ ਤੋਂ।"
ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ—

"ਜੇਕਰ ਕੂਕਰ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰੋਗੇ ਫਿਰ ਤਾਂ ਨਾ ਪਦਾਰਥ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਾ ਦੀਨ ਮਿਲੇਗਾ, ਨਾ ਦੁਨੀਆਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੋ ਜਾਏਗੀ ਜਿਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਲੜ ਲੜ ਕੇ ਲਹੂ-ਲੁਹਾਨ ਹੋਵੇਗੇ, ਤੇ ਜੇ ਹਰਨਾਂ ਵਾਂਗੂੰ ਏਕਤਾ, ਇਤਫਾਕ ਰੱਖੋਗੇ ਤੇ ਫਿਰ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਵੀ ਤੇ ਦੀਨ ਦਾ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਸੋ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਅੱਜ ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਇਕ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਾਂਗਾ ਖਾਲਸੇ ਵਿੱਚ ਹੁਣ ਤਤਕੇ ਉਠਣ ਦੀ ਆਦਤ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਤਤਕੇ ਉਠਣ ਦੀ ਆਦਤ ਬਣਾਓ, ਔਰ ਪੁਰਾਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਆਦਤ ਰੋਜ਼ ਬਣਾਓ। ਬਾਬਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੌਰੰਗਾਬਾਦ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਂਦੇ ਸਨ ਤਿੰਨ ਪੁਣ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇਰ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਦੇ ਸਮੇਤ ਡੋਗਰਿਆਂ ਔਰ ਬੁਰਫ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ, ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਅਹੂਤੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਜੇ ਸਾਡੀ ਅਹੂਤੀ ਨਾਲ ਵੀ ਬਚ ਜਾਏ ਤੇ ਬਚ ਜਾਏ! ਅੱਜ ਵੀ ਬੇਅੰਤ ਕੁਝ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਲੌਗੋਵਾਲ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਅਹੂਤੀ ਦੇ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰਾਜ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਆਉ! ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ ਹੁਣ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਉਹ ਇਕ ਤਾਂ ਪੁਣ ਇਹ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਹਨ ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਜ਼ਖੀਰਾ ਹਨ ਜੇ ਕਿਸੇ ਬਾਗ ਦਾ ਜ਼ਖੀਰਾ ਨਾ ਰਹੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲਾਇਆ ਹੋਇਆ ਬਾਗ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜ਼ਖੀਰਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਮੈਥੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਦਾ, ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਬਣਾਵੇ ਔਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਬਣਾਵੇ। ਦੂਸਰਾ, ਕਿ ਪੰਥੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਤੇ ਫਿਰ ਫੋਕਾ ਪਾਣੀ

ਪੀਵੇ, ਔਰ ਤੀਸਰਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਗਤ-ਪੰਗਤ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਰੇ। ਪੰਗਤ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਵੀ। ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਮਤਲਬ ਦੀਵਾਨ ਵੀ।

ਸੋ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਾਵਨ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ, ਜਿਥੋਂ ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਗਿਆ ਕਰ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ-

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ,

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥

ਉਦਮੁ ਕਰੇ ਭਲਕੇ ਪਰਭਾਤੀ,

ਇਸਨਾਨੁ ਕਰੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰਿ ਨਾਵੈ॥

ਉਪਦੇਸਿ ਗੁਰੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਜਾਪੈ,

ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਦੇਖ ਲਹਿ ਜਾਵੈ॥

ਫਿਰਿ ਚੜੈ ਦਿਵਸੁ ਗੁਰਬਾਣੀ ਗਾਵੈ,

ਬਹਦਿਆ ਉਠਦਿਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥

ਸੋ ਸਾਸਿ ਗਿਰਾਸਿ ਧਿਆਏ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਹਰਿ,

ਸੋ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਮਨਿ ਭਾਵੈ॥

ਜਿਸ ਨੋ ਦਇਆਲੁ ਹੋਵੈ ਮੇਰਾ ਸੁਆਮੀ,

ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖੁ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸੁ ਸੁਣਾਵੈ॥

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਧੂੜਿ ਮੰਗੈ ਤਿਸੁ ਗੁਰਸਿਖ ਕੀ,

ਜੋ ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ॥ (ਪੰਨਾ ੩੦੫)

ਇਤਨੀਆਂ ਬੋਨਤੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਸ ਇਸ ਪੰਥ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ ਔਰ ਨਾਲ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਵੀ ਸਹਿਯੋਗ ਪੰਥ ਮੰਗਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਭਰਾਂਗੇ।"

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ:-

"ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਖਾਲਸਾ ਜੀ! ਜੋ ਆਪ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਮਤਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਔਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਮੁੱਚੇ ਸਾਰੇ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਸੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਰਮਤਾ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਸਰਬੱਤ-ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕੋਟਾਨ ਕੋਟ ਪੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਇਆ।"

ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਆ। ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੋਇਆ-

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੫॥

ਜਿਸ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਸੋਈ ਸੁਖਤੁ ਸੁਜਾਨੀ॥
ਤਿਨ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਮੇਰਾ ਤਉ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ ਖਟਾਨੀ॥

(ਪੰਨਾ ੬੭੧)

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹਤਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ ਤਹਿਤ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਸਤੀਫਾ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਐਡਰੈਸ ਕੀਤੇ ਅਸਤੀਫੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

੨ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪੁਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਕੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਅਸਤੀਫਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪਈ।

੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦਮਦਮੀ ਟੈਕਸਟਲ ਦੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾ: ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣਗੇ। ਗੱਲਬਾਤ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਕੰਮ ਲਈ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਕਪੂਰਥਲਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਮ ਦੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਾਢੇ ਛੇ ਵਜੇ ਆਫੀਸਰ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀ ਜਿਪਸੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਜਰਮਨੀ ਪਾਰਕ ਦੇ ਮੋੜ 'ਤੇ ਜਿਪਸੀ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਰ ਵੀ ਫਾਇਰਿੰਗ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਡਰਾਈਵਰ ਨਾਲ ਬੈਠਾ ਭਾ: ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਡੇਹਲੋਂ ਗੋਲੀ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੋਢੇ ਅਤੇ ਹੱਥ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਸੀ। ੭ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰਬੇਰੇ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਅਯੋਗ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਦਮਦਮੀ ਟੈਕਸਟਲ, ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਨੀਮ ਫੌਜੀ

ਦਸਤਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਪਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਇਆ।

੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਖਾਤਕੂਆਂ ਨੇ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ:-

੧. ਫੌਜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਦੰਗਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਜਾਵੇ।
੨. ਸਿੱਖ ਆਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਸੱਦਾ।
੩. ਅਕਾਲੀ ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪ੍ਰਸੇਂ ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਵਿਸਾਖੀ ਸਮੇਂ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਮਤਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਗੱਲਬਾਤ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਤਕਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੇ ਭਾਈ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਆਗੂ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਨਖਾਹ ਲਗਵਾਉਣ ਲਈ ਤਲਬ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ੨੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਾ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਤਨਖਾਹ ਲਵਾਉਣ ਲਈ ਤਲਬ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਹਰ ਇਕ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਈ। ਇਸ ਡਰਾਮੇ ਦਾ ਡਰਾਪ-ਸੀਨ ੨੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼-ਮੁਕਤ ਅਤੇ ਭਾਈ ਵੱਸਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦਿਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੱਤੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜ ਸੌ ਵਾਰ ਚੌਪਈ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ ਗਈ।

ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲੱਗੀ ਮੇਰੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ 'ਤੇ

ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੭ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੀ ਜਥਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਗਿਆ। ਹਮੇਸ਼ਾ ਵਾਂਗ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪ੍ਰੈਜ਼ੀਡੈਂਟ ਜਨਰਲ ਮੁਹੰਮਦ ਜ਼ਿਆ-ਉਲ-ਹੱਕ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲਈ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਗਿਆ। ਇਸ ਮਿਲਨੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੫੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੱਖ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਘਰ ਵਿੱਚ ਚਾਹ 'ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਚਾਹ ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਰਤੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਅੱਜ਼ਿਜ਼ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਔਕੜ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਰੰਜਸ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੀ ਹੱਲ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਨੂੰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਜਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜੋ ਭਾਰਤ ਵਿਰੋਧੀ ਹੋਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੇ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਹਿਰੀਆਂ ਦਾ ਤਅਸੂਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਇਥੇ ਮੌਜੂਦ ਹਾਂ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਹਿਰੀ ਹੋਣ ਦਾ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਛੱਡ ਕੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾਣਗੇ। ਗੱਲਬਾਤ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਨ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਦਰੁਸਤ ਹੈ ਪਰ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੋ ਸਲੂਕ ਕਸਟਮ ਅਤੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨਾਲ ਹਰ ਯਾਤਰੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੁਅੱਜ਼ਿਜ਼ ਸ਼ਹਿਰੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਫੀਰ ਨੇ ਚੌਕ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਅਤੇ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕਸਟਮ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਕਟਾਸਰਾਜ ਦੀ ਯਾਤਰਾ 'ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਕ ਘੰਟੇ ਵਿੱਚ ਛਾਰਗ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਇਕ ਗੱਡੀ ਚੌਕ ਕਰਨ ਤੇ ੭-੮ ਘੰਟੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਯਾਤਰੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ ਕੇਵਲ ਚਾਹ ਪੀ ਕੇ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ੫-੬ ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ। ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦੁੱਧ ਤਕ ਨਮੀਬ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।" ਐਮਬੈਸਡਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਸਟਮ ਵਾਲੇ ਚੈਕ ਨਾ ਕਰਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿਤਨਾ ਸਾਮਾਨ ਲੈ ਜਾਵੇ?" ਤਾਂ ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਚੈਕਿੰਗ ਜਿੰਨੀ ਸਖਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਰਨ ਪਰ ਸਟਾਫ਼ ਵਧੇਰੇ ਲਾ ਕੇ ਗੱਡੀ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚੈਕ ਕਰ ਲੈਣ।" ਮੈਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ, "ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਯਾਤਰੀ ਕੋਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਦੇ-ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਹਰ ਯਾਤਰੀ ਤੋਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਐਕਸਟਰਨਲ ਅਫੇਅਰ ਦਫ਼ਤਰ, ਰੇਲਵੇ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਕਸਟਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤੋਹਫ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਕਰਪੋਸ਼ਨ ਦਾ ਜਾਲ ਵਿਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਵਕਫ਼ ਬੋਰਡ ਦੇ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਨੂੰ ਭਰਿਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।"

ਉਹ ਸਾਰੇ ਆਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਕ ਯਾਤਰਾ ਦੀ ੧੦ ਲੱਖ ਦੀ

ਕਮਾਈ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਧੀ ਸਾਰੇ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਐਂਮਬੈਸੀ ਤੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰੱਪਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਦੂਤਾਵਾਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਨਟਰਨਲ ਅਫੇਅਰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਦੇ ਦਫਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਾਹਵਤਾਂ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਸਵੇਰੇ ੭ ਵਜੇ ਯਾਤਰੀ ਗੱਡੀ ਚੱਲਣੀ ਸੀ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਦੇ ਘੰਟੇ ਲੇਟ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਰੈਕ ਹੀ ਪਲੇਟਫਾਰਮ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਾਏ ਗਏ ਜਦ ਤੀਕ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਨਾ ਮੁੜ ਗਈ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਦੋ ਹੋਰ ਗੱਡੀਆਂ ਆਉਣੀਆਂ ਬਾਕੀ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲੇ ਵੀ ਆ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਹਰਾਮ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ ਪੈਸਾ ਆਪਣਾ ਰੰਗ ਵਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਮੇਰੀਆਂ ਚੁੱਭਵੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਫੀਰ ਨੇ ਫਸਟ ਸੈਕਟਰੀ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਘੋਟਾਲੇ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ ਕਿ ਦਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਾਲਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸੀ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸ਼ਫੀਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ- ਉਹ ਅੱਜ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਲਿਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਵਾਰਨ ਕਰਾਉਣਗੇ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ। ਮਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਜਥਾ ਵਾਪਸ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਹਰ ਗੱਡੀ ਦੇ ਯਾਤਰੀ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਚੈੱਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਖਜਲ ਖੁਆਰੀ ਤੋਂ ਬਚ ਗਏ ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਲਈ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਜਾਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਪੁਲਸ ਦਾਖਲ ਤੇ ਸ੍ਰ: ਬਰਨਾਲਾ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ

੨੯ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ੪ ਵਜੇ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਮਰਾ ਨੰ: ੧੪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾਈ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸੱਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਿੱਲੀ ਗਏ ਸਨ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਰਨਾਲੇ ਨੂੰ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਰੰਤ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰੋ ਜਾਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਅਚਨਚੇਤ ਝਾੜ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੋਚਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਵੀ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਗਵਰਨਰ ਦੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

੩੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ.ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਆਈ.ਜੀ ਅਤੇ ਰਬੋਰੇ ਨੇ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪਰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪੁਲੀਸ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਨਾਲ ਵੀ ਸਲਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਸਮੇਤ ੧੫੦ ਇਸ ਦੇ ਸਾਥੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ। ਸਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਦਫਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਵੀ ਲਈਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਮਈ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋ ਗਈ।

੨ ਮਈ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਵਿੱਚੋਂ ਪਿਛੋਂ ਕੈਪਟਨ ਅਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ੮ ਮਈ ਨੂੰ ੨੭ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਦਾ ਸਾਥ ਛੱਡ ਕੇ ਵਖਰਾ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੀ ਆਗਿਆ ਸ੍ਰ: ਰਵੀਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ-ਫਾੜ ਹੋ ਗਿਆ।

ਪਹਿਲੀ ਮਈ ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਧਾਲੂ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸਟਾਫ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪੁੱਜ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਤਿੰਨ ਪਹਿਰਾ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਬੰਦ ਰਹੇ। ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਵਾਲੀ ਪਾਲਕੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਾ ਚਲ ਸਕੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਤੇ ਮੁਖਵਾਕ ਵੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਯਾਦਾ

ਤਹਿਸ-ਨਹਿਸ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਾਇਤ ਦੇ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ੧੫-੦੫-੮੬ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲਾ ਜੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ੧੭-੦੫-੮੬ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੭ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ-

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਮਿਤੀ ੧੭-੦੫-੧੯੮੬

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੭-੦੫-੮੬ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਖੇ ਪੁਲੀਸ ਕਾਰਵਾਈ, ਸਬੰਧੀ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਹਿੱਤ ਸ੍ਰ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਲਿਖਿਆ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਗਹੁ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਨ ਉਪਰੰਤ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ।

ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੬ ਦੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਸ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਕੀਤੀ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਡੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਲੀਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਅਫਸੋਸਨਾਕ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਅਣਸੁਖਾਵੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵੀ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰ. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੂੰ ਪਸਚਾਤਾਪ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਲਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:-

੧. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ।
੨. ਨਿੱਤਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੨੫ ਪਾਠ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।
੩. ਪੰਜ ਸੌ ਇਕ ਰੁਪਏ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੋਲਕ 'ਚ ਪਾਏ ਜਾਣ।
੪. ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਲਈ ਜੇਤੇ ਝਾਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।
੫. ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉਪਰ ੧੦੧ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਲਿਆ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ।

ਦਸਤਖਤਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ।

ਕੌਮ ਦਾ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਅ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਪੀਲ

ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ੪ ਜੂਨ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਸ੍ਰ: ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੁੰਮ-ਹੁਮਾ ਕੇ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਰਹੇ ੨੦੦ ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ੨ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਖਾਲੀ ਕਰ ਕੇ ਕੇਂਦਰਵਾਲੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ।

੪ ਜੂਨ ਨੂੰ ਜੈਸੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯਤ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਟਕਰਾਅ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਮਰਾ ਨੰ: ੧੪ ਵਿੱਚ ਭਾ:ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਫਿਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸੰਭਾਲ ਲਈਆਂ। ੨੮ ਜੂਨ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਰੁਬੈਰੋ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਈ ਫੌਜ ਸੱਦਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਹੁਤ ਸੁਲਝੇ ਅਤੇ ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿੱਤਪ੍ਰਤੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਭਾਇਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲਿਆਂ ਅਤੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਤੇ ਹਰਕਤਾਂ ਕਾਰਨ ਆਮਦਨ ਘਟ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਾਲੀ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ। ਅਕਾਲੀ ਧੜੇ ਦੇ-ਫਾਤ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ 'ਤੇ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਬੰਦ ਰੱਖੀ। ਨਾਜਾਇਜ਼ ਖਰਚ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੱਖੋਂ ਇਕ ਮਿਸਾਲ ਗਿਣਿਆਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਕਈ ਵਾਰ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਸੁਲਹ ਦੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਚਕਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ੧੬-੦੯-੮੬ ਤੋਂ ੦੨-੧੦-੮੬ ਤੀਕ ਲਗਾਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੋਹੀਂ ਪਾਸੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਵਿਚਾਰ ਸਮੇਂ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ

੧੬-੧੦-੮੬ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਸਟੈਂਡ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੋਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਟੌਹਤਾ ਸਾਹਿਬ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਾਜ਼ੀਵ ਗਾਂਧੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਵੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਹੀ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ— ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਕੇਵਲ ਬਹਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਸਨ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੬-੦੯-੮੬ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕ ਹੰਗਾਮੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦਾ ਪੰਥਕ ਫੁੱਟ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੰਥ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਮੱਤਭੇਦ ਭੁਲਾ ਕੇ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਕੇ ਕੇਸਰੀ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬੋਲੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਓ, ਕਿਉਂਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਏਕਤਾ ਹੀ ਸਾਰੇ ਸੰਕਟ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਾਸਤੇ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਆਗੂਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪਵਾ ਕੇ ਕੌਮ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਭੂਖੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਨਾਲ ਹੀ ਅਸਫਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਕੌਮ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਈਮਾਨਦਾਰ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਦਾ ਪੱਕਾ ਸਬੂਤ ਇਹ ਹੈ—

੧. ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਜੇ ਤਕ ਜੋਧਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਬੇਕਸੂਰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

੨. ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬੇ ਅਧੀਨ ਬੈਰਕਾਂ ਛੱਡਣ ਵਾਲੇ ਫੌਜੀ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਬਹਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸਗੋਂ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਬੇ-ਕਸੂਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

੩. ੧੯੮੪ ਦੇ ਦੰਗਾ ਪੀੜਤ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਨਾ ਮੁੜ ਕੇ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਗੋਂ ਸਾਜਿਸ਼ ਅਧੀਨ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਦੋਬਾਰਾ ਫਿਰਕੂ ਦੰਗੇ ਫਸਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਵਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੈਭੀਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

੪. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਹੱਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਪੜਦੇ ਹੇਠ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਦਲਾਂ ਤੋਂ ਅਖੌਤੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਬਣਾ ਕੇ ਆਤਮ ਸਮਰਪਨ ਕਰਨ ਆਏ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸੈਕਟਰ ਖੋਲ੍ਹਕਰਨ ਅਤੇ ਡੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਵਿਖੇ ਗੋਲੀਆਂ ਮਾਰ ਕੇ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਝੂਠੇ ਕਾਂਡਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਡੂੰਘੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਖ਼ੁਨੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਵਾ ਕੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਵੇ।

ਜੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਹੁਣ ਤਕ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਮ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦੇਵੇ। ਜੇ ਮੀਜ਼ੇਰਮ ਦੇ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਮ ਮੁਆਫ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਕਸੂਰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?

ਦਸਤਖ਼ਤ,
ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ।

ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਠਿਨ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਹੋਇਆ ਨਵੰਬਰ, ੮੬ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ?

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ੨੧ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੰ: ੮/੧੯੮੬ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਕੇ ਸੈਕਸ਼ਨ ੮੭ ਹੇਠ ਪੈਂਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੋਟੀਫਾਈਡ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ੨੫ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸੀ। ੩੦ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਬਰਨਾਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਪਿੱਛੋਂ ਲੈਪਸ ਹੋ ਗਿਆ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰਮੀਮ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਚੀਫ਼ ਗ੍ਰ: ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਨੇ ਅਤੇ ਮੈਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ੩੧ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਪਾਸੋਂ ਆਰਡਰ ਕਰਵਾ ਕੇ ਬਿਨਾਂ ਭਿਣਕ ਕੱਢੇ ੦੧-੦੧-੮੭ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦਾ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਪੁੱਜਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਫੰਡ ਅਤੇ ਦਸਵੰਧ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਕਾਇਆ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਵਸੂਲ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗ੍ਰ: ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ੧੯੮੫ ਈ: ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਕੋਰਮ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਪੂਰੇ ਕੋਰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਕੁਝ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨੇ ਇਹਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੈਲੰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਖਾਸ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ।

੩ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ੩੦ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਲਈ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਅਜਲਾਸ ਦੀ ਖਬਰ ਮਿਲਦਿਆਂ ਹੀ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸ੍ਰ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਸਰਮਾਏ ਦਾ ਮਾਣ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ ਆਪਣੀ ਆਪਣੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਦਾਹਵੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ।

੨੯ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਹੋਟਲ ਅਤੇ
 ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ, ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ.ਡੀ. ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਸਨ ਜਦਕਿ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਕੀ ਸਾਥੀ ਗੁਪਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ੍ਰ:
 ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਪੰਜ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗਏ। ਰੀਸੈਪਸ਼ਨ 'ਤੇ ਹੀ
 ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਬੈਠੇ ਮਿਲੇ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ
 ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ੩੦ ਨਵੰਬਰ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ
 ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਦੇ
 ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਸਟਾਫ ਮੰਡਾਲੇਗਾ ਜਿਵੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਭਾਲਦਾ ਆ
 ਰਿਹਾ ਹੈ; ਇਸ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਮੁਦਾਖਲਤ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ
 ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਪਰਗਟਾਈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵੀ
 ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਮਾਂ ਉਥੇ ਠਹਿਰਨਾ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਾ ਸਮਝਿਆ
 ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਇਹ ਸਮਝ ਨਾ ਲਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਸੂਹ ਲੈਣ ਆਏ ਹਾਂ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ
 ਅਸਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣੀ
 ਮੰਨ ਲਈ। ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਇਕ ਪਾਸੇ ਨੰਗੇ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਇਸ ਲਈ
 ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਜਕ ਕਾਰਨ ਲੇਖਕ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ
 ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਲ੍ਹ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੀ ਸਾਰਾ ਕੰਟਰੋਲ
 ਕਰਨਗੇ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ
 ਜਾਵੇਗਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਮੈਂਬਰ ਕੈਨੇਡਾ ਤੋਂ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ;
 ਉਹ ਪਿਛਲੀਆਂ ਤਿੰਨ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋਏ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ
 ਖਦਸ਼ਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਵਾ ਲਵੇ;
 ਕਿਧਰੇ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਨਾ ਦੇਵੇ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
 ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਈ ਕਿ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਵਾਉਣੀ ਗਲਤ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਵੋਟ ਜ਼ਰੂਰ ਪੈਲ
 ਹੋਵੇਗੀ, ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਮੈਂ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਬਰਨਾਲਾ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ
 ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਜ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਹਮਾਇਤੀ ਨਹੀਂ। ਉਹ ਇਹ ਆਸ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮੈਂਬਰ
 ਘੇਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫੀ ਵੋਟਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਘਰ ਆਇਆ
 ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ
 ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਰਾਜਮੰਤਰੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ
 ਅੱਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੇ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ
 ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਕੰਡੀਲਾ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ
 ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਖੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਆ ਕੇ ਲੈ
 ਜਾਣ। ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।
 ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕੋਈ ਐਸਾ ਤਰੀਕਾ ਵਰਤੋ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ
 ਨੂੰ ਕੋਈ ਭਿਣਕ ਨਾ ਪੈ ਸਕੇ। ਬਾਹਰ ਕਿਣਮਿਣ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ
 ਐਂਮਬੂਲੈਂਸ ਜਿਸ-ਵਿੱਚ ਬਰਾੜ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਸਨ, ਲੈ ਕੇ ਮੈਂ ਤੁਰ ਪਿਆ ਪਰ ਸ੍ਰ:
 ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਡਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਧਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਸ
 ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਬਾਰਸ਼ ਵਿੱਚ

ਹੀ ਮੈਂ ਐਂਮਬੂਲੈਂਸ ਰਿਆਲਟੋ ਸਿਨੇਮੇ ਲਾਗੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਡਰੇ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਗੱਲ ਦੱਸੀ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਆਪ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲੋਈ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਮਾਰ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਮਾਰੂਤੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ ਨੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਲਈ ਜ਼ਿਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਮੈਂ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਗੱਲਬਾਤ ਮਗਰੋਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਆਏ।

ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲੇਖਕ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਰਾਤ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀਆਂ ਸਮਝਾਈਆਂ।

੩੦ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ੬ ਵਜੇ ਦਫ਼ਤਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਈ ਚੋਣਵਾਂ ਸਟਾਫ਼ ਬਾਹਰਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦਫ਼ਤਰ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਗੋਟਾਂ 'ਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲੀ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਬਰਗੇਡੀਅਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਸਟਾਫ਼ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀਆਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਕੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਕ ਇਨਚਾਰਜ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਰਗੇਡੀਅਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪੁਕਰਮਾਂ ਦੀ ਹਿਫ਼ਾਜ਼ਤ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਛਰਾਂਗੇ। ਸਾਡੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੇ ਧੱਕ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਅੰਦਰਲਾ ਮੁਕੰਮਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੜਕ ਪੁਲੀਸ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਇਕ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਵਤਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦ ਕੀਤੀ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਗੋਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰੋ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦਾਖਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦੇਵਾਂਗੇ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਆਖਰ ਪੁਲੀਸ ਬਾਹਰ ਹੀ ਲਾਈਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਗਈ। ਸੂ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਆ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਹੀ ਗਤਬਤ ਰੋਕ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਲਾਸ ਇਕ ਵਜੇ ਆਰੰਭ ਹੋਣਾ ਸੀ- ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬੱਸਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ। ਅਸਾਂ ਗੋਟ ਤੋਂ ਕੇਵਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਪਾਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਕਰੜੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੇਖ ਕੇ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਹੈਰਾਨ ਸਨ। ਸਰਕਾਰੀ ਕੈਂਪ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ੬੯ ਮੈਂਬਰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜਦ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ੬੧ ਮੈਂਬਰ।

ਅਜਲਾਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸੂ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਆਰੰਭ ਹੋਈ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਅਤੇ ਸੂ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਮ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵੋਟਾਂ ਪਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਲਈ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਅਤੇ ਸੂ:

ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਨਿਯਤ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲੇਖਕ ਬੈਲਟ ਬਕਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ।

ਵੋਟਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕਿਤਨੀਆਂ ਵੋਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ੧੪/੧੫ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ ਜਿੱਤਣਗੇ। ਲੇਖਕ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਹ ਗਲਤ ਹੈ, ਜਿੱਤ ਤਾਂ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਹੋਰ ਪੁੱਛ ਵਾਲੇ ਵੀ ਲਾਗੇ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਨਬਜ਼ਾਂ ਪਛਾਣਦਾ ਹਾਂ। ਵੋਟਾਂ ਬਕਸੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਤਾਲਾ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਪਾਸ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਗਿਣਤੀ 'ਤੇ ਵੇਖ ਲੈਣਾ!

ਤੇ ਜਦੋਂ ਟੈਲਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਿਣਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੂੰ ੭੪ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ੫੮ ਵੋਟਾਂ ਲੈ ਕੇ ੧੫ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਸਫਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਮਾਨੁਸੀ ਦਾ ਮਾਤਮ ਛਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਰਨ-ਤਾਰਨੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੧ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣ ਲਏ ਗਏ। ਇਹ ਸਨ ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ, ਸ੍ਰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬੁਡਲਾਡਾ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰੋੜਾਂਵਾਲੀ, ਸ੍ਰ: ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਸ੍ਰ: ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਝੋੜੀ, ਸ੍ਰ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂਨਗਲ, ਸ੍ਰ: ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਹਵਾਸ, ਸ੍ਰ: ਤੀਰਥ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਭਾਈ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਆਖਰੀ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਸਰਕਾਰੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਹੇਠ ਨਿਕਲ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਪੁਲੀਸ ਫੋਰਸ ਵੀ ਵਾਪਸ ਚਲੀ ਗਈ। ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਇਕ ਗੇਟ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਅਜਲਾਸ ਦੀ ਬਾਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆ ਗਏ, ਬਾਕੀ ਵਰਕਰ ਬਾਹਰ ਪਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋ ਗਏ।

ਅਜਲਾਸ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਏ ਮਤੇ

ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਤੇ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਏ ਗਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਅਹਿਮ ਮਤੇ ਇਹ ਹਨ:-

ਮਤਾ ਨੰ: ੭

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ੩੦, ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਕਮਾਂਡੇਜ਼, ਨੀਮ ਫੌਜੀ ਦਸਤੇ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਤੇ ਸਖ਼ਤ ਰੋਸ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹਮਲਾਵਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਜਿਸ ਦਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੇ ਸਦੇਵ ਢੁਕਵਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਹ ਦੁਰਭਾਗ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਤੋਂ ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਅਖੌਤੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਅਖੌਤੀ ਪਰਧਾਨ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਘੇਰ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਈ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹੁਰੀਤ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਭੰਗ ਹੋਈ, ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਖੰਡਿਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਇਕ ਵੇਰ ਫਿਰ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਰੰਗੀ ਗਈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਅਤਿ ਨਿੰਦਨੀਯ ਕਾਰਵਾਈ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤਾਂ 'ਤੇ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕਹਿਰਾਂ ਦਾ ਰੋਸ ਅਤੇ ਗਮ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਇਜਲਾਸ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਹਮਲੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾੜਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲੇ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੮

ਅੱਜ ੩੦-੧੧-੮੬ ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਮਾਗਮ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦਾ ਖਰੜਾ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੋ ਇਹ ਖਰੜਾ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋ

ਚੁਕਾ ਹੈ, ਜਿਤਨਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਇਸ ਲਈ ਜੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਮਾਗਮ ਤੁਰੰਤ ਵੀ ਸੱਦਣਾ ਪਵੇ, ਸੱਦਿਆ ਜਾਵੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਜੁਣੀ ਹੋਈ ਸਰਵਉਤਮ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਖਰੜਾ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਭੇਜਣਾ ਸਿੱਖ ਕੌਮ 'ਤੇ ਬੇ-ਭਰੋਸਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੈ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੦

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਜਨਰਲ ਇਜਲਾਸ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜਿਥੇ ਕਿ ਹਰ ਸਮੇਂ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਜਾਪ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਗਿਆਸੂ ਸੰਗਤਾਂ ਆਤਮਿਕ ਗਿਆਨ ਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਰਸ ਮਾਣ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਵਿਖੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰੱਖਣੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਉਚਿਤ ਨਹੀਂ। ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਵਿਖੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੋਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਜਿਥੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰ ਤੇ ਸਹਿਮ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਮਹੰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਰਖਵਾਲੀ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਆਦਮੀਆਂ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਤਸਵੀਰ ਫਿਰ ਸਾਹਮਣੇ ਲੈ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ (ਆਰਜੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀ) ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਬਾ ਜਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕੈਪ: ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲੀਡਰ ਹਾਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਮਰਥਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸਾਰਾ ਸਮੂਹ ਬੋਲੇ ਸੇ ਨਿਹਾਲ, ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਤਕਰੀਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਕੌਮ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਨੂੰ ਭੜਕਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਭਵ ਹੈ ਬਰਨਾਲਾ ਇਸ ਹਾਰ ਤੋਂ ਖਿਤ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ੨ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲੇ ਹੁਰਾਂ ਨੇ, ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸ੍ਰ: ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੂੰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਿਊਰਟੀ ਐਕਟ ਹੇਠ

ਗੁਫਿਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਦਨਾਮ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੁਮਵਾਰ ਮੱਧ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਜਬਲਪੁਰ ਅਤੇ ਰਾਏਪੁਰ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਕੇ ੫੦੦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡਜ਼ ਲਾ ਦਿੱਤੇ।

ਮੰਤਰੀਆਂ 'ਤੇ ਗੁੱਸਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਥ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਰਾਜ ਮੰਤਰੀ (ਸਿਖਿਆ) ਨੇ ਦੋ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ

ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਫਾਰਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਕਮਰੇ ਖਾਲੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਗਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਬਿਜਲੀ ਪਾਣੀ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਆਖਰ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ੧੫ ਦਸੰਬਰ ਤੀਕ ਤਨਖਾਹ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੇ ੧੫੦ ਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੫੦ ਧਰਮੀ ਫੌਜੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

੬ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਅੰਦਰ ਪਹੁੰਚਾਏ ਨੁਕਸਾਨ ਬਦਲੇ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ।

੧੨ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੨੪-੧੨-੮੬ ਲਈ ਏਜੰਡਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦੇ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨੰਗੇ ਹੋ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪੁਸਤਪਨਾਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਬਰਨਾਲਾ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਾਵੀ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ (ਪੀ.ਏ.ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ੨੦ ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਅਮਨ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਫਿਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ੨੫ ਦਸੰਬਰ ਤੀਕ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ੨੩ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਨਿਰਵਿਘਨ ਮਰਯਾਦਾ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਕੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਚਲਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਾੜਕੂ ਅਨਸਰਾਂ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ

‘ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਧੜਾ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਗਿ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

੨੫ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸ਼੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ, ਸ਼੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਤਿੰਨੇ ਜਾਣੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਏ। ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ‘ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਰਹੇ। ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੮੯ ਮਿਤੀ ੨੪-੧੨-੮੬ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ—

ਮਤਾ (੮੯)

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਅਸਤੀਫਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ‘ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ‘ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੪-੧੨-੮੬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਅਕਤੀ ਤੇ ਉੱਚੀ-ਸੁੱਚੀ ਸ਼ਖਸ਼ੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਰਸਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਮਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਦੀ ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਅੱਜ ਸਮਾਂ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਐਕਟਿੰਗ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਨਿਯਤ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮਪੁਰੇ 'ਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਕਰਤੂਤ

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ੨੪-੧੨-੮੬ ਵਿੱਚ ਲਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ੨੫ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਕਿਉਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਹਰ ਚੋਜ਼ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੂਠੇ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਨ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਬ-ਧਮਾਕਿਆਂ ਕਾਰਨ ਕਰਫਿਊ ਲਾ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਨ-ਜੀਵਨ ਠੱਪ ਕਰਨ, ਪੁਲੀਸ ਜ਼ਿਆਦਤੀਆਂ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਾਦਲ, ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ, ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ੨੮ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਮੁਕੰਮਲ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਜਨਜੀਵਨ ਠੱਪ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਰੋਸ ਧਰਨੇ ਦਿੱਤੇ।

ਇਸ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਵਿੱਚ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਬਰਮਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਜੁਝਾਰੂ ਦਿਨ ਦੇ ੧੦ ਵਜੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲਾਊਡ-ਸਪੀਕਰ 'ਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਨੂੰ ੨੦ ਮਿੰਟ ਵੰਗਾਰਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੋ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰੋ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਕੈਂਪ ਦਾ ਇੰਚਾਰਜ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਿਆ ਜਦ ਤੀਕ ਉਸ ਪਾਸ ਇਹ ਇਤਲਾਹ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੀ ਕਿ ਬਰਮਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਦਦ ਲਈ ਹੋਰ ਫੋਰਸ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ਅਤੇ ਪਿੰਡ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟੇ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ. ਦੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇਨਚਾਰਜ ਇਕ ਡਿਪਟੀ ਕਮਾਂਡਰ ਨੇ ਭਾਰੀ ਫੋਰਸ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪਿੰਡ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ। ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਟਿਆ ਮਾਰਿਆ, ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ। ਵਹਿਸ਼ੀ ਦਰਿੰਦਿਆਂ ਵਾਂਗ ਨੌਜਵਾਨ ਬੀਬੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ 'ਤੇ ਦੰਦੀਆਂ ਵੱਢੀਆਂ। ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਅਤੇ ਵਹਿਸ਼ੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਮਾਤ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜੰਗਲੀ ਰਾਜ ਤਾਂਡਵ ਨਾਚ ਨੱਚਦਾ ਰਿਹਾ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ, ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

੨੯ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਖਬਰ ਸਾਰੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਟੀਮਾਂ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਆਪ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਏ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ਟੀਮ ਜਾਂਚ ਲਈ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਪੁਲੀਸ ਵੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਘਰ-ਘਰ ਜਾ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਬਜ਼ੁਰਗ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਹਾਲ ਦੱਸਦੇ ਤਾਂ ਦਿਲ ਦਹਿਲ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬੀਬੀਆਂ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਭੁੱਖਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋ ਪੈਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੀਆਂ ਸਨ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਐੱਸ.ਐੱਚ.ਓ. ਥਾਣਾ ਸਿਰਹਾਲੀ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਪੀੜ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਔਧਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਸਭ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਰੁਮਾਲੇ ਸਤੇ ਅਤੇ ਬੁਲਸੇ ਹੋਏ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਖਿੱਲਰੇ ਸਨ। ਲਾਉਡ-ਸਪੀਕਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੋੜਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਸਾਮਾਨ ਇਕੱਠਾ ਕਰਵਾਇਆ ਅਤੇ ਪੀੜ੍ਹਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਅੱਧ-ਸਤਿਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਗੁ: ਬਾਉਲੀ ਸਾਹਿਬ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੫ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਵਜੋਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ੭ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ੰਕਰ ਰੇਅ ਆਪ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਗਏ। ਬਰਨਾਲੇ ਨੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ.ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਫ਼ਸਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਪਰ ਅਮਲ 'ਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਾਂਡੈਂਟ ਦੀ ਮੁਅਤਲੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੁਝ ਨਾ ਕੀਤਾ।

੭ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਡਾਲ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਦੀਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ੧੧ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਰੁਬੈਰੇ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐਫ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਨਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਭਾਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨੋਚਾਹਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ੧੦ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਛਪਵਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਸੀ।

੧੮ ਜਨਵਰੀ, ੮੭ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਅਕਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਦੇ ਤਾਲੇ ਤੋੜ ਕੇ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਨਿਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰੇ ਨੌਜਵਾਨ ਯਾਤਰੀਆਂ, ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਸਮੇਤ ੨੦੦ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਇਨਕੁਆਰੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਛੱਡਿਆ। ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ੨੩ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾ ਲਈ ਗਈ।

ਮਾਮਲਾ ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਗਵਾ ਤੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਯੋਜਨਾਬਧ ਸੀ

੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਚੇਰੇ ਸੁਨੇਹੇ ਤੇ ਸੂ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਬਰਨਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਿਊਰਟੀ ਐਕਟ ਦੀ ਫਾਈਲ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ੮ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਪੇਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਮਨਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਚਾਰਜੇਈ ਕਰ ਲਵੋ। ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਓ, ਡਾ. ਬਰਾੜ, ਸੂ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੂ: ਨਰਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੰਦਾ ਇੰਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਅਫਸਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਸਮਾਂ ਲੈ ਕੇ ੬ ਜਨਵਰੀ, ੮੭ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਮਿਲੇ। ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਅਸਾਂ ਦਲੀਲਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਦਵਾਇਆ ਕਿ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਆਸਤ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਰਹਿਣ ਦਿਓ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਈ ਗਲਤ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੁਕ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਅੱਡਰੇ ਹੋ ਕੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰੀਏ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਗੱਲ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੰਨ ਗਏ ਅਤੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲੱਗਿਆਂ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗੈਲਰੀ ਵਿੱਚ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣਾ ਗਏ ਹਨ। ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਹੀ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵਰਤ ਕੇ ਦੂਜੇ ਦੋਹਾਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਠੀਕ ਲਗਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਵਰਨਾ ਖਾੜਕੂ ਦੂਜੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਾ ਕੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਵਾਰ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਹੀ ਕਰਨਗੇ ਇਸ ਲਈ ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਛੱਡਣਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ। ਦਲੀਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਲੱਗੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ੧੨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ

ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਲੱਗਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਪੀ.ਏ. ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਪਕੜ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਚਲਦੀ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਪਕੜ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁਸੀਬਤ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਖਾਤਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਚੌਂਕ ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਦਾ ਦਬਾਅ, ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰੈਸ਼ਰ ਅਜੇ ਅਜਿਹੇ ਹੋਰ ਮੁੱਦੇ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੰਭਵ ਵੀ ਸੀ। ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਜਾਹਲੀ ਦਸਤਖਤਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਆਖਰ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਮਿਤੀ ੨੭-੦੩-੧੯੮੭ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਰਸੀਟ ਨੰਬਰ ੩੦੦੪੫ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਨਕਲ ਇਹ ਹੈ:-

ੴ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ॥

ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ,
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਪ੍ਰਯੋਜਨ:- ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਜੀ,

ਦਾਸ ੧੯੬੫ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਬਾਈ ਸਾਲ ਇਸ ਡਿਊਟੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮਿਤੀ ੦੧-੦੪-੮੭ ਤੋਂ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਨਹੀਂ ਸਕਾਂਗਾ। ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੇਗੇ।

ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਸੁਭਚਿੰਤਕ,

ਸਹੀ/ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ
ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ,
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
ਮਿਤੀ:- ੨੭-੦੩-੮੭

ਇਸ ਪੱਤਰ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਆਪ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਾਲਾਤ

ਕਿੰਨੇ ਮੁਸਕਿਲ ਸਨ। ੩੧ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ੧੧ ਵਜੇ ਦੇ ਲਗਭਗ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਮਾਯੂਸ ਚਿਹਰੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਇੰਚਾਰਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਫਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਕੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਾਰ ਤਾਂ ਉਥੇ ਜਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੀ, ਸਕੂਟਰ ਹੀ ਲੈ ਲਵਾਂਗੇ। ਡਾਕਟਰ ਬਰਾੜ ਨੇ ਉਦਾਸੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਮਰਜ਼ੀ ਵੇਖ ਲਵੋ। ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਤਨ ਪੁੱਛਿਆ, "ਰਿਆੜ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਮੰਦਦ ਕਰ?" ਲੇਖਕ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਪੇਸ਼ੇਨਜ਼ਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਪੁੱਛਣੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਾ ਸਮਝੀ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਰੋਣਕ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ ਗਈ। ਪਹਿਲੀ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੬ ਵਜੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸੂ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਬਰਾੜ ਰਾਤ ਦਫਤਰੀ ਗੱਡੀ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਜਦ ਕਿ ਭਾ: ਬੰਤਾ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਵਿੱਚ ਲੰਮਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਡਰਾਈਵਰ ਵੀ ਸਹਿਮਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਠੀਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਮਝਾ ਰਿਹਾ। ਕੇਵਲ ਇਹ ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਗਿਲਵਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਾਲੇ ਗੇਟ ਕੋਲ ਸੜਕ 'ਤੇ ਹੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਉਤਰ ਕੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿ ਗਏ ਸਨ ਪਰ ੧੨ ਵਜੇ ਤੀਕ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਆਏ ਤਾਂ ਉਹ ਹਸਪਤਾਲ ਸਾਹਮਣੇ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰ ਕੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੌਂ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬਿਨਾਂ ਘਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਡਰਾਈਵਰ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਕਰ ਕੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰ ਲਈ। ਸਾਰੇ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਿਸੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਗਵਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਮੁਜ਼ਾਹਰੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਦਫਤਰ ਅੱਗੇ ਰੋਸ ਧਰਨੇ ਦਿੱਤੇ। ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਸਟਾਫ ਵੱਲੋਂ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੱਖੇ ਗਏ। ਆਮ ਰਾਏ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸੇ ਰਾਤ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਈ ਸੂਹ-ਸੁਰਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ; ਕੋਈ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈ ਰਹੀ। ਸੋ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਈ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਰੁਕਦੀ ਸੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਮਿਲੇ, ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸੂ: ਉਮਰਾਉ ਸਿੰਘ ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਇਨਕੁਆਰੀ ਅਫਸਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਿਕਲੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦਾ ਹੱਥ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਬੰਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੋ ਫੀਸਦੀ ਠੀਕ ਸਾਬਤ ਹੋਈ। ਇਨਕੁਆਰੀ ਲਮਕਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਗਵਾ ਯੋਜਨਾ ਏਨੀ ਕਾਮਯਾਬ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਭਿਣਕ ਹਾਲਾਂ ਤੀਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਅਗਵਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਕਰਤੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਫੀਸਦੀ ਲੀਕਜ਼ ਕਾਰਨ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸੀ ਵਰਨਾ ਕੋਈ ਪਰਿਵਾਰ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਇਸ ਮਿਲਣੀ ਬਾਰੇ ਗਿਆਤ ਰੱਖ ਹੀ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਗੁਪਤ ਸਾਜਿਸ਼ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਰਚ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਫ ਸੰਕੇਤ ਦੇਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਨਹੀਂ ਸਨ।

ਜਿਥੇ ਮੈਂ ੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਨਵਿੰਸ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ 'ਤੇ ਫਖਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਸਾਂ, ਉਥੇ ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਇਸ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਹਾਦਸੇ ਦਾ ਰਸਤਾ ਸਾਫ਼ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਵਰਨਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਬਚ ਸਕਦੀ ਸੀ:

"ਆਖ ਜੇ ਦੇਖਤੀ ਹੈ, ਲਬ ਪੇ ਆਤਾ ਨਹੀਂ,
"ਮੈਹਵੇ ਹੈਰੱਤ ਹੂੰ-ਦੁਨੀਆਂ ਕਿਆ ਸੇ ਕਿਆ ਹੋ ਗਈ!"

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ੭ ਸਾਲ ਤੀਕ ਸ਼੍ਰੀ ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਡਿਊਟੀ ਮੰਨ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਨਖਾਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਕਤਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤੀ

੨੩ ਜਨਵਰੀ, ੮੭ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੁਝਾਰੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਨਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੭੭ ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੭੭

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਉਮਰ ਹੱਦ ਪਾਰ ਕਰ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੀਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸੰਤ ਲੱਖਾ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਨੂੰ ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੩-੦੧-੮੭ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਲਾਲਪੁਰ ਡਾ. ਭੱਠੀਆਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਿੰਡ 'ਤੇ ਡਾ. ਜਫ਼ਰਵਾਲ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ ੮੫੪, ਮਿਤੀ ੨੭-੧੧-੮੬ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕੀ ਇੱਕੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਾਸਿਕ ਆਨਰੇਰੀਅਮ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪੁੱ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਭਾ: ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁੰਡੀਆਂ ਅਤੇ ਭਾ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ।

੩ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ। ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਵਿੱਚ ਜਨਮੀ ਇਹ ਜਥੇਬੰਦੀ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ ਦੇ ਮਹਾਨ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹਿੰਤਾਂ ਦੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਭਰੀ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਿਆਸੀ ਮੋੜਾਂ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪੰਥਕ ਸਕਤੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਚਿੰਤਤ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਅੱਜ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਨਾਮ ਲੱਗਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਮੁਖੀ ਅਸਵਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ੫ ਫਰਵਰੀ ਸ਼ਾਮ ਤੀਕ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦੇਣ।

ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ੫ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਵਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। (ਜੋ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਨ) ਅਤੇ ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਗੋਜਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਭੇਜਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਬਰਨਾਲਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਸ਼ੱਕ ਯਕੀਨੀ ਹੋਣ ਤਕ ਸੀ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਸਾਜਿਸ਼ ਹੈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਰਾਹੀਂ ਰਚੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਟੁੱਟ ਜਾਵੇ।

ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਜੇਕਰ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਬਰਨਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੌਦਿਆਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਇਸ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤੋੜ ਦੇਂਦਾ। ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਐਸਾ ਟਕਰਾਅ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਤ ਮੁਤਾਬਕ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਤੜਵਾ ਕੇ ਉਹ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ- ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਨਤੀਜਾ ਆਖਰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ੮ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ੯ ਫਰਵਰੀ, ੮੭ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦੇ ਕੇ ੧੧, ਫਰਵਰੀ ੮੭ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ੧੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਵਜ਼ੀਰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਮਿਲੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਹੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗੁਫਤਾਰ ਦੇ ਮਾਜ਼ੀ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ

ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮਰਪਤ ਕਰ ਕੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਬਰਨਾਲਾ ਜੀ ਨੇ ੧੫ ਫਰਵਰੀ, ੮੭ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ੧੩ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਦੀ ਵਿਧਾਇਕੀ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਸੀਟ ਖਾਲੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ੨੦ ਫਰਵਰੀ, ੮੭ ਨੂੰ ਲੋਂਗੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ ੧੦ ਫੀਸਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਬਲਾਰਿਆਂ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਸਹੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਰਾਸਟਰਪਤੀ ਨੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਭਾਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਬਰਨਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਲਈ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਧਰਮ ਦੀ ਕੁਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ੧੯ ਫਰਵਰੀ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਇਹ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ੴ ਅਕਾਲ ਸਹਾਇ

ਦਿਲਹੁ ਮੁਹਬਤਿ ਜਿੰਨੁ ਸੇਈ ਸਚਿਆ॥

ਜਿਨੁ ਮਨਿ ਹੋਰੁ ਮੁਖਿ ਹੋਰੁ ਸਿ ਕਾਂਢੇ ਕਚਿਆ॥

- ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬਉਚਤਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਮਨ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਾਕਤ ਅਧੀਨ 'ਸ਼ਰਤਾਂ' ਰੱਖਦਾ, ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਦਾ, ਵਡੀ ਛੋਟੀ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਗਣਿਤ ਗਿਣਾ ਕੇ ਝਗੜਾ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਮਨਮੁਖ ਹੁਜ਼ਤ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਤੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੀਸ ਬੁਕਾ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- ਚੰਦਰੀ ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਧੜਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਹਰ ਧੜੇ ਲਈ ਸਮਾਂ ਇਕੋ ਜਿੰਨਾ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਨਹੀਂ ਮੰਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨਹੀਂ ਵਿਚਾਰੀ, ਲਗੇ ਹੋਏ ਸੰਗੀਨ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ ਪੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਸੋਦੇਬਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਧੜਿਆਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸਮਝੌਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਲਈ ਨਿੱਜੀ ਤਿਆਗ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਪੰਥ ਨਾਲ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਕੇ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਰਾਜ ਦੇ ਹੰਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਲਾਈਆਂ, ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ, ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗੇ ਪਰ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਏ। ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਉਪਰੰਤ 'ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਇਕੋ ਪਿਆਰ' ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਪੰਥ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ

ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ, ਕੁਰਸੀਆਂ ਰਾਖਵੀਆਂ ਰੱਖਣ ਲਈ ਨਹੀਂ।

- ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਏਕੀਕਰਨ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀਆਂ, ਅੰਤਵਾਦੀਆਂ ਤੇ ਵੱਖਵਾਦੀਆਂ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਜਿਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪਿਛਲੇ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਪਾਸੋਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰਵਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਚੋਣਾਂ ਜਿੱਤ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਬਣਾ ਅੱਜ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਭੋਗ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਤੇ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਸਿਧਾਂਤ ਤੇ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਮੰਨ ਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਇਕਮੁੱਠ ਕਰਨਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ? ਹਾਂ ਆਗੂ ਬਦਲ ਗਏ ਜਿਹੜੇ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਪੰਥ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਸਾਰ ਬੈਠੇ, ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਰਿਹਾ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਜ਼ੁਲਮ ਤਸੱਦਦ ਰੋਕ ਨਾ ਸਕੇ, ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਇਨਸਾਫ਼ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜੂਝਣ ਦੀ ਬਜਾਇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ 'ਨੀਰੂ' ਦੇ ਚੈਨ ਦੀ ਬੰਸਰੀ ਵਜਾਂਦੇ ਰਹੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਹਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਜੋ ਨਵੇਂ ਥਾਪੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਿੱਖ ਜਵਾਨੀ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਹੱਕੀ ਮੰਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਸਕਣ। ਇਹ ਦੇਸ਼ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏ? ਹਾਂ, ਸਵਾਰਥੀਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਏ।

- ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੱਸਣ ਕਿ ਕੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੇਵਲ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀ ਹੈ? ਕੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਕੌਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦੀ ਇੱਛਾ ਤੇ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਪ੍ਰਗਟਾਵੇ ਦਾ ਸਾਧਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਨਹੀਂ ਐਲਾਨਦੇ ਰਹੇ? ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਇਸ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹੋਈ- ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਹੋਏ ਪੰਥਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਜਨਮ ਹੋਇਆ- ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਬਣੇ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਰਿਹਾ- 'ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ' ਭਗਤੀ ਸ਼ਕਤੀ 'ਧਰਮ ਰਾਜਨੀਤੀ' ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਦੇ ਅਲੌਕਿਕ ਗੁਰਮਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਬੋਲਬਾਲੇ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਿੱਚਰੇ। ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਜਾਗਤ ਜੋਤ ਆਤਮਕ ਸਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਇਸ਼ਟ ਮੰਨਣ ਵਾਲਾ ਸਿੱਖ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਕੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਨਿਤਨੇਮੀ, ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਹੀ ਇਸ ਦਾ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਦੇ ਤੇ ਰਾਜ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਧਰਮ ਅਸ਼ਰਿਤ ਤੇ ਪੰਥਕ ਦਿਖ ਵਾਲੀ ਇਸ ਕੌਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਮੁਆਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣਾ, ਸੁਧਾਈ ਕਰਨੀ, ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੇਣ ਦਾ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਤਿਹਾਸ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਔਕੜ ਸਮੇਂ, ਫੁੱਟ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ 'ਤੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ' ਹਿੱਤ ੧੮ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦਈ ਤੇ ਤੱਤ ਖਾਲਸਾ' ਦਾ ਝਗੜਾ, ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੇ ਵਧੇਵੇਂ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਜਥੇ ਝੁੰਡ ਕੇ ਇਕੋ ਇਕ 'ਦਲ ਖਾਲਸਾ' ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ, ਮਿਸਲਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਆਦਿ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਹੱਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੌਗੋਵਾਲ ਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਰ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਹਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਨੇ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ। ਅੱਜ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਖਵਾਣ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋਇਆ ਹੈ।

- ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਮਨੋਰਥ ਸਰਕਾਰ ਭੋਗਣਾ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਵਾਧੇ ਲਈ ਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਵਾਏ ਗਿਣੇ ਚੁਣੇ ਚੰਦ ਮਨਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ੀਰੀ ਖਾਤਿਰ ਪੰਥ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਪੰਥ ਦੇਖੀ, ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤ ਤੇ ਧਰਮ ਸ਼ਤਰੂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਵਜ਼ੀਰ ਮੰਡਲੀ ਤਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਅਸੰਬਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਅਸੰਬਲੀ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਨਿਰੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਚੱਲਣ ਵਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਥਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸੀਮਤ ਰਹਿ ਕੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ।

- ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਰੋਧੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਤੇ ਅਖੰਡਤਾ ਵਿਰੁਧ ਦੋਸਣ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਸੌੜੇ ਰਾਜਸੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਲਈ ਬੜੇ ਖਤਰਨਾਕ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਕੀ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੱਡ-੨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ? ਕੀ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧੀ ਹਨ? ਕੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪਾਈ ਰੱਖਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਹੈ? ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਹਨ ਨਾ ਦੇਸ਼ ਹਿਤੈਸ਼ੀ। ਇਹ ਆਪਣੀ ਹੋਧਰ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰੀ ਲਈ ਪੰਥ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਨਫ਼ਰਤ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਾਨ,

ਮਾਲ ਤੇ ਇੱਜ਼ਤ ਲਈ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

- ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਤੇ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਲਈ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਰਾਖਵਾਂ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ' ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਰਾਹੀਂ ਵਿੱਚਰ ਕੇ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਪੁਲਸ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਪਦਵੀਆਂ 'ਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਜ਼ੋਭਿਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਤਨਖਾਹ ਲਵਾ ਤੇ ਭੁਗਤ ਚੁਕੇ ਹਨ। ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ। ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ, ਰਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਵੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਕੋਲ ਪੇਸ਼ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ।
- ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦੇ ਦੇਖੀ ਮਨੁੱਖ ਮਨੁੱਖ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀਆਂ ਪਾ ਕੇ ਲੜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਲਾਮੁ ਜੁਬਾਬੁ ਦੇਵੈਂ ਕਰੇ ਮੁੰਢਹੁ ਘੁਥਾ ਜਾਇ॥

ਨਾਨਕ ਦੇਵੈਂ ਕੂੜੀਆ ਥਾਇ ਨ ਕਾਈ ਪਾਇ॥

(ਸਲੋਕ ਮ: ੨)

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬਉੱਚਤਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਵਾਲ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।

- ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਸਿੰਘ ਨਵਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਠੁਹਕਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਰਹੇ-ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਘੋਲ ਘਮਾਂਦੇ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਵਜ਼ੀਰੀਆਂ ਪਿਛੇ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇਣ ਵਾਲੇ 'ਰਾਮਰਾਈਆਂ' 'ਧੀਰ ਮੱਲੀਆਂ' ਤੇ 'ਨਿਰੰਜਣੀਆਂ' ਦੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਾਕਤ ਅਧੀਨ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਏ ਹਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਸਤੀ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ 'ਚੋਂ ਖਾਰਜ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਲਸਿਆਂ ਤੇ ਇਕੱਠਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰੇ। ਕੋਈ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦਾ ਦੇਵੇ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਣ ਹੈ:- 'ਮਨਮੁਖ ਸੇਤੀ ਸੰਗੁ ਕਰੇ ਮੁਹਿ ਕਾਲਖ ਦਾਗੁ ਲਗਾਇ।' ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਇਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਸੱਚੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ।

ਸਮੂਹ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਫੁਟ ਦੂਰ ਕਰਨ, ਏਕਤਾ ਕਰਨ, ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਦੀ
ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਜੂਝਣ। 'ਅਤੇ ਸੋ ਝੜੇ' 'ਪੰਥ ਕੀ ਜੀਤ' 'ਝੁਲਤੇ
ਨਿਸ਼ਾਨ ਰਹੇ' ਪੰਥ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇ 'ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ', ਤੇਰੇ
ਭਾਣੇ ਸਰਬੱਤ ਦਾ ਭਲਾ।'

(ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ)
ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

(ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ:)
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

(ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇ:)
ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

(ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ)
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ)
ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ।

ਪੰਜਾਬ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਏ ਹੇਠ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਾਫੀ ਮਾਲੀ ਸੈਂਕਟ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈ ਕੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਗੰਨ ਪ੍ਰਆਇੰਟ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੮੦੦ ਤੀਕ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਹ ਸਿਲਸਲਾ ਬੰਦ ਹੋਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਕਿ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਜਾਹਲੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਕੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਦੋਂ ਅਮਲਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਹੀ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ। ੨੫ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਜਾਹਲੀ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਰੁਕਣ ਨਾਲ ੧੦੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਅਮਲਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ੇਰ-ਸ਼ਰਾਬਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭੰਨ-ਭੇੜ ਕੀਤੀ, ਦਫਤਰ ਦੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਪਾੜ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਸਾਰਾ ਫਰਨੀਚਰ ਭੰਨ-ਭੇੜ ਦਿੱਤਾ। ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਇਹ ਨੰਗਾ ਨਾਚ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ੨ ਵਜੇ ਤੋਂ ੩ ਵਜੇ ਤਕ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਜੋ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਅਮਲਾ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸਨ, ਦਫਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਭਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਗਏ ਸਨ। ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਕਈ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗ ਪਏ ਬਿਨਾਂ ਡਿਊਟੀ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤਨਖਾਹਾਂ ਲੈਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਪ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਕੀ ੪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਧਮਾਕਾਖੇਜ਼ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਪਲਾਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਉਹ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਬਰਨਾਲੇ ਦੀ ਪਿੱਠ ਠੋਕ ਕੇ ਨਾਕਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ।

ਮਾਲੀ ਸੈਂਕਟ ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਭਰਤੀ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਭਰਤੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਭੂਤਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਾਗੂ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਸੂਹ ਲੈਣ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਦਾ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਣ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਂਦੀਆਂ। ੭ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਇਕ ਸਿਪਾਹੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਵਰਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਪਕੜ ਕੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ੪੭ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ

ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰੇਨ ਲੱਗੇ। ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਫੁਡਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਪੁਲੀਸਮੈਨ ਕੋਤਵਾਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਏ ਅਤੇ ਕਮਰਾ ਨੰਬਰ ੪੭ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਹੋਈ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ੫ ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਦੀ ਹਸਪਤਾਲ ਜਾ ਕੇ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਘੇਰਾ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈ। ਸਮੁੱਚੇ ਵਿੱਚ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਾ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਨਾ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ। ਫਿਰ ਵੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਸੁ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ। ੨੪ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ ਜ਼ਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬ ਛਾਇਆ ਰਿਹਾ।

੧੭ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਸੁਨੀਲ ਦੱਤ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ। ੮ ਮਈ, ੮੭ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ੨੭ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਵਿਖੇ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੀ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ।

ਬਰਨਾਲਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਘਾਣ, ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਹੁਰਮਤੀ ਵੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਕਰ ਸਕੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ੧੧ ਮਈ, ੮੭ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਬੋਰੇ ਨੂੰ ਹੁਣ ਪੂਰੀ ਖੁਲ੍ਹ ਮਿਲ ਗਈ ਅਤੇ ਝੁੱਠੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸੈਂਕੜੇ ਨੌਜਵਾਨ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਵਰਨਰ ਨੂੰ ਮਿਲੇ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗਵਰਨਰ ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ੰਕਰ ਰੋਅ ੨੮ ਮਈ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਏ ਅਤੇ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਸੱਦਾ ਮਿਲਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਵੀ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਾਂ। ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਭੀੜ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਪਵਾਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਠਹਿਰ ਜਾਓ ਤਾਂ ਕਿ ਭੀੜ ਘਟ ਜਾਵੇ। ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਏ। ਇਸ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ.ਗਿੱਲ ਆਈ.ਜੀ.ਪੁਲੀਸ, ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ, ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ.-ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐੱਫ. ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਸੀ.ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਫੁੱਟਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲਾਗੇ ਬੈਠ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਪਰ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਸਗਰੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਅੱਜ ਫਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਆਖਰ ਇਸ ਚੁੱਪ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਪਹਿਲ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, "ਸਾਥੋਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ? ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੇਠ ਦਿਨ ਲੰਘਾ ਰਹੇ ਹਾਂ।"

ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੋਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ।" ਲੇਖਕ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਪੁਲੀਸ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਰੋਕਣਾ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਮੋੜਵਾਂ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਥਿਆਰ ਉਗਦੇ ਵੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਣਕ ਉਗਦੀ ਹੈ। ਇਜ਼ਹਾਰ ਆਲਮ ਨੇ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਮੱਗਲ ਹੋ ਕੇ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਤੀਕ ਪੁੱਜਦਾ ਹੈ। ਅਖੇ! "ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਬਰਨਾਲੇ ਦੀ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਮੇਰਾ ਝਾਕਾ ਖੁੱਲ੍ਹ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਤੁਰੰਤ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਰਡਰ 'ਤੇ ਬੀ.ਐੱਸ.ਐੱਫ. ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਹੈ ਜੋ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹੈ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨਹੀਂ। ਆਲਮ ਜੀ ਨੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਪਲਟਿਆ, ਫਿਰ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੇ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਤੋਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਿਆਂ ਦੀਆਂ ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਲਾ ਲਵੋ, ਉਹ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਵੀ ਕਰਨਗੇ।"

ਇਸ ਦੇ ਉਤਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਫਿਰ ਮੋੜਵਾਂ ਉਤਰ ਦੇਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਆਦਮੀ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਜਬਰੀ ਦੋਹਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਦਫਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਅਸਾਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਇਲਜ਼ਾਮ ਤੁਸੀਂ ਲਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕੇਵਲ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਫੁਪਾਉਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੇ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਲਾਗੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਨਿਹੱਥੇ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਅਸਾਲਟਾਂ ਤਾਣ ਕੇ ਮੁੰਡੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਸਾਡੇ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਟੇਪ ਕਰ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਾਹਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਸੀਂ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵਿਗੜਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਸੁ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਮੈਨੂੰ ਬਾਂਹ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਤਾਂ ਆਪ ਲੁਟੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਰੋ। ਵਿਰਕ ਹੁਰੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਕੁਝ ਮਿੰਟ ਤੀਕ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਸਾਡੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ। ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫਿਰ ਗੱਲ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਬਦਲ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਮੇਰਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਉਮਰਾਨਗਲ ਵਰਗੇ ਸਿੱਖ ਬਣ ਕੇ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਆਵਾਜ਼ ਉਠਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਅਸੀਂ ਜਥੇਦਾਰ ਉਮਰਾਨਗਲ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਸਟੈਂਡ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਵੀ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਾਇਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਝੰਡਾ ਡੀ.ਸੀ.ਦੀ ਕੋਠੀ 'ਤੇ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਾਰਚ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦਰਜ ਹੋਇਆ ਕੇਸ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦਾ ਝੰਡਾ ਹੁਣ ਤੀਕ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਪੈਂਡਿੰਗ ਪਿਆ ਹੈ।" ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ.ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਚੁੱਪ ਵਰਤ ਗਈ। ਹੋਰ ਕਰਦੇ ਵੀ ਕੀ? ਸੋ ਹੋਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਕੀਤੀ।

ਆਖਰ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਭੀੜ ਘਟੀ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਤਵਾਦ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ। ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਵਰਤਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ। ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਆ ਰਹੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਕਾਫੀ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਸੁਝਾਅ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਿਛਲੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕਈ ਮੋਰਚੇ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਹਰ ਮੋਰਚੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਅਖਬਾਰਾਂ 'ਤੇ ਸੈਂਸਰਸ਼ਿਪ ਲਾ ਕੇ ਕੋਈ ਐਸੀ ਖਬਰ ਛਪਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਲੈਂਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਮੋਰਚੇ ਨੂੰ ਬਲ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਹਾਲਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਬਿਆਨ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਧਮਕਾਉਣ ਲਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੋਟੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨਬਰ ਦੇ 'ਤੇ ਉਭਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਬਿਆਨ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਬਚੇ-ਖੁਚੇ ਥਾਂ 'ਤੇ

ਛਪਦਾ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਕਦਮ ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਰਹੀ?" ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਕੁਝ ਚਿਰ ਸੋਚਦੇ ਰਹੇ। ਫਿਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵੀ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਾਂਗੇ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਹ ਕਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਵੀ ਧਮਕੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਲ ਸਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਗੋਲੀ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅੱਗੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਾਗੇ ਖੜ੍ਹੇ, ਆਈ.ਜੀ., ਡੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਆਪ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਬੇਬੇਸ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਸਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ 'ਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਘੁਸਪੈਠ

ਸਿੱਖ ਸਟੂਡੈਂਟਸ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ੬ ਜੂਨ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਹਥੋਂ ਨੇ ਕਰਫਿਊ ਲਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ੨੬ ਜੂਨ, ੮੭ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਹਸਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ੪ ਅਗਸਤ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਬੁਲਾ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, "ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਇਲਾਕਾ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਢਾਂਚਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਸਿੱਖ ਪੂਰੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਮਾਣ ਸਕਣ। ਇਸ ਦੇ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਗਵਾਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਵੇ।" ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਹੀ ਆਪਣਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਦੱਸਿਆ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਟ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਵਿਗੜ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਤੋਂ ਅਸਫਲ ਰਹੇ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਜੀਰਕਪੁਰ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗਵਰਨਰੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਲੁੱਟਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਾਂਗ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ। ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗੀਆਂ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਹਵਸ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ। ਕਈ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੀਆਂ ਨੂੰ ਭੇਦ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰ ਕੇ ਉਸ ਮਿੰਟੀ ਦੇ ਢੇਰ ਵਿੱਚ ਦਬਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਸਮੇਂ ਨੀਹਾਂ ਦੀ ਪੁਟਾਈ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਲੰਗਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਸੀ। ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੁਕਾਨ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰੀ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਵਿਧਵਾ ਸੇਵਾਦਾਰਨੀ ਦਾ ਵੀ ਇਹੀ ਹਸਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਫਿਰੋਤੀਆਂ ਅਤੇ ਧਮਕੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਸਾਨੂੰ ਵੀ ਲਗਾਤਾਰ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕੋਈ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦਾ, ਸਿਵਾਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਜੋ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਕਠਪੁਤਲੀ ਬਣ ਕੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪਾਸੋਂ ਘਰੋਂ ਡਰਾ ਕੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਇਕ ਇੰਟਰਨਲ ਆਡੀਟਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ ਜੋ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਦਾ ਵਾਸੀ

ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਬਰਾੜ ਦੇ ਹਸਰ ਢਾਲੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਦਿਨ ਜਿੰਦਗੀ ਅਤੇ ਮੌਤ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੇ ਸਨ। ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਸੀ, ਆਖਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਕਠਨਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਸਾਂ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਕਿ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਨਵੀਂ ਚੋਣ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖਹਿੜਾ ਛੁਡਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੀਵਾਲੀ 'ਤੇ ਕੀ ਭਾਣਾ ਵਰਤੇਗਾ। ਇਸੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕੀਤੇ ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਸਾਰੇ ਲੀਡਰ ਹੱਕੇ-ਬੱਕੇ ਰਹਿ ਗਏ ਕਿਉਂਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਲਾਨਾ ਅਜਲਾਸ ੩੦ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਠੇਕੇਦਾਰ ਦੇ ਚੌਬਾਰੇ 'ਚ ਕਰਨੀ ਪਈ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੪ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਆਲਮਗੀਰ ਵਿਖੇ ੧੧ ਵਜੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪਰ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੋਰ-ਸ਼ਰਾਬੇ ਕਾਰਨ ਇਹ ਥਾਂ ਬਦਲ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਛੇਤੀ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਸੰਗੀਨੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਹੋਸਲੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਕੁਝ ਦਿਨ ਏਕਤਾ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਲੈ ਲਿਆ। ਚੋਣ ਤੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਨੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਸ ਭਰੋਸੇ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਜਿੱਤਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਵਿਉਂਤਾਂ ਬਣਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਚੋਣ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਲੜੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਤ ਦਿਨ ਇਕ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਰਹੇ। ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਅੰਡਰੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਰਹੇ। ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ, ਸ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਈਸਾਪੁਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਲਈ ਸਮਝਾਇਆ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਮਜਬੂਰ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਸਮਝੌਤੇ ਦਾ ਰਾਹ ਲੱਭਣ ਲਈ ਹੀ ਹਾਂ ਕੀਤੀ। ੧੪/੧੫ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਮਰਥਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਪਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਚੌਕਸ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਬਿਨਾਂ ਵਜ੍ਹਾ ਬਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਈ ਰੱਖਿਆ।

ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੭ ਦਾ ਅਜਲਾਸ

੧੬ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਅਜਲਾਸ ਆਰੰਭ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਲਈ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਕੇ ਹਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਮਾਸਟਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਸਹੁਰਾ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲਗਾ ਕੇ ਬੈਠ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ, ਸ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਈਸਾਪੁਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੰਤੋਨਗਲ ਨੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਈਆਂ ਪਰ ਉਪਰ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਹੇਠਾਂ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨਾਲ ਹੱਥੋਪਾਈ ਵਿੱਚ ਪਗੜੀ ਡਿੱਗ ਪਈ। ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜ ਗਏ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਈਸਾਪੁਰ ਵਾਪਸ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਆਪਣੇ ਸੱਜਣ ਹੋ ਅਤੇ ਇਹ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੁਹਾਡੀ ਤੀਸਰੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਸਾਂ ਅੱਜ ਅਜਿਹੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਖਤਮ ਕਰ ਦੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਲਗਾਤਾਰ ਤਿੰਨ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਖਕ ਦੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਚੋਣ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਰਨਤਾਰਨੀ ਸੀ:ਮੀਤ.ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਜੂਨੀ: ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ੧੧ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰ: ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸੀਪੁਰ, ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਰੋੜਾਂਵਾਲੀ, ਸ੍ਰ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼, ਸ੍ਰ: ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਖੁਮਾਣੋਂ, ਸ੍ਰ: ਬੀਰ ਸੁਖਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸੰਗਰੂਰ, ਸ੍ਰ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਗਰਾਉਂ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੁਪਾਲ, ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਰਿਆਣਾ, ਸ੍ਰ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਆਰੇਵਾਲਾ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ੭੬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਨ।

ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਮਤਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਘਿਨਾਉਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਾ ਕਰਨ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੦

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਜਨਰਲ ਸਮਾਗਮ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵੱਖ-੨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਆਏ ਦਿਨ ਪੁਲੀਸ ਅਤੇ ਨੀਮ-ਫੌਜੀ ਦਸਤਿਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਪੁਰ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਸਖਤ ਰੋਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ

ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿੰਦਣਸ਼ੀਲ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਇਸ਼ਨਾਨ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਪੁਰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਸਰਕਾਰ ਸੰਕੋਚ ਕਰੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨਿੱਤ ਦਿਨ ਪੈਰਾ-ਮਿਲਟਰੀ ਫ਼ੋਰਸਿਜ਼ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਝੂਠੇ ਤੇ ਬੇ-ਬੁਨਿਆਦ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਡੂੰਘੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਮਿਥੀ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਸਿੱਖ ਜਵਾਨੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬੇਸਿਦਕ ਅਤੇ ਬੇਹਿਸ ਕਰਨ ਦੀ ਨਾਪਾਕ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਲਾਸ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਿਰ ਹੋਵੇਗੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਰਨਾਲਾ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਸਭਕ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਅਖੌਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਡਿਆਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੀ:ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਅਰਜਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਜੂਨੀ: ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਤੋਨੰਗਲ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੈਦ, ਸ੍ਰ: ਸ਼ੇਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਕਾਲੀ, ਸ੍ਰ: ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਹਵਾਸ, ਸ੍ਰ: ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਮੇਜ ਸਿੰਘ ਸਹੁਰਾ, ਸ੍ਰ: ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਕੰਡੀਲਾ, ਸ੍ਰ: ਭਜਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਹਜ਼ਾਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਰੋੜੀ ਚੁਣੇ ਗਏ।

ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਚੋਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਿਯਤ ਮਿਆਦ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਉਤਾਰਾ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕੇਵਲ ਅਖਬਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪੇਗੰਡਾ ਜਾਰੀ ਹੀ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ੬੨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਜੋ ਅਸਲ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਸਨ। ੨ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁ:ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਵਿਰੁੱਧ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੋਈ ਦਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਊਸ ਦੇ ੧੩੩ ਮੈਂਬਰ ਵੋਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੭੪ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ੬ ਮੈਂਬਰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਤਿੰਨ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਦੋ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰੀ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਕਾਰਨ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਸਕੇ। ਕੇਂਦਰ ਵਿੱਚ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਗੋਮ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜਦ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਬੇਰੇ ਹੁਰੀਂ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਕਰੜੇ ਸਟੈਂਡ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦਾ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ 'ਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਮਨਆਈਆਂ ਦਾ ਦੌਰ

ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ੪ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ ਜੀਰਕਪੁਰ ਜਾ ਟਿਕੇ। ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀਰਕਪੁਰ ਜਾ ਕੇ ਮਿਲੇ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਲਈ ਉਹ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੋਏ, ਪਰ ੧੭ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ੫ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਲਈ ਇਨਸਾਫ ਮਾਰਚ ਕਰਨਗੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

੧੫ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾ: ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ੨੧ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਗੁਲਾਮੀ ਦੀਆਂ ਜ਼ੰਜੀਰਾਂ ਤੋੜਨ ਲਈ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰੋ। ਅਕਤੂਬਰ ੧੮ ਨੂੰ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਚੇ ਪਰ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਸਾਲਾਨਾ ਜੇੜ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਕਰਫਿਊ ਲਗਾ ਦੇਂਦੀ ਅਤੇ ਦਿਹੌਤਾ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਅਵਸਰ ਨਾ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਆਮਦਨ 'ਤੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ। ਇਸ ਵਾਰ ਵੀ ਦੀਵਾਲੀ 'ਤੇ ਕਰਫਿਊ ਲਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਕਰਫਿਊ ਲਾ ਕੇ ੨੫ ਅਕਤੂਬਰ ਤੀਕ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਜ਼ ਨੇ ੧੮ ਪੱਕੇ ਨਾਕੇ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਰੇਤ ਦੀਆਂ ਬੋਰੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ਬੰਕਰ ਬਣਾ ਲਏ। ਪੱਕੀਆਂ ਚੌਕੀਆਂ, ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਈਆਂ।

ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਲਾਈਨ ਦੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੱਕੇ ਡੇਰੇ ਲਾ ਲਏ। ਫਿਰੋੜੀਆਂ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਪੱਤਰ ਲਈ ਰਜਿਸਟਰ ਲਾ ਲਏ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਡਰਦੇ ਲੋਕ ਆ ਕੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਰਾਉਂਦੇ। ਮਲਬੇ ਹੇਠ ਲਾਸ਼ਾਂ ਦੱਬਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ੧੦ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਜ਼ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਸਾਹਮਣੇ ਸੜਕ 'ਤੇ ਗਸ਼ਤ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਫਿਰੋੜੀਆਂ ਘਟ ਗਈਆਂ। ਕਈ ਖਾੜਕੂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਕੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਗਸ਼ਤ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਗਸ਼ਤ ਚਾਲੂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੇਖਕ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ "ਠੀਕ ਹੈ, ਮੈਂ ਗਸ਼ਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਈ ਸੀ, ਤੁਸਾਂ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਵਰਤ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ- ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਕ ਕੀ ਹੋਇਆ?"

ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਨੋਚਾਹਲ ਦੇ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਦਿਆ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੀ ਫਿਰੋਤੀ ਜਾਂ ਸੋਧੇ ਜਾਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਬੈਠਿਆਂ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲੀ ਜੋ ੧੪/੧੫ ਸਾਲ ਦਾ ਲੜਕਾ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾ:ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੇਵਾਦਾਰ ਜੋ ਮਾਨੋਚਾਹਲ ਦੇ ਕਾਰਕੁੰਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ, ਲੇਖਕ ਪਾਸ ਆਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤਰਨ ਤਾਰਨੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖਾਈ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਆ ਗਏ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਓ। ਲੇਖਕ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵੱਲ ਚਲ ਪਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਲਸ਼ਮੀ ਰੀਵਾਲਵਰ ਲੋਡ ਕਰ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਫ਼ਤਹਿ ਬੁਲਾ ਕੇ ਲੇਖਕ ਬੈਠ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਝਿਜਕ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸਾਂ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਮੰਗੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿਓ ਕਿ ਮੈਂ ਕੋਈ ਜਾਇਦਾਦ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਾਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੈਂਕ ਬੈਲੰਸ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਸੁਣ ਕੇ ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਖਾਹਿਸ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਵੋ, ਪੰਜ ਲੱਖ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਕਿਉਂ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹੋ?" ਲੇਖਕ ਦੇ ਨਾਲ ਗਏ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਈ। ਲੇਖਕ ਦੇ ਦਿਲ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੌਤ ਦਾ ਭੈ ਆ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹੁਣ 'ਚੜ੍ਹਿਆ ਸੋ ਤੇ ਲੱਖਾ ਭਉ' ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੇਖਕ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ, "ਗਲਤ ਆਦਮੀਆਂ ਦੇ ਕਹੇ 'ਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਤੁਸਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਂ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਸਮਝੇ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਬਹਾਨਾ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਹੋਵੇਗਾ।" ਇਹ ਖਰੀਆਂ-ਖਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਸ਼ਾਂਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਲੇਖਕ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ ਪਰ ਚੌਕਸ ਰਿਹਾ। ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰ ਕੇ ਹੀ ਮਰਾਂਗਾ ਕਿਉਂ ਜੋ ਘੜੀ-ਘੜੀ ਤਿਲ-ਤਿਲ ਕਰ ਕੇ ਮਰਨ ਨਾਲੋਂ ਇਕ ਵਾਰ ਮਰਨਾ ਠੀਕ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿਰੋਤੀਆਂ, ਬਲਾਤਕਾਰਾਂ, ਕਤਲਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਬਾਦਸ਼ਹੂਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਖਾਤਕੂ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ ਬਲਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਵਹਿਸ਼ੀ ਦਰਿੰਦੇ ਬਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਕਿਧਰੇ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਹੀ। ਭੈ-ਭੀਤ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜ਼ੁਬਾਨ ਖੋਲ੍ਹਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜੁਟਾ ਰਿਹਾ। ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪ ਦੇ ਘੜੇ ਨੂੰ ਹੋਰ ਭਰਿਆ ਵੇਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਦਮ ਭਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹੀ ਮਾਰ ਵੀ ਖਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖਾਤਕੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਝਾਰੂ ਖਾਤਕੂਆਂ ਦੀ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਲਾਭ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਆਨ ਤੇ ਸ਼ਾਨ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਖਾਲਸਈ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇ ਗੁਨਾਹਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੰਡਤ ਕਰ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੇ ਜਾਮ ਪੀਤੇ ਸਨ। ਮੌਜੂਦਾ ਅਖੌਤੀ ਖਾਤਕੂ ਤਾਂ ਬਸ ਹੁਣ ਸ਼ਹੀਦ ਖਾਤਕੂਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹਾਲਾਤ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਭੈਭੀਤ ਹੋ ਕੇ ਸਵਰਗੀ ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਪੀ.ਏ. ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕੌਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦਾ ਰਿਣੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਵਾਨੀ ਖਤਮ ਕਰ ਰਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਸੱਤ ਸਿਪਾਹੀ

ਵਾਲੀ ਖਾਲਸਾਈ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਰੱਖਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਹੀ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਵੱਲ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ਨ ਲਈ ਬਹਾਨੇ ਘੜਨ ਲੱਗ ਪਈ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਤੇ ਹੋਏ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲੇ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਗਏ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਮਿਸਟਰ ਰੋਅ ਨੇ ੨੭ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਅੰਤਵਾਦੀ ਪ੍ਰਕਾਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਗਵਰਨਰ ਹੁਰੀਂ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਸਮਝਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹਕੀਕਤ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸੂਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ ਆ ਗਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਸਿੱਖ ਐਮ.ਪੀਜ਼ ਨੇ ੩ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਮਸਵਰੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਹਰ ਚਾਲ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਨਾਲ ਕੌਮ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਵੱਲ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ।

ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਹੁਰੀਂ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਵਿੱਚ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਗਏ ਸੀ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਿਲਪਾਈਨ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਮਨੀਲਾ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਵਿੱਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਸਮੇਂ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਵਿਰੁੱਧ ਭੜਕਾਊ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਰਤਣ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਗਹਿਰੀ ਤੇ ਲੰਮੀ ਚਾਲ ਸੀ। ੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਤੀਕ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪ ਦਿੱਤਾ।

੪ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਹੋਲੇ ਮਹੱਲੇ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ਼ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਮੇਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਭਾ. ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਭਾ. ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਭਾ. ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮਿਲਾਇਆ। ਇਥੇ ਗਿਣੀ-ਮਿਥੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ੮ ਵਜੇ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਕੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਹੀਂ ਰਾਜਸਾਂਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਸ੍ਰ: ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ, ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ, ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਅਸਾਲਟਾਂ

ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੇ ਬਿਨਾਂ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਲਈ ੯ ਮਾਰਚ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਯਤ ਕਰ ਕੇ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਰਾਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਸੰਗਰੂਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਰਾਤ ੧੧ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨਿਰਵੈਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ।

੬ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਪੂਰਨ ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੀਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਪੰਜ-ਸੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਜੁਝਾਰੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰੋ ਨਾ ਕਰੋ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ।

੪ ਮਾਰਚ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਪਾਸੋਂ ਸਲਾਹ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੫ ਮਾਰਚ, ਸ਼ਾਮ ੬ ਵਜੇ ਆਪਣੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਸੱਦ ਲਿਆ। ੭ ਵਜੇ ਤੀਕ ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਅੰਕਾਲੀ ਆਗੂ ਵੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਦੌਰਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਰਮ ਦਲੀਏ ਸਾਡੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ 'ਤੇ ਜਬਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੀ ਬੋਲਦੇ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਠੋਸ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਬਰਨਾਲਾ ਦਲ ਦੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਵੱਲ ਇਹ ਡਾਂਗਾਂ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਮੂੰਹ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਂਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਘਰੀਂ ਬੈਠ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਪਰ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਦਾ ਭਾਵ ਸਮਝ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਜਥੇਦਾਰ ਠੋਸ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ— ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੰਤਾਪ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਰਾ-ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਕੇ ਭਾ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ੯ ਮਾਰਚ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੰਗਾਮੀ ਮੀਟਿੰਗ ੮ ਮਾਰਚ, ਨੂੰ ੧੨ ਵਜੇ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸੱਦ ਲਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਕੇ ਭਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਰੋਡੇ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ (ਬ-ਹੈਸੀਅਤ ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੈਕਸ਼ਨ-੮੫) ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੦੮-੦੩-੮੮ ਮੁਤਾਬਿਕ ੨੫ ਫੱਗਣ ਸੰਮਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੫੧੯ ਤਥਾ ਸੰਮਤ ਬਿ: ੨੦੪੪ ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ ੧੨.੦੦ ਵਜੇ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੋਠੀ ਨੰ: ੩੦, ਸੈਕਟਰ ੫-ਏ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਆਰੰਭ ਹੋਈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ:-

੧. ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੨. ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਮਾਣ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੩. ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੪. ਸ੍ਰ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੫. ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੬. ਸ੍ਰ: ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੭. ਸ੍ਰ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਰੇਵਾਲਾ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੨੦੧

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਬਤੌਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕੀਤੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਬਤੌਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਜੁਝਾਰੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਟਰੋਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਦਰੁੱਸਤ ਸੀ।

੯ ਮਾਰਚ, ੧੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਜੁਝਾਰੂਆਂ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਸੀ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐੱਕ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੌਂਡ ਗੁੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਸੰਯੁਕਤ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਖਾਲਿਸਤਾਨ, ਪੰਥਕ ਕਮੇਟੀ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਕਮਾਂਡੋ ਫੋਰਸ, ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਾ ਟਾਈਗਰ ਫੋਰਸ, ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਲਿਬਰੇਸ਼ਨ ਫੋਰਸ ਅਤੇ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਹਵਾਈ ਫਾਇਰਿੰਗ ਹੋਈ। ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪਹੁੰਚੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ, ਸ੍ਰ: ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਛੋਟੇਪੁਰ, ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਆਪਣੀ ਬਿਨਾਂ ਸਰਤ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸਫਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਰੋਡੇ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਤੁਰੰਤ ਟੈਲੀਫੋਨ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮਹਿਕਮੇ ਵਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਇਹ ਟੈਲੀਫੋਨ ਹਟਾ ਲਾਈਨ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਲਈ ਹੈ। ਕੁਝ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਏ.ਕੇ.-੪੭ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਭੇਜੇ ਜੋ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸਰਕਾਰੀ ਏ.ਕੇ.੪੭ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਜੂਦ ਹਨ। ੨੦ ਮਾਰਚ ਤੀਕ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਭੁਗਤ ਵਾਲੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਸਮਝ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ।

੩੦ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ ਅਜਲਾਸ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਮਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਵਾਇਆ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੨੧੮

ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿੰਨ ਮਰਯਾਦਾ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਚੱਲੀ ਆ ਰਹੀ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹਦਾਇਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ-

੧. ਪੁਰਾਤਨ ਪੰਜ ਗੁੰਥੀ ਵਿੱਚ ਜੋ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ ਸੰਪੂਰਨ ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੜ੍ਹੀ ਜਾਵੇ।

੨. ਰਹਰਾਸਿ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਾਕ ਲਿਆ ਜਾਵੇ।
੩. ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਮੰਗਲ 'ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚ' ਤਕ ਉਚਾਰਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਮਰਯਾਦਾ ਗੁਰਮਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਵਿਚਾਰ ਦੱਦਿਆਂ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਘੁਮਾਣ' ਜ: ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਕੇਵਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਹੈ, ਮਰਯਾਦਾ ਦਾ ਖਰਤਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਪੁਰ ਅਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਖਾਲਸਾ' ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਛੱਡੀ ਬੁਲਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਜੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਹਨ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਸੋ ਜਾਂ ਡੇਢ ਸੌ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ ਤਾਂ ੧੯੯੯ ਵਾਲੀ ਵੈਸਾਖੀ ਤਕ ਕੀ ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ? ਆਪਣੇ ਦਾੜ੍ਹੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਮਤਾ ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।"

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬਹੁਤ ਖਵਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਔਰ ਜੇ ਆਪ ਸਭ ਨੇ ਹੁਣ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਮਰਿਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਾਡੇ ਨਿਤਨੇਮੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਰ੍ਹੱਟੀ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਮਨੋਰਥ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰੇ ਹੋ ਸਕਣਗੇ?"

"ਅਸੀਂ ਜੋ ਗੁਰਮਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਭੇਜਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਈ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਗੁਰਮਤੇ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਾਂ।"

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਤਕਰੀਰ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ, "ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੰਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗਲਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅੰਤਵਾਦੀ ਫੁੱਪੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸ਼ੰਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਲੁਟੇਰੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ ਜੋ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ (ਜੁਝਾਰੂ ਸਿੰਘਾਂ) ਦੇ ਨਾਮ ਪੁਰ ਪੈਸੇ ਬਟੋਰਦੇ ਹਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਪੱਤਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਲਦੀ ਹੀ ਅਸਲੀਅਤ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ

ਅਜਿਹੇ ਧਮਕੀ ਭਰੇ ਪੱਤਰ ਮਿਲਣ ਤਾਂ ਉਹ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ।"

ਇਹ ਮਤਾ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ੩੦-੧੧-੮੮ ਦੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮਤਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ-

ਮਤਾ

ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਮਤਾ ਨੰ: ੨੧੮ ਦੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਲਿਖਤੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਦਫਤਰ ਭੇਜੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਦੱਸਿਆ, ਸਬੰਧਤ ਮਤਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਹੋਰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਪੰਜਾਹ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਹੁਣ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋਏ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਦਲਿਆ ਸੀ, ਹਾਊਸ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪਿਛਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਤਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਦੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਕਿਵੇਂ ਪਿਸਦੇ ਰਹੇ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੜਾਂ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਾਲੇ

ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਇਸ ਹੰਕਾਰ ਭਰੀ ਹਦਾਇਤ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਣਿਆ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਸ਼ੱਕੇ ਹੇਠ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਏ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਇਕੋ ਵੇਰ ਹੀ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾ ਕਰ ਦੇਣ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਸੀ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਬਾਅ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹਿ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ ਕਿ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਚੱਕੀ ਦੇ ਦੋਹਾਂ ਪੁੜਾਂ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੋਗਲੀਆਂ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਖਾੜਕੂ ਗਰੁੱਪਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਦੋਗਲੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ। 'ਸਰਕਾਰ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ' ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਧੁਖਦਾ ਹੋਏ ਤਾਂ ਅੱਗ ਵੀ ਤਾਂ ਬਲਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

੯ ਮਈ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐੱਫ. ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਘੇਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਸੀ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐੱਫ. ਦੇ ਡੀ.ਆਈ.ਜੀ. ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ ਚਾਰ-ਚੁਫੇਰੇ ਨਾਕਿਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੈਂਟ ਵੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਕਾਲਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕੈਂਟ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਡੇਰਾ ਲਾਈ ਬੈਠੇ ਖਾੜਕੂ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਪਾਸੇ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਰਕਾਰੀ ਖਾੜਕੂਆਂ (ਕੈਂਟਾਂ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿੱਚ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਹੋਈ। ਡਿਊਟੀ ਉਪਰੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਤੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾਈ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਜਬਾਤੇ ਨੂੰ ਚੀਰਦੀ ਹੋਈ ਲੰਘ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ., ਬੀ.ਐੱਸ.ਐਫ. ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਮੋਰਚੇ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ

ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਵਜੇ ਹੋਈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਟਾਫ਼ ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਕਾਰਨ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਰਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤਾਂ ਗਲੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਪਰ ਬਾਕੀ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਰਾਤ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਸੇ ਹੋਣ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ। ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਸੇਵਾਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਦੀ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਯਾਤਰੀ ਵੀ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਗਏ।

੧੦ ਮਈ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਹੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਜਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ. ਐੱਫ. ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮੋਰਚੇ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ-ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਵੀ ਚਲਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਤਕਰੀਬਨ ੯ ਵਜੇ ਮੈਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ ਚਾਹੀਂ ਸ੍ਰ: ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਟਾਈਪਿਸਟ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਚਾਹੀਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੱਸਦਿਆਂ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ੮੦੦/੧੦੦੦ ਤੀਕ ਯਾਤਰੀ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅੰਦਰ ਘਿਰੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਸੀ. ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੱਸੇ। ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਯਾਤਰੀ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਪਰ ਲੇਖਕ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ੧੫ ਮਿੰਟਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਦੋਬਾਰਾ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ 'ਤੇ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਦਰ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਠੀਕ ੧੧ ਵਜੇ ਇਕ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ ਘੰਟਾ ਘਰ ਡਿਊਟੀ ਵੱਲੋਂ ਤੇ ਕਟੜਾ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਬਾਜ਼ਾਰ ਚਾਹੀਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਆਉਣ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਇਨਕੁਆਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਠੀਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਚੱਲਣੀਆਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਤਕਰੀਬਨ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ੮੦੦ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਕੇਂਦਰਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮੁਸੀਬਤ ਤੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ।

੧੧/੧੨ ਮਈ ਨੂੰ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਉਡਾਨਾਂ ਜਾਰੀ ਰਹੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਿਊਰਟੀ ਗਾਰਡਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਐੱਫ. ਨੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਲੈ ਆਂਦੀ ਸੀ। ਖਾਤਰੂਆਂ ਦਾ ਕਮਰਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਮੌਤਾਂ ਵੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਡੇ ੯ ਮਈ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਸਨਮਾਨ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ।

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਐ:ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪੀ.ਏ.ਚੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

੧੧ ਮਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਦਸ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚੌਧਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ, ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਿਟੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਘਰੋਂ ਲੈ ਗਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਆਏ ਹਨ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਖਸਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸਕੂਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸੜਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਥੇ ਹੀ ਗਏ। ਉਪਰਲੇ ਚੁਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋਝੇ ਨਾਲ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸੂ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡੀ.ਸੀ., ਸ੍ਰੀ ਚਿਮਨ ਲਾਲ ਜੀ ਆਈ.ਜੀ. ਪੁਲੀਸ ਬਾਰਡਰ ਰੋਜ਼ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਜੀ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਫਤਿਹ ਬੁਲਾਈ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਡੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਡੀ.ਸੀ.ਸਾਹਿਬ, ਆਈ.ਜੀ.ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਆ ਬੈਠੇ।

ਸੂ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਗੱਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ੪ ਦੇ ਕਰੀਬ ਲਾਸ਼ਾਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਗਰਮੀ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਇਹ ਬਦਬੂ ਮਾਰ ਜਾਣਗੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕਵਾਉਣ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਸਾਡੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਫੋਰਸਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਉਣੀਆਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ। ਤੁਸੀਂ ਖਾੜਕੂਆਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰ ਕੇ ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਲਿਆਵੋ- ਇਹ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿ ਆਪਣੇ ਹਥਿਆਰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ। ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਾਡੀ ਗੱਲ ਕਿਵੇਂ ਮੰਨਣਗੇ? ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹੀ ਇਹ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਚਲਦਾ ਹਾਂ, ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਜਾਣਗੇ, ਫਿਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਉਗੇ? ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਿਆਂਗੇ ਕਿਉਂਕਿ ਖਾੜਕੂ ਤੁਹਾਡੀ ਜਾਨ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹਨ ਅਤੇ ਬਟਾਲੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਮੇ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਰਨ ਲਈ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਉਂਕੇ ਦਾ ਸਾਰੇ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘ ਭੇਜਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸਿੰਘ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਿੰਬੂ, ਤਰਾਂ, ਖੰਡ ਆਦਿ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਉਂਕੇ ਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਸਤਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਲਾਸ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਕਢਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਆਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕਾਉਂਕੇ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੀ ਇਕ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਵੋ ਕਿ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਨਾਲ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵੇਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਕੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾ ਦਿਉ, ਫਿਰ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹੁਕਮ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਰੋਡੇ ਜੀ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਅਸੀਂ ੧੨ ਮਈ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੮ ਵਜੇ ਇਥੋਂ ਚੱਲਾਂਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲਣਾ। ਅਸੀਂ ਹਾਮੀ ਭਰੀ ਅਤੇ ੧੨-੩੦ ਵਜੇ ਸਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਘਰੀਂ ਛੱਡ ਆਏ।

੧੨ ਮਈ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁ:ਸੰਤੋਖਸਰ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ 'ਤੇ ੮ ਵਜੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੨੫-੩੦ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਵੀ ਸਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਡੀ.ਸੀ., ਆਈ.ਜੀ.ਪੁਲੀਸ, ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਅਤੇ ਐੱਸ.ਪੀ. ਸਿਟੀ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਬੈਠਣ ਉਪਰੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕਦੋਂ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਿਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਥੇ ਤਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਗੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵੱਲ ਵੇਖਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਡਰਾਮਾ ਸਾਡੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਕਿਉਂਕਿ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੋਈ ਟਿੱਪਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ੯ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲੀਸ ਦੀ ਗੱਡੀਆਂ ਭਾਰੀ ਫੋਰਸ ਸਮੇਤ ਪਹੁੰਚ ਗਈਆਂ ਪਰ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲੇ ਲੋਟ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਰੁਕਣਾ ਪਿਆ। ੯-੩੦ ਵਜੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘਾਂ ਸਮੇਤ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰਾਮਾ ਰਚਿਆ ਅਤੇ ਧੌਕਿਆਂ ਦਾ ਵਿਖਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੀਆਂ ਐਮਬੈਸਡਰ ਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਕਰਫਿਊ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਸਾਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁਝ ਨਾ ਆਖਿਆ। ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਖੜ੍ਹੇ ਡਰਾਮਾ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਾਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਲੈਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ੧੧ ਮਈ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੰਤੋਖਸਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਸਨ। ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਸੀ ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤੀ ਜਦੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਉਂਕੇ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਆ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਲੈ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਘਰੀਂ ਵਾਪਸ ਛੱਡ ਆਏ। ਅਸੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਡਰਾਮੇ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸਾਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸੇਧ ਦੇਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਣਦੀ ਸੀ।

ਮਾਮਲਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ

੨ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਾਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਿਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ। ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖਾਣੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਉ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਖਾਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ। ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੈ? ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਵੀ ਬੰਦ ਹੈ, ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਭੁੱਖੇ ਰਹਿਣਗੇ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਸ਼ਾਮਤ ਆ ਜਾਵੇਗੀ। ਫਿਰ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸਾਂ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼ਹਿਰੋਂ ਬਾਹਰ ਕਿਸੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਜਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਣਾ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਾਣਾ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੇਹਰਟਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਘਰੀਂ ਵਾਪਸ ਪੁੱਜ ਗਏ।

੧੩ ਮਈ ਨੂੰ ੧੦ ਵਜੇ ਪੁਲੀਸ ਜੀਪ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕੋਤਵਾਲੀ ਅੱਗੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੀਨੀਅਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਗਰਲਜ਼ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਈ। ਅੱਗੇ ਸੂ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਟੀਆ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਟੈਂਪੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਸੂ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇਕ ਲੰਮੀ ਲਿਸਟ ਫੜਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲਿਸਟ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨ ਮੰਗਵਾਇਆ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਲਿਸਟ ਪੜ੍ਹੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਟੀਨ ਦੇਸੀ ਘਿਉ, ਦੋ ਬੋਰੀਆਂ ਖੰਡ, ਆਟਾ ਆਦਿ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਰਾਂ, ਖੀਰੇ, ਅੰਬ, ਨਿੰਬੂ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਆਦਿ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਤੋਂ ਇਹ ਵੇਖ ਕੇ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਭਾਟੀਆ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਸ਼ੋਕ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਰਫਿਊ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਪਏ ਹਨ, ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈਆਂ-ਨੇ ਅੱਗ ਨਹੀਂ ਬਾਲੀ, ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਰਾਤੀ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਭੋਜਨ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਲਈ ਹੁਕਮ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਮੈਂ ਇਹ ਸਮਾਨ ਭੇਜਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ।" ਭਾਟੀਆ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਭਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਹੱਸ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਭਰਾ! ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਮਾਣ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਲਿਸਟ ਭੇਜੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਲਾਜ ਵੀ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।" ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲਿਸਟ ਤਾਂ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਬਣਾ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣ ਲਈ ਮੈਨੇਜਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਛੇਹਰਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤੇ ਹਾਂ ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਸਾਮਾਨ ਨਾ ਭੇਜ ਸਕਣ ਬਾਰੇ ਅਸਮਰਥਾ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਭੇਜ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਇਸ ਮਸ਼ਵਰੇ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਕੇ ਕੁਝ ਸਾਮਾਨ ਭਿਜਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੁਲਿਸ ਐਕਸ਼ਨ ਦੀ ਅਸਲ ਹਕੀਕਤ ਕੀ ਸੀ?

ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਗਾਰਡਜ਼ ਅਤੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਐਕਸ਼ਨ ਗਰੁੱਪ ਕਮਾਂਡੋਜ਼ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ, ਮੋਰਚੇ ਸੰਭਾਲ ਲਏ ਅਤੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ੧੪ ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਰਫਿਊ ਵਿੱਚ ਢਿੱਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਕੋਤਵਾਲੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਵੈਨ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਇਥੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਹ ਟੈਲੀਕਾਸਟ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗਏ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ.ਗਿੱਲ, ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਇਕ ਏ.ਐੱਸ.ਆਈ. ਰਾਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਬ੍ਰਹਮਬੂਟਾ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਜਾ ਕੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰੋ, ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨਗੇ। ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਚੇਲੇ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਅਸਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਮੇਰਾ ਅਸਰ ਕੌਣ ਕਬੂਲ ਕਰੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

੧੫ ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਬ੍ਰਹਮਬੂਟਾ ਅਖਾੜਾ ਤੋਂ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ. ਸ੍ਰ. ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ. ਗਿੱਲ, ਆਈ.ਜੀ. ਪੁਲੀਸ ਸ਼੍ਰੀ ਚਿਮਨ ਲਾਲ, ਸ੍ਰ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦੀ ਤਾਈਦ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਚੂੰਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਾੜਕੂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੋਲੀ ਬੰਦ ਹੋਣ 'ਤੇ ੧੪੬ ਖਾੜਕੂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਹ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਥੇ ਬਿਠਾਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਗੋਲੀਬੰਦੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ੪੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਖਾੜਕੂ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੇ ਹੀ ਲੁਕ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਖਾੜਕੂ ਵੀ ਸਨ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਏ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨਾਲ ਕਮਾਂਡੋ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀਆਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚੋਂ ਜਲ ਲੈਣਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਕਿਊਰਿਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਦੇ

ਦਬਾਅ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਕਰਕੇ ਆਖਰ ੧੮ ਮਈ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੪੬ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲ, ਬਿਸਕੁਟ ਆਦਿ ਤਕਸੀਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਚੁੰਕਿ ਇਹ ਸੀਨ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਇਹ ਬੰਧਕ ਹੱਸ-ਹੱਸ ਕੇ ਫਰੂਟ ਖਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਹ ਹੀ ਭਾਸਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਟ ਹੀ ਹਨ। ਭਾ: ਕਾਰਜ ਸਿੰਘ ਥਾਂਦੇ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਕਈ ਵਾਰਦਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪੈਂਟਾ ਨਾਮੀ ਖਾੜਕੂ ਪਛਾਣੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣ ਗਿਆ। ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚੋਂ ਖਿਸਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਵਫ਼ਦ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ, ਸ੍ਰ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਆਰੇਵਾਲਾ ਸੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ ਦੱਖਣੀ ਬਾਹੀ ਵੱਲੋਂ ਚਲ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੀ ਲਹਿੰਦੀ ਬਾਹੀ ਵਾਲੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾੜਕੂ ਠਹਿਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਦੇ ਡਰੱਮ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪੀੜੇ 'ਤੇ ਸੰਤੋਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪੌੜੀ ਤੋਂ ਖੱਬੇ ਪਾਸਿਉਂ ਉਪਰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਪਿੱਤਲ ਦਾ ਡਰੱਮ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਬੜੇ ਹੀ ਸ਼ਰਮਸਾਹ ਹੋਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਉਪਰ ਗਏ ਜਿਥੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪੌੜੀ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਪੀੜੇ ਪੁਰ ਸੰਤੋਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜਿਸ ਦੀ ਕਿ ਹਾਲਾਂ ਦਾੜ੍ਹੀ ਉਤਰ ਹੀ ਰਹੀ ਸੀ, ਦੀ ਮਿਰਤਕ ਦੇਹ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦੇਣੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੁੱਝੀ। ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਛੋਟੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪਿੱਤਲ ਦਾ ਡਰੱਮ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕੁਝ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਹੀ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਝੁਕੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਇਸ ਬੇਅਦਬੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾ ਰਹੇ ਸਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਸਾਡੀ ਬੇਬਸੀ ਸੀ। ਅਸਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਡਰੱਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਦੱਸਾਂਗਾ। ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਫ਼ਬੀਲ ਲਾਗਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਪਾਣੀ ਵਾਲੀਆਂ ਮੋਟਰਾਂ ਵੀ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਜ ਸਿੰਘ ਥਾਂਦੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰ ਖਾ ਕੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਲ-ਮੂਤਰ ਵਾਲੇ ਡਰੱਮ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਵਿਖਾਏ

ਗਏ ਜਿਸ ਦਾ ਮਕਸਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿੱਘਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਹੋਈ। ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਲੰਗਰ ਵਾਲੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਅਸਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚਲੇ ਗੰਦਗੀ ਦੇ ਡਰੱਮ ਚੁੱਕਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ.ਗਿੱਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਸਮਝ ਗਏ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰਲੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬਦਨਾਮ ਕਰ ਕੇ, ਕਾਲੀ ਗਰਜ ਉਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਠੀਕ ਨਹਿਰਾ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਸਫਾਈ ਕਰਾਈ। ਜਿਥੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੇਅਦਬੀ ਵੇਖ ਕੇ ਸਰਮਸਾਰ ਸਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਦੀ ਪੀੜਾ ਅਸਹਿ ਸੀ, ਉਥੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿੱਖ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਸ਼ਰਧਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਦਰੁਸਤ ਸਾਬਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੀਡੀਆ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਅਸਰ ਪਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖਾੜਕੂ ਅਖਵਾਉਣ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਗੋਂ ਉਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਵੀ ਸਾਬਿਤ ਨਾ ਹੋਏ। ਦੂਜੇ ਬੰਨੇ ਇਸ ਘੋਰ ਬੇਅਦਬੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੇ ਬਣਾਏ ਖਾੜਕੂ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਨ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਪ ਹੀ ਸ਼ਹਿ ਦੇ ਕੇ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗ੍ਰਾਂ ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਬੋਰਡ ਬਣਾ ਕੇ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਲੈ ਸਕੇ। ਜੂਨ, ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਖਾੜਕੂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪਨਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਰਹੇ ਸਟਾਫ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਥੇ ਘਿਰ ਗਏ ਸਨ, ਨੇ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਜ਼ਬਤ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਤੀਕ 'ਤੇ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ। ਪਰ ਕਾਲੀ ਗਰਜ ਐਕਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਅਖੌਤੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਗੰਦਗੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਅਤਿ ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਘਿਨਾਉਣੀ ਹਰਕਤ ਲਈ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਦੀ ਮੁਆਫ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

੧੮ ਮਈ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਲਕੇ ਧਾੜਵੀਆਂ ਨੇ ਸਕਿਉਰਟੀ ਫੋਰਸਿਜ ਅੱਗੋਂ ਆਤਮ-ਸਮਰਪਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਨ ਬਣਾ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਹ ਦੁਆਲੇ ਗਲਿਆਰਾ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਸਮੁੰਹ ਦੀ ਘੇਰਾ-ਬੰਦੀ ਕਰਨੀ ਆਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਜੋ ਗਲਿਆਰਾ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸਮੁੰਹ ਦੇ ਬਾਹਰ ੩੦੦ ਮੀਟਰ ਤੀਕ ਸਾਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਢਾਹ ਕੇ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਇਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਕਿ ਚੁਗਿਰਦਾ ਸੁੰਦਰ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ੧੦੦ ਮੀਟਰ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸੜਕ ਬਣਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਪਾਰਕ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਗਲਿਆਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਮਕਾਨ ਜਾਂ ਦੁਕਾਨ ਨਾ ਰਹੇ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਕੇ ੭੦ ਮੀਟਰ ਚੁਗਿਰਦੇ ਵਿਚਲੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ-ਮਕਾਨਾਂ ਆਦਿ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੁਕਾਨਾਂ ਵਾਲਿਆਂ

ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਫਿਰਨੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਅਲਾਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਲਕੀਅਤੀ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਕੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਊਸਿੰਗ ਬੋਰਡ ਕਾਲੋਨੀ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਮਕਾਨ ਅਲਾਟ ਕਰਾ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੭੫-੭੫ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪਗੜੀ ਲੈ ਕੇ ਮਕਾਨ ਅੱਗੋਂ ਵੇਚ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੁਆਰਟਰ ਮੱਲ ਲਏ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਐਕਵਾਇਰ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਬਦਲੇ ਸ੍ਰ: ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ੨,੧੯,੭੭,੫੭੨-੬੭ ਵਸੂਲ ਹੋਏ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਕਰੋੜ ਪੰਜਤਾਲੀ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਲਈ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਗਲਿਆਰੇ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਕਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਸਕੀਮ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਈ। ਡਾਕਟਰ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਸਾਂਡਲ ਦੇ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਸ੍ਰੀ ਜੇ.ਐੱਸ.ਕੇਸਰ ਸਨ, ਨਾਲ ਸ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਅਸਾਂ ਅਕਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਨਿਵਾਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦੱਸ ਕੇ ਐਕਵਾਇਰ ਹੋਣੋਂ ਬਚਾ ਲਿਆ, ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਬਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਖਾਲੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਮੰਨਣੀ ਪਈ। ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਅਕਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਮਕਾਨ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਅਸਾਂ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਮਕਾਨ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਐਕਵਾਇਰ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਨਾਲ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਮੌਕੇ ਪੁਰ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਗਈ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵਟਾਂਦਰੇ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਹਮਬੂਟਾ ਅਖਾੜਾ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬਚ ਗਈਆਂ। ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਦੋਵੇਂ ਅਕਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਬਚ ਗਏ ਪਰ ਪਲਾਟ ਨੰਬਰ ੬੪ ਜੋ ਡਾਕਟਰ ਸਾਂਡਲ ਦੇ ਮਕਾਨ ਨਾਲ ਲੱਗਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦਾ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ੮-੯ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਕ ਬੀਬੀ ਇੰਦਰਾ ਪੁਰੀ ਵਸੂਲ ਗਈ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸੌਦਾ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਮਾਲੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਇਆ।

ਦੂਜੇ ਗੋੜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮੀ ਬਾਹੀ ਵੱਲ ਬਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰ ਲਈਆਂ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਪੁਕਰਮਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੜਾਹ ਪੁਸ਼ਾਦ ਤਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗਿੱਲੇ ਕੱਪੜਿਆਂ ਲਈ ਸਟੋਰ ਹੈ, ਉਪਰ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਹੁਣ ਵਿਅੰਗ ਨਾਲ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਕੀ ਰਹਿੰਦੀ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵੀ ਐਕਵਾਇਰ ਕਰ ਲਵੋ, ਤਾਂ ਕਿ ਸਰੋਵਰ ਦੁਆਲੇ ਲਾਂਘਾ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਡੀ.ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਰਾਹੀਂ ਬ੍ਰਹਮਬੂਟਾ ਅਖਾੜਾ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਤਿਆਰ ਕਰਾਈ। ਪਰਪੇਸ਼ਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਸ੍ਰੀ ਵਰਿੰਦਰ ਵਰਮਾ ਨੇ ੧੫ ਜੂਨ, ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਆ

ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਬੁਟਾ ਅਖਾਤੇ ਵਾਲੀ ੧੬੫ ਵਰਗ ਗਜ਼ ਜਗ੍ਹਾ ਅਤੇ ੩ ਕਿੱਲੋ ੪੦੦ ਗ੍ਰਾਮ ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣੇ, ਇਕ ਕਿੱਲੋ ੪੪੦ ਗ੍ਰਾਮ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ (ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ੧੯ ਲੱਖ ੩੬ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਮਿਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ)। ੧੫ ਜੂਨ, ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਗਵਰਨਰ ਨੇ ਗਲਿਆਰੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ੩੦ ਮੀਟਰ ਹੋਰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕੁਝ ਕੁ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੋਧਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੁਝ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਸੰਗਲ ਵਾਲੇ ਅਖਾਤੇ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਐਕੁਵਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਅਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾਜਪਾ ਮੰਤਰੀ (ਸਾਬਕਾ ਸ੍ਰ: ਬਾਦਲ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ) ਸ੍ਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਇਸ 'ਤੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਘੰਟਾ ਘਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਗਲਿਆਰਾ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵੱਲ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੇਬੇਸ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਹਿੰਦੂ ਆਬਾਦੀ ਅਸਰ ਹੇਠ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਕੀਮ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਵਿੱਚ ਸਹਿਰੀ ਮੰਤਰੀ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਘੀ ਮੰਡੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਘੰਟਾ ਘਰ ਤੀਕ ਸਿੱਧਾ ਰਸਤਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਲਈ ਨਿੱਗਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ- ਸਰਕਾਰੀ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਾਕਾਮ

੧੯ ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਤਾ ਨੰ: ੩ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ-

ਮਤਾ ਨੰ: ੩

ਮਿਤੀ ੧੯-੦੫-੧੯੮੮

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਹੋਏ ਐਕਸ਼ਨ ਕਾਲੀ ਗਰਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਬੰਧੀ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪੁੱਜੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਅਤੇ ਬਦਨਾਮੀ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਕੁਝ ਅਖੌਤੀ ਜੁਝਾਰੂ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਲੰਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕੱਲ੍ਹ ਮਿਤੀ ੨੦-੦੫-੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸਵੇਰੇ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਿਨ ਸਾਡੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸਪੈਸ਼ਲ ਸਕੂਐਡ ਨੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਚੈਕਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਪਹਿਲਾਂ ਡੀਟੈਕਟਿਵ ਜੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸਲਾ ਚੈੱਕ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਅਸੀਂ ਕਮਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਾਂ। ਅਸਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਕਰੰਸੀ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਜੋ ਪੰਜ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਈ ਗਈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਗੰਦਗੀ ਵਾਲੇ ਡਰੱਮ ਚੁਕਵਾਏ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਾਲੀ ਗਰਜ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਕ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨੰ: ੧੪੨ ਮਿਤੀ ੧੦-੦੫-੮੮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਜੋ ੧੪-੦੫-੮੮ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਮਿਲੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਪੁਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਠੀਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਅਸਲਾ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ, ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ

ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਥੋਤੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਮਨ-ਕਾਨੂੰਨ ਭੰਗ ਕੀਤਾ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਅਤੇ ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ ਉਸ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰਥ ਰਹੀ ਹੈ, ਇਹ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਇਸ਼ਾਰਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਵੱਲ ਸੀ-ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਡੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਉੱਤਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ) ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਲਈ-ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮਰਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਮਨ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁੰਝੀ ਸਿੰਘ ਲਿਆ ਕੇ ਮਰਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਲੋਕਲ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਜਦ ਤੀਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮੰਗੀ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਨਾ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ ਤਦ ਤੀਕ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਪਾਸੋਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲਾ ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਭਰੋਸਾ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ। ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਸਮਗਲਿੰਗ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਮਰਿਆਦਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਬਿਆਨ ੨੦ ਮਈ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ।

੨੦ ਮਈ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੫ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:-

ਮਤਾ ਨੰ: ੫

ਮਿਤੀ ੨੦-੦੫-੮੮

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ ਪੱਤਰਕਾ ਨੰ: ੧੪੨, ਮਿਤੀ ੧੦-੦੫-੮੮ ਜੋ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵਿਖੇ ਮਿਤੀ ੧੪-੦੫-੮੮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ, ਬਾਰੇ ਮਾਮਲਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੈਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜੋ ਬਿਆਨ ੨੦-੫-੮੮ ਨੂੰ ਦੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਵਿੱਚ ਛਪਿਆ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਲਫਜ਼-ਬ-ਲਫਜ਼ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਿੱਠੀ ਦਾ ਉੱਤਰ ਭੇਜਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਭੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਮਹਾਨ, ਸ਼ਾਂਤੀ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਰੀ ਰਹੇ।

ਇਹ ਭੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਆਦਿ ਨਾ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਜੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਜ਼ਾਇਜ਼ ਹਥਿਆਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕੇ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੂ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਮਤਾ ਨੰ: ੫ ਦੀ ਨਕਲ ਦੇਣ ਲਈ ਸੂ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਗਏ। ਮਤਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਡੀ.ਸੀ.ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਫਿਰ ਨਾ ਵਾਪਰੇ। ਸਰਕਾਰ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅੜੀ ਰਹੀ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਗੁੰਝੀ ਅਤੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਲੰਮੀ ਵਿਚਾਰ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਜਿਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਪਸੀ 'ਤੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਐਕਟਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੨੧-੦੫-੮੮ ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੰਮੀ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਮਤਾ ਨੰ: ੭ ਅਤੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ:-

ਮਤਾ ਨੰ: ੭

ਮਿਤੀ ੨੧-੦੫-੮੮

ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਬਹਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ, ਪੁੰਨ੍ਹ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ:-

੧. ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣ ਦੇਵੇਗੀ।

੨. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਲਈ ਆ ਰਹੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਲਈ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ ਬਾਹਰਵਾਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਪੁਰਾਣੀ ਪ੍ਰਚਲਤ ਰਿਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਰੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
੩. ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਥਿਆਰ ਅੰਦਰ ਆਉਣੋਂ ਰੋਕਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।
੪. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਲਈ ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀ ਬਤੌਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਲਾਇਸੈਂਸ ਲੈ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੮

ਮਿਤੀ ੨੧-੦੫-੮੮

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਖੇਦ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁੰਥੀ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਮਰਿਯਾਦਾ ਤੋਂ ਉਲਟ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਾਵਨ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਸਮਝਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇਵੇ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਡੀ.ਸੀ. ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮਰਿਆਦਾ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਬਹਾਲ ਹੋ ਸਕੇਗੀ- ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਇਹ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ੨੨ ਮਈ ਨੂੰ ਤਤਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕਿਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਮਰਿਆਦਾ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਅੰਦਰਲੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁ: ਐੱਚ.ਐੱਸ. ਪਵਾਰ ਏ.ਡੀ.ਸੀ. ਅਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਕਰਾਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ

ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ੨੨ ਮਈ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ੮ ਘੰਟਿਆਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

੨੨ ਮਈ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਭਰੋਸੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਤ੍ਰਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰਾ ਨਾ ਰਹਿਣ ਦੇਣ, ਅਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਣ, ਸਾਰੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕਮਰੇ ਢਾਹੁਣ, ਗਲਿਆਰਾ ਬਣਾਉਣ, ਨਿਯਤ ਰਸਤਿਆਂ 'ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਚੌਕੀਆਂ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲੈਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ, ਸਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰਨ ਵਾਲੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਦੇਣ, ਸਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਚੈਕਿੰਗ ਆਦਿ ਕਈ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸਨ ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਰ ਯਾਤਰੀ ਚੈਕਿੰਗ ਦਾ ਭਾਵ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਾਰਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੋਣ ਦਾ ਵਰਣਨ ਸੀ। ਗੱਲ ਕੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਨੀਅਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ ਬੋਰਡ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੱਥ-ਠੋਕਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਵਿਗੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੰਘਰੇਟਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਕੇ ਰੰਘਰੇਟਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਅਤ ਤਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਕਿਉਂ ਚੁੱਪ ਹਾਂ? ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉੱਤਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਵੀ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ। ਇਸ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਕਾਰ-ਸੇਵਾਵਾਂ ਕੌਂਸਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਲਿਸਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੋਰਡ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ੁਬਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ? ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਰੰਘਰੇਟਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰੜਾ ਰੁਖ਼ ਅਪਨਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ੨੫ ਮਈ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਿਨ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਪੰਤ੍ਰਕਾ ਨੰ: ੧੫੩ ਮਿਤੀ ੨੨-੫-੮੮ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੯ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ ਦਿੱਲੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਮਤੇ ਦੀ ਕਾਪੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੯

ਮਿਤੀ ੨੫-੦੫-੮੮

ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਜੀ ਪੱਤਰਕਾ ਨੰ: ੧੫੩

ਮਿਤੀ ੨੨-੦੫-੮੮ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ 'ਤੇ ਹਾਉਸ ਦੀ ਸੋਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਕੁਝ ਮਾਮਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਜ਼ਾਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਮਜ਼ਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਮੁਖੀ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਕਈ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਸੱਦਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੋੜ੍ਹਾ ਬਣਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਦਮ ਉਠਾਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਇਕ ਹੋਰ ਵਧੀਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਕਦੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਪੰਥ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਆਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ।

ਇਹ ਭੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਤੁਰੰਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰੇ। ਜੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਹਾਲਾਤ ਵਧੇਰੇ ਖਰਾਬ ਹੋਣਗੇ ਜਿਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਵਾਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਲੰਕਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਖੰਡਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਲੋਕ ਸਿੱਖ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਟ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬਾਬਾ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਹਾਇਕ ਭਾਈ ਸਕੱਤਰ ਸਿੰਘ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇ ਫਿਰ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਵਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸਲਾ ਸਮੱਗਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦੁਸ਼ਨ ਲਗਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਾਬਾ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ

ਆਗਿਆ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਣਾ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਆਦਾ ਆਪਣੇ ਮੁਹਰਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭੰਗ ਕਰਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਛਲਣੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਣੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ।

ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਬਹਾਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਉਦਮ ਕਰੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਹਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ।

ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ੩੦ ਮਈ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਹ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇ ਲੋੜ ਪਈ ਤਾਂ ਇਕੱਤਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਬੁਲਾ ਲਈ ਜਾਵੇ।

ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੯ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸੈਂਟਰਲ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਭਾ.ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਰੋਡੇ ਦੀ ਸਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ 'ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾਈ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਪਬਲਿਕ ਰੀਲੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਰੋਡੇ ਨੇ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ੩੦ ਮਈ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੇਖਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫੈਸਲਾ ਮੈਂ ਕਰਾਂਗਾ। ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ੨੯ ਮਈ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਬੋਰਡ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਸਮੁੱਚੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਕੱਲ੍ਹ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਮਤਿਆਂ ਦੀ ਡਰਾਫਟਿੰਗ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਗਈ। ਰਾਤ ੧੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸਾਂ ਅੱਡਰੇ ਅੱਡਰੇ ਮਤਿਆਂ ਦੇ ਕਈ ਡਰਾਫਟ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਏ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ੩੦ ਮਈ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਲਈ ਹਾਮੀ ਵੀ ਭਰ ਲਈ ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅਵੇਸਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਅਸੀਂ ਚੌਕਸ ਸਾਂ।

੩੦ ਮਈ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ

ਹਸਪਤਾਲ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਮੇਨ ਗੇਟ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਦਾ ਨੁੱਕਰ ਵਾਲਾ ਕਮਰਾ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਰਹੇ। ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਡਰਾਫਟ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਏ। ਆਖਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੪ ਮਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਫੈਸਲੇ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰਾਂਥੀ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਗਰਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤਭੇਦ ਉੱਭਰ ਆਏ। ਜੋਸ਼ ਜੀ ਗਿ: ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰਾਂਥੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਜਦ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਤੇ ਅੜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਤਲਖੀ ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਵਧ ਗਈ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰਾਂ ਟੰਗ ਲਈਆਂ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਪੁਲੀਸ ਫੋਰਸ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮੇਨ ਗੇਟ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ। ਫੋਰਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅੱਗੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਦਿਵਾ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਲਦੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੋ, ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਪੁਲੀਸ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਆਈ ਹੈ। ਦਾਸ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਿਆ ਕਿ ਕੁਝ ਮਿੰਟਾਂ ਲਈ ਗੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਦ ਤੀਕ ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਜਾ ਕੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵਤਹਿ ਬੁਲਾਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਬੱਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸਾਡੇ ਪੁੱਛੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਫਿਰ ਵੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ? ਮੈਂ ਹੱਸ ਕੇ ਗੱਲ ਟਾਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਤੀਕ ਤਾਂ ਅਸਾਂ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਲਾਤ ਹੋਰ ਸਨ, ਹੁਣ ਮੀਟਿੰਗ ਕਿਥੇ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ? ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਤੀਸਰੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ। ਮੀਟਿੰਗ ਰੂਮ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਦਫਤਰੀ ਕਮਰਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਅੰਦਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਲੀਂ ਲਾਈ ਰੱਖਣਾ। ਦੋਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿਦ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਦੋ ਮਿੰਟ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਖਿਸਕ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮੀਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਚੱਲਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਲਾਠੀ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੇਠਾਂ ਆ ਗਏ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤੁਸੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਹ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਉ। ਅਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜ਼ਬਾਨੀ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਡਿਸਮਿਸ ਕਰ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਸੀਂ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਵੇਖਾਂਗੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹੋ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਪੁਲੀਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋ, ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਚੱਲੋ, ਕੈਨਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਵੋ। ਮੈਂ ਦਫਤਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਿਆ ਪਰ ਚੌਧਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਿਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਾਰੇ ਬੈਠਣਗੇ। ਮੈਂ ਉਤਰ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਕਾਹਲੀ-ਕਾਹਲੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਦੁਬਾਰਾ ਧਿਆਨ ਪਿਆ ਪਰ ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਲੈ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਐੱਸ.ਪੀ.ਸਿਟੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਮੇਰੇ ਵੱਲ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰੰਧਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਦਿੱਸ ਰਹੇ। ਪਰ ਹੁਣ ਦੇਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਫੜਾ-ਫੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸੂ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੀ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਡੀਕ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਸੂ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਰ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਥੋਂ ਖਿਸਕ ਜਾਵੋ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਵੇ। ਉਸ ਨੂੰ ਤੌਰ ਕੇ ਮੈਂ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਸੂ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਜੀਤ ਸਮੁੰਦ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ) ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਐੱਸ.ਟੀ.ਡੀ. ਵਾਲਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਖਬਰ ਭੇਜ ਦਿਆਂ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ, ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ 'ਟੈਲੀਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਅਜੀਤ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੋਟ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ:-

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ (ਬ-ਹੈਸੀਅਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੈਕਸ਼ਨ ੮੫) ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੩੦-੦੫-੮੮ ਮੁਤਾਬਿਕ ਜੇਠ, ਸੰਮਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ੫੧੯ ਤਥਾ ਸੰਮਤ ਬਿ: ੨੦੪੪ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਾਰਨ ਕੈਂਪ ਆਫਿਸ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਸੂ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਘਰੇਟਾ' ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਆਰੰਭ ਹੋਈ। ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ:-

੧. ਸੂ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਰੰਘਰੇਟਾ' ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੨. ਸੂ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ।
੩. ਸੂ: ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ।
੪. ਸੂ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ।
੫. ਸੂ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ।
੬. ਸੂ: ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ।
੭. ਸੂ: ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਰਾੜ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ।
੮. ਸੂ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੋੜਾਂਵਾਲੀ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ।
੯. ਸੂ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਰੇਵਾਲਾ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ।

ਕਾਰਵਾਈ

੧. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਤਤਪਰ ਰਹੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ:-

੧. ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚਲਿਆਂ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।
੨. ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਪੁਰਾਣੀ ਰਵਾਇਤ ਅਨੁਸਾਰ ਰਵਾਇਤੀ ਹਥਿਆਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਕੋਈ ਭੀ ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਅੰਦਰ ਲਿਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਕਮਰਾ ਬਾਹਰਵਾਰ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।
੩. ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਅੰਦਰ ਜਾਣੇਂ ਰੋਕਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।
੪. ਸਾਬਕਾ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਧਰਮੀ ਫੌਜੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਸੌ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਸੈਂਸੀ ਹਥਿਆਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਵਾਧੂ, ਬੇ-ਲੋੜੀਆਂ ਉਸਾਰੀਆਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਬੇ-ਲੋੜੇ ਕਮਰਿਆਂ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੇ ਬਰਾਂਡਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

੨. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਪੰਥਕ ਮਜਬੂਰੀਆਂ ਅਧੀਨ ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ, ਕੁਤਾਹੀਆਂ ਅਤੇ ਅਵੱਗਿਆਵਾਂ ਦੀ ਸਮੁੱਚੇ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਪਾਸੋਂ ਅਤਿ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਖਿਮਾ ਦੀ ਜਾਚਕ ਹੈ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਐਲਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਮਰਯਾਦਾ, ਰਹੁਰੀਤ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਰਿਵਾਇਤਾਂ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪੂਰੀ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲ ਦੇਵੇਗੀ।

੩. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਅਨੁਭਵ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਰਤਮਾਨ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹਾਲਤ, ਧਾਰਮਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਕਲੰਕਿਤ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਜੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਵਾਪਰੀਆਂ, ਉਸ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ, ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਤੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਅਖੌਤੀ 'ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸੇ' ਦੇ ਨਾਉਂ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਮਾੜੇ

ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਅਤੇ ਸੁਪਰਸਤੀ ਕਰਨੀ, ਧਾਰਮਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਕੁਤਾਹੀ ਕਰਨੀ, ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਮਿਲੀ-ਭੁਗਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀ ਹੋਈ ਮਾਣ-ਹਾਨੀ ਦੇ ਬੱਜਰ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਕਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ:-

੧. ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ।
੨. ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ।
੩. ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ।
੪. ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੂਹਲਾ।
੫. ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ।
(ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲੀ)
੬. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਪਹਿਲੀ ਮਰਯਾਦਾ ਹੀ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗੀ। ਉਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾਵਾਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਬੁੱਧੀ-ਜੀਵੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਲਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪਰੰਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਵੇਗਾ।

ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਟੈਲੀਪ੍ਰਿੰਟਰ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰਸਾਰਨਾਂ 'ਤੇ ਇਹ ਖਬਰਾਂ ਨਸ਼ਰ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਕੈਨਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਯਤਨ ਅਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਦਿਲ ਦੀ ਭਤਾਸ ਕੱਢਣ ਉਪਰੰਤ ਆਖਿਰ ੧੫-੩੦ ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸਫਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਝਾੜ ਪਈ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਹਰ ਹੀਲੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਾਇਰਲੈੱਸਾਂ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕੈਨਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਰਾਤ ਦੇ ਸਾਢੇ ਦਸ ਵਜੇ ਤੀਕ ਇਹ ਸਾਰੇ ਕੈਨਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੇਹੂਦਾ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕਹੀਣ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਧਮਕਾਇਆ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਹਾਮੀ ਨਾ ਭਰੀ ਅਤੇ ਹਰ ਸਜਾ ਭੁਗਤਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ। ਇਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਚਿੰਤਾਂ ਦਾ ਮਸਲਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਵੀ ਕਬੂਲ ਸੀ ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਬਦਲਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਤਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵਾਂਗ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਸਾਂ- ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲਾਨ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਫ਼ਿਕਰਮੰਦੀ ਵਿੱਚ

ਉਦਾਸ ਹੋ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਸੂ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਏ ਅਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਨਿਯਮਕ ਢੰਗ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ, ਹੁਣ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਿਯਮਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਜ਼ਬਰ ਹੀ ਗਿਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਧੱਖਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਤਕਰੀਬਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਹੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ, ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਵਿਅਰਥ ਹੈ। ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਕਮਰੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਆਖਰ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਤ ਦੇ ਸਾਢੇ ਬਾਰਾਂ ਵਜੇ ਇਥੋਂ ਸਾਡੀ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਗਈ। ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਜਿਸ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸੁਨਹਿਰੀ ਪੰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਲਿਖਣ ਦੇ ਭੁੱਲ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਰਾਤ ਕੈਨਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਦੇ ਗੇਟ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਨੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਰੀਟ: ਬਰਗੇਡੀਅਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਲੇ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਸੌਂਦਿਆ ਸੀ ਪਰ ਅਸਾਂ ਖਤਰਾ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੌਮ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ- ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਗਲਤੀ ਨਾ ਕਰੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵੀ ਲਾਲਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਰਤਾ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵੀ ਗੁੰਝੀ ਡਿਊਟੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ। ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਪੱਖ ਪੂਰਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ਧੜੱਲੇਦਾਰ ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਸਹਿਤ ਨਿਭਾਈਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਸਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ੧੬ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

੩੧ ਮਈ ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਖਬਰ ਹੀ ਪਹਿਲੀ ਸੁਰਖੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਸਟੈਂਡ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਬਾਅ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁਟਲ-ਨੀਤੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਇਕ ਕਰਾਰੀ ਚਪੇਤ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪੀੜਾ ਨਾਲ ਬੀਤੀ ਰਾਤ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਸੂ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਐਕਟਿਵ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸੂ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਸੌਂਦਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਜਿਸਟਰ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅਸਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਜਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਉਥੋਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸਕਦੇ। ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਨਵਾਂ ਰਜਿਸਟਰ ਲਾ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਜਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਮੰਗਵਾਉ, ਮੈਂ ਕਾਰਵਾਈ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਵਾਉਣੀ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਤਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਣ ਦੇਣਾ। ਅਸਾਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਰਜਿਸਟਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਥਾਂ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਧੁਨ 'ਤੇ ਅੜੇ ਹੋਏ

ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਰ ਲਵੋ। ਸਾਡੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਕੈਪਟਨ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ.ਏ. ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਖੇ ਆਇਆ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਜਿਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਤੋਂ ਲੈਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਲਰਕ ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੰਧਤ ਨਾਲ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਸਬੰਧਤ ਰਜਿਸਟਰ ਤੇ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਲੈ ਆਏ। ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਵੇਖ ਕੇ ਅਸਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੀਆਂ ਕੁਝ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹਾਲਾਂ ਲਿਖਣੀ ਬਾਕੀ ਹੈ ਜਦ ਤੀਕ ਪਹਿਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਗਲੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜੀ.ਏ. ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ. ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਿਖਵਾਏ। ਜੀ.ਏ. ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਸਬੰਧਤ ਕਲਰਕ ਉਸੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਲੰਬਾ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਕੇ ਕਲਰਕਾਂ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ. ਦਫ਼ਤਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਮੈਂ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਕੁਝ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਿਕਲਿਆ ਤਾਂ ਬਾਹਰ ਕੈਪਟਨ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਡੀ ਆ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸਾਂ ਸਟਾਫ਼ ਭੇਜਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ।" ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮੈਂ ਹੱਸ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ, "ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਵੇਂ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ? ਜਿਹੜੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੁਸੀਂ ਪੁਰਾਣੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਉਸ ਲਈ ਅਸਾਂ ਨਵੇਂ ਰਜਿਸਟਰ ਲਗਾ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਹੀ ਦਰੁਸਤ ਮੰਨੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਿਖਵਾ ਰਹੇ ਹੋ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸਨ ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਵੀ ਕਰਫਿਊ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਕ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਲਿਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ, ਫਿਰ ਕਰਫਿਊ ਏਰੀਏ ਵਿਚਲੇ ਰਜਿਸਟਰਾਂ 'ਤੇ ਲਿਖੀ ਨਵੀਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਯਮਕ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬਨਾਉਟੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਦਾ ਮਜ਼ਾਕ ਉਡਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਸਾਂ ਆਪਣਾ ਸਟਾਫ਼ ਤੁਹਾਡੇ ਦਫ਼ਤਰ ਭੇਜਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਲਿਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਮਲੇ ਰਾਹੀਂ ਕੰਮ ਕਰਵਾ ਲਵੋ- ਜੇ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਜੋ ਕਾਰਵਾਈ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤੁਸੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਰ ਲਵੋ।" ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਵਾਲੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸੱਦਿਆ ਪਰ ਬਹੁਤ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਤਾ ਨੰ: ੩ ਦੀ ਥਾਂ ੪ ਲਿਖ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਪਰਲਿਆਂ ਪਾਸ ਸੱਚੇ ਹੋ ਜਾਈਏ। ਦਾਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਇਕ ਅੱਖਰ ਤੀਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬਦਲੇ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਡੀ.ਸੀ. ਆਫਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਰੀਕਾਰਡ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲਾ ਮਤਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ

ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਵਿਖਾਈ। ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਵਿਖਾਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਸੰਪਰਕ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਖਾਹਿਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਿਰ-ਤੋੜ ਯਤਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਸੰਪਰਕ ਰੱਖ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ਾਤਰ ਦਿਮਾਗ ਸਿਆਸੀ ਪੰਡਤ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮੁਾਨਤਾ ਤੇ ਮਹਾਨਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦਾ ਬੋਰਡ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰ ਕੇ ਉਹ ਸਿੱਖ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਉੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਇਸ ਘਿਨਾਉਣੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਢਹਿ-ਢੇਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੩੦ ਮਈ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੩ ਰਾਹੀਂ ਸਤਰੰਜ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੋਹਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਦਵੀਹੀਣ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਕਰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲਿਆਂ 'ਤੇ ਆ ਗਏ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮਤਾ ਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨੰਬਰ ਹੀ ਬਦਲ ਜਾਵੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਈ ਕਿ ਮਤੇ ਦਾ ਨੰਬਰ ਤਾਂ ਕੀ ਇਕ ਅੱਖਰ ਵੀ ਬਦਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਿਰਾਸ਼ ਹੋ ਗਏ।

ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੮ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ੪ ਐਮਬੈਸਡਰ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਕਮ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੪ ਕਾਰਾਂ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੱਸੇ ਬਿਨਾਂ ੪ ਕਾਰਾਂ ਖਰੀਦ ਲਈਆਂ। ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਕੰਪਨੀ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਬਿੱਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਾਮ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਿਨਾਂ ਰਜਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਵੀ ਹੋ ਗਈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਿਲਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਤੋਂ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਇਹ ਕਾਰਾਂ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤਦੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕਾਰਾਂ ਚੱਲਣ ਦੇ ਕਾਬਲ ਨਾ ਰਹੀਆਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਤਰਲਾ ਮਾਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੱਡੀਆਂ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੨੩੬ ਮਿਤੀ ੧੫-੦੪-੮੭ ਰਾਹੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵੈਸੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੌਰਾ ਸਿਆਸੀ ਸੀ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੨੩੬

ਸੂ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਖਾਲਸਾ (ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨੰ: ੧ ਮਿਤੀ ਕੋਈ ਨਾ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕਾਰ ਨੰ: ਪੀ.ਜੇ.ਡਬਲਯੂ ੨੩੨ ਸਣੇ ਚਾਰ ਹੋਰ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਲਈ ਰਜਮੰਦੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਾਰਾਂ ਦੀ ਖ਼ੀਦ ਲਈ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਧਾਰ ਦਿੱਤੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖ-੨ ਗੁ: ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕੋਠੀਆਂ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਸਬੰਧਤ ਮੈਨੇਜਰ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਕੇ ਕਾਰਾਂ ਦੇ ਬਿੱਲ (ਡੁਪਲੀਕੇਟ) ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚਾ ਦੇਣ, ਉਪਰੰਤ ਬਿੱਲਾਂ ਦੀ ਪੇਮੈਂਟ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਕਾਰਾਂ ਵਾਪਸ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਬੋਲੀ ਰਾਹੀਂ ਵੇਚਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਮਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਚਾਰ ਲੱਖ ਸੋਲ੍ਹਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਸੂਲ ਲਈ। ੦੬-੦੮-੧੯੯੨ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਨਿਲਾਮੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਕੇਵਲ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਹੀ ਵੱਟੇ ਗਏ। ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

ਐਮਬੈਸੇਡਰ ਕਾਰ ਨੰ: ਪੀ.ਆਈ.ਏ.- ੬੪ (੧੯੮੮ ਮਾਡਲ)
ਰੁਪਏ ੧੬,੫੦੦-੦੦

ਐਮਬੈਸੇਡਰ ਕਾਰ ਨੰ: ਪੀ.ਆਈ.ਏ.- ੬੩ (੧੯੮੮ ਮਾਡਲ)
ਰੁਪਏ ੩੫,੫੦੦-੦੦

ਐਮਬੈਸੇਡਰ ਕਾਰ ਨੰ: ਪੀ.ਆਈ.ਏ.- ੭੩ (੧੯੮੮ ਮਾਡਲ)

ਐਮਬੈਸੇਡਰ ਕਾਰ ਨੰ: ਪੀ.ਆਈ.ਏ.- ੮੪੧ (੧੯੮੮ ਮਾਡਲ)
ਰੁਪਏ ੪੮,੦੦੦-੦੦

ਕੀ ਇਹ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਆਪ ਕਾਰਾਂ ਖਰੀਦਣ ਲਈ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਭਲਾ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਈ ਜਦ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਅਸਮਰਥਾ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਸੀ?

ਸ੍ਰ:ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਕੱਤਰੀ ਦਾ ਸਮਾਂ - ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੁਖਾਵੇਂ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ

ਸਿੱਖ ਫੋਰਮ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਇਕ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

੨੫ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਦਾ ਅਹਿਮ ਮੁੱਦਾ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ, ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਇਕ ਇਮਲੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਹੇਠ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਹੋਸਟਲ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਨੌਜਵਾਨ ਆਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਏ.ਕੇ.੪੭ ਨਾਲ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕੀਤੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਤੜਫ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹਸਪਤਾਲ ਪੁੱਜ ਕੇ ਸਵਾਸ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ। ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ 'ਜਾਂ ਕੇ ਰਾਖੇ ਸਾਈਆਂ....' ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਬਚਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਖਬਰ ਪੁੱਜੀ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਮ ਛਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਟਮਈ ਸਮੇਂ ਦਾ ਅਲਾਰਮ ਸੀ। ਸ਼ਾਮ ਤੀਕ ਦੋਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਮਿਥਤਕ ਸਰੀਰ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਚੁਕੇ ਸਨ।

"ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਅਸਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡੇ, ਨਹੀਂ ਕੋਈ ਛੱਡਿਆ ਸਾਧ ਤੇ ਸੰਤ ਮੀਆਂ।"

ਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਦੌਰ ਦੇ ਖੂਨੀ ਸਾਕਿਆਂ, ਬੁਰਫ਼ਾਗਰਦੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਭਰਾ ਮਾਰੂ ਜੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਰਣਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਸੰਕੇਤਕ ਰੂਪ 'ਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

੨੮ ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇਕ ਇਕ ਪਲਾਟ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ੨ ਅਗਸਤ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸਕੱਤਰ

ਕਿਸ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ਸਕੱਤਰ ਲਾਏ ਗਏ ਹਨ ਤਾਂ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਨਹੀਂ ਸਕੱਤਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਲਾਵਾਂਗੇ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।"

ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੩ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜੋ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਸਬੰਧ ਸਨ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਥਾਪਿਆ ਗਿਆ। 'ਦੀ ਸੰਡੇ ਅਬਜਰਵਰ' ਦੇ ੫ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਦੇ ਅੰਕ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਲਗਵਾਉਣ ਪਿੱਛੇ ਸ੍ਰ: ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਹੱਥ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਹੇਠ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਭਾਈ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਮਾਨੋਚਾਹਲ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਲੰਮੀ ਬਿਮਾਰੀ ਕਾਰਨ ਸੇਵਾ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਹੋ ਰਹੇ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਡਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਤਕੇ ਪਾਸ ਕਨੇਡਾ ਜਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਕੱਲੇ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦਾ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਸਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੇ ਆਰਡਰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹੈ। ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਐਕ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਪਾਸ ਆਏ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੱਸੇ। ਸੁਣ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਗਏ। ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮੈਂ ਗੱਲ ਕਰਾਂਗਾ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ਦਾਸ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ-ਪਤਨੀ ਵੀ ਲਾਗੇ ਆ ਬੈਠੀ। ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਡਰਦਾ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਤੰਗ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਕਨੇਡਾ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬੈਠਾ ਹਾਂ।" ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਆਸਾਰ ਸਨ। ਮੈਂ ਸਮਝਾਇਆ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਲਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਹੀ ਆਰਡਰ ਸੀ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਸਾਥ ਦਿਉਗੇ। ਅੱਜ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਕੋਈ ਕੀਮਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤ ਰਹੀ- ਜਿਹੜੀ ਧਮਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਨੇਡਾ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ- ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਹਲਾ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭੇਜ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ।" ਮੇਰੇ ਸਖਤ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਉਹ

ਜਾਣੂ ਸਨ ਅਤੇ ਲਾਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਰਮ-ਪਤਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਭਰਾ ਜੀ ਤਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਹਮਦਰਦ ਰਹੇ ਹਨ- ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਿਉਂ ਮੋੜਦੇ ਹੋ? ਆਪਣੇ ਹਮਦਰਦਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦਮ ਨਰਮ ਪੈ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲੈਣ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਸਲਾਹ ਕਰ ਲਵੋ, ਉਹ ਗਲਤ ਰਾਏ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ, ਪਰ ਮੈਂ ਦੋਬਾਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਹੁਣ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੁਸਾਂ ਆਪ ਨਿਯਤ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਦੱਸਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਮੇਰੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੀਆਂ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਲੈ ਕੇ ੧੦ ਅਗਸਤ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਜੋਂ ਪੂਰੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਸਹਿਤ ਹਾਜ਼ਰ ਡਿਊਟੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਨਾਲ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਆਰਜ਼ੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਮੇਰਾ ਕੀਤਾ ਆਰਡਰ ਵੀ ਕਨਫਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਚਾਰਜ ਸੰਭਾਲਣ ਤੀਕ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਦੀ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਇਕ ਸਹੀ ਕਦਮ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਸੁਭਾਵੇਂ ਸਬੰਧ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਰਕਾਰ ਗਲਿਆਰਾ ਸਕੀਮ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਢਵਾਉਣ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕਮਰੇ ਢਾਹੁਣ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ, ਬਾਰੀਆਂ ਉਖੇੜਨ ਦਾ ਕੰਮ ਸ੍ਰ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਸੀ, ਜੋ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੮ ਵਿੱਚ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਰਾਹੀਂ ਇਕ ਗੁਪਤ ਮੀਟਿੰਗ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕ: ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਵੀ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਗਵਰਨਰ ਰੋਅ ਦੇ ਕਲਕੱਤੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗਵਾਂਢੀ ਸਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਵਰਤਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਵੀ ਸਮਰਥਕ ਸਨ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕਮਰੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਹਰਵਰਤੋਂ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਸਮੂਹ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਸਰਾਰਤੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਮਤਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤੇ ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਾਡੀ ਦੂਜੀ ਮੀਟਿੰਗ ਗਵਰਨਰ ਹਾਊਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਵੀ ਨਾਲ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਸੀ.ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਪੀ.ਐੱਸ ਗਿੱਲ ਡੀ.ਜੀ.ਪੀ.ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲਣ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਟਰੋਲ,

ਨਿਵਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਗਰਾਨੀ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਭਰਤੀ ਕਰੇਗੇ ਉਸ ਦੀ ਛਾਣਬੀਣ ਪੁਲੀਸ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਗ਼ਲਤ ਅਨਸਰ ਭਰਤੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਣ। ਅਸਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮੰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਵੇਰੀਫੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਵੀ ਕਰਵਾਈਆਂ। ਦੂਜੀ ਸ਼ਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵਿੱਚ 80% ਬਿਨਾਂ ਵਰਦੀ ਪੁਲੀਸ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਅਸਾਂ ਇਸ ਲਈ ਹਾਮੀ ਨਾ ਭਰੀ, ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਵਰਦੀ ਪੁਲੀਸ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਰਹੇ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਅਨਸਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੇ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਨਾ ਵੀ ਮੰਨੀ ਤਾਂ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਦਾ ਰਹਿਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਕਰਕੇ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਕਿ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਰਾਜਸੀ ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਰਾਜਸੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਮੈਨੇਜਰ ਨੂੰ ਸਰਵਿਸ ਤੋਂ ਬਰਖਾਸਤੀ, ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਜੁਰਮਾਨਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਦੀ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਗਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਆਲਮਗੀਰ ਵਿਖੇ ਕਾਨਫਰੰਸ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ; ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਨੇਜਰ ਪਾਸ ਕਿਹੜੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕੇਗਾ? ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਪਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਦੀ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਮੈਨੇਜਰ ਕਿਵੇਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਵੇਗਾ? ਗਿੱਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਦੇ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿ ਲਿਖਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ?" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਠੀਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਬੇਬੱਸ ਹਨ, ਤੁਸਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ। ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਕਈ ਕਾਨੂੰਨ ਕੇਵਲ ਡਰਾਉਣ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।"

੨੬ ਮਈ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਲੇ ਬਿੱਲ ਦਾ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵੱਲੋਂ ੧੯ ਅਗਸਤ ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛੱਡੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ੪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਭਾਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੋਠੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਡੇਰਾ ਜਮਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਡੇਰਾ ਕੇ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਸ਼ਾਮ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਜਾ ਬੈਠਦੇ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ

ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਕੇ ੨੬ ਅਗਸਤ ੧੯੮੮ ਦਾ ਦਿਨ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਹਥਿਆਰ ਬਾਹਰ ਰਖਵਾ ਲਏ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ, ਬਰਛਿਆਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਫਲਾ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਰਹੇ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਧਮਕਾਇਆ ਅਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਲਾਉਡ ਸਪੀਕਰ 'ਤੇ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਖੂਨੀ ਰੰਗਤ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ।

੨੩ ਅਗਸਤ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਅਤੇ ੪ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਰੋਡੇ ਵੱਲੋਂ ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ੧੧ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਰੋਅ ਨੇ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਚੂੰਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

੨੪ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜਲ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਗਲਿਆਰਾ ਸਕੀਮ ਅਧੀਨ ਢਾਹੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਦਾ ਮਲਬਾ ਠੋਕੇਦਾਰ ਟਰੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਟਰੱਕ ਚੱਲਣ ਨਾਲ ਮਿੱਟੀ ਉੱਡ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾ ਕੇ ਇਸ ਸੜਕ ਤੋਂ ਟਰੱਕ ਲੰਘਣੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਸੜਕ ਨੂੰ ਉਹ ਆਮ ਰਸਤਾ ਐਲਾਨ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਆਖਿਰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਬਹਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੰਨ ਗਏ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਇਥੋਂ ਟਰੱਕ ਨਹੀਂ ਲੰਘਣਗੇ।

ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਚੂੰਕਿ ਉੱਘੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਮੰਨਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਧ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿੱਚ ਨਰਮੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਕਾਰਨ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਇਕ ਵੇਰ ਸਵਰਗੀ ਸ੍ਰ: ਭਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਅਫਸੋਸ ਲਈ ਗਏ ਗਵਰਨਰ ਰੋਅ ਨੇ ਨਾਲ ਗਏ ਸਾਰੇ ਸਰਕਾਰੀ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੇਰਾ ਆਦਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ। ਭਾਵੇਂ ਹੱਸ ਕੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰ ਹਾਂ, ਪਰ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਖਾਵਾਂ ਮਾਹੌਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਰਾਜ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਉੱਚੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਡੀ.ਸੀ. ਦੇ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਅਸਾਂ ਬਲੈਕ ਬੰਡਰ ਉਪ੍ਰੇਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਪੰਜ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੀ ਰਕਮ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਤੀ

ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਲਿਖਤੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇਣ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਰਾਮਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਮੈਨੇਜਰ ਵੀ ਸਨ। ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੇਣ ਦੇ ਮੂਡ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਲਾਭ ਉਠਾ ਲਵੋ ਅਤੇ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਰਕਮ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਅਸਾਂ ਬੁਹਮਬੁਟਾ ਅਖਾੜਾ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਨੁੱਕਰ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਨੁੱਕਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਖੁਲ੍ਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਥਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਐਕਵਾਇਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਖਾੜੇ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੈ ਪਰ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿਵਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵੀਹ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇਣ ਗਏ ਤਾਂ ਡੀ.ਸੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰਾ ਲਵੋ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਵਾਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਇਕ ਜੇ.ਈ. ਸ੍ਰ: ਥੰਮਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਡਰਾਫਟਮੈਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬੁਹਮਬੁਟਾ ਅਖਾੜਾ ਵਿੱਚ ਸੰਤ ਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਗਏ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਸਾਰਾ ਮੌਕਾ ਵੇਖਿਆ। ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਲਈ ਥੋੜ੍ਹੀ ਥਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਜਗ੍ਹਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਕੀਮ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਡੀ.ਸੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਹੋ ਕਿ ਜਿਤਨੀ ਜਗ੍ਹਾ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਲਈ ਦੇਵਾਂਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਥਾਂ ਮੈਨੂੰ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਅਖਾੜੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦੇਣ। ਅਸਾਂ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੰਗਾਂ ਕੁਝ ਚਿਰ ਲਈ ਲਮਕ ਗਈਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਗਵਰਨਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਦਾ ਕਰੈਡਿਟ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਸਾਡੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬੁਹਮਬੁਟਾ ਅਖਾੜੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅੱਜ ਨਕਸ਼ਾ ਹੀ ਬਦਲ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬੋਹੜ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਸਮਾਗਮ ੨੬ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸਮੇਤ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਚੁੱਕਿ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਬਰਨਾਲਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਵੱਖਰੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਚੁਣ ਲਏ ਗਏ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਬਰਨਾਲਾ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿਟ ਦਾਇਰ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਸਾਲਾਨਾ ਚੋਣ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗੀ ਹੋਵੇ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈ ਕੇ ਅਜਲਾਸ ਹੋਣਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਡਾ ਯਤਨ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਾਜ਼ਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਬਰਨਾਲਾ ਗਰੁੱਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇਨਗਲ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ

ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਬਰਨਾਲਾ ਹਮਾਇਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ ਅਤੇ ਚਿੱਟ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਗਈ।

੫ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਦਿਨ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪਾਸੋਂ ਨਿਯਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਖੂਨ ਦੀ ਗ਼ਰਮੀ ਵੀ ਨਹਿਮ ਪੈ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਜਾਣੇ ਅਣਜਾਣੇ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਿਮਾਣਾ ਸਿੱਖ ਜਾਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।' ਦੋਸ਼ ਤਾਂ ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੰਗੀਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਬਦਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਮੌਕਿਆ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਪਰ 'ਦਿਆਲੂ ਕੌਮ' ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਤਨਖਾਹ ਲਾ ਕੇ ਹੀ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ।

੯ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਲੁਧਿਆਣੇ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮੁਰਿੰਡੇ ਲਾਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਾਰ 'ਤੇ ਫਾਇਰਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਾਂਝਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਦੇ ਕਥਨ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਏ ਗਏ- 'ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਸਾਧ 'ਤੇ ਸੰਤ ਮੀਆਂ'।

ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਕੱਤਰਸ਼ਿਪ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਸਥਿਤੀ

ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਸੀ। ੨੮ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ 'ਤੇ ਕਾਤਲਾਨਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਗਰਾਉਂ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਗਲਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹਮਦਰਦੀ ਵਿਖਾਈ। ਇਕ ਚੰਗੇ ਕਿਰਦਾਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇ ਨਾਂ ਹੇਠ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਬਰੀ ਰਕਮਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਚੂੰਕਿ ਮੈਨੇਜਰ ਰਕਮਾਂ ਅਨਿਯਮਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਖਰਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾ ਸਕਦੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਦੇਣ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਲੁਕੀ ਨਾ ਰਹੀ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਗੱਲ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਜੋਧਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿੱਠੀ ਲਿਖ ਕੇ ਪੜਤਾਲੀਆ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ੨੩ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਸ੍ਰ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰੋੜਾਂਵਾਲੀ, ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਆਰੋਵਾਲਾ 'ਤੇ ਪੜਤਾਲੀਆ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ।

ਚੂੰਕਿ ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਆਦਮੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਠੀਕ ਵੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਕਾਫੀ ਫਿਕਰਮੰਦ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਪਿੰਡ ਤਲਵੰਡੀ ਸੌਂਦਿਆ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਲਾਇਲਪੁਰ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਸਨ, ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਦਨਾਮੀ ਰੋਕਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਰਕਮਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਕਮਾਂ ਮੋੜ ਕੇ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਜ਼ਰਾ ਦੇਰ ਵੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੁਰੰਤ ਘਰੋਂ ਰਕਮ ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੇਂਦਿਆਂ ਇਹ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਦਿਆਲੂ' ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਸੇ ਪਾਸੋਂ ਮੂੰਹ ਵਿਖਾਉਣ ਜੋਗਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਰਕਮਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਜੋ ਤੀਰ ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਚੱਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਉਹ ਵਾਪਸ ਭੱਥੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆ ਸਕਦਾ। ਜੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਾਸ 'ਤੇ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਕੋਈ ਕਸਰ

ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫੰਡਜ਼ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਨਿਦਾਮਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਰਕਮਾਂ ਮੋੜੀਆਂ ਵੀ ਸਨ ਜਾਂ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ ਡਰਾ ਕੇ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮੈਨੇਜਰ ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਆਪ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ।

੭ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪੜਤਾਲੀਆ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਲ ੧੯੮੯-੯੦ ਦੇ ਬਜਟਾਂ ਦੀ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਪਾਸ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਸੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਹਾਸਲ ਸੀ। ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਵਿੱਚ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉੱਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਆਪਣੀ ਸਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਗਰ ਸੀ।

੮ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਨਵਾਂ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜੋਧਪੁਰ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਕਸਬੇ ਖਾਲੜਾ ਦੇ ਕੈਨਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ੧੪ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ, ਇਸ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਮਿਲੀ। ਮੈਂ ਠੀਕ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਾਇਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ੧੫ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਭਾਈ ਸ਼ਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਪੀ., ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਤਾਂ ਦੇ ਪੁਲ ਬੰਨ੍ਹੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੂਰੇ ਕੰਨ ਭਰੇ ਜਿਸ ਦਾ ਅਸਰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਕਲਕੱਤਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੇਖਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀ। ੭ ਮਾਰਚ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਲਟਾ ਮਾਰਨ ਦੀ ਚਾਲ ਚੱਲ ਗਏ ਸਨ ਜੋ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ੧੭ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਉਪਰਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠਾ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਹੌਲ ਗੁਰਮ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਕਹਿਣ ਦਾ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਸ੍ਰ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਨੂੰ ਏਜੰਡਾ ਬੁੱਕ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਦਿਓ। ਉਪਰ ਜਾਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਸ ਰਹੀ। ਵੈਸੇ ਮੈਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਸਹੇਤ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਸਹੇੜਿਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਕੱਤਰ ਮੈਨੂੰ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਇਕ-ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਸਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੇ ਆਰਡਰ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਨਾਲ ਹੀ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੇ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵਤੀਰਾ ਠੀਕ ਨਾ ਲੱਗਿਆ ਅਤੇ ਰੌਸ ਵਜੋਂ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਭਾਂਪ ਲਿਆ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਭਾਟੀਆ ਜੀ ਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਜੋ ਉਹ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤਕ ਸੁਣਨਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਚਾਹੁੰਦੇ, ਫਿਰ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸਨ?

੨੦ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ੧੮ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ। ਇਸ ਦਿਨ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਆਰੇਵਾਲਾ ਨੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸ਼ੁਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ।

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੨੩ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸੱਦਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਕਾਰਵਾਈ ਮੇਰੇ ਚਾਹੀਂ ਕਰਵਾਈ। ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਲਿਖਵਾ ਲਿਆ। ਇਹ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਪੁਰ ਸੀ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਨੂੰ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਲੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ੨੮ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਈ ਗਈ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਇਕ ਜੇਤੂ ਜਰਨੈਲ ਵਾਂਗ ਉਭਰੇ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਮਲਾ ਰਹਿਣ ਕਰਕੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੫੮੬ ਮਿਤੀ ੨੨-੧੦-੮੬ ਚਾਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਕੱਤਰ ਪਰਮੇਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਕਿ ਦਫਤਰੀ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਰੋਕ ਨਾ ਆਵੇ ਪਰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾ ਲਏ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੮੬ ਤੋਂ ਹੋਈਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਰਹੀ। ਮਜਬੂਰਨ ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦਫਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾਉਣ, ਜੇਕਰ ਮੇਰੀ ਪਰਮੇਸ਼ਨ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤਰੱਕੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੰਤਾਪ ਬਾਕੀ ਸਟਾਫ ਕਿਉਂ ਭੋਗੇ? ਮੈਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਮਹਿੰਗਾਈ ਕਾਰਨ ਤਨਖਾਹਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਬਾਰੇ

ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦਾ ਸੁਝਾਉ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ ਅਤੇ ਆਰੇਵਾਲਾ ਨੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਭਾਗ ਨਾ ਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੩੦ ਮਾਰਚ ਦੇ ਬਜਟ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਰੰਘਰੇਟਾ ਜੀ ਨੂੰ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਸਮੇਂ ਹਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਮਾਯੂਸ ਹੀ ਹੋਏ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਮੁਛ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇ ਕੇ ਇਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਬਣਵਾ ਲਈ ਜਿਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ੍ਰ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲਪੁਰੀ, ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਸਮਪੁਰ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪਹਿਲੀਆਂ ਦੋ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬੜੀ ਸਰਗਰਮੀ ਵਿਖਾਈ ਪਰ ਦਫ਼ਤਰੀ ਹਦਾਇਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਉਹ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਹਥਿਆਰ ਬਣਾ ਕੇ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਕਰਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਸੁਲਤੀ ਹੋਈ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਾਪਲੂਸਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵੱਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵੀ ਨਾਲੇ-ਨਾਲ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ, ਕਾਫੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪਿੱਛੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਸੱਟ ਵੱਜਦੀ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਮਤਲਬ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰ: ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਮੁਅੱਤਲਸ਼ੁਦਾ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ੧੦ ਮਈ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਰੰਘਰੇਟਾ ਜੀ ਨੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ੧੮ ਮਈ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ। ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ, ਸ੍ਰ: ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਕ-ਆਉਟ ਕਰ ਗਏ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪਾਸੋਂ ਹਦਾਇਤ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮੇਵਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਆਰੇਵਾਲਾ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਤਾਂ ਲੈ ਲਿਆ ਪਰ ਗਿੱਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜੋਧਪੁਰ ਅਤੇ

ਖਾਲੜਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ/ਸਮਰਥਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਖਿੱਚੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੋਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਪੈ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਦੀ ਖਾਲੜਾ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

(ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ੨੫ ਮਈ ੧੯੮੯)

ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਖੋਹੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਦਾਹਵਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ੧੬ ਜੂਨ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੇਠੀ ਸਮਝਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਰੋਸ ਅਸਤੀਫਾ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਅਮਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪਾਰਟੀ-ਵਿਰੋਧੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਾਰਨ ਜਥੇਦਾਰ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ ਨੂੰ ੬ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗਰੁੱਪ ਬਣਾ ਕੇ ਉਸ ਰਾਹੀਂ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿਖੇ ਸੱਦ ਲਈ- ਮੀਟਿੰਗ ਤਾਂ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਹਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ (ਪ੍ਰ:.) ਸ੍ਰ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ, ਸ੍ਰ: ਟਹਿਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਤੋਂ ਬਰਤਰਫ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਆਚਡਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਐਕ:ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸੱਦਿਆ- ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗਾਵਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਪਰ ਮੇਰਾ ਉੱਤਰ ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਤੋਰਨ ਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਕੁਲੀਗ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਰੰਘਰੇਟਾ ਜੀ ਕਲਕੱਤੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੱਸਣ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਨਿਦਾਮਪੁਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੀ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸੁਣੀਆਂ ਚੁਗਲੀਆਂ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੀ ਤੋਰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜੂਨ ੮੪ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣੀ ਸਰਵਿਸ ਤਾਂ ਕਿਧਰੇ, ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਸਾਂ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਦੁੱਖ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਇਆ ਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦਮ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਕਿਹੜੀਆਂ ਕਠਿਨਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਵੀ ਗਵਾ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਅਫਸੋਸ! ਜੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ, ਮੌਤ ਦੇ ਸਾਥੇ ਹੇਠ ਅਸਾਂ ਜੀਵੀ ਮੀ ਉਸ ਦਾ ਮਾਸਾ ਅਸਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰਿਹਾ। ਪਰ ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੀ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਗਲੀ ਬਹੁਤ ਛੇਤੀ ਅਸਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਸਵਾਰਥੀ ਚੁਗਲਖੋਰਾਂ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਸੀ। ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਚੁਗਲੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਆਪਣਾ ਮਨ ਵੀ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦਰਿਆਦਿਲੀ ਤੋਂ ਕੰਮ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ੨੧ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੮੦ ਨੂੰ ਕੱਢੇ ਗਏ ਪੰਜਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਦੋਬਾਰਾ ਸਰਵਿਸ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਵਿਚਲਾ ਸਮਾਂ ਛੁੱਟੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਈ।

ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰਦੇ ਸਨ। ਨਵੰਬਰ, ੮੬ ਵਿੱਚ ਸਿਰ-ਧੜ ਦੀ ਲੱਗੀ ਬਾਜ਼ੀ ਸਮੇਂ ਕਿਸ ਕਿਸ ਨੇ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕੌਣ ਸਨ ਜੋ ਮੌਕੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲਈ ਦੜ ਵੱਟ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣੇਗਾ ਉਸ ਦੇ ਮੁਹਰੇ ਚਲ ਪੈਣਗੇ। ਸ੍ਰ: ਅਬਨਾਸੀ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਭੱਜਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਹਾਇਕ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਜਾਨ ਨਾਂ ਬਚੀ! ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਮਾੜੇ ਹਾਲਾਤ ਸਨ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਚੋਣ ਹੀ ਡੋਢ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਚੈਲੰਜ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰ ਕੇ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸਮਝੀ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਸੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਨਖਾਹ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਢੂਚਰ ਪਾ ਕੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਗੁ: ਫੰਡਜ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਸਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ- ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿਚਾਰੇ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਵੀ ਕਿਧਰੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ।

ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸਿਆਹ ਸਫੈਦੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਰਬੜ ਸਟੈਂਪ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਰੰਘਰੇਟਾ ਨੂੰ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਹਾਲਾਂ ਤੀਕ ਵੀ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਰਬੜ ਸਟੈਂਪ ਹੀ ਹਨ। ੨੪ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੂੰ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉਤਾਰਿਆ ਤਾਂ ਰੰਘਰੇਟਾ ਜੀ ਜੋ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖੋਮੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚੀ-ਉੱਚੀ ਟਾਹਰਾਂ ਮਾਰਦੇ ਸਨ ਆਪਣੀ ਵੋਟ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਾ ਗਏ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਜੀ-ਹਜ਼ੂਰੀਆਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਰੋੜੇ ਆਪਣੇ ਅੱਗੋਂ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਭੁੱਲ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਜੋ ਗਿਰਿਗਟ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਵਾਂਗ ਆਪਣੇ ਹਾਲਾਤ ਬਦਲਦੀ ਸੀ ਉਸ ਦੇ ਚਾਪਲੂਸ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਵੀ ਗਿਰਗਟ ਤੋਂ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰਹਿੰਦੇ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਹ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ ਦੀ ਤਬਦੀਲੀ ਨਾਲ ਚਾਪਲੂਸਾਂ ਨੇ ਜੋ ਹਵਾ ਕਲਕੱਤਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਭਰੀ ਸੀ ਉਹ ਕੱਢ ਕੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਭਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੌਡਿਉਂ-ਗਾਟੇ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ। ਫਿਰ ਬੋਲੇ, "ਭਲਾ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਚਰਖਾ ਟੁੱਟਾ, ਜਿੰਦ ਅਜ਼ਾਬੋਂ ਛੁੱਟੀ।" ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਵਿਰੋਧ ਅਤੇ ਟਕਰਾਅ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੇ ਆਦੀ ਸਨ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਧਾਰਮਿਕ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪਹਿਲੀ ਕਤਾਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗਿਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ, ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਹੱਸਮੁਖ ਸੁਭਾਅ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਂਦੇ, ਮਾਹਿਰ ਸਿਆਸੀ ਖਿਡਾਰੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਬਾਰੇ ਈਰਖਾ ਵਾਲੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਈ। ਹਰ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਢਾਲਣ ਦੀ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਰੱਖੀ ਹੈ- ਇਸੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਨ ਉਹ ਹੁਣ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਮਿਤਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਵਿਚਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਕੱਦ ਤੋਂ ਹੇਠਲੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹੈ। ਸਕੱਤਰ ਸਿਆਸੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ

ਪ੍ਰਬੰਧ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਹੀ ਵਿਗੜਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਨੀਮ-ਸਿਆਸੀ ਹੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਇਹ ਪਦਵੀ ਸਿਆਸੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਪਾਸ ਆਈ ਉਦੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਚੁੰਕਿ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਸਮਝਦੇ ਸਨ ਪਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ 'ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੀ ਗਿਣਦੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪਾੜਾ ਪੈਣਾ ਅਤੇ ਵਧਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ।

੧੧ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀਆਂ ਗੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੨੬੯

ਮਿਤੀ ੧੧-੦੯-੮੯

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ.ਏ. ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰ: ਆਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਜਥੇਦਾਰ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਪੁੱਜਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਐਮ.ਏ. ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰ: ਆਸਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਬਤੌਰ ਜਥੇਦਾਰ, ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਦਿਵਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਭਾ: ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਟਾਏ ਜਥੇਦਾਰ ਪਾਸੋਂ ਇਹ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੋਠੀ ਵੀ ਖਾਲੀ ਕਰਾ ਲੈਣਗੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰੀ ਦਖਲ ਤੋਂ ਵੀ ਰੋਕਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਨਿੱਜੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵੀ ਭਰਤੀ ਕਰ ਕੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਧੀ ਕਰ ਲਈ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਭਾ: ਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਉਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਉਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਇਹ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਿਰ ਇਹ ਗੱਡੀ ਦੇ ਸਫ਼ਰ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਦੇ ਜਿਸ ਪੁਰ ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲਪੁਰੀ ਨੇ ਕਾਫ਼ੀ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਪਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਹੌਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗਿ: ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜਾਚਕ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਵੀਆਂ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਘੱਟ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਵੀ ਬਹੁਤਾ ਸਮਾਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਟਿਕ ਸਕੇ।

ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੯ ਨੂੰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਸਮੇਤ ੧੦ ਸਮਰਥਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਲਈ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਪੀ.ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਸਿਧਾਰਥ ਸ਼ੰਕਰ ਰੇਅ ਨੇ ੮ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਯਕੀਨੀ ਸੀ।

ਟੋਹੜਾ- ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਤਕਰਾਰ

ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਵੱਲੋਂ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੀਵਾਰਾਂ 'ਤੇ ਰੰਗ ਰੋਗਨ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਰਕਮ ਦਾ ਖਾਤਾ ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ, ਘੰਟਾ ਘਰ ਬੁੱਢ ਵਿੱਚ ਖੋਲਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕੱਤਰ ਹੋਈ ਮਾਇਆ ਬਾਰੇ ਵਿਵਾਦ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ੨੮ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਜਟ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਰਨਾਲਾ ਵੱਲੋਂ ਰੋਲਾ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਬਹਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਕੱਢਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਇਹ ਇਕ ਸਿਆਸੀ ਪੈਂਤੜਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੋਕਾ-ਟਕਾਈ ਕਾਰਨ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਰੋਲਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾ ਰੱਖਣ ਕਾਰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਝਾੜ ਪਾਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਚਿੱਠਾ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਟੋਕਿਆ ਪਰ ਉਹ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭਾਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀਆਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਉਠ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਰੋਲਾ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਸਾਥੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਹੋਰਨਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ?" ਪਰ ਰੋਲਾ-ਰੱਪਾ ਫਿਰ ਵੀ ਬੰਦ ਨਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸਾਂ ਮੱਛੀ-ਮੰਡੀ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਖ-ਆਸਨ ਕਰ ਦਿਉ। ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੁਖ-ਆਸਨ ਕਰਨਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸੀਂ ਕੇਵਲ ਦਰਸ਼ਕ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਹੱਕ ਨਹੀਂ, ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਅਸੀਂ ਵੱਧ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਪਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਰੋਤੇ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠੋ।" ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਉਠ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਵੇਖਦਾ ਰਹੇ? ਤੁਸਾਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਛਿੱਕੇ 'ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।" ਇਹ ਐਹੰਦਿਆਂ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ

ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਆਦਤ ਅਨੁਸਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਾਂਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਅਰਦਾਸ ਅਜਲਾਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮਗਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਭੇਜਿਆ ਜੋ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰ ਵੀ ਮਗਰੇ ਹੀ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਹਾਲ ਪੁੱਜ ਗਏ ਸਨ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਪ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਆਮ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਧਾਰਕ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧਾਰਮਿਕ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਖਿੱਚੋਤਾਣ ਅਤੇ ਬੇਲਬੁਲਾਰਾ ਇਸ ਹੱਦ ਤੀਕ ਵਧ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਛਿੱਕੇ 'ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ। ਇਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਹੀਂ- ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਦਰਸ਼ਕ ਬਣ ਕੇ ਬੈਠੋ। ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਚੁੱਪ ਕਰ ਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹੇ? ਇਹ ਮੇਰੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਸੁਖ-ਆਸਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣਾ ਮੁਨਾਸਬ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਤੋਂ ਹੀ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵੇਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹੱਥੋਪਾਈ ਤੀਕ ਨੌਬਤ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਵੇਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਉਥੇ ਸਿਆਸੀ ਖਿਡਾਰੀ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਕੇਵਲ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਿਲੀ ਸਤਿਕਾਰ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੱਲ ਤਾਂ ਪ੍ਰ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਸੋ-ਫੀਸਦੀ ਠੀਕ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਰੰਗ-ਰੋਗਨ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰ: ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਬੰਧਤ ਸਨ। ਇਸ ਝਗੜੇ ਪਿੱਛੋਂ ਲੱਖਾਂ ਰੁਪਏ ਪੰਜਾਬ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਰਹਿ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਿਆ। ੬ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀਂ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ੨੮ ਮਾਰਚ ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਸਮੂਹ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋਈ ਬੇ-ਅਦਬੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਵਜੋਂ ਨਿੱਤਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਪਾਠ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਰ-ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਜੁੜੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਉਣ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਭੁੱਲ ਦੀ ਖਿਮਾ ਬਖਸ਼ਣ ਅਤੇ ਅੱਗੋਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਅਥਵਾ ਗੁਰ-

ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ-ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਵਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਤਲਖੀ ਵਿੱਚ ਕਹੇ ਗਏ ਸ਼ਬਦ ਅਯੋਗ ਸਨ ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ। ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ, ਇਹ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਪਰ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੧੦-੦੪-੧੯੯੦ ਰਾਹੀਂ ਅਗਲੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਲਈ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰੱਖ ਲਿਆ ਤਾਂਕਿ ਕੋਈ ਠੀਕ ਹਾਲ ਲੱਭ ਸਕੇ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਠੋਸ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਨਿਕਲਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆਲੋਚਨਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ।

੧੪ ਮਈ, ੧੯੯੦ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ 'ਤੇ ਜੀ.ਟੀ.ਰੋਡ 'ਤੇ ਸਾਹਨੇਵਾਲ ਕੋਲ ਪਵਾ ਪਿੰਡ ਲਾਗੇ ਖਾੜਕੂਆਂ ਨੇ ਮਾਰੂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐਮਬੈਸੇਡਰ ਕਾਰ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੋਲੀਆਂ ਨਾਲ ਛਲਣੀ ਹੋ ਗਈ। ਭਾ: ਸਰਦੂਲ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਰਾਜਲਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਕ ਗੰਨਮੈਨ ਚੰਦਖਾਨ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੋਹਣ ਦੇਵੀ ਕੈਂਸਰ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਦੁਆਵਾਂ ਦਾ ਫਲ ਸੀ ਜੋ ਉਹ ਇਸ ਘਾਤਕ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚੋਂ ਬਚ ਗਏ। ਇਸ ਹਮਲੇ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਫਿਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ, ਚਾਹੇ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਕਿਤਨਾ ਲਾਭ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਪੁੱਜੇ।

੯ ਜੂਨ, ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਮੋਹਣ ਦੇਵੀ ਹਸਪਤਾਲ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਲੰਮੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਸਤੀਫਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸੁਝਾਉ 'ਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੮੦੭

ਮਿਤੀ ੦੯-੦੬-੧੯੯੦

"ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮਤਾ ਨੰਬਰ ੧੬੮੮, ਮਿਤੀ ੧੦-੦੪-੧੯੯੦ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਪੋਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।"

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੮੪੨

ਮਿਤੀ ੦੯-੦੬-੧੯੯੦

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਤ: ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਦੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਖਾਲੀ ਹੋਈ ਜਗ੍ਹਾ ਪੁਰ ਨਵੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਜਵੀਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਜੋਕੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਜਿਹੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਹੋਵੇ, ਪਿਛੋਕੜ ਕੁਰਬਾਨੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਧੜੇਬੰਦੀ ਤੋਂ ਉਚੇਰਾ, ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਉਮਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਵੱਖ-੨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਪੰਥਕ ਦਰਦ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨਾਲ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਉਪਰੰਤ ਐਸੀ ਸਖਸੀਅਤ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਅਦਬ, ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਅਜਮਤ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ (ਦਿੱਲੀ) ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਮ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਹਮਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਅੰਦਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

੧੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਲਗਾਉਣ 'ਤੇ ਭਖਵੀਂ ਬਹਿਸ ਹੋਈ ਪਰ ਫੈਸਲਾ ਕੋਈ ਨਾ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ। ਪਾਰਟੀ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਜਥਿਆਂ ਨੇ ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਆਖਰੀ ਹਫ਼ਤੇ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਚੁੰਕਿ ਸਾਰੇ ਲੀਡਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੇਵਲ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਨੁਕਤਾਚੀਨੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਚੁੰਭਵੀਂ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਗਲੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਚੋਣ ਜੋ ੨੮ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਨਾ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਉਹ ਆਪ ਐਲਾਨ ਨਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹਾਲਾਤ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ, ਸ੍ਰ: ਤੇਤਾ ਸਿੰਘ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੱਦਿਆ ਗਿਆ। ੨੭-੧੧-੧੯੮੦ ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ 'ਤੇ ਡਟ ਗਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ੨੮ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ੭ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲੀ ਪਤ੍ਰਿਕਾ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਦੇ ਤਿਆਗ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਦੱਸ ਕੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਅਧਿਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਨਿੱਕੀ ਨਿੱਕੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਆਲੋਚਨਾ ਹੋਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਆਪ ਹੀ ਲਾਂਭੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ੍ਰ: ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕੱਥੂਨਗਲ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲਿਬਾਣਾ ਨੂੰ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੀਨੀਅਰ ਅਤੇ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਬਵਾ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ, ਸ੍ਰ: ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਵੜ, ਮਾਸਟਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ, ਪ੍ਰਿੰ: ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਅਲਹੋਰਾ, ਸੰਤ ਦਿਲਾਵਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਹਰਨੇਕ ਸਿੰਘ ਰਾਏਕੇ, ਸ੍ਰ: ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਪੂਰਥਲਾ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੀ- ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚੰਗੇ ਉਸਾਰੂ ਸੁਝਾਅ ਵੀ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਸੰਭਾਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ। ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨਾ ਬਣ ਸਕਣਾ ਸੁਭਾਵਕ ਸੀ। ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਉਹ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਵਰਤ ਸਕਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਪੱਕਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਾਰਨ ਖਾੜਕੂਵਾਦ ਨੇ ਸਿਰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ੧੪ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੮੧ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਮੇਲਾ ਮਾਘੀ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਟੋਕਾ-ਟਾਕੀ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ 'ਤੇ ਵੀ ਪਿਆ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੨੪-੦੧-

੧੯੯੧ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਆਲਮਗੀਰ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਮੰਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ੧੩ ਨੁਕਾਤੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ੭ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਡਾਕਟਰ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰ: ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਭਰਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਸੋਚ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਤਾਂ ਹੋਈਆਂ ਪਰ ਇਹ ਬੇਅਸਰ ਹੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ।

ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਨਾਲ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਰਹੇ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵੇਰ ਉਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਬੰਧੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਭਾਵੇਂ ਹਰ ਵਕਤ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦੇਵੇਂ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਪ੍ਰਿੰ: ਲਾਂਭ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਹੀਦ ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਵਹਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੋ ਅਕਾਲ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਮੈਂਬਰ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਨੇ ਹੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀ ਨੇੜਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਖਿਡਾਰੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਏ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਚਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਅਤੇ ਹਮਦਰਦ ਬਣੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਹ ਘਾਗ ਲੀਡਰ ਸਨ— ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪ ਕੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਤਿਆਗ ਕੇ ਪੂਰਾ ਸਮਰਥਨ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸੋਚ ਅੰਡਰੀ-ਅੰਡਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੰਜ-ਮੈਂਬਰੀ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਮਸ਼ਵਰੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਚੁਗਲੀ ਸੁਣ ਕੇ ਤਦ ਤੀਕ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਦੇ ਜਦ ਤੀਕ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਪਾਸੋਂ ਤਸਦੀਕ ਨਾ ਕਰ ਲੈਣ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦਬ ਕੇ ਰਹਿ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਚਮਕਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ। ੧੨ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾ ਸਮਾਂ ਨਿਯਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਦੀ ਦੁਹਾਈ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਬੇਅਸਰ ਰਹੀ। ਆਖਰ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀ (ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ) ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਕਰਨਗੇ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣਕੇ ਛਾਪਣ ਲਈ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸਾਂ ਵਿੱਚ ਛਾਪਾਈ ਸਮੇਂ ਬੇਅਦਬੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਾਇਤਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਸਨ। ਦੋ-ਰੰਗੀ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਲਈ

ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਪਰ ਖਰੀਦ ਸਮੇਂ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਚਲਾਉਣਾ ਸ਼ੁਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਮਲਾ ਲਟਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸਿਬੀਆ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਿਵਾ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਦਲੇਰੀ ਨਾਲ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹ ਦੇਣ। ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਲੇਰਾਨਾ ਸਟੈਂਡ ਲੈ ਕੇ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੧ ਵਿੱਚ ਇਕ-ਰੰਗੀ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ ਖਰੀਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਪੁੱਤਰ ਸ੍ਰ. ਜੀ. ਐੱਸ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਆਰਟਿਸਟ ਨੂੰ ਗੋਲਡਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਮੈਨੇਜਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰ. ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੧ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਦੇਸੀ ਘੀ ਦਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਸੀ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਰੁਝੇਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਇਹ ਪਰਪੋਜ਼ਲ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹੀ। ਕੰਮ ਠੀਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ੧੯੯੨ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਦੋ-ਰੰਗੀ ਆਫਸੈਟ ਮਸ਼ੀਨ ਜਰਮਨ ਤੋਂ ਖਰੀਦ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ੧੪ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਨੇ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ 'ਚ ਕੋਈ ਅਤਕਥਨੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੋਲਡਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਚਾਲੂ ਕਰਨ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਦੇ ਸਿਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਗੁਟਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਛਪ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

੬ ਜੂਨ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਗੁ: ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪਾਇਆ ਪਰ ਇਸ ਦਿਨ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਰਫਿਊ ਲਗਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਸਿੱਖ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਪੀੜਾ ਨਾਲ ਵਿੰਨ੍ਹ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ ਗਵਰਨਰ ਪੰਜਾਬ ੮ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਏ ਤਾਂ ਸ਼ੁਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੱਥੇ ਨਾ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕੋੜਾ ਸੱਚ ਨਿਕਲ ਹੀ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸੰਘਾਰ ਵਿੱਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੀ ਆਇਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?

੨੭ ਅਗਸਤ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਸ੍ਰ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਿਬੀਆ ਨੇ ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਪਹਿਲੀ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੁਲਾ ਲਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਨਵੀਨਰਸ਼ਿਪ ਹੇਠ ੩੧-ਮੈਂਬਰੀ ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਹੀ ਹੋਈਆਂ ਜੋ ਬੇਨਤੀਜਾ ਹੀ ਰਹੀਆਂ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ, ਸ੍ਰ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਖਾੜਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਰਿਵਾਰਕ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤਕ ਦੀਆਂ ਧਮਕੀਆਂ ਵੀ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਮਜਬੂਰਨ ਤੰਗ ਆ ਕੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੨ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਜਬਰ ਵਿਰੋਧੀ ਐਕਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਦਬਾਅ ਪੈਣ 'ਤੇ ੧੪ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮੇਟੀ ਭੰਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੀ ਕਨਵੀਨਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਅੱਸਤੀਫਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਖਾੜਕੂਆਂ ਦੇ ਦਬਾਅ

ਹੇਠ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਆਸਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫੇਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮ ਲਈ ਕੁਝ ਕਰ ਵਿਖਾਲਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਵੱਲ ਜ਼ਰਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਉਭਰਨ ਦਾ ਅਵਸਰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ।

ਬਲੈਕ ਬੰਡਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਬੰਦ ਸੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕੀ। ਖਾਤਰੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਰੁਕੀ ਹੋਈ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੨੯ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਮਿੱਥ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਪੱਕਿਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਲਈ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਪਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਹਠ-ਧਰਮੀ ਕਾਰਨ ਫੈਸਲਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਅਥਾਰਟੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ੨੬ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸੱਦੀ ਗਈ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਟਕਰਾਅ ਟਾਲਣ ਲਈ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਯਤਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਆਖਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ੨੯ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਟਕਸਾਲ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਲਿਸੀ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਕਲਕੱਤਾ ਬਨਾਮ ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਸੂ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸੂ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਸਕੱਤਰ ਦਰਮਿਆਨ ਮਿਲਵਰਤਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਖਾਤਕੂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਦਬਾਅ ਸੀ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਸਰਕਾਰ-ਪੱਖੀ ਹੋਣ ਦੀ ਚਰਚਾ ਸੀ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਜੁਨੀਅਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਨੁੱਕਰੇ ਲਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ। ੩ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਬੰਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਕਲਕੱਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਹੀ ਬੈਠੇ ਸਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਟਾਈਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸੀ। ਤਕਰੀਬਨ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ੫ ਵਜੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਆਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੂ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ., ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ, ਸੂ: ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਲਾਭ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਨ। ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉਠ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਗਰ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੂ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਰਡਰ ਨੰ: ੧੯੦ ਮਿਤੀ ੦੩-੧੦-੧੯੯੧ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:-

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਧੇ ਹੋਏ ਕੰਮ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਉਨਤੀ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੀ ਆਸ 'ਤੇ ਸੂ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਸਾਬਕਾ ਰਾਜਦੂਤ ਨਾਰਵੇ) ਸਪੁੱਤਰ ਸੂ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ੧੯੨੭ ਮਹਾਰਾਜਾ ਨਗਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਸਕੱਤਰ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਹੋਣਗੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਸਿਕ ਤਨਖਾਹ ੭੫੦੦/- ਅੱਖਰੀ ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਪੰਜ ਸੌ ਰੁਪਏ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਦੀ ਗਰੇਡਿੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣਾ ਜਾਂ ਫਤਹਿ ਬੁਲਾਉਣੀ ਵੀ ਮੁਨਾਸਿਬ ਨਾ ਸਮਝੀ ਜਿਸ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ 'ਤੇ ਡੂੰਘਾ ਅਸਰ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਉਹ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੁੜ ਦਫ਼ਤਰ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੧ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਾਲੇ ਆਰਡਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ੧੦ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭਾਵੇਂ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾ

ਮੈਂਬਰ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਖੁਸ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਸਮਝਿਆ ਅਤੇ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਸਰਦ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਠੀਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ੮ ਮਈ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲ ਸਕੇ। ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਡਰਾਈਵਰ ਹੱਥੀਂ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ੧੨ ਮਈ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੁੜ ਦਫ਼ਤਰ ਨਾ ਆਏ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਵੀ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮੋਹਰੀ ਦਾ ਮਹਿਕਮਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਪਰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਸਰਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੮੦੧ ਮਿਤੀ ੦੩-੦੭-੯੩ ਰਾਹੀਂ ਮਾਮਲਾ ਪੈਂਡਿੰਗ ਰੱਖ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਅਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਬੇਅਸਰ ਰਹੀਆਂ। ਆਖਰ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੦੮੮ ਮਿਤੀ ੦੮-੦੭-੯੪ ਰਾਹੀਂ ਅਸਤੀਫਾ ੧੨ ਮਈ ੯੩ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਪਰਸਪਰ ਵਿਰੋਧਤਾ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਨੰਗੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਗਟ ਉਸ ਸਮੇਂ ਹੋਈ ਜਦੋਂ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ੫੮ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਉਪਰੰਤ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਰਡਰ ਨੰ: ੧੭੫ ਮਿਤੀ ੦੭-੦੬-੯੧ ਰਾਹੀਂ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੀਕ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ੦੫-੦੭-੯੧ ਨੂੰ ਕਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਸਮੇਂ ਭਰਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਹੋਇਆ। ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਭੇਰਸਰੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਕੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੪੮੬ ਰਾਹੀਂ ੫੮ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਬਿਲਮੁਕਤਾ ਸਮੂਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ੦੭-੦੯-੯੧ ਤੋਂ ਰੀਟਾਇਰ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਕਰਾਰਾ ਝਟਕਾ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

੨ ਜੂਨ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਸੰਘੇ ਦੇ ਭੋਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਤਰਨ-ਤਾਰਨ ਆਏ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਣ ਲਈ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਭੋਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਣਾ ਸਦਰ ਤਰਨ-ਤਾਰਨ ਦੇ ਮੁਖੀ ਨੇ ਰੋਕ ਕੇ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਬਿਠਾਇਆ। ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ., ਸ੍ਰ: ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ। ਵਾਇਰਲੈੱਸ 'ਤੇ ਐੱਸ.ਪੀ.ਬਾਣਾ ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ 'ਲੱਲੂ ਪੰਜੂਆਂ' ਨੂੰ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਵੇਖੋ! ਐੱਸ.ਐੱਲ.ਏ. ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜਿਤਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਕੀ ਬਣੂ?" ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੱਡਰੇ ਹੋ ਕੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ- ਇਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡਾ ਫੈਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਨੂੰ ਐਕਸਟੈਂਸ਼ਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ੨੯-੦੩-੮੯ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ 'ਤੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਣਾ ਲਿਆ ਸੀ; ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੋਗੇ ਤਾਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਜ਼ਰੂਰੀ

ਸਮਝਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਦਰਖਾਸਤ ਲੈ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਵੋ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰੀ ਦਰਖਾਸਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਵੀ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਰਖਾਸਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਚੈਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਲਾ ਦਿਓ ਪਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ. ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਅੰਤ ੦੭-੦੬-੯੧ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਲਈ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾ ਲਿਆ। ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖੋਹਣ 'ਤੇ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ੧੧-੧੦-੯੧ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹੀ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਸ੍ਰ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਕਾਰਬਾਨੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਾ ਕੀਤੀ ਪਰ ੦੮-੧੧-੯੧ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਆਲਮਗੀਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਰੱਖੀ ਸੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਗਏ ਕਿ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤਾਂ ਹੀ ਲਗਾਵਾਂਗੇ ਜੇ ਫੈਸਲੇ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖ ਕੇ ਨਵੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀਆਂ/ਪਰਮੇਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ। ਇਸ ਟਕਰਾਅ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਕੱਲੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਅੰਤਿਮ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੋਹ ਲਏ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਰਬਗੀਣ ਅਤੇ ਅਨਿਯਮਕ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਘਟਨਾ ਸੀ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ 'ਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਵਾਕ-ਆਊਟ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਪਿੱਛੇ ਸਰਕਾਰੀ ਹੱਥ ਹੋਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ ਅਤੇ ਮੈਡੀਕਲ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾਕਟਰ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ੨੦ ਹੋਰ ਡਾਕਟਰ ਵੀ ਮੁਸਤਫੀ ਹੋ ਗਏ। ੬ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਜੋ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਨ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕਾਲਜ ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਭਰਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਅਤੇ ਕੁਨਬਾ-ਪਰਵਰੀ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜੋਸ਼ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲੰਮੀ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿਬੀਆ ਵੱਲੋਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੁਲਹ ਕਰਨ 'ਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਜੇਕਰ ਇਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਤਾਂ ਜੋਸ਼ ਜੀ ਕੌਸ ਜਿੱਤ ਜਾਂਦੇ! ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੋਸ਼ ਵੀ ਉਸ ਸਰਕਾਰੀ ਧੂਤਿਆਂ ਦੇ ਟੋਲੇ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਨੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਕਾਰਨ, ਪੰਥ-ਹਿਤੈਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਮੁਹਿੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ੧੩ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੧ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਮਾਨ

ਦਲ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ੬ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ੮੫ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸਿਬੀਆ ਜੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੬ ਰਾਹੀਂ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ੧੧-੧੦-੮੧ ਪਿਛੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ, ਤਰੱਕੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੨੫ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੧ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ੯੦ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨਾਂ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਜਨਰਲ ਹਾਉਸ ਨੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੭ ਕੀਤਾ ਕਿ 'ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁ: ਆਲਮਗੀਰ ਵਿਖੇ ਕੀਤੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਬੀਆ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰੀ ਆਖ ਕੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ' ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ੧੦-੧੧-੮੧ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰੱਦ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਸੁ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਰੋਧ ਚੁੱਪਚਾਪ ਬੈਠੇ ਸੁਣਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੁ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਹੀ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ੧੯ ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਲਕੱਤਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਾਪਸੀ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਸਰਗਰਮ ਰਹੀਆਂ ਪਰ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

੧੯੮੨ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਛੁੱਟੀਆਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਜਦੋਂ ਸੁ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਸਕੱਤਰ ਪਾਸ ਗਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਅਤੇ ੧੫ ਅਗਸਤ ਦੀਆਂ ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਟ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਦਿਵਸ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੮੩੬ ਮਿਤੀ ੨੦-੦੧-੮੨ ਰਾਹੀਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਛੁੱਟੀਆਂ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕਰਨਾ ਇਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਫੈਸਲਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਜਾਚੇ ਤਾਹੀਓਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ।

੧੪ ਮਾਰਚ, ੧੯੮੨ ਨੂੰ ਹੱਲੇ-ਮਹੱਲੇ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਰੇ ਪਾਸੇ ਪੁਲੀਸ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਣ ਲਈ ਸੜਕ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਕੇਵਲ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਜਾਣ ਲਈ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਪੇਸ਼ ਆਈ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸੁ: ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣਾ ਦਬਦਬਾ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੰਕਾਰੀ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਤੰਗ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ੨ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਰਾਹੀਂ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਲਈਆਂ, ਡਿਊਟੀ ਵਾਲੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਕਮਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੈੱਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਏ ੧੦ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਖਜ਼ਲ-ਖੁਆਰ ਕੀਤਾ।

੨੨ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਸੁ: ਬੀਰਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਡ: ਡੀ.ਸੀ. ਤਰਨ-ਤਾਰਨ ਰਾਹੀਂ ਸੈਨਾ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸਾਮਾਨ ਵਾਲੇ ਕਮਰੇ ਦੀ ਸੀਲ ਤੋੜ ਕੇ ਤਾਲੇ ਖੁਲ੍ਹਵਾਏ ਅਤੇ ਸੁ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸੁ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਸਕੱਤਰ, ਦਾਸ ਲੇਖਕ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਐਡ:

(188)

ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਰਾਮਿੰਦਰਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਪੱਤਰੇ ੨੭ ਨਗ, ਗਹਿਣੇ ੬੬੪ ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਗਹਿਣੇ ੧੭੩ ਗ੍ਰਾਮ ਸੌਂਪੇ। ਇਹ ਸਾਮਾਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਘਣੂਪੁਰ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਚਾਰਾਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਤਾਂ 'ਚ ਮਨਾਈ ਗਈ ਸੁੱਖਾ ਜਿੰਦਾ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੀ ਯਾਦ?

੨੦ ਮਈ, ੧੯੯੨ ਤੋਂ ੨੨ ਮਈ ਤੀਕ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਈ ਥਾਈਂ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾ ਆਏ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੰਗ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ੨੩ ਮਈ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੂਟੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਫਸਾ ਕੇ ਖਤਮ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਵਕਾਰ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰਨ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਦੀ ਰਟ ਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ੨੪ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੯੨ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਹਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ੭-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਜਦਕਿ ਬਾਬਾ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੋਹੜਾ ਜਾਣੇ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਜਾਣੇ! ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਲੰਗ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦਹੜਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮੁਜ਼ਾਹਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿਆਸੀ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਚਿੱਟੇ ਦਿਨ ਵਾਂਗ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਸਮੇਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਿੱਠ ਨਾ ਪੂਰਦੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਸਰਕਾਰੀ ਨੀਤੀ ਤਹਿਤ ਪੁਲੀਸ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਤੇ ਤਲਾਸ਼ੀਆਂ ਲੈਣ ਲਈ ਬੇਸ਼ਰਮੀ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ੩੦ ਅਗਸਤ, ੧੯੯੨ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਆਲਮਗੀਰ ਵਿਖੇ ਰੋਸ ਰੈਲੀ ਰੱਖੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਛਾਉਣੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਧੂਹ-ਧੂਹ ਕੇ ਪਿਛਾਂਹ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਘਤੀਸ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਆਂਦਾ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਜੂਨ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਕੇ ਤੋਪਾਂ ਟੈਂਕਾਂ ਨਾਲ ਢਾਹ-ਢੇਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ ਜਨਰਲ ਵੈਦਿਆ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੇ ਮੁਜਰਮ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਅਤੇ ਭਾਈ

ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਨੂੰ ੧੦ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੯੨ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਦਾ ਸੰਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ੧੧ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਬੰਦ ਰਿਹਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ੧੮ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭੋਗ ਪਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੁੱਖਾ, ਜਿੰਦਾ ਦਾ ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪੈਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਖਤ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਫਸਵੀਆਂ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪੋਸ਼ਬੰਦੀ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਰਿ ਕੀ ਪੋਤੀ 'ਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਕੋਝੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਜ ਨਾ ਆਈ। ੧੭ ਅਕਤੂਬਰ ਰਾਤ ਸਕਿਊਰਟੀ ਫੋਰਸਾਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੰਹ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਹ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਪੂਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਦੋਵੇਂ ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਤ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੌਂ ਗਏ ਅਤੇ ੧੮ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਚਾਰ ਵਜੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਬਾਹਰ ਡਿਊਟੀ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਫੈਦ-ਕੱਪੜੀਏ ਪੁਲੀਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹੈਰਾਨੀ ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕੀਤੀ।

੧੮ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੨ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸੁੱਖਾ, ਜਿੰਦਾ ਦੇ ਨਮਿਤ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਅਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਸਾਂ ਕਿ ਇਹ ਇਥੇ ਕਿਵੇਂ ਪੁੱਜੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਭੇਸ ਬਦਲ ਕੇ ਪੁਲੀਸ ਨਾਕੇ ਤੋਂ ਲੰਘੇ ਸਨ। ਪਰ ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਗੱਲ ਗਲਤ ਸੀ। ਹਕੀਕਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਆਪ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਦੌਰਾਨ ਸੂ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਸੂ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੰਤੋਨਗਲ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਪੁਲੀਸ ਵੀ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਭੋਗ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਵਾਲਿਆਂ ਸੂ: ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਮਾਫੀਕ 'ਤੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦਿੱਲੀ ਨੇ ਸੁੱਖਾ, ਜਿੰਦਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਗਮੇ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਆਖਰ ਵਿੱਚ ਸੂ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਲੈਕਚਰ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ-ਮੰਤਰੀ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਪੁੰਡਣ ਵਾਲੇ ਤੱਪੜ ਤੋਂ ਵੀ ਮਾੜਾ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ। ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਸੂ: ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਬਾਹਰ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਇਕ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਪਕੜ ਲਿਆ ਪਰ ਸਟਾਫ ਨੇ ਤਲਖ-ਕਲਾਮੀ ਕਰ ਕੇ ਛੁਡਾ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ

ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤਕਰੀਰਾਂ ਵੀ ਭੜਕਾਉ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਬਾਰੇ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਪਾਸ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕੋਤਵਾਲੀ ਜਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਧਾਰਾ ੧੨੪ ਏ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰ ਲਿਆ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਨਾ ਕੀਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਿਆਸ ਦੇ ਪੁਲ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ।

੨੦ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਲੜੀਵਾਰ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਮੀਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੱਸਿਆ। ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਾਨੂੰ ਕਈ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ ਦੇ ਪਿੰਡ ਗਦਲੀ ਗਏ, ਤਦ ਵੀ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਔਧਾ ਘੰਟਾ ਘਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਰੋਕੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਖਤ ਸਟੈਂਡ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਹੀਦ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਦਸਤਾਰ ਭੇਂਟ ਕੀਤੀ।

ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ੨੧ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਭੇਜ ਕੇ ੧੭ ਅਕਤੂਬਰ ਦੀ ਰਾਤ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਸਿਆਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹੈਸੀਅਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਕੇ ਤੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਕਰੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਿਹਾਅ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਰੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ੧੮ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸੁੱਖਾ, ਜਿੰਦਾ ਨਮਿਤ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਅਤੇ ਗਰਮ ਤਕਰੀਰਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਵਜੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ੍ਰ. ਹਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ੨੬ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਧਾਰਾ ੨੪ ਏ, ੧੫੩ ਏ ਅਤੇ ਟਾਡਾ ਦੀ ਧਾਰਾ ੩ ਅਤੇ ੪ ਅਧੀਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ੨੭ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ੧੧ ਦਸੰਬਰ ਤੀਕ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਪਟਿਆਲਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਸਾਲਾਨਾ ਚੋਣ ਲਈ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ੩੦ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਅਕਤੂਬਰ ੯੨ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ

੩੦ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੨ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪਦ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਦ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ। ਸਾਰੇ ਯਤਨਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ੬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਮਾਇਤ ਹਾਸਲ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਬਣਾ ਕੇ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਸਰਬ-ਸਿਮਤੀ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਤੇ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ:-

ਮਤਾ ਨੰ: ੩

"ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ 'ਜਿੰਦਾ' ਅਤੇ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ 'ਸੁੱਖਾ' ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ ਮਰਯਾਦਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਆਨ ਸ਼ਾਨ ਲਈ ਹੱਸ ਹੱਸ ਕੇ ਫਾਂਸੀ ਦੇ ਰੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਝੂਲ ਕੇ ਉੱਤਮ ਸ਼ਹਾਦਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਅਥਾਹ ਸਤਿਕਾਰ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਵ ਭਿੰਨੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ 'ਜਿੰਦਾ' ਤੇ ਭਾਈ 'ਸੁੱਖਾ' ਕੌਮ ਦੇ ਉਸ ਸ਼ਾਨਮਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਕ ਅਟੱਟ ਅੰਗ ਬਣ ਗਏ ਹਨ ਜਿਸ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਰੋਜ਼ ਧਿਆਨ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਲ ਕੋਠੜੀਆਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਮੌਖਿਕ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋ ਅਕਸ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰੀਰਾਂ ਨੂੰ ਡੁੱਢ ਜਾਣਿਆ ਅਤੇ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਹੈਕੜਬਾਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਅੱਗੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੇ ਇਕ ਵਾਰ ਮੁੜ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੋਚ ਨੂੰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਸਿਰ ਜਾਏ ਤਾਂ ਜਾਏ, ਮੇਰਾ ਸਿੱਖੀ ਸਿੰਦਕ ਨਾ ਜਾਏ।"

ਮਤਾ ਨੰ: ੫

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਭਗਤ ਪੂਰਨ

ਸਿੱਖ ਜੀ, ਬਾਨੀ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰੀ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਜਾਣ ਪੁਰ ਗਹਿਰੇ ਗਮ ਅਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਗਰੀਬ ਅਪਾਹਜ, ਬੇ-ਸਹਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਦਿਮਾਗੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪਾਹਜ ਅਤੇ ਬੇ-ਆਸਰਾ ਵਿਅਕਤੀ ਭਗਤ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਪਿਆਰਾ ਸੀ। ਨਿਰੰਤਰ ਅਣਥੱਕ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕਰ ਕੇ ਭਗਤ ਜੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਹੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਏਨੀ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸਨਮਾਨ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਭਗਤ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰੀ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਜਾਣ ਨਾਲ ਲੂਲੂ, ਲੰਗੜੇ, ਗੁੰਗੇ ਬੋਲੇ ਅਨਾਥਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੋਂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਸਾਇਆ ਉਠ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਸੀਹਾ ਸਦੀਵੀ ਵਿਛੋੜਾ ਦੇ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਚ-ਮੁੱਚ ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦੁਖੀ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਅਭਿਨੰਦਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰ 'ਤੇ ਜੋਦੜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਥਾਂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਪੰਥ ਨੂੰ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਪੂਰਨਿਆਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੦

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਹਦਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਅੰਤਵਾਦ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਿੱਖ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਘਾਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਸਲਕੁਸ਼ੀ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਦੀਆਂ ਵਾਗਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੀਆਂ ਛੱਡੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਐਨ.ਐੱਸ.ਏ., ਟਾਡਾ ਅਤੇ ਡਿਸਟਰਬਡ ਏਰੀਆ ਐਕਟ ਵਰਗੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਠੋਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪੰਜਾਬ ਸਮੱਸਿਆ ਜੋ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸਮੱਸਿਆ ਦੱਸ ਕੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤਵਾਦ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸਿਆਸੀ ਮੁਢਾਦ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਇਹ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਤੁਰੰਤ ਵਾਪਸ ਲਏ ਜਾਣ, ਸਿੱਖ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ।

(194)

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੭

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਉਸ ਬਿਆਨ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਜ਼ਖਮਾਂ 'ਤੇ ਨਮਕ ਛਿੜਕਦਿਆਂ ਇਹ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖਾਲਿਸਤਾਨ ਬਣਿਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਵੀਜ਼ਾ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਪਿਆ ਕਰੇਗਾ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚੋਂ ਫਿਰਕਾਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਤੀ ਨਫਰਤ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਹਾਊਸ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਖਤ ਸਰਕਾਰੀ ਪਾਬੰਦੀਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ

ਸਫਲ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ

੧੫ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਜਰਵਾਲ ਵਿਖੇ ਚਲਦੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੌਰਾਨ ਭਾ: ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਸਿੰਘ ਅਖੰਡ ਪਾਠੀ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਧੂਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਖੰਡਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੨੫ ਸਾਲਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਭਾ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਕੂਕੇ ਨੂੰ ਬੱਟਾਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਹ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਗੁਜਰਵਾਲ ਪਿੰਡ ਦੇ ੧੮ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਸਰਮਨਾਕ ਕਾਰਵਾਈ ਸਿੱਖ ਪੁਲੀਸ ਅਫਸਰ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

੧੫ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਗੁਜਰਵਾਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਖੰਡਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਝੀ ਹਰਕਤ ਨੇ ਜੈਤੋ ਵਿਖੇ ੧੪ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੨੩ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੀ ਯਾਦ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੇ ਪਸਚਾਤਾਪ ਵਜੋਂ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਗੁ: ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਗੁਜਰਵਾਲ ਵਿਖੇ ੭ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਸਚਾਤਾਪ ਵਜੋਂ ੫ ਅਖੰਡ ਪਾਠਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ੪ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਹੋਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ੩੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਤੀਕ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ ਤਾਂ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਤੋਂ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਪੁੱਜਣਗੇ।

ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਆਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ 'ਤੇ ਟੰਗ ਕੇ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵਤ ਰੋਸ ਮਾਰਚ 'ਤੇ ਵੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ੨੦ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉੱਘੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ੪੦੦ ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਵਸ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਵਿਸ਼ਾਲ ਤੇ ਅਲੌਕਿਕ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਹੇਠ ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਗੁ: ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ਲੱਗਭਗ ੨੫੦ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦਾ ਰਸਤਾ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ੧੭

(196)

ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ, ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਤੇ ਸਰਬੋਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਲ ਸੰਪੰਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਮਾਰਚ 'ਤੇ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਸਰਸਸਾਰ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਜੰਡਿਆਲਾ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਪੜਾਅ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰਾਤ ਜਲੰਧਰ ਪੁੱਜਾ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿਖਾਇਆ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਹਾਨੀ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਗੁਜ਼ਰਵਾਲ ਦੀ ਮੰਦਭਾਗੀ ਘਟਨਾ ਵਰਗੀਆਂ ਘਿਨਾਉਣੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜਾਗਰੂਪ ਕੀਤਾ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਫਗਵਾੜਾ, ਗੁਰਾਇਆ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸਮਰਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਮਹਾਨ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਗੁ: ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ ਰੋਪੜ ਅਤੇ ੧੭ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਾ।

ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸ ਹੱਦ ਤਕ ਵਰਤੇ ਗਏ ਭਾਈ ਰੋਡੇ ਹੁਰੀਂ?

ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਚੌਕੰਨੀ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਬਖੇੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਬਠਿੰਡਾ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੨੦ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਉੱਘੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਜਦੋਂ ਉਹ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਹੁਰੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਆਏ ਤਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਹਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ "ਮੈਂ ਹੁਣ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸੋਂ ਕੋਈ ਸਲਾਹ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।" ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਭਾਈ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾ: ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਵੀ ਭੇਟ ਕੀਤੇ।

੨੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ੨੪ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਮਲੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾ: ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਮਲੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਹੱਥੀਂ ਲਾਉਣਗੇ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਰਾਹੀਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਛਤਰਬੰਤਰ ਰਚ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੰਥ ਦੀ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਾਈ ਰੋਡੇ ਦੇ ਨਾਲ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਵੀ ਟੱਕਰ ਲੈਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦਾਹਵੇ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ੩੦-੦੪-੮੮ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੩ ਰਾਹੀਂ ਭਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਇਸ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਰਹਿ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਫਿਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਨੇ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟਤਾ ਜਾਣਨੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਰੜੇ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਸਵਾਂਗ ਭਰ ਕੇ ਆਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੋਕਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਅਹਿੰਸਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਿਆਂ ਸ਼ਹੀਦੀਆਂ ਪਾਵਾਂਗੇ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੰਤਵ ਨੂੰ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਦੁਆਰਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਇਰਾਦਾ ਬਣਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਸਖਤ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੇਵਲ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦੌਰਾਨ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ, ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਹੈ।

ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਨੂੰ ਹਾਈਲਾਈਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਹਲਕਿਆ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਇਸ ਸਟੈਂਡ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਮਰਥਨ ਮਿਲਿਆ। ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਹਟਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਹ ਗੱਲ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਮਲੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਾਉਣ ਸਮੇਂ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪਾਈਏ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਅੱਧੇ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਭਾਵੇਂ ਬੂਟਾ ਪੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਗਏ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗੀ।

੨੪ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚੋਣਵੇਂ ਸਟਾਫ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਵੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਲਾਠੀਆਂ ਆਦਿ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੂਰੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਬਿਨਾਂ ਵਰਦੀ ਪੁਲੀਸ ਕਾਫੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਕੰਟਰੋਲ ਰੂਪ ਨੂੰ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ। ੧੧.੩੦ ਵਜੇ ਭਾਈ ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਟੀ ਵਾਲੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਆਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਏਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਗਿਆ ਦਿਉ ਤਾਂ ਇਮਲੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਲਗਾ ਦੇਣਗੇ; ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ।

ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਮੌਜੂਦਾ ਨਰਮ ਰੁਖ ਵੇਖ ਕੇ

ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਆ ਕੇ ਬੂਟਾ ਲਗਾ ਦੇਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਵਰਣਨਯੋਗ ਗੱਲ ਇਹ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਇਮਲੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਬੂਟਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਲਿਆਂਦਾ ਸੀ। ੧੨-੨੦ ਵਜੇ ਅਸੀਂ ਬੂਟਾ ਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਗਏ; ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਦੇਰ ਨਾਲ ਆਏ। ਭਾ: ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਉਤਰੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮ/ਮਾਯੂਸੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਮੰਗਵਾਈ ਗਈ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਭਾ: ਦੀਦਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਜੀ ਅਰਦਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨੇ ਘਬਰਾਹਟ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਮਲੀ ਦਾ ਬੂਟਾ ਲਗਾਇਆ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸੁਖ-ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਕੰਮ ਨੇਪਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ।

ਜਦੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਹੋਣ 'ਚ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਪਾਈਆਂ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ੩੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਲਈ ਨਵੇਂ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ, ਸਿੱਖ ਗੁ: ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਦੀ ਮਨਸਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜਰੂਰੀ ਸੀ। ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਜਾਰੀ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਪਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ। ਜੇਕਰ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਕ ਡੀ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਯਾਤਰੀ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕਮਰਿਆਂ ਅਤੇ ਠਹਿਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੀ। ੨੮ ਅਕਤੂਬਰ ਰਾਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ (ਦਾਸ ਲੇਖਕ) ਨੂੰ ਰਾਊਂਡ-ਅੱਪ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਕ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਆਈ.ਜੀ. ਭੱਟੀ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਰੰਧਾਵਾ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਸੁਪਾਵਾਂ ਹੱਲ ਲੱਭ ਪਵੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੀ ਬਦਨਾਮੀ ਤੋਂ ਬਚ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ੨੯ ਅਕਤੂਬਰ, ਸਵੇਰੇ ੮ ਵਜੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਆਈ.ਜੀ. ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਸੁਨੇਜ਼ ਮਿਲਿਆ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਰਾਜਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਲਾਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕਰਨ ਦੀ ਤਰਕੀਬ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ। ਆਈ.ਜੀ. ਭੱਟੀ ਠੀਕ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਲਾਸ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਪੱਖ ਦੱਸ ਕੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਲਾਸ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਵੋ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਗ੍ਹਾ ਤਬਦੀਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਤਾਂ ਮੰਨ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਦਾਸ ਹਾਲ ਅਜਲਾਸ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮ ਦੱਸੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਹੇਠ ਜੋ ਏਜੰਡਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਉਸ ਵਿੱਚ ਅਸਥਾਨ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਹੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਹੋਰ ਥਾਂ ਅਜਲਾਸ ਹੋ ਸਕਦਾ ਤਾਂ ਜਗ੍ਹਾ ਜਰੂਰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ

ਹਟ ਕੇ ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ, "੩੧ ਅਕਤੂਬਰ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂਬਰ ਇਥੇ ਠਹਿਰ ਕੇ ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਰਿਸਕ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ।"

ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਸੋਚ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮੈਂਬਰ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਲਈ ਠਹਿਰ ਜਾਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਹੀ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਇਕੱਲਿਆਂ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੋਗੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਜਲਾਸ ਖਤਮ ਹੋਣ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਇਕ ਵੇਰ ਇਥੋਂ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣਗੇ, ਅੱਗੋਂ ਜਿਵੇਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੋਵੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠ ਲਵੇ।" ਆਈ.ਜੀ. ਇਸ ਦਲੀਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਪੱਕੇ ਹੋ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਇਥੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗੀ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਗੱਲ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਉਸ 'ਤੇ ਹਰ ਹੀਲੇ ਅਮਲ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਆਈ.ਜੀ. ਪਾਸੋਂ ਵੀ ਦਾਸ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸ਼ੁਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

੩੦ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਥਾਣਾ ਬਿਆਸ ਵਿਖੇ ਰੋਕਿਆ ਪਰ ਲੇਖਕ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੈ ਆਇਆ। ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਥੇਕੇ ਨੂੰ ਰਾਤ ਥਾਣਾ ਸੀ-ਡਵੀਜ਼ਨ ਵਿੱਚ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਈ.ਜੀ. ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਨਜਾਣਤਾ ਵਿਖਾਈ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰੀਡਰ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ (ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ) 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿਉ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਵਾਇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਿ ਅਜਲਾਸ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਘਰੋ-ਘਰੀ ਭੇਜ ਦਿਆਂਗਾ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਸਵਾਸਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਤਾਂ ਉਹ (ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ) ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆ ਗਏ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦਸੂਹਾ ਸਬ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਬਣਾ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਕਿ ਉਹ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਵਾਂ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਚੋਣ ਕਰਵਾ ਦੇਣ। ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਉੱਕਾਰ ਸਿੰਘ ਮੰਤੋਨਗਲ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅਤ ਗਏ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਥਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਗੇ। ਮੁੱਖੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਾਰਨ ਮੁੱਖੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਪਰ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਵਜੋਂ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਗੁਜਰਵਾਲ ਕਾਂਡ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥਕ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਡੈਲੀਗੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਮਿਲਣੇ ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ 'ਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪੰਥ-ਵਿਰੋਧੀ ਹਮਲਾ ਕਰਾਰ ਦੇਦਿਆਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਨਿੰਦਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਜਲਾਸ ਖਤਮ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਸਨ

ਅਤੇ ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਿਆਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਡਰ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ ਨੇ ਲੇਖਕ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦੇਣ ਪਰ ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋਵੇਗੀ ਉਸ ਨੂੰ ਘਰਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਲੈਣਗੇ- ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਤਿਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ, ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼ਿਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ੀਪੁਰ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਦਾ ਸ਼ੰਕਾ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾਇਆ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਅੱਡਰੇ-ਅੱਡਰੇ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਥੇ ਉਹ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਛੱਡ ਆਇਆ। ਬਾਕੀ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਸਮੇਤ ਅਕਾਲ ਰੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਠਹਿਰ ਗਏ ਅਤੇ ਮਾਸਟਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ ਵੀ ਇਥੇ ਠਹਿਰ ਗਏ। ਰਾਤ ੧੦ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਸਾਰੇ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਲਈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ।

ਪਹਿਲੀ ਨਵੰਬਰ ੧੯੯੩ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਘਰ ੨੩੫ ਅਜੀਤ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਤੜਕੇ ੩.੩੦ ਵਜੇ ਛਾਪਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ, ਜੋ ਉਸ ਦਾ ਜਾਣ-ਪਹਿਚਾਣ ਵਾਲਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਪ ਹੀ ੭ ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਫਿਰ ਇਸ ਛਾਪੇ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ਸੀ? ਉਸ ਨੇ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੋਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰਨ ਆਏ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਮੈਂ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਐੱਸ.ਆਈ. ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਤਲਾਹ ਅਨੁਸਾਰ ਉਬੋਕੇ ਨੇ ਰੋਸ ਮਾਰਚ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਭਾਲ ਹੈ।

ਲਗਭਗ ਸਵੇਰੇ ੭ ਵਜੇ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐੱਡ: ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰ: ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਦਫਤਰ ਗਏ ਤਾਂ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸ੍ਰ: ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅੱਗੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ। ਲੀਡਰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਹਨ। ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਤੀਕ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਦਫਤਰ ਵੱਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ ਸੀ ਪਰ ਐੱਸ.ਪੀ. ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣ ਦੇ ਰਹੇ। ਲੇਖਕ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਸਟਾਫ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਪਾਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਨਾ ਰੋਕਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਰੀਡਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰ: ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਨੂੰ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੁਝ ਸਟਾਫ ਸਮੇਤ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਕੇ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਇਸ ਗਰੁੱਪ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਿਆ ਤਾਂ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਟੇਕਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਵੀ ਤਲਾਸ਼ੀ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਸੀਨੀਅਰ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਸੁਣ ਲੈ, ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਾਡਾ ਹੈ, ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ।

ਥੋੜੀ ਤਲਖ-ਕਲਾਮੀ ਚੱਲੀ ਤਾਂ ਵਾਇਰਲੈੱਸ 'ਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਵੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਬੈਠ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਠਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੀਕ ਉਥੇ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਬਾਕੀ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੇ ਬੈਠਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਰਾਸ਼ੀ ਸਿੰਘ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਤਿੰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਵਾਇਆ। ਅਰਦਾਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਤਲਖੀ ਵਿਖਾਈ। ਮੁੱਖ ਵਾਕ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਬੋਲਣ ਲਈ ਅੱਡਰੇ ਲੱਗੇ ਮਾਈਕ ਵੱਲ ਵਧੇ ਤਾਂ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਰੋਕ ਲਿਆ। ਸਾਡਾ ਸਟਾਫ਼ ਵੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋਇਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੌਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜੇਕਰ ਤੁਹਾਡਾ ਰਵੱਈਆ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੰਗਾਰ ਦੇਣੀ ਪਵੇਗੀ।' ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸ੍ਰ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੰਮਣ ਵੀ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਅੱਗੇ ਵਧੇ ਤਾਂ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੂਹ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਲੈ ਗਈ। ਢਿੱਲੋਂ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, 'ਤੁਸੀਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਇਥੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜਨ ਦੀ ਤੁਹਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਤੁਸੀਂ ਹਾਲਾਤ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੋਗੇ। ਗੁਜਰਵਾਲ ਦੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਦੀ ਥਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੋਰ ਬਖੇੜੇ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ।' ਇਸ 'ਤੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 'ਜਥੇਦਾਰ ਬਹੁਤ ਬੁਰ੍ਹਕਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦਾ ਕੀ ਕਰਨਾ ਹੈ?' ਤਾਂ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਅੱਗੋਂ ਝਾੜ ਪਾਈ ਕਿ 'ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਨਿਬੜਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮਾਹੌਲ ਕਿਉਂ ਵਿਗੜ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਕੇ ਰਹੋ।' ਫਿਰ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀ ਆ ਗਈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਰਗੇ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਹ-ਰੀਤੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਤਾਂਡਵ ਨਾਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਚਿੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘਟੀਆ ਸਾਬਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬੈਠੇ। ਲੇਖਕ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਿਆ, ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਕੁਝ ਦੇਰ ਸਵਾਲ-ਜਵਾਬ ਚਲਦੇ ਰਹੇ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਆਇਆ। ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਪੁਲੀਸ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਘੇਰਾ ਪਾਈ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ। ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੁਣ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆ ਜਾਓ। ਲੇਖਕ ਨਾਲ ੨੫੦-੩੦੦ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੁਰ ਪਏ ਅਤੇ ਘੋਟਾ-ਘਰ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਏ। ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਵਾਇਰਲੈੱਸ 'ਤੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ 'ਰੰਧਾਵਾ ਸਾਹਿਬ ਜਥਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰ ਪਏ ਹਨ।' ਮੈਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਉੱਚ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਹੀ ਸਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਦੇ ਰੀਡਰ ਹੁਰੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਚੱਲਣ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਸਟਾਫ਼ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਚਲ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਸ੍ਰ: ਰਾਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਾਲਾਂ ਰੁਕ ਜਾਵੇ ਪਰ ਬੇਅਸਰ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਢਿੱਲੋਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲੈ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ

ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ? ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਮੇਂ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਸੰਭਾਲ ਲੈਣ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਜਨਮ-ਦਿਹਾੜੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ-ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਗਏ ਸਾਡੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਾਕੀ ਸਟਾਫ ਅਸੀਂ ਮਾਰਚ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦੇਣ ਦੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਪੁਲੀਸ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੰਭਾਲ ਸਕੇ ਹਾਲਾਂਕਿ ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।"

ਸੂ: ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਸੁਲਝੇ ਅਫਸਰ ਸਨ। ਮੌਕੇ ਦੀ ਨਜ਼ਾਕਤ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਹਮਖਾਹ ਨਵੀਂ ਬਿਪਤਾ ਆਪਣੇ ਗੱਲ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਿੰਦਰ ਦੀ ਬੇ-ਸਮਝੀ ਕਾਰਨ ਇਹ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਬੈਠੋ, ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਇਥੇ ਵਾਪਸ ਮੰਗਵਾ ਦੋਂਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ ਬੁਲਾ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰਬ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿਆਂਗੇ। ਪੰਜ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ। ਪੁਲੀਸ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਗਈ, ਸੂ: ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਹੋਰ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੂੰ ਸੌਂਦ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘਰਿੰਡਾ ਬਾਣਾ ਵਿੱਚ ਹਨ ਅਤੇ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲੀ ਕਿ ਸੂ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਬੂਟੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਉਡੀਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ.ਨੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਜਾਵੋ, ਬ੍ਰਹਮਬੂਟੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਕੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਤੁਹਾਡੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿਆਂਗੇ ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦਾ ਮਤਲਬ ਸਾਡੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਸਮਝਣਗੇ ਅਤੇ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਗੇ। ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰ ਕੇ ਕੋਈ ਰਿਸਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦਫਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਜੋਤਾ ਪਾ ਕੇ ਮੈਂ ਆ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਬ੍ਰਹਮਬੂਟੇ ਅਖਾੜੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੈਂ ਵੀ ਉਥੇ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਪਿੱਛੋਂ ਇਤਲਾਹ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਦਿੱਲੋਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਨਾਹਰੇ ਬਹੁਤ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਸਫ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਪੁਲੀਸ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਨਾਹਰੇ ਲਾ ਕੇ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਾਹਰੇ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿਆਂਗਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਏਕਤਾ ਦਾ ਯਤਨ ਹੋਇਆ ਸੀ

੧੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੱਟੀ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਘੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਗਏ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਦੇ ਨਾਕਾ ਨੰ: ੪ ਦੇ ਬਾਹਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਗਾ 'ਤੇ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁ: ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਗਲੀ ਅੱਗੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਬੋਰਡ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਟਾਫ਼ ਲੈ ਕੇ ਬੋਰਡ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਰਾ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਰੀਵਾਲਵਰ ਦੀ ਨੌਕ 'ਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗੰਦੀਆਂ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢ ਕੇ ਬੋਰਡ ਦੁਬਾਰਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ। ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਕਰਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਹਾਲਾਤ ਵਿਗੜੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਭਾ: ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ। ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰੇ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਗੋਲੀ ਚਲਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸੱਜੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਲੱਗੀ ਪਰ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਕੇ ਫੜ ਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਸਟਾਫ਼ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਰੀਵਾਲਵਰ ਵੀ ਖੋਹ ਲਿਆ ਪਰ ਉਹ ਦੌੜਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਪੁਲੀਸ ਪਾਸ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਵਾ ਕੇ ਰੀਵਾਲਵਰ ਪੁਲੀਸ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ੧੩ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਮਾਘੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੇਰਾ ਹਾਲ ਪੁੱਛਣ ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਗਏ। ਸਤੰਬਰ/ਅਕਤੂਬਰ ੯੩ ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਹਰਕੇ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਅਗਲੇ ਹੁਕਮਾਂ ਤੀਕ ਸਰਵਿਸ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੇਰੀ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ੨੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਹੋਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਐਕਸਟੈਨਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ।

੨੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਬੁਟਾ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਕੌਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ੭ ਦਿਨ ਨਿਰੰਤਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਚੌਂਕੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਉਪਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਝਾੜੂ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਲੰਗਰ ਦੇ ਜੂਠੇ ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਜੋੜੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ ਇਕ ਘੰਟਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਾਠ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ੨,੨ ਦਿਨ ਬਾਕੀ ਤਖਤਾਂ 'ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਗੁ: ਸੀਸ ਗੰਜ, ਗੁ: ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁ: ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਿੰਨ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੌਰਾਨ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਾਉਣ ਲਈ ਤਖਤੀ ਗਲ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ 'ਤੇ ਗਿਆਰਾਂ, ਗਿਆਰਾਂ ਸੌ ਰੁਪਏ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਦ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਹੜੀ ਰੰਗਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾੜੂ ਦੇਣ ਅਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦ ਭੋਟਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਕ:ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਏਕਾ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ ਤੋਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਤੀਕ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ। ੧੨ ਅਪ੍ਰੈਲ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸੁਭ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਭਰਵੇਂ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਏਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਐਸਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਸਭ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਖਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਰੋਸ ਭਰੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਹੀ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ। ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਨੇ ਅੰਡਰੀਆਂ-ਅੰਡਰੀਆਂ ਸਟੇਜਾਂ ਲਾਈਆਂ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਦਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੨ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕੰਮਾਂ ਵੱਲ ਹੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਰੱਖਣ। ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹੀ ਕਰਨਗੀਆਂ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਦੋਗਲੀ ਨੀਤੀ ਵਰਤਣ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਸੀ। ੧੮ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਜੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲਾਂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਦਲ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਾਦਲ ਸਮਰਥਕ ਇਕ ਵਰਕਰ ਨੇ ਮਾਨਯੋਗ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਜੱਜ ਅਜਨਾਲਾ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਖਲ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਜੱਜ ਨੇ ੨੬ ਅਪ੍ਰੈਲ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਮਣ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਸੰਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਫਿਟਕਾਰਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਈ ਗਈ।

੨੫ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੰਮਣ ਜਾਰੀ ਕਰਨ 'ਤੇ ਬਾਦਲ ਧੜੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬਾਕੀ ਆਗੂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਰੂਹ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਲਈ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ, ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ, ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਝਾਤੂ ਦੇਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਾਈ। ਪਰ ਇਹ ਡਰਾਮਾ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਾ ਚਲ ਸਕਿਆ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੨ ਮਈ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਮਣ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੨ ਮਈ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਕਾਇਮ ਕਰ ਕੇ ੬ ਮੈਂਬਰੀ ਐਡਹਾਕ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਸ੍ਰ: ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਕੈਪ: ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਸਤਵੀਂ ਥਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਖਾਲੀ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੬ ਮਈ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਦੁਬਾਰਾ ਸੰਮਣ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਨਵੇਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦ ਰਹਿਣ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ, ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ, ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਜਸਮੇਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ।

੬ ਮਈ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲੇ। ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਿਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੜ੍ਹ ਰਹੀ। ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੁਹਮਪੁਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਵੀ ਕੀਤੀ।

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਫਤਵਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਡਰ ਗਏ। ਕੇਵਲ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਇਹੀ ਕਿਹਾ (ਨਬੇੜਾ ਪੰਥ ਹੀ ਕਰੇਗਾ)। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡਰਾ ਦਲ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦਾ ਭਗੋੜਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

੨੫ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਅਜਲਾਸ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਹਰਾ ਦੇਣਗੇ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਚੈਲੰਜ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਬਖਸ਼ਵਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਨਹੀਂ ਲੜਨਗੇ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੦ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ:-

ਪਿਆਰੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੁੰਦਿਆਂ ਇਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰ

ਤੋਤਨ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸਿਰ ਜੋਤਨ ਦੀ ਗੱਲ ਆਖੀ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੀ ਇਹ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤਤਪ ਹੈ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੇ ਢਾਈ ਕਰੋੜ ਦੀ ਇਹ ਕੌਮ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਖੂਨੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਲੁਟਾਉਣ ਮਗਰੋਂ ਏਕਤਾ ਲਿਆਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਉਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਅੱਜ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾਂ ਕਹਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੌਮ ਵੇਲਾ ਵਿਹਾ ਚੁੱਕੀ ਗਰਦਾਨ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਹਾਲਾਤ ਵੱਸ ਹੋ ਕੇ ਕੌਮ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਗਲ ਨਾਲ ਲਾ ਲਿਆ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਆਪਣਾ ਖੁਦਗਰਜ਼ੀ ਅਤੇ ਹਉਮੈ ਭਰਿਆ ਕਰੂਪ ਚਿਹਰਾ ਦਿਖਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਾਪਰੀ ਘਟਨਾ ਹੈ।

ਮੇਰਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਨ ਦਾ ਇਕੋ ਹੀ ਮਕਸਦ ਸੀ ਕਿ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਸੁੱਚੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਦਾ ਅਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਵਰਤਿਆ, ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਉਤਾਰਨ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਸੇਵਕਾਂ ਵਾਲੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣੋ ਅਤੇ ਕੁਰਸੀਆਂ ਦੀ ਥੋੜ੍ਹ-ਚਿਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਪਛਾੜਨ ਵਾਲੀ ਮਨਮੁਖੀ ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗੋ। ਐਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਵੀ ਦੇਰੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਆਤਮਘਾਤੀ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੇਰੀ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕੀਤੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਝੰਜੋੜਿਆ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੇਰੀ ਸਿਆਸਤ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਹਿ ਕੇ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਾਰ-੨ ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤਖਤ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ, ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ, ਧੜੇ, ਜਾਂ ਜਮਾਤ ਦੇ ਭੈਅ ਜਾਂ ਲਾਲਚ ਅਧੀਨ ਕੀਤੀ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ, ਗੁਰੂ-ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਚੇਤਨਾ ਵਿੱਚ ਇਤਨਾ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਅਕਾਲੀ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਬਦ-ਲਿਆਕਤੀ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪੰਥਕ ਰਾਜਨੀਤੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਧਿਆਤਮਕਤਾ ਨਾਲੋਂ ਨਖੇੜ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਬਲਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਇਸ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਭਰੀ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਚੈਲੰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਿਛਲੀ ਕਤਾਰ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਰਾਜ-ਹੱਠ ਛੱਡਣ ਵਿੱਚ ਝਿਜਕ ਹੈ? ਯਾਦ

ਰੱਖਿਓ! ਹੋਣੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਸਤਕ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ। ਜਦੋਂ ਇਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਅਣਸੁਣੀ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਅਨਹੋਣੀ ਬਣ ਕੇ ਭਿਆਨਕ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਖੁਸ਼ਫਹਿਮੀਆਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਉਮੈ ਦੇ ਖੋਲ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦੇਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਬਾਹਰ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸਮੇਂ ਦਾ ਸੱਚ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜ਼ਖਮੀ ਕੌਮੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਦੀ ਚੱਕੀ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਨਪੀੜਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਕੋਲੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਸੰਭਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਜਿਸ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭਗੋੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਧੱਬਾ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਲੱਗ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਤਖਤ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਤੁਹਾਡੇ ਹੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੀ ਜੋਦੜੀ ਸਹਿਤ।

ਗੁਲਾਮ ਗੁਰੂ ਦਾ
ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ

੧੨ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੪ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਲਾਲਪੁਰਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਠੁਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਏਕਤਾ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦਿਲਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਣਾਏ ਕੈਂਪਾਂ ਵਿੱਚ ਲੁਕਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ੨੫ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਵੋਟਾਂ ਪੈਣ 'ਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੬੬ ਅਤੇ ਲਾਲਪੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੨੮ ਵੋਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ, ਇਕ ਵੋਟ ਕੈਂਸਲ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੈਂਪ ਦੀਆਂ ੩ ਵੋਟਾਂ ਕਰਾਸ ਕਰ ਗਈਆਂ, ਜਦਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਮਹਾਰਥੀ ਲਾਲਪੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੋਟ ਪਾ ਗਏ। ਰੱਦ ਹੋਈ ਵੋਟ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸੁਲਤਾਨਵਿੰਡ ਦੀ ਸੀ ਜੋ ਠਹਿਰੇ ਤਾਂ ਮਜ਼ਬੂਰਨ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਸਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੋਟ ਨਾ ਦੇਣ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹੁੰ ਖਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗੀ ਸ੍ਰ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਉਬੇਕੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਸਾਬ ਛੱਡ ਗਏ ਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੱਤਕ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਉਬੇਕੇ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰਨਾ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੁਨਾਸਿਬ ਸਮਝਿਆ।

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਏਕਤਾ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਏਕਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਏ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਸੀ।

ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ੨੧ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੯੫ ਤੋਂ ੨੫ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੫ ਤੀਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਦੇ ਭੇਜੇ ਗਏ। ਇਸ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਏ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੋਟਲਾਂ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ, ਧਰਮਸਾਲਾਂ, ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਸਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਲੰਗਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਟੇਜ ਦੇ ਪੰਡਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਮਬਾਗ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਪੰਜ ਦਿਨ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਹੋਰ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸੈਮੀਨਾਰ ਕਰ ਕੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਚੇ ਪੜ੍ਹਵਾਏ ਗਏ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋ ਨਿੱਬੜਿਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਅਤੇ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤੇ ਮਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

ੴ ਵਿਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ
ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ੨੧-੨੫ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ
ਸੰਮੇਲਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ:ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ

ਐਲਾਨਨਾਮਾ

ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਜੋ ਇਕੋ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਸੱਤਾ ਹੇਠ ਗੁਰੂ-ਜੋਤ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੋਏ ਸਦੀਵ-ਕਾਲੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਆਤਮਕ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕ ਜੀਵਨ-ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ, ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ੀ ਅਜ਼ਾਦ ਹਸਤੀ ਦਾ ਸੁਆਮੀ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਅਤੇ ਮਾਨਵ-ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਧਰਮ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪਣੇ ਜਾਗਤ-ਜੋਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ:-

ਉਹ ਆਪਣਾ ਨਿਸਚਾ ਜਾਤ ਵਰਣ ਦੇ ਵਿਤਕਰੇ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸੱਚ, ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਅਮਨ ਉੱਤੇ ਅਥਵਾ ਵਿਆਪਕ ਬਰਾਬਰੀ ਤੇ ਮਾਨਵ ਸਨਮਾਨ ਉਪਰ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਅਮਲੀ ਰੂਪ ਦੇਣ ਦੀ ਅੱਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਅਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਸਿੱਖ ਪੱਛੜੀਆਂ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਕਾਰਜ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਸਮੂਲੀਅਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਤੀਬੱਧ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਦਲਿਤ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸੰਘਰਸ਼ਸ਼ੀਲ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਵਿਲੱਖਣ ਹਸਤੀ ਨਾਲ ਤਨੇ-ਮਨੇ ਇੱਕਸੁਰ ਹੋਣ ਲਈ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਤੇ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਅੰਦਰ ਦਰਜ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ਾਂ ਵੱਲ ਪੂਰਨ ਨਿਸਚਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਮੂਲ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਗਈਆਂ ਆਤਮਿਕ, ਨੈਤਿਕ, ਇਤਿਹਾਸਕ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਇਸ ਸੱਚ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਮਨੁੱਖ ਸੁਤੰਤਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਰੱਬੀ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬ-ਵਿਆਪੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇਂਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਕੇਵਲ ਅਨਿਆਈਂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਛਤਰ-ਛਾਇਆ ਹੇਠ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਿਆਪਕ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਉਂਚ ਕੋਟੀ ਦੀ ਵਿੱਦਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਦਾ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਹੋ ਸਕੇ, ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਸਵੈਮਾਨ ਜਾਗੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜੁਆਨੀ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਕਾਰਜਾਂ, ਆਰਥਿਕ ਮੌਕਿਆਂ, ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਦੇ ਉਦਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਤੰਤਪਰ ਅਤੇ ਯੋਗ ਕਰੇ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਕੌਮਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਪਰ ਸਦਭਾਵਨਾ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਦਾ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾਏ।

ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦਸਵੇਂ ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਇੱਕ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਿੱਖ ਫੰਡ-੧੯੯੯ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਸਥਾ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼: "ਮਾਨਸ ਕੀ ਜਾਤ ਸਭੈ ਏਕੇ ਪਹਿਚਾਨਬੋ" ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਲ ੧੯੯੯ ਨੂੰ "ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਤੇ ਮਾਨਵੀ

ਸਨਮਾਨ" ਦਾ ਵਰ੍ਹਾ ਐਲਾਨ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰੇ। ਇਹ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸ਼ਾਸਨਾ ਦਿਵਸ ਦਾ ਸੁਭਾਗਾ ਵਰ੍ਹਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦੀ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਹੇਠ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਹਰ ਥਾਂ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਮੂਹ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸਵੈਇੱਛਤ ਸਹਿਯੋਗ ਰਾਹੀਂ ਉਚਤਮ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਵਰਤਮਾਨ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਬਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵ ਧਰਮ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਰਬਪੱਖੀ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਸ਼ਬਦ-ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਮੁਖੀਆਂ ਅੱਗੇ ਆਪਣੀ ਭਾਵਨਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਜੀਵਨ-ਜੁਗਤ ਦਾ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਚਨਬੱਧ ਹੋਣ ਅਤੇ ਇਸ ਕਾਰਜ ਲਈ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਾਧਨਾਂ-ਵਸੀਲਿਆਂ ਦੀ ਪੱਥਰ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਸਾਂਝ ਪਾਉਣ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਸਭ ਸਿੱਖ ਕਹਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ "ਹੋਦੇ ਤਾਣਿ ਨਿਤਾਣਿਆ ਰਹਹਿ ਨਿਮਾਨਣੀਆਹ" ਤੇ "ਮਿਠਤੁ ਨੀਵੀ ਨਾਨਕਾ ਗੁਣ ਚੰਗਿਆਈਆਂ ਤਤੁ" ਦੇ ਮਹਾਂਵਾਕ ਅਨੁਸਾਰ ਜਾਤਿ-ਅਭਿਮਾਨ ਅਤੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਵਖਰੇਵੇਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸਭ ਨਾਲ ਨਿਮਰਤਾ ਤੇ ਮਿਠਾਸ ਨਾਲ ਵਰਤਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਸਿੱਖ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਆਚਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਦੇਖੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੈਤਿਕ ਵਤੀਰੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਾਰਨ ਸਾਧਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗਲਤ ਅਫਵਾਹਾਂ ਅਤੇ ਝੂਠੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੈਲਾ ਕੇ ਜੋ ਸਿੱਖ ਹਿਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਠੇਸ ਲਗਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਅਨੈਤਿਕ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹਰ ਸਬੰਧਤ ਪਿਰ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਮੂਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਅਟੁੱਟ ਨਿਸ਼ਚਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੀਰਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪਿਆਰ ਭਰਿਆ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਸਦੀਵੀ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ। ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਈ ਰੱਖਣ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ

ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਚਿਤਵੇ ਜਾ ਰਹੇ "ਸਾਂਝੇ ਸਿਵਲ ਕੋਡ" ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ, ਚਿਰ ਸਨਮਾਨਤ ਪੰਥਕ ਰਹਿਤ ਮਰਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਅੰਕਿਤ ਸਿੱਖ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਨਿਯਮਾਵਲੀ ਨਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਚਨਬੱਧ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਕੌਮ ਦੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਾਰਸ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦੇ ਸਮੂਹ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਅਗਲੀਆਂ ਸਫ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਖਲੋਣ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੰਥਕ ਪਿਆਰ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਦੀਵ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਸਮੂਹ ਨਾਨਕ ਨਾਮ-ਲੇਵਾ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਖੰਡੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਛਕ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਕੁਰਬਾਨੀ, ਤਿਆਗ ਅਤੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਬਿਰਤੀ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਲਈ ਚੇਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ, ਅਤੇ ਕੌਰ ਅਵੱਸ਼ ਲਾਉਣ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ-ਮਾਤਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣ। ਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲੱਗੀਆਂ ਜਾਤਾਂ-ਪਾਤਾਂ ਦੇ ਪਦ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਦਿਲੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਸਾਂਭਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖੀ ਕੇਸਾਂ ਸੁਆਸਾਂ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਰਹਿਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧੀਕ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਆਚਰਣਕ ਨਮੂਨਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਗੁਰੂ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ, ਸੰਗਤ-ਪੰਗਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤੇ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ, "ਉਚਤਮ ਸਿੱਖ ਸੱਤਾ ਦਾ ਤਖ਼ਤ" ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਮੁਕੰਮਲ ਨਿਸ਼ਚਾ, ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਥਵਾ ਸਮਰਪਿਤ ਬਿਰਤੀ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਮਾਈ ਭਾਈ ਨੂੰ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ॥

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫ਼ਤਹਿ॥

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਪਾਸ ਹੋਏ ਮਤੇ:

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ

WORLD SIKH SAMMELAN

ਮਤਾ ਨੰਬਰ - ੧

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਭਾਰੀ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਿਛਲੇ ਲਗਭਗ ੧੨-੧੩ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਨਕਲੀ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੇ ਕਥਿਤ ਕਤਲ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਜਜ਼ਬਾਤ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤੀ ਅਥਾਹ ਸ਼ਰਧਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ। ਸਮੁੱਚਾ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਬੰਦੀ ਦਾ ਭਾਰੀ ਦੁੱਖ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪੰਥਕ ਸਮਾਗਮ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਰੁਤਬੇ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਰਿਹਾਅ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਤਾ ਨੰਬਰ ੨

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਅਕਾਦਮਿਕ ਖੋਜ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ, ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਅਨਰਥ ਕਰ ਰਹੇ ਕਥਿਤ ਅਤੇ ਮਨਮੱਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇਵਲ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਜੁਗੋ-ਜੁਗ ਅਟੱਲ ਜਾਗਤ-ਜੋਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਅਦਬ-ਸਤਿਕਾਰ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰਥਮ ਹੈ ਤੇ 'ਧੁਰ ਕੀ ਬਾਣੀ' ਦੀ ਅਖੰਡਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਈਮਾਨ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਨਿਰੂਪਨ ਧਰਮ-ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਤਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਪਰ ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੱਲੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਗੁਰਤਾ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰਨ ਅਤੇ ਦੁਬਿਧਾ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣ ਦੀ ਕਦਾਚਿਤ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ

ਅਤੇ ਪਦਵੀ ਕਿਸੇ ਪੜਚੋਲ ਦੀ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਅਤੇ ਚੇਅਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਖੋਜ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖਣ ਲਈ ਐਸੇ ਨਿਸ਼ਠਾਵਾਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਕਮੇਟੀ ਬਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ-ਮੰਡਨ, ਚੋਲ-ਘਚੋਲਾ ਪਾਉਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਜਿਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕਰਤੀ-ਨਿਗਾਹ ਰੱਖੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਤਾ ਨੰਬਰ ੩

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ੨੦ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਵੱਲੋਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਨਾਲ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਕਤ ਕਰਾ ਕੇ ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਧਰਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲੱਖਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਮਹੱਤਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹਰ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸੰਗਠਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ-੨ ਵਿੱਦਿਆ, ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ, ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਾਹਿਤ ਆਦਿ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਚਨ ਪਰ ਅਜੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਇਸ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੀਨ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਪਿਛਲੇ ਤਜਰਬੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਨਰੋਏ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਆਵੇਸ਼ਕਤਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਇਸ ਮਸਲੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਨਮੁਖ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਇਕ ਨਿਪੁੰਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਨਿਪੁੰਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਜਾਣਗੇ।

ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਹੋਰ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਚੁਣਨ ਸਬੰਧੀ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸਾਧਾਰਨ ਵੋਟਰ ਮੈਂਬਰ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸ਼ਰਤ 'ਸਾਬਤ-ਸ਼ਰਤ' ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਕੇਵਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ, ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹੋਣ ਦੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਤਾ ਨੰਬਰ - 8

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਥਕ ਇਜਲਾਸ ਇਹ ਗੱਲ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ-ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀਆਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਤੇ ਯੋਗ ਥਾਂ ਲਈ ਸੰਜੀਦਾ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਇਹ ਪੰਥਕ ਸੰਮੇਲਨ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਬੜੇ ਮਾਨ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅੰਦਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬੋਲੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ੧੩ਵੇਂ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹੈ।

ਇਹ ਪੰਥਕ ਸੰਮੇਲਨ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਬੋਲੀ ਨੂੰ ਅਨਿਆਂ ਭਰੇ ਵਤੀਰੇ ਨਾਲ ਢੁੱਕਵੀਂ ਥਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਰੱਖ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਧੱਕਾ ਲਾਉਣ ਦੇ ਮਨਸੂਬੇ ਕਰੀ ਬੈਠੀ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪੰਥਕ ਸੰਮੇਲਨ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀ ਪਿਆਰਿਆਂ ਪਾਸ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਹਟਾ ਕੇ ਆਪ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਜਥੇਬੰਧਕ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਜੋ ਦੇਸ਼ਾਂ, ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸ ਰਹੀ ਨੌਜਵਾਨ-ਪੀੜ੍ਹੀ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਮਤਾ ਨੰਬਰ - ੫

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਰਾਜ-ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਰੁਚੀਆਂ ਵਾਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀਆਂ ਅਤੇ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਹਨਨ ਨਿਰੰਤਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਮੀਸਾ, ਐਨ.ਐਸ.ਏ. ਤੇ ਹੁਣ ਟਾਡਾ ਜਿਹੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕ ਖੋਹਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਾਲ-ਕੋਠੜੀਆਂ ਅਤੇ ਟਾਰਚਰ ਸੈੱਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਨਾਂ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਏ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧੀਆਂ ਤੇ ਸਨੋਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਅੰਦਰੂਨੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਟਾਡਾ' ਅਧੀਨ ਫ਼ੈ-ਸੱਤ ਹਜ਼ਾਰ ਕੇਸ ਵੱਖ-੨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ 'ਟਾਡਾ' ਵਰਗੇ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਰਜਾਤੰਤਰ ਅਤੇ ਤਰੱਕੀ-ਪਸੰਦ ਅਖਵਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ

ਹੱਕ ਨਹੀਂ। ਅਜੇਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਦਨਾਮ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਦੇਸ਼ੀ ਹੈ। ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਰਖਵਾਲੀਆਂ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ 'ਟਾਡਾ' ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਐਮਨੈਸਟੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ 'ਟਾਡਾ' 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ, ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਐਮਨੈਸਟੀ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉੱਘੇ ਕਾਨੂੰਨਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਸ਼-ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦੁਆਉਣ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਭਿਆਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਮਤਾ ਨੰਬਰ - ੬

ਮਹਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਜੂਨ, ੧੯੮੪ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪਵਿੱਤਰ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖ, ਸਿੰਘਣੀਆਂ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਅੱਜ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਤੇ ਅਦਬ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮਹਾਨ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਫੌਜੀ ਹਮਲਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਾਣ-ਹਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਕੌਮੀ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦੀ ਬਹਾਲੀ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਯੋਗ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਲੋਕਰਾਜੀ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਢੰਗ-ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਜਾਰੀ ਰਹੇਗਾ।

ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਸੁਤੰਤਰ, ਗੈਰ-ਸਿੱਖ ਤੇ ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੁੱਚੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਨੂੰ ਹਿਮਾਲਿਆ ਜਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਗਲਤੀ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਐਪਰ ਸੈਕੂਲਰ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਾਤਲਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਜ਼ਾ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਲਟਾ ਨਾਮਜ਼ਦ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਪੁਸ਼ਤਪਨਾਹੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੱਜ ਦਾ ਭਾਰੀ ਪੰਥਕ ਇਕੱਠ ਅਤਿ ਦੁਖੀ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਪੁਰਜੋਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਰਾਹੀਂ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੯੮੪ ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਦੇਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਮਾਨਵੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ

ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ।

ਮਤਾ ਨੰਬਰ - ੭

੧੯੯੯ ਈ: ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਤੀਜੀ-ਸੁਭਾਗੀ ਜਨਮ-ਸਤਾਬਦੀ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ੧੯੯੯ ਈ: ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਸਤਾਬਦੀ ਵਰ੍ਹਾ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਪੱਥਰ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦੇਣ। ੧੯੯੫ ਈ: ਤੋਂ ੧੯੯੯ ਈ: ਤੀਕ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਗੁਰਮਤੀ ਸਮਾਗਮ ਰਚੇ ਜਾਣ ਤਾਂ ਜੋ ਨਵੀਂ ਪਨੀਰੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਵਿਰਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਲਈ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਅਕਸ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ, ਸਬੱਲ ਤੇ ਸਾਰਥਿਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਤੀਸਰੀ ਸਤਾਬਦੀ ਲਈ ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਹਿੱਤ ਇਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਗਠਨ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਮਤਾ ਨੰਬਰ - ੮

ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਜਿਥੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਨਾਂ ਮੱਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਦਾ ਮਹਾਨ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਬੜੇ ਦੁੱਖ ਨਾਲ ਕਹਿਣੀ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਸਿਖਰਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਘਾਣ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਜਮਾਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਿੰਗ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਸਿਰਕੱਢ ਆਗੂ ਸ੍ਰ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਨੂੰ ੬ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਸ਼ਰ੍ਰੋਆਮ ਅਗਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਜੇ ਤੱਕ ਉਸ ਦੀ ਕੋਈ ਉਘ-ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ! ਸਾਨੂੰ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਸੰਗਰਾਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਡੇ ਇਸ ਆਗੂ ਨੂੰ ਜਿਸਮਾਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਨੂੰ ਬੇਰਿਹਾਮੀ ਨਾਲ ਕੁਚਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਸਮੇਤ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਦਰਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲੜਾ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਿਹਾਈ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ

(219)

ਅਤੇ ਇਸੇ ਘਿਨਾਉਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨੰਗੇ-ਚਿੱਟੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਘਾਣ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਿਠਾਏ ਤਾਂ ਜੋ ਭਾਰਤੀ ਸਟੇਟ ਦਾ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਜਮਹੂਰੀ ਵਰਤਾਰਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਗਾ ਹੋ ਸਕੇ।

ਟਕਸਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ੪੦੦ ਸਾਲਾ ਸਮਾਗਮ ਪੂਰਬ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਮਾਰਚ ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਗਵਾਲੀਅਰ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਉਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੁਨਿਹਰੀ ਸਜੀ ਪਾਲਕੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਹ ਅਲੌਕਿਕ ਨਜ਼ਾਰਾ ਖਾਲਸਈ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਦਾ ਮਨਮੋਹਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਕ ਰਾਤ ਆਗਰੇ ਨਹਿਰਾਉਂ ਸੀ, ਉਪਰੰਤ ਅਗਲੀ ਰਾਤ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਮਾਰਚ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਬਾਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਪੰਡਾਲ ਦੀ ਸਜਾਵਟ-ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਰੂਹ ਫੂਕ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਪਤਾਅ ਕਰਨਾਲ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ੨੨ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸੀ ਤਾਂਕਿ ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਬੰਦੀ ਛੋੜ ਦਿਵਸ ਸਮੇਂ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਆਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਣ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਇਕੱਠਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ-ਤਰੇੜਾਂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਚਾਲ ਚੱਲੀ।

੧੮ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਗੁਰਮਤਿ ਜਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪੰਥਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ੨੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ੯ ਵਜੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ ਉਪਰੰਤ ਭਾਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਮਤਵਾਜ਼ੀ ਮਾਰਚ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਅਵਸਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੁਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਗਤਬੜ ਅਤੇ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸੋਚੀ ਸਮਝੀ ਸਾਜ਼ਿਸ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਭਾਂਪਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਜਿਲ੍ਹਾ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ੨੦ ਅਕਤੂਬਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ੪ ਵਜੇ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਲਈ ਸੱਦਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰ. ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਾਂ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਸ੍ਰ. ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ, ਭਾ. ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਤਿੰਨ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਹੋਰ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸ੍ਰ. ਕਰਨਬੀਰ ਸਿੰਘ ਡੀ.ਸੀ.ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਈ.ਜੀ. ਭੱਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਗੱਲਬਾਤ ਭੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਮਾਰਚਾਂ ਦੇ ਰੂਟ ਅੱਡਰੇ-ਅੱਡਰੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਧਾਰਮਿਕ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਉਲੀਕੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਹੀ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਟਕਸਾਲ ਕੰਪੈਲਕਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਸੀ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਲੈਂਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨਕਾਰ ਕੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਜੇਕਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਿਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਦੇਵਾਂਗੇ ਪਰ ਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ। ਭਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਗਰਾਮੀ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਨੂੰ ਇਥੇ ਸਮਾਗਮ ਕਰਨ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ, ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਚੁੱਪ ਰਹੋ। ਆਈ.ਜੀ. ਨੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਇਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਿਭਾ ਲਵੋ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਕਿ ਵੱਡੇ ਜੋੜ ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜਲ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਤਖਤ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯਤ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਬਾਟਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਨੂੰ ਛਕਾਉਣਗੇ। ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਸ਼ਾਮਲ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ। ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਭੱਟੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਜੇ ਇਹ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰੇ ਲਾ ਲੈਣ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕੰਮ ਹੀ ਹੈ- ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਨਾ ਵਿਗਾੜੇ। ਇਹ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿ ਦੇ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੱਦਦ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਤੁਹਾਡੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਬੈਠ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕਰੇ ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਦੇਵੋਗੇ? ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਧਾਨਕ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਿਯਮ ਹਨ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਤਨਾ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇਣ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਵੇ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸਖਤ ਲਫਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈ.ਜੀ. ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਖਾਤਬ

ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਟਕਸਾਲ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਹਿ ਦੇ ਕੇ ਸਮੁੰਹ ਵਿੱਚ ਵਾਡਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਲੈਕ ਬੰਡਰ ਵਰਗਾ ਘਿਨਾਉਣਾ ਖੇਲ ਖੇਡਣਾ ਪਿਆ। ਹੁਣ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹਮਾਇਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬੀਆਂ ਪਾਉਣ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸਰਕਾਰ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਖਤਰੇ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗੀ। ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਆਈ.ਜੀ. ਹੱਕਾ-ਬੱਕਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ। ਸ੍ਰ: ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਖਟਤਾ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਪੀ. ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਹਾਨੇ ਨਾਲ ਸੱਦ ਲਿਆ ਕਿ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਟੌਹਤਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵੋ। ਆਖਰ ਸਾਡਾ ਰਵੱਈਆ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੇ ਸਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰੇਗੀ, ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਾਲ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਸਕਣਗੇ। ਟਕਸਾਲ ਦਾ ਮਾਰਚ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦਾਖਲ ਹੋਵੇਗਾ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰੋ:ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਰਹਿਰਾਸ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਠ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਪਤਵੰਤਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਜਾਏ ਛੋਟੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਣਗੇ। ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਦਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਮਾਰਚ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਘੰਟਾ-ਘਰ ਡਿਊਤੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗੇਟ ਦੇ ਬਾਹਰ ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਆਪਣੇ ਸੀਸ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਲੈ ਜਾਣਗੇ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਖ਼ਤ ਸਟੈਂਡ ਕਾਰਨ ਹੋਇਆ। ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੰਦੀ ਛੇਤ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨਾ ਵੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਸਾਰਾ ਦਾਰੋਮਦਾਰ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਬੰਧੀ ਸਾਡਾ ਦੇਹਾਂ ਦਾ ਸੁਭਾਅ ਲਿਫਟ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

੨੩ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੫ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ਼ ਸ਼ਾਮ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪੁਲੀਸ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਹਾਲੀ ਲਾਗੇ ੩ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਭਾਸ਼ਨ ਪਿੱਛੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹਤਾ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਲਈ ਚਲ ਪਏ, ਪਰ ਆਖਰੀ ਪਲਾਂ ਤੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਸੇ ਟਕਰਾਅ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹਾਲਾਤ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਣ ਲਈ ਅਸੀਂ ਤਿਆਰ ਸਾਂ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀ ਮਾਰਚ ਰਾਤ ਦਸ ਵਜੇ ਘੰਟਾ ਘੱਟ ਡਿਊਤੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਗੇਟ ਖੁਲ੍ਹਵਾਂ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੰਜਾਹ(੫੦) ਦੇ ਲਗਭਗ ਸਾਥੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵੱਲ ਦੌੜੇ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਪੈਰ ਧੋਤਿਆਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋ ਕੇ 'ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਜ਼ਿੰਦਾਬਾਦ' ਦੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਣ ਲੱਗ ਪਏ ਜੋ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਸਨ। ਐੱਸ.ਪੀ. ਸਿਟੀ ਐੱਸ.ਐੱਸ.ਫ਼ੀਨਾ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਗੇਟ ਬੰਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਆਪ ਉਥੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੇਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਥੇ ਸਟੇਜ ਲਾ ਕੇ ਲੈਕਚਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਹੀ ਗੇਟ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਸੌ, ਡੇਢ ਸੌ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੰਗਤ ਖੜ੍ਹੀ ਰਹੀ। ਸ੍ਰੀ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਟੇਜ ਦਾ ਕੰਮ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ 'ਮੀਣੇ ਮਸੰਦ, ਪੀਰ ਮਲੀਏ, ਰਾਮ ਰਾਈਏ, ਦੇਡੀ, ਕੇਂਦਰ ਦੇ ਏਜੰਟ' ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਹੋਰ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਅਸਲੀਲ ਭਾਸ਼ਾ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਿਆਨ ਵੀ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਭਾਸ਼ਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਸ਼ਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਭਾਈ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੋ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਲਿਜਾਣ ਲਈ ਪੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰੋਪਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਸਵੇਰੇ ਗੁ: ਚੌਕ ਮਹਿਤਾ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਅਭਿਲਾਖੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੦ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਰਚੇ ਫਤਹਿਗਤਰ ਦਾ ਭਾਂਡਾ ਭੱਜ ਗਿਆ।

ਤਕਰੀਬਨ ਰਾਤ ਦੇ ਦੋ ਵਜੇ ਭਾਈ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮਹਿਤਾ ਆਦਿ ਨੇ ਪੈਂਤੜਾ ਬਦਲਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਰੋਡੇ ਵੱਲੋਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਦੀ ਥਾਂ ਭਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਵਾਂਗ ਰਚ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਤੁਰ ਪਏ। ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਇਕਦਮ ਤਲਖੀ ਆ ਗਈ। ਬਿਨਾਂ ਵਰਦੀ ਪੁਲੀਸ ਵੀ ਚੌਕਸ ਹੋ ਗਈ।

ਸੁ: ਰਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੈਨੇਜਰ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਭਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸੁਖ-ਆਸਣ ਕਰਨ ਲਈ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਭਾ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦੇਣ ਪਰ ਉਹ ਬਜਿਦ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਕੋਠਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੀਕ ਰੋਡੇ ਹੀ ਜਾਣਗੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂ ਵੀ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜ਼ੋਰ ਜ਼ਰਬਦਸਤੀ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਪਮਾਨ ਨਾ ਕਰਨ। ਰੋਡੇ ਅਤੇ ਮਹਿਤਾ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਿਰੋਲ ਸਿਆਸੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਬੇਅਸਰ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਮਹਿਤਾ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗੇ ਪਰ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਾਂਗੇ। ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ, ਰੋਡੇ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦੇ ਦਾਹਵੇ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿਆਂਗੇ, ਅੱਗੋਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਹਰੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ।

ਮੈਂਕੇ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਪੋਰਟਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਅਸਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਖਬਰਦਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮਾਰਚ ਕੇਵਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ਹਿ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰ ਕੇ ਰੋਡੇ ਦੀ ਸਖਸੀਅਤ ਨੂੰ ਉਭਾਰਨ ਲਈ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦਖਲ-ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਵਾਂਗੇ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕੌਮ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕਿਆ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਸਾਹਮਣੇ ੨੦ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਹੋਏ ਸਮਝੌਤੇ ਨੂੰ ਟਕਸਾਲ ਵੱਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਾਡੇ ਖਦਸਿਆਂ

ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਰੋਡੇ ਆਦਿ ਵੱਲੋਂ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ 'ਕੁਲਵੰਤ ਰਾਏ' ਅਤੇ 'ਰਘਬੀਰ ਚੰਦ' ਸਬਦ ਵਰਤੇ। ਸਾਡੇ ਬਾਰੇ ਅਨਾਪ-ਸਨਾਪ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਕਮੀਨਗੀ ਦੇ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਟੱਪ ਗਏ।

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਚੇਅਰਮੈਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ੧੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੬ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੀਟਾਇਰਡ ਜਸਟਿਸ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਰੂਲਾ, ਡਾ: ਐੱਚ.ਕੇ.ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਡਾ: ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਸਨਅਤਕਾਰ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਦੇ ਨਾਮ ਸਨ।

ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਗੌੜਾ ਨੇ ੧੮ ਜੂਨ, ੧੯੯੬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ "ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ" ਨੂੰ ਅਤਿ-ਮੰਦਭਾਗਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ੧੯੯੬ ਨੂੰ ਚੀਫ਼ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਤਾਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ੨੯ ਅਗਸਤ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਕੇ ੧੩ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਅਤੇ ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਚੋਣ ਨਤੀਜੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

੩੦ ਅਗਸਤ, ੧੯੯੬ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰ: ਐਸ.ਡੀ. ੬੦੦ (ਈ), ੬੦੧ (ਈ) ਰਾਹੀਂ ੩੦ ਸੀਟਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰ ਕੇ ਇਸਤਰੀਆਂ ਲਈ ਰੀਜ਼ਰਵ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੯੦ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਦਲ-ਟੌਹੜਾ ਗਠਜੋੜ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਦਕਿ ਮਾਨ ਦਲ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ੮ ਸੀਟਾਂ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ।

ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ.....

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੮੪੨ ਮਿਤੀ ੦੯-੦੬-੯੦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਸਪੈਸ਼ਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੁਖੀ ਦੇ ਕਤਲ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਉਮਰਕੈਦ ਦੀਆਂ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ੭-੭ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਸੁਣਾਈਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ੮੨ ਸਾਲ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਜੇਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਬਿਤਾਇਆ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਕੈਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਈਰਖਾ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਗੁਲਾਮ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਆਪਣੇ ਹੁਕਮ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਐਸੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਇਹ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸੈਟ ਅਸਾਈਡ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਦਸ ਸਾਲ ਦਾ ਜੇਲ੍ਹ ਦਾ ਬਿਤਾਇਆ ਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਤੋਹ੍ਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕਾਲਵਾਸ ਪਿੱਛੋਂ ੧੨ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੬ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜ ਗਈ। ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਭਾਰੀ ਜਲੂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਲ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਹਾੜ ਜੇਲ੍ਹ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੁ:ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਤੀਕ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ।

੧੮ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੬ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁ: ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ੭-੩੦ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਚਲ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀਪਤ, ਕਰਨਾਲ, ਸ਼ਾਹਬਾਦ ਮਾਰਕੰਡਾ, ਅੰਬਾਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਸਬਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ੧੯ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਰਾਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਨਾਲਾ ਅਤੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮੈਂਬਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ।

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਵਜੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵੀ ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਅਤੇ ਭਾ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਰੋਡੇ ਨੇ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਠਹਿਰੇ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰ:

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਕੌਂਸਲੀਜ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਰੋਸ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਰਸਮ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਲਮਕਾ ਰਹੀ ਹੈ? ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਕੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਨਸੂਖ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣਾ ਕੌਮ ਨੂੰ ਧਰਮ-ਸੰਕਟ ਵਿੱਚ ਨਾ ਪਾ ਦੇਵੇ।" ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਭਰੋਸਾ ਹੈ ਕਿ ਐਸੀ ਨੌਬਤ ਨਹੀਂ ਆਵੇਗੀ ਪਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾ ਕਰੇ ਜੇਕਰ ਐਸੀ ਸਥਿਤੀ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਉਹ ਜੇਲ੍ਹ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਆਪ ਹੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਮੈਂ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਾਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਠੀਕ ਉਹੋ ਹੈ ਜੋ ਮੈਂ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਯੂਸੀ ਦੇ ਮੰਦੇਨਜ਼ਰ ੩੧ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸਨਮਾਨਤ ਸਮਾਰੋਹ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੧੯੮੪ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਸੰਕਟਮਈ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਛਤਰਯੰਤਰਾਂ ਕਾਰਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਅਨਾਧਿਕਾਰਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਅਸਥਿਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵੇਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਮਾਣਤ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਜੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸਨਮਾਨਤ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਧੜਿਆਂ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਂਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਨਵਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ।

ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੭ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ੧੭ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲਿਓਂ ਪੁਲੀਸ ਚੌਕੀਆਂ ਹਟਾ ਲਈਆਂ ਗਈਆਂ, ਪਰ ਇਹ ਕੇਵਲ ਵਿਖਾਵਾ ਹੀ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ੨੦ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਬਾ-ਵਰਦੀ ਪੁਲੀਸ ਦੋਬਾਰਾ ਨਾਕਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਗਈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਵਰਦੀ ਪੁਲੀਸ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬਕਾਇਦਾ ਗਸ਼ਤ ਕਰਦੀ ਸੀ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ੨੭ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗੁ: ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਯਕੀਨੀ ਸੀ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਕਿ ਅੱਗੋਂ ਵੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪਿੱਛੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਵੈਸੇ ਵੀ ਲੋਕਲ ਗੁ: ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਹਾਲਾਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸਨ।

੧੯ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਹ ਸਖ਼ਤ ਸਟੇਂਡ ਲਿਆ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਾਤੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਇਹ ਸਭ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਵਉਚਤਾ ਹੇਠ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਣ ਤੀਕ

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟਤਾ ਪ੍ਰਗਟਾਈ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੰਸ਼ੋਧਨ ਕਰਨ ਲਈ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ, ਜਸਟਿਸ ਆਰ.ਐੱਸ. ਨਰੂਲਾ ਅਤੇ ਡਾ: ਐਚ.ਕੇ. ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ। ਹੋਰ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ 'ਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਵਾਂ ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹੋਣ ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਲਈ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਸੋਮਾ ਹੋਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਂਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਦਿੱਤੇ। ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਪੱਕੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਪਹਿਲੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਦਸ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਉਗਰਾਹੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ੍ਰ: ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ 'ਤੇ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ। ਝਗੜਾ ਇਥੋਂ ਤੀਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਕੌਂਸਲ ਹੁਣ ਤੀਕ ਅੱਡਰੇ ਹਿਸਾਬ ਲਈ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਇਸ ਹੱਦ ਤੀਕ ਵਧ ਗਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕੱਠੇ ਬੈਠਣਾ ਬੰਦ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਕ ਦੂਜੇ 'ਤੇ ਦੂਸ਼ਨਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਸਫਾਈ ਲਈ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਗਿਆ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਬੇਅਸਰ ਰਹੀਆਂ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਡਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ੨੫-੦੮-੯੮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਅਤੇ ਉਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਅੰਸ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:-

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ.

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ, ਤੁਹਾਡਾ ੩ ਅਗਸਤ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਦਾ ਜੁਆਬ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦੇਰੀ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡਾ ਬਿਆਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੁਣ ਜੁਆਬ ਦੇਣਾ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਤੁਸੀਂ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਮਾਇਆ ਜਾਂ ਰਿਕਾਰਡ ਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ ਨਾ ਹੁਣ ਹੈ।" ਇਹ ਇਕ ਬਚਕਾਨਾ ਜਿਹਾ ਜੁਆਬ ਹੈ, ਤਖਤ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ, ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਸਰਪ੍ਰਸਤ, ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਅਜਿਹੇ ਜੁਆਬ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਸਰਪਰਸਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਹਿਸਾਬ ਲੈਣਾ ਮੇਰੀ ਮਜਬੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

‘ਤੇ ਸੁੱਟ ਕੇ ਆਪ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ। ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ, ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਆ ਕਿ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਆਫੀਸ਼ਲ ਕੋਈ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਨਹੀਂ, ਪੰਜਾਬ ਐਂਡ ਸਿੰਧ ਬੈਂਕ ਅਤੇ ਬੈਂਕ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚੋਂ ਫਰਾਡ ਕਾਰਨ ਕੱਢਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਬਦਨਾਮ ਬੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ‘ਤੇ ੪੨੦ ਦੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਹਨ। ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਬਦੌਲਤ ਹੈ, ਸੰਗਤ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਨਹੀਂ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਲਈ ਸਰਮਾਇਆ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਤੌਰ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਪਰਸਤ ਅਤੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਰ ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਸਰਮਾਇਆ ਕਿਸੇ ਚੋਰ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਉ ਤਾਂ ਫਿਰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਅੱਗੇ ਜੁਆਬਦੇਹ ਤੁਸੀਂ ਹੋ, ਚੋਰ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਮੈਨੂੰ ਹਿਸਾਬ ਲੈਣ ਲਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਕੋਲ ਭੇਜ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ।

- ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਪੀ.ਐੱਸ.ਬੀ.ਫਾਈਨੈਂਸ, ਸੈਕਟਰ-੪, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (House of Inderjeet Singh Chairman) ਦੀ ਬ੍ਰਾਂਚ ਵਿੱਚ ਦਸ ਲੱਖ ਦੀ ਐਫ.ਡੀ. ‘ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ?

- ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੋਗੇ ਕਿ Bank of Punjab, Sector-35 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਐਫ.ਡੀ. ‘ਤੇ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ?

- ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰੋਗੇ ਕਿ Bank of Punjab, Sector-9 ਵਿੱਚ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਅਕਾਊਂਟ ਵਿੱਚ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ?

- ਕੀ ਤੁਹਾਡੇ ਦਸਤਖਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੈਂਕ ਵਿੱਚੋਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਪੈਸਾ ਕਢਵਾ ਕੇ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ?

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਅਤੇ ਹਦਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੀ ਹਦਾਇਤ ‘ਤੇ ਹੀ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਹਥਿਆਉਣ ਦਾ ਕੇਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ, ਅਗਰ ਮੰਨ ਵੀ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ

ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਲਈ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਫਿਰ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਚਲੇ ਇਕੱਤਰ ਸਰਮਾਏ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਤੇ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਕੋਲ ਭੇਜੋਗੇ?

ਕਿਉਂਕਿ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪੈਸਾ ਹੈ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੈਸੇ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹਿਰਾਉਗੇ? ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਫ਼ ਚਿੱਟੇ ਮੁਕਰ ਜਾਉਗੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ?।

ਅੱਜ ਦੀ ਅਖਬਾਰ ਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਲਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਜਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤਕ ਤੁਸੀਂ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੌਂਪਦੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ, ਤੁਸੀਂ ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੇ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਹਾਮੀ ਭਰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ "ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਜਸਟਿਸ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦਾ ਸਾਰਾ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਹੁਣ ਰਿਕਾਰਡ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।"

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ, ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਦਾਲਤ ਉਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਲੈ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਵਕਾਲਤ 'ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥਕ ਹਲਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ ਸੁਆਲ ਪੁੱਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕੀ ਅੱਜ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਖਤ ਸ਼੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦਾ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੋਈ ਹੱਕ ਹੈ?

ਪ੍ਰੋ: ਸਾਹਿਬ, ਮੇਰਾ ਯਕੀਨ ਤਾਂ ਉਸ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿਸ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਚਿੱਠੀ ਵਿੱਚ ਸਤਿਕਾਰਿਆ ਹੈ। ਅਗਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਾਕਿਆ ਹੀ ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ ਨਿਮਰਤਾ ਨਾਲ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਆ ਕੇ, ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਅਤੇ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ

ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਹੋਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ
ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਮੈਂ ਆਪ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ
ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋਵਾਂਗਾ, ਜੋ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇਣਗੇ ਉਸ ਨੂੰ
ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਾਂਗਾ ਪਰ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਮਰਿਆਦਾ ਦਾ
ਪਾਲਣ ਕਰੋਗੇ?

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ
ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਪੱਤਰ:

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ,

‘ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਕੌਮ ਆਪਣੀ ਕੌਮੀ ਪਹਿਚਾਣ ਆਪਣੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ
ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ
ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਕੌਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ
ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤਵਾਦੀ ਸੋਚ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਪੱਖੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ
ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੇ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ
ਤੋਂ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਗ ਵਜੋਂ ਇਕ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਤੀ ਘਟ ਰਹੀ
ਸਤਿਕਾਰ ਭਾਵਨਾ ਤੇ ਆਪਸੀ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੀ ਅਵਸਥਾ ਨੇ ਮੇਰੇ
ਅੰਦਰ ਅਜੀਬ ਜਿਹੀ ਪੀੜਾ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਕਿਥੇ ਅਸੀਂ ਕੌਮੀ
ਮਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਜੁਗਤਿ
ਅਨੁਸਾਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਸੀ, ਕਿਥੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਉਲਟ
ਕਈ ਪੱਖਾਂ ਤੋਂ ਗੁਰੂ-ਸੰਗਤ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਸੰਕਾ-ਗੁਸਤ ਹੋ ਰਹੇ
ਹਾਂ। ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚੋਂ ਤਖਤ ਦੇ ਇਸ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੇ ਮਨ ਵਿੱਚ
ਕੁਝ ਸੁਆਲਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ
ਹਨ:-

(ੳ) ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇੱਕ ਕੌਮੀ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਮਾਣ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਰਦ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਣ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਵੇਸਲਾਪਨ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਹੋਰ ਵੀ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਸਾਡੇ ਦਰਮਿਆਨ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਹ ਆਮ ਸਿੱਖ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਕੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਨਿੱਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

(ਅ) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਜੋ ਬੀਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਵਿੱਚ ਰਹੀ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਜ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਕੌਮ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੋਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੌਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮਸਲੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਲਾਹਕਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਰਾਇ ਲਈ ਸੌਂਪੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਰਾਇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਮਸਲੇ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਗੱਚਰੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਹੀ ਅੰਤਮ ਨਿਰਣੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਇਹ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਜ ਹਾਲਤ ਇਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਢੰਗ, ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਵੱਲ ਤੁਰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ।

(ੲ) ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿੱਜੀ ਵਕਾਰ ਦਾ ਸੁਆਲ ਬਣਾਉਣਾ ਵੀ ਮੇਰੇ ਲਈ ਦੁਖਦਾਈ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੇਅਰਮੈਨਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਨਿਰਸੰਕੋਚ ਤੇ ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਹੋ ਕੇ ਇਸ ਸੇਵਾਦਾਰ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਹਿਸਾਬ ਮੰਗਣ ਲਈ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਪੱਤਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੇ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਜਾਪੀ। ਮੇਰੀ ਸਮਝ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚੇਅਰਮੈਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਭ ਕੁਝ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਹਾਂ, ਜੇਕਰ ਆਪ ਜੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਾਣ ਨਾਲ ਆਵਾਜ਼ ਮਾਰ ਕੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਜਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ, ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੋ ਸਥਿਤੀ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ

ਪੱਤਰ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਉਤਪੰਨ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਹੀਲੇ ਇਕ-
ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਥੇ ਸਮੇਟ ਲੈਣਾ
ਪੱਥਰ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਮੇਰੀ ਇਹ ਵੇਦਨਾ ਇਸ ਕੌਮੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ
ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਸਿਰ
ਉਪਰ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਕੌਮ ਪੰਥਾਂ ਭਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਲਾਈ ਬੈਠੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਸ ਸਥਿਤੀ
ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਰੀਝਾਂ ਪੂਰੀਆਂ
ਹੋਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਬਹੁਤ ਘਟ ਗਈ ਹੈ। ਕੌਮ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਜੋ ਆਪ
ਰੱਖਦੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਭ ਨੂੰ ਗੁਰ ਫਤਹਿ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ)

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ,

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੂਰੀਆਂ ਘੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਿੱਗਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਵ-ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ੧੯੮੫ ਤੋਂ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਮਾਰਤ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਕੇਵਲ ਨਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੁਝ ਕੰਮ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਦਮਦਮੀ ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਦੇਰੀ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸਾਖੀ, ੧੯੮੭ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਨਵੀਂ ਬਣੀ ਇਮਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ੯ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਵਿੱਤਰ ਦਿਹਾੜੇ 'ਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਠਾਕਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਲੋਈ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਦਾ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਭਰਪੂਰ ਸਲਾਘਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਬੀਬੀ ਹਰਮੀਤ ਕੌਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿੰਦਾ ਦੀ ਮਾਤਾ ਪਿਆਰ ਕੌਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਪੂ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਪੁੱਤਰ ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਉਪਰਾਲੇ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਿਵਾਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਮ 'ਤੇ ਉਗਰਾਹੀ ਦੀ ਲੁੱਟ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਲਿਆਸ ਘੁਮਾਣ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿਯਤਕ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾਰਨ ਫੌਜੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਕਾਲ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਰੱਖਿਆ, ਪਾਕਿ ਸਥਿਤ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਲਿਖਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਰਤ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ੯ ਮਈ, ੧੯੮੭ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਅਲਿਆਸ ਘੁਮਾਣ ਨੂੰ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੇ ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਐਵਾਰਡ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ।

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਈ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਅਕਤੂਬਰ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਹਿਚਕਚਾਹਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯੂ.ਕੇ. ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਆਫਿਸ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਮੰਜ਼ਿਲ 'ਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕਮਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ੍ਰ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਅਤੇ ਮੈਂ ੨ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਕਤਲ ਕੇਸ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਕੁਲਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਗਏ ਸਾਂ। ਪਿੱਛੋਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਯੂ.ਕੇ. ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਫੈਕਸ ਭੇਜੀ ਗਈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਸਬੰਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਂਭੇ ਕਰ ਕੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਗਵਾਹੀ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਬੜੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੇਜਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੧੪ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂ.ਕੇ. ਦੇ ਸਕਿਊਰਟੀ ਅਮਲੇ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਕਈ ਵੇਰ ਰੀਹਰਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਕਿਤਨੇ ਕਦਮ ਚਲੇਗੀ, ਤੀਕ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਲਿਜ਼ਾਬੈਥ ਨੇ ਰਾਜਾ ਸਾਂਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੱਧੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ। ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ, ਸਕੂਲੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਸਤਕ ਦੇ ਦੌਰੀਂ ਪਾਸੀ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ ਝੰਡੀਆਂ ਹਿਲਾ ਕੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਏਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ ਕਿ ਸਕਿਊਰਟੀ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਈ। ਘੰਟਾ-ਘਰ ਬਾਹੀ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਟਾਫ਼ ਸਫੈਦ ਕੁਰਤੇ ਪਜਾਮਿਆਂ ਅਤੇ ਉਪਰ ਗਾਤਰੇ ਵਾਲੀ ਕ੍ਰਿਪਾਨਾਂ ਦੀ ਵਰਦੀ ਵਿੱਚ ਡਿਊਟੀਆਂ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਨ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਾਂਤ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਰੁਮਾਲਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗ੍ਰਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤਾ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਈ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਸੁਨਿਹਰੀ ਮਣਕਿਆਂ ਵਾਲੀ ਕੀਮਤੀ ਮਾਲਾ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਕ ਜਥਾ ਬਰਮਿੰਘਮ

ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੀ ਸ਼ੋਨੇ ਦੇ ਪੱਤਰਿਆਂ ਦੀ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦਾ ਕੰਮ, ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਸਾਹਮਣੇ ਬੜੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰ-ਸੇਵਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਭਾ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੁਨਿਹਰੀ ਝਾਲ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੇਂਟਿੰਗ ਭੇਟ ਕੀਤੀ। ਘੰਟਾ ਘਰ ਡਿਊਤੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਬੈਠੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ, ਜਿਥੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਲ ਦੇ ਪਤਵੰਤੇ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਉੱਚੀ ਬਣੀ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ। ਇਥੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਨਿਹਰੀ ਮਾਡਲ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਡਿਊਕ ਆਫ ਐਂਡਰਬਰ ਫਿਲਪ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਭੇਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਕਰਿਸਟਲ ਗਲਾਸ ਦਾ ਫੂਲਦਾਨ ਭੇਟ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫੇਰੀ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ।

ਮਹਾਰਾਣੀ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੌਰੇ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਅਸ਼ਾਂਤ ਇਲਾਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਭੁਲੇਖਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਐਮਬੈਸਡਰ ਨੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਵੱਲੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਮਿਲੇ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਸ਼ਰਧਾ ਲਈ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ।

ਸਿੱਖ ਜਗਤ 'ਚ ਨਵੇਂ ਉਠੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ

੧੮ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਵੱਲੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੈਰ-ਜ਼ਮਾਨਤੀ ਵਾਰੰਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਨਵਾਂ ਸੰਕਟ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਆਈ.ਕੇ. ਗੁਜਰਾਲ ਦੇ ਮਿਲਵਰਤਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਆਰ.ਨਰਾਇਣ ਨੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸਜ਼ਾ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ੭ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ੮ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਦਿੱਲੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ੧੧ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਖਲ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਕੇਸ ਦੀ ਫਾਈਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਡਰਾਪ-ਸੀਨ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪੰਜਵੇਂ ਤਖ਼ਤ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਹਿਤ ਉਪਰਾਲਾ:

੨੮ ਨਵੰਬਰ ੧੯੯੭ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਲਾਨਾ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ੨੪ ਵੀਂ ਵਾਰ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਗਏ। ਇਸ ਅਜਲਾਸ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੭ ਰਾਹੀਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਵੇਂ ਤਖ਼ਤ ਵਜੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਦੂਸਰੇ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਹੈਂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਾਂਗ ਹੈਂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਲੋਕਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ

ਲੋਕਲ ਗੁ: ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ੧੯੯੫ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰਗਵਾਸ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕੋਰਮ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਬੇਸਕ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੭ ਤੋਂ ਪੰਝੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ

ਵਾਲੀਆਂ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਰੀ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਚੀਫ਼ ਗ੍ਰ: ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਹਲਕਾਬੰਦੀ ਕਰ ਕੇ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ੧੯੯੮ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਰੀਟ: ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰ: ੨੭੦ ਅਤੇ ੨੭੧ ਰਾਹੀਂ ਪੰਝੀ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਾਲਾਨਾ ਆਮਦਨ ਵਾਲੀਆਂ ਗ੍ਰ: ਕਮੇਟੀਆਂ, ਸੈਕਸ਼ਨ ੮੭ ਤੋਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ੮੫ ਹੇਠ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਗ੍ਰ: ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮਾਲੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਬਹੁਤ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਪਰੰਤ ਗ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਗਈਆਂ ਪਰ ਪੰਜਵਾਂ ਮੈਂਬਰ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰਨ ਲਈ ਧੜੇਬੰਦੀ ਨੇ ਐਸਾ ਰੂਪ ਧਾਰਿਆ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ੨੧ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਤੀਕ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪਈ ਕਿਉਂਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਵਿੱਚ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰੋਕ ਕੇ ਕਈ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਵਾਈਆਂ ਜੋ ਚੋਣ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਸਨ ਪਰ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਸੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਇਕ ਵਧੀਆ ਸਮੇਂ-ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਤਾ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੨੪੪ ਮਿਤੀ ੦੬-੦੩-੯੯ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ) ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਭੇਟਾ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:

ਮਤਾ ਨੰ: ੨੪੪

ਮਿਤੀ ੦੬-੦੩-੧੯੯੮

"ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ) ਵੱਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਪੁਰ ਵੱਖ ਵੱਖ ਥਾਵਾਂ ਪੁਰ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਮਿਲਦੀ ਭੇਟਾ ਆਦਿਕ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ 'ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਯੋਗ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁ: ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਆਦਰ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਡਿਊਟੀ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਭੇਟਾ ਸਬੰਧਤ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾਇਆ ਕਰਨ। ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਰਸੀਦ ਬੁੱਕ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਰੱਖਣ ਤਾਂ ਜੋ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਇਸ ਭਾਵ ਦੀ ਰਸੀਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਏਹੁ ਮਾਇਆ ਰੰਗੁ ਕਸੁੰਭ...

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਫਤਰੀ ਗੱਡੀ ਤਾਂ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਮਤੇ ਦੀ ਵਜ਼ਾਹਤ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ੧੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪਾਸ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ਬਣ ਰਹੀ ਸਰਾਂ ਲਈ ਚਾਲੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਲੈ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਰਸੀਦ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ- ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮਤੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹੇਠੀ ਦੱਸਿਆ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਮਤਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਸੁਪਰਮੇਸੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਫਲ ਹੋਏ। ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਿੱਚ ਮਿਲਵਰਤਨ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮਾਹਲਪੁਰ ਨੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਸੀ ਕਿ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਦੂਰ-ਦੁਰਾਡੇ ਆਪਣੇ ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿੱਚ ਮਾਇਆ ਇਕੱਠੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸੰਤ ਮਿੱਠਾ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵੀ ਇਹੀ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸਾਂਤ ਕੀਤਾ।

ਮਸਲਾ ਟੋਹੜਾ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਪਟਿਆਲਾ ਜਾਣ ਦਾ

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਖਲ ਦੇ ਆਪਣੀ ਪਾਲਿਸੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਰਹੀ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚਾਲੇ ਗੁ: ਚੋਣ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਪਰ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਰੇੜ ਆ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਨਾ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਸੀ। ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲਈ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਚੁਨੌਤੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੦ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਸਮੇਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ੧੫ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਿਰੋਪਾ ਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਚੁੱਕਿ ਸੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਹੋਇਆ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵਿਖੇ ੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਵੀ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਹੋਰ ਅਕਾਲੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਈ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਬੱਜਰ ਗਲਤੀ ਦੱਸਦਿਆਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

੧੭ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੭ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦਾ ਪੂਰਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ੨੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ ੪ ਘੰਟੇ ਤੀਕ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪ ਬੋਲ ਕੇ ਲਿਖਵਾਇਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਬੂਤਾਂ ਸਮੇਤ ੯ ਮਈ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸਬੂਤ ਦੇਣ ਦੀ

ਥਾਂ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ੯ ਮਈ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮਿਸ਼ਨ ਵਿਚਲੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਜੋ ਕੰਪਿਊਟਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈਆਂ ਸਾਬਤ ਹੋਈਆਂ। ਇਕ ਉੱਚ ਪੁਲੀਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਭਾਰੀ ਰਕਮ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਦਮੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਭੇਜੇ ਸਨ। ਕੈਪਟਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ੨੫-੦੬-੯੮ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਫੈਸਲਾ

ਮਿਤੀ ੨੫-੦੬-੧੯੯੮

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੫-੦੬-੧੯੯੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਲਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਫੋਟੋ ਤੇ ਨੈਗਟਿਵ ਨਕਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ।

੧੫ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੮ ਤੋਂ ੧੯ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤਕ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਦਾ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਨਾ ਦੱਸ ਸਕਣ ਕਾਰਨ।

ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਤੋਂ ਭਾਸ਼ਨ ਕਰਦਿਆਂ ਵੋਟਾਂ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਜਲ-ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਅਤੇ ਸਿਰੋਪਾਓ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਛਪੇ ਅਖਬਾਰੀ ਬਿਆਨਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਕਰਕੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਚਲ ਰਹੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਰ-ਆਧਾਰ ਜਾਣਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ,

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਚਰਚਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਕ ਪੱਖ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਜਾ ਨਾ ਦੇਣ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਪੱਖ ਕੈਪਟਨ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗ਼ੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕੁਝ ਨਾ ਕਹਿਣ ਕਰਕੇ ਸੀ। ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀਆਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਬੈਠਕਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜ਼ੋਰ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸੀ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋਵੇ, ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਪੰਜ ਦਾੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੀ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਇਸ ਬੇੜੀ ਜਿਹੀ ਸਜਾ ਵਿੱਚ ਸਿਆਸੀ ਫ਼ਤਵੇਂਤਰ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ- ਇਸ ਨੂੰ ਉਦਾਹਰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਗਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦਾ ਪਲਟਾ- ਇਕ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਾਣ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਸੀ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਤਲਖ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਮੈਂ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ?" ਜਦੋਂ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਬਾਹਰ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਜਾਹਿਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਮਤੀ ਦਸਤਖਤ ਸਨ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੀ ਸਰਵਉਚਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਬਤ ਕਦਮੀ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਦਾ ਦਬਾਅ ਕਬੂਲ ਕੀਤੇ ਆਪਣਾ ਦਬਾਅ ਵਧਾਇਆ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਦਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸਾਂ 'ਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੋ ਰਹੀ ਬੇਅਦਬੀ ਰੋਕਣ ਹਿਤ ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੬-੦੩-੯੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਫਗਵਾੜਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਪੱਤਰਾਂ ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਆਏ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ। ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸ ਜਾਂ ਹੋਟਲ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਆਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਰਸਮ ਨਾ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ, ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਐਸੀ ਰਸਮ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਾ ਲੈਣ ਜੋ ਮੈਰਿਜ ਪੈਲਿਸ ਅਤੇ ਹੋਟਲਾਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਸੱਜਣ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰੇਗਾ ਉਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਥਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਮੂਹ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਅਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੁਸ਼ੀ ਗਮੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਅਦਬ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਰਿਯਾਦਾ ਦਾ ਪੂਰੀ ਸੁਚੇਤਤਾ ਨਾਲ ਪਾਲਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਢੰਗ ਸਬੰਧੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੦-੦੪-੯੮ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਜਾਂ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਪ੍ਰਤੀ ਚੱਲ ਰਹੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ 'ਤੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਹਰ ਹੀਲੇ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਸਮੂਹ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ, ਢਾਡੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇ ਸਮੂਹ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਕੇਵਲ ਪੰਗਤ ਵਿੱਚ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਹੀ ਛਕਣ ਤੇ ਛਕਾਉਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਹੀਦੀ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਰਾਗੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ, ਢਾਡੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਮੂਹ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਤੇ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਤੇ ਪੱਖਪਾਤ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਲੰਗਰ ਸਬੰਧੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਆਕੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੫-੦੬-੯੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ੨੦-੦੪-੯੮ ਨੂੰ ਲੰਗਰ ਅਤੇ ਪੰਗਤ ਬਾਰੇ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੈਨਕੂਅਰ ਦੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ:-

- ਗਿਆਨੀ ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ, ਸਾਬਕਾ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਰੌਸ ਸਟਰੀਟ, ਵੈਨਕੂਅਰ।
- ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਰੀ, ਵੈਨਕੂਅਰ।
- ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਐਡੀਟਰ, ਇੰਡੋ ਕਨੇਡੀਅਨ ਟਾਈਮਜ਼, ਸਰੀ।
- ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ, ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਅਰ।
- ਰਤਨ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰਧਾਨ, ਅਕਾਲੀ ਸਿੰਘ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਅਰ।
- ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ, ਰੀਕਾਰਡ ਸਕੱਤਰ, ਖਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਵੈਨਕੂਅਰ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ੨੫ ਜੁਲਾਈ, ੧੯੯੮ ਸ਼ਨੀਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ੧੧ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ। ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਭਨਿਆਰੇ ਵਾਲੇ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੭-੦੮-੯੮ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਭਨਿਆਰਾ ਵਾਲਾ ਜੋ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਰਬ ਸ਼ਕਤੀਮਾਨ, ਪੰਨ ਪੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲਾ ਵੀ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ। ਇਸ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਅਪੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਖੰਡੀ ਸਾਧ ਦੇ ਡੇਰੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਨਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਹਾਰ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਲਾਕੇ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਪੁਲੀਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਛਤਰੀ ਦਾ ਇਹ ਗਲਤ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਰਾਗੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸਹੀ ਲੀਹ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੭-੦੮-੯੮ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਖੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ। ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅੱਗੇ ਵਾਸਤੇ

- ਅਸੀਂ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਅਤੇ ਬਾਣੀ ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਪੱਕ ਹੋਵਾਂਗੇ।
- ਅਸੀਂ ਗੁਰ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੱਚੀ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਫਿਲਮੀ ਟਿਊਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ। ਬਾਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਦਾ ਪੂਰਾ-੨ ਧਿਆਨ ਰੱਖਾਂਗੇ।
- ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ (ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ) ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਾਂਗੇ।
- ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ, ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਹੀ ਦੇਵਾਂਗੇ।
- ਅਸੀਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭੇਟਾ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਸੀਂ ਉਹ ਵੀ ਕਰਾਂਗੇ।

ਉਪਰੰਤ ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਆਏ ਸਮੂਹ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ੨੧੦੦/- ਰੁਪਏ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ, ੨੧੦੦/- ਰੁਪਏ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ, ੨੧੦੦/- ਰੁਪਏ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ੧੦੧/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਦੇਗ ਕਰਵਾ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਏ ਚਲਿ ਚਿਜ ਨੂੰ ਨਾਭਾਧੀਸ ਚਿਓ
ਲਾਭਾਧੀ ਚ ਭਉਖਾਲੀ

ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਲੁਬਾਣਾ ਦਾ ਕੇਸ

ਹੁਕਮਨਾਮਾ ੧੯-੮੦-੮੮ ਮਿਤੀ ੧੯-੦੬-੮੮

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੯-੦੬-੮੮ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮਿਤੀ ੧੬-੦੬-੮੮ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕੇ ਗਏ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਹਿੱਤ' ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ 'ਲੁਬਾਣਾ' ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਮੁਆਫੀਨਾਮਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ। ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ:

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਹਿੱਤ' ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਲਗਾ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ ਜੋ ਕਿ ਤਕਰੀਬਨ ਬਾਰਾਂ ਤੇਰਾਂ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਹੜੱਪ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਸੁਖੇ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ, ਐਮ.ਐਸ. ਬਲਾਕ, ਹਰੀ ਨਗਰ, ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜਾਇਦਾਦ ਦੀ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਫਾਈਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਮਿਤੀ ੧੨-੦੮-੮੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਸੌਂਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਹਿੱਤ' ਵੱਲੋਂ ਸੁਖੇ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਬਾਰੇ ਮਿਤੀ ੦੫-੦੮-੮੮ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਦਿੱਲੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਐਫੀਡੇਵਿਟ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਫਾਈਲ ਦੇ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਮਿਤੀ ੧੬-੦੬-੮੮ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਹਿੱਤ' ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਸਜ਼ਾ ਕਾਫੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋਏ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਹਿੱਤ' ਨੂੰ ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੋਜਾਨਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਜੁਠੇ ਬਰਤਨ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਜੋੜੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੩੧੦੦੦/- ਅੱਖਰੀਂ ਇਕੱਤੀ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ, ੩੧੦੦੦/- ਰੁਪਏ ਸੈਂਟਰਲ ਯਤੀਮਖਾਨਾ, ੩੧੦੦੦/- ਰੁਪਏ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ ਵਿਖੇ ਜਸ੍ਹਾਂ ਕਰਵਾ ਕੇ ੧੦੧/- ਰੁਪਏ ਸ੍ਰੀ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਏ। ਅਰਦਾਸ ਦੇ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ 'ਹਿੱਤ' ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਝਣ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ 'ਲੁਬਾਣਾ' ਗਿਆਰਾਂ ਦਿਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਗੁ: ਬੰਗਲਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣ, ਇਕ ਘੰਟਾ ਜੋੜੇ ਸਾਫ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣਨ ਉਪਰੰਤ ੫੧੦੦/- ਅੱਖਰੀਂ ਇਕਵੰਜਾ ਸੌ ਰੁਪਏ ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਪਾਵੇ ਤੇ ੧੦੧/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਦੀ ਦੇਗ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਲੈ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਏ। ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਹੀ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ 'ਲੁਬਾਣਾ' ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਮਝਣ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਟੋਹੜਾ ਬਾਦਲ ਦੂਰੀ ਵਧਦੀ ਹੀ ਗਈ

ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਪੁਰਾਣੇ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਵਾਲੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ। ਦੂਜਨ ਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਵੀ ਜੁਟ ਪਏ। ੨੫ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਕੌਂਸਲ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਹਾਲੀ ਵਿੱਚ ੩੦ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਾਲਾ ਪਲਾਟ ੯.੫ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦਿਆ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗਲਤ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਹਲਫ਼ੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਫੋਟੋ ਕਾਪੀਆਂ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਉਣ ਲਈ ਖਬਰਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰੀ ਪਦ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਤਿੰਨਾਂ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਤੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਾਖ ਖਤਮ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲਬਾਤ ਚਲਦਿਆਂ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਬੇਬੰਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇਸ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹਾਲਾਤ ਨਾਰਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਵਿਖਾਈ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਹਟਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਇਸ ਲਈ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਵੀ ਟਿਕੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੈ।

ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਯੂ.ਪੀ. ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਰੱਖਣ ਲਈ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਜਪਾ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਉਤਰਾਂਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਾਜ਼ਿਦ ਸੀ। ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਸਰਕਾਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸਾਫ਼ ਟਾਲ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਰ੍ਹਾ ਬਰਾਬਰ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੀ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੨ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਨਾਲ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਤ ਹਮਾਇਤ ਦੇਣ ਦੇ ਦਿਨ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ, ਅੱਗੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇ 'ਤੇ ਚੋਣ ਲੜਾਂਗੇ। ੩ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਬਾਰੇ ਸਾਡੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਅਣਗੌਲਿਆ ਕਰ ਕੇ ਅਤੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਕਿ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਕੇਂਦਰ-ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਸਾਡੇ ਮੂੰਹ 'ਤੇ ਚਪੇੜ ਮਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਸਮਰਥਨ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

੨ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਟੱਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਸੱਦ ਕੇ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੇਸ, ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਕਲਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਿੰਨ-

ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਬਾਰੇ ੧੫ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਰੀਪੋਰਟ ਦੇਵੇਗੀ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਬਾਰੇ ਵੀ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਿਆਸੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਭਾਜਪਾ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨੂੰ ਉਤਰਾਂਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਾਖ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਗਲੀ ਵਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਭਿਣਕ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰ ਕੇ ਆਦਮਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਲਾਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗਰੁੱਪ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਲਈ ਵਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਇਹ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਲਈ ੨੩ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਲਾਨਾ ਅਜਲਾਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ। ਚੋਣ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਬਾਕੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਮੈਂਬਰ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਵਾਲੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

੧੪ ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਦਮਪੁਰ ਹਲਕੇ ਲਈ ਸੂ: ਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਧੀਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਹ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਬਖੇੜਾ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ੨੮ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਨਾਖੁਸ਼ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਜਨਤਾ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਨਾ ਕਰਾ ਸਕੇ। ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਅਸਰ ਵੀ ਇਸ ਹਲਕੇ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਨਾ ਆਇਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ੩੦ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ੬ ਵੋਟਾਂ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਇਸ ਹਾਰ ਲਈ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਹਮਲੇ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਅਸਰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦੇ ਤੁਲ ਸੀ।

ਬਾਦਲ ਟੋਹੜਾ ਖਿਚੋਤਾਣ 'ਚ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ ਖਾਲਸੇ ਦਾ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ

ਖਾਲਸੇ ਦਾ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਬਣਾਈ, ਜਿਸਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਪਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਉਲੀਕਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਗੈਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਤੋਹੀਨ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਹਮਦਰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਈ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨੇਤ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਦਾ ਭਰਮ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਾਰ-ਵਿਹਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਦੱਸਦਿਆਂ ੨੮ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਯਾਦਗਾਰੀ-ਅਜੁਬੇ ਸਬੰਧੀ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਜਤਾਇਆ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵਾਲਿਆਂ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਨਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਸਿਆਸੀ ਧੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ ਗਏ।

ਸ਼ਹੀਦ ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਭਾਜਪਾ 'ਤੇ ਦਾਗੇ ਗੋਲੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨਹੀਣਤਾ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਦਲ ਗਰੁੱਪ ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਵਿੱਸ ਘੋਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਚਿਆਈ ਨੂੰ ਕੌਮ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਵਾਹ-ਵਾਹ ਖੱਟ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰ ਆਪਣੀ ਮਾਯੂਸੀਅਤ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਭਰਮ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਦੋਵੇਂ ਧੜੇ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਬਾਰੂਦ ਹਥਿਆਰਾਂ ਵਿੱਚ ਭਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਪਹਿਲਾ ਗੋਲਾ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੦ ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਦਾਗਿਆ ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਛੱਡਣ ਲਈ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੧੦ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸੁ:ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਦਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਇਸ ਵੱਲ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੋਰ

ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਆਦਮਪੁਰ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਸੀਟ ਦੀ ਹਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਨੋਸਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਦੀ ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ 'ਤੇ ਜਕੜ ਨਾ ਹੋਣੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੇ ਸਿਆਸੀ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਤੂਫਾਨ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ੧੧ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਕਾਗਰਸ ਨਾਲ ਸਾਜ਼ਬਾਜ਼ ਕਰ ਕੇ ਆਦਮਪੁਰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਸੀਟ ਹਰਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ। ਨਾਲ ਹੀ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਤੋਂ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਇਸ ਤਿੱਖੇ ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਨਰਮ ਰੁਖ਼ ਅਪਣਾਉਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰੈਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਤੌੜ-ਮਰੌੜ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਸੁ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦਲ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਿਯਤ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੈ। ਪਰ ਹੁਣ ਤੀਰ ਕਮਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਦੋਹਾਂ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਮੱਤਭੇਦਾਂ ਦਾ ਛਾਨਾ ਤਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜੋ ਬਿਆਨ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਛਿੜ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਅਗਲੇ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਜਥੇਦਾਰ, ਮੰਤਰੀਆਂ, ਵਿਧਾਇਕਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖ਼ਤ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਅਤੇ ਉਸ ਪਾਸੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਤਿੱਖਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਹੋਇਆ।

੧੪ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਡਾ. ਮਹੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੌਹੜਾ ਅਤੇ ਪੰਜ ਹਮਾਇਤੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੁ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਬਹੁਤ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਕਾਹਲੋਂ, ਲੰਗਾਹ ਅਤੇ ਅਜਨਾਲਾ ਤਿੰਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਪੰਥ ਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿੱਚ ਡੁਰਾ ਮਾਰਿਆ ਹੈ। ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ, ਡਾ. ਮਹੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਸੁ: ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਸੁ: ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜ਼ੀਰਾ ਅਤੇ ਸੁ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੋਹਲੀ ਨੇ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਇਸ ਭੰਡੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਾਲ ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਵਿੱਚ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਅਸਤੀਫੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਏ ਗਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਸਮਝੌਤੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਫਿਰ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੬ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੋਣੀ ਨਿਯਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਜੋ ਇਸ ਦਿਨ ਲਈ ਲੰਗੇਟੇ ਕੱਸ ਲਏ ਗਏ।

੧੫ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦

ਸਾਲਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਮਾਧੋਪੁਰ ਵਿਖੇ ਇਸ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਥੇ ਪੁੱਜੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਚੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿਹਤ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਇਸ ਲਈ ੧੬ ਤਰੀਕ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕੈਂਸਲ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਖਬਰ ਸ਼ਾਮ ਦੀਆਂ ਟੀ.ਵੀ. ਖਬਰਾਂ ਦੇ ਬੁਲਿਟਨ ਵਿੱਚ ਰੀਲੇਅ ਹੋ ਗਈ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀ ੧੦ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਬੁਲਾ ਲਏ।

੧੬ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਕੋਰਮ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਜ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੧੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਮੇਤ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰੀ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਲੰਧਰ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਪੁਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕੁਲਦੀਪ ਕੌਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਲਈ। ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਾਧੋਪੁਰ ਚੈਸਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚੋਂ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਿਆਨ ਹੀ ਸੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਦਫਤਰ ਵੱਲੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਕੈਂਸਲ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਾਰ ਜਾਂ ਪ੍ਰਤਿਕਾ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਪਰ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਧੋਖਾ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸੀ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੁਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ੍ਰ: ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ, ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹ, ਸ੍ਰ: ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸੁਬਾ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰਾਨ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈਸੀਅਤ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਸੀ। ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਜਾਬਤੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਬਾਦਲ-ਟੋਹੜਾ ਦੇ ਆਪਸੀ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਨਿਰਪੱਖ ਰਹਿਣਗੇ।

੧੭ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਟੋਹੜਾ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਐਕਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਲੈਣਗੇ। ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਜਾਬਤਾ ਕਮੇਟੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਸਨ, ਸ੍ਰ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਸ੍ਰ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦੜ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ, ਨੇ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਇਕੱਲਿਆਂ-ਇਕੱਲਿਆਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਇਕ ਇਕ ਘੰਟਾ ਆਪਣੇ ਖਿਆਲ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ

ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਭਾਵ ਵਿਸਾਖੀ ੧੯੯੯ ਤੀਕ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਲਹ ਦੀ ਕੋਈ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਬਿਨਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ੨੪ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਤਹਿਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਾਲਾਨਾ ਜੋੜ ਮੇਲੇ ਸਮੇਂ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਰਵਉੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਇਕ ਅੰਗ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੱਖੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸੀ।

੨੬ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਗ੍ਰ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨਾਲ ਹਿੱਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗਠਨਾਂ, ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਖਲ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪਾਸੇ ਸੋਚਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ।

੩੧ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਭਾ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ:-

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਮਿਤੀ ੩੧-੧੨-੧੯੯੮

ਹੋਇ ਇਕਤ੍ਰ ਮਿਲਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਦੁਬਿਧਾ ਦੂਰਿ ਕਰਹੁ ਲਿਵ ਲਾਇ॥
ਹਰਿ ਨਾਮੈ ਕੇ ਹੋਵਹੁ ਜੋੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਬੈਸਹੁ ਸਫਾ ਵਿਛਾਇ॥

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੩੧-੧੨-੯੮ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਈਆਂ ਸੈਂਕੜੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ। ਅਤੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਅੱਜ ਤਕ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਉਪਰੰਤ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸਿਰਮੌਰ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਆਪਸੀ ਹਿੱਤ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਕੌਮ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਤੀਜੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮਨਾ ਸਕੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਸੰਗਤ ਦੀ ਸੋਚ ਵੀ ਕੁਝ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਭਰ ਕੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਹੈ।

ਖਾਲਸੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਇਸ ਮਹਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਦਿਹਾਤੇ ਨੂੰ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਤੇ ਛਾਏ ਹੋਏ ਕਾਲੇ ਬੰਦਲ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣੀ ਅਸੰਭਵ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਜਮਾਨੀ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਿਤੀ ੧੪-੦੪-੯੯ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਕਰੇ। ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣੇ ਰਹਿ ਕੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਬੰਧੀ ਦਿੱਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ।

ਜਾਬਤਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜੁਆਬ ਨੂੰ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਸੀਲਬੰਦ ਕਰ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਮਿਤੀ ੧੫-੦੪-੯੯ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਤੇ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਜਾਬਤਾ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਜੁਆਬ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੀ ਹੋਈ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੇਗੀ।

ਅਗਰ ਕੋਈ ਵੀ ਧਿਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਲੀਡਰ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਇਸ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ,

ਦੋ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ

੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਕਰੜਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਇਸ ਹੁਕਮਨਾਮੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਰਚਾ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ੩ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਸੱਦੀ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਨਾ ਕਦੀ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪਾਸ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜੇਕਰ ਕਮੇਟੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਹਟਾਏਗੀ ਤਾਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧ ਦੇ ਇਹ ਪਦਵੀ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ। ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕੋਈ ਅਪੀਲ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜਾਣਗੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਤਕਰੀਬਨ ਸਵਾ ਸਾਲ ਦੇ ਅਰਸੇ ਵਿੱਚ, ਜਥੇਦਾਰ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ, ਅਹੁਦਾ ਤਿਆਗਣ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਦਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਕਈ ਵੇਰ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਅਤੇ ਫਰਜ਼ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਭੈ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਕੇ ਮਰਿਆਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਭਾਉਣਗੇ।

ਦੋ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਬ ਪੁੱਛੇ ਸਵਾਲ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦੀ ਲੋਟੇ ਹਨ, ਪਰ ਨਹੀਂ ਕਿਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮ ਜਾਣ, ਕਿਉਂਕਿ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਦ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਸ਼ਾਇਦ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦਬਕਾ ਮਾਰ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਕੋਈ ਮੱਤਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕੇਵਲ ਕੌਮ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਦੇਣ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜੋ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਹੇ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਅਜੀਤ' ਨੂੰ ਭੇਜੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਨੂੰ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸਿਰ

'ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਪਰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਕੁਝ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤਾਕਤਾਂ, ਗੁਆਂਢੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਦੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਪੈਸੇ 'ਤੇ ਆਕੜ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਮਨ ਬਣਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਭਰਵੀਂ ਹਮਾਇਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਪੰਥ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਮਰਿਆਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਗੱਲ ਜੋ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਅਧਰਮ ਹੈ। ਇਹ ਸੰਕੇਤ ੩੧ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵੱਲ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ੨ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਬਜਾਏ ਧਾਰਮਿਕ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਟਿੱਪਣੀ ਦੇ ਠੀਕ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਚਰ ਰਿਹਾ ਸਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਆਇਆ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ।" ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਣੀ ਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੈਂ ਛੱਡ ਦਿਆਂਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਫਿਰ ਵੀ ਮਿਲਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਹਮੀ ਭਰ ਲਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੌਂ ਪੇਂਡੂ ਵਿਕਾਸ ਤੇ ਪੰਚਾਇਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਠਹਿਰਿਆ ਸਾਂ। ਬੈਠਿਆਂ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦੇ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਆਗੂ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਪਾਂ ਨੇ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ ਟੌਹੜੇ ਨੂੰ ਭਜਾਉਣਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਆਪ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਸੀ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਉਸ ਦੀ ਠੀਕ ਸਲਾਹ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਨਾ ਸਮਝ ਲੈਣ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸੇ ਉਠਣ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਤੋਂ ਗਲਤ ਰਾਏ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ "ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਲੰਮੇ ਪੈ ਜਾਣ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਮੀ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿੱਖਾ ਕਰਨ ਦਾ ਸੀ।" ਮੇਰੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਮਿਲਣੀ ਗੁਪਤ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ੨੬ ਦਸੰਬਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬੰਦ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਮੈਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਰੈਸਟ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਨ ਜਦੋਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਆਏ ਤਾਂ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਨਟਰੋਡਕਸ਼ਨ ਕਰਾਉਣੀ ਚਾਹੀ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ।"

ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗੱਲ ਤੋਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਸਾਥੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਥੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਤਾਂ ਚਲ ਪਿਆ ਹੈ।

ਸਾਨੂੰ ਦੱਸੋ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਹੜਾ ਕਦਮ ਚੁੱਕੀਏ ਤੇ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਬਜ਼ਾ ਟੋਹੜਾ ਜੀ ਦਾ ਹੈ।

ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੇਰਾ ਨੇੜਲਾ ਸਬੰਧ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਹੁਣ ਤੀਕ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਇਸ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸਾਥ ਨਿਭਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿੱਚ ਇਤਨੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰ ਸਕੇ। ਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਚੱਲਾਂਗਾ ਤਾਂ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਠੀਕ ਸਲਾਹ ਹੀ ਦਿਆਂਗਾ ਪਰ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲੈਣਾ। ਸੰਭਵ ਹੈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਝੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲਈ ਤੁਹਾਡਾ ਪੱਕਾ ਮਨ ਹੈ ਜਾਂ ਜਿਵੇਂ ਵਰਕਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਵਿਖਾਵਾ ਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿੱਛੋਂ ਸਮਝੋਤੇ ਦਾ ਰੂਪ ਲੈ ਲਵੇਗਾ— ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵਰਕਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਕਿਹਾ, " ਸਰਦਾਰ ਜੀ! ਮੈਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਰ ਗੱਲ ਮੰਨਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰ ਲਈ ਸਾਰੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਕੰਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਟਾਲ ਦਿਓ ਪਰ ਟੋਹੜਾ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਨਾ ਟਾਲਣਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਲੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ— ਪਾਰਟੀ ਪਾਲਿਸੀ ਵਿਰੁੱਧ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਕਈ ਵੇਰ ਮੇਰੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਾਸੇਹੀਣੀ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਤੀਕ ਮੈਂ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ— ਹੁਣ ਪਾਣੀ ਸਿਰ ਤੋਂ ਲੰਘ ਗਿਆ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸੁਲਹ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਗੱਲਾਂ ਦੱਸੀਆਂ ਜੋ ਯਕੀਨ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਨ। ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ।

ਆਖਰ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰ ਲਈ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਜੱਜ ਨਿਯਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਿਫਰ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ।

ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਫਾਈਲ ਮੰਗਵਾ ਲਈ ਜਿਸ 'ਤੇ ਦਰਜ ਪੈਨਲ ਵਿਚਲੇ ਵਕੀਲਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਹੋਇਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ੩੧ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੇ ਇਸ ਲੜਾਈ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਹੀ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਨਵੇਂ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦੁਬਾਰਾ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਗਿਆ। ਇਕਾਂਤ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਾਂ, ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਥੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਕਈ ਹਮਾਇਤੀ ਆਪਣੀ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਜਾਹਰ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਪਲੂਸੀ ਕਰਨਗੇ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਵੀ ਦੇਣਗੇ ਪਰ ਭੁਗਤਣਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੀ ਪਵੇਗਾ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਨਾ ਲੈਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ੨੦੦ ਸਾਲਾ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਟੋਹੜਾ ਜੀ ਖਰਾਬੀ ਕਰਨਗੇ— ਸਾਡਾ ਉਸ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚੱਲਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਘਟਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਸਾਖੀ ਤੀਕ ਜੇਕਰ ਉਹ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨਾ ਵੀ ਸੱਦਣ ਤਾਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਰਹੇਗਾ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ੧੬ ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੀਮਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਰਜਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਵੀ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਸਰਕਾਰੀ ਫੈਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੇਣ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖ ਕੇ ਕੇਵਲ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਸਨ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਲਈ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੈਨਲ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ, ਨਵਾਂ ਪੈਨਲ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੇ ਪੈਨਲ ਪੁੱਜਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਠੀਕ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਅਫ਼ਸਰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆ ਕੇ ਗੱਲ ਕਰ ਲਵੋ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕਰ ਕੇ ਸਬੰਧਤ ਅਫ਼ਸਰ ਨੂੰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੱਡਰੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੇਰੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ੩ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ, ਕੈਪਟਨ ਕੇਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ, ਸੂ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦੜ, ਸੂ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਭਾਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਸਰਕਾਰੀ ਅਸਰ ਹੇਠ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਨੇ ੫ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਅਨਉਚਿਤ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ।

੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ੫੧ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮੇ 'ਤੇ ਮੁੜ ਗੌਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੦ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹੀ ਚਲੋਤੀ ਭਰੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਿਖਾਈ ਤਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਗਲਤ ਗੱਲ ਹੋਈ ਹੈ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਹੀ ਲਿਖਾ-ਪੜ੍ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪੱਤਰ ਰੋਕ ਲੈਂਦੇ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ

ਕਾਪੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ।"

ਇਸ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਜੋ ਦੇਰ ਰਾਤ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਿਖਾਈ ਗਈ। ਮੈਂ ਇਹ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਹੈ ਜਾਂ ਕੇਂਦਰ ਵੱਲੋਂ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰ ਲਈ ਗਈ ਹੈ।"

ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲ ਗਈ।

ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ

ਅਸੀਂ ਇਕ ਲੰਮੇ ਅਰਸੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਆਏ ਨਿਘਾਰ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਢਿੱਲੀ ਹੋ ਰਹੀ ਪਕੜ ਤੋਂ ਚਿੰਤਤ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਲਈ ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲਗਾਏ ਗਏ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਸਿਆਸੀ ਲਾਲਸਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੋੜ-ਤੋੜ ਤੇ ਉਧੇੜ-ਬੁਣਨ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹਿੰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਬਾਰ-ਬਾਰ ਕੌਮ ਵੱਲੋਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਅਤੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਲਈ ਪੰਥਕ ਸਫਾਂ ਵਿੱਚ ਫੁੱਟ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਪਿੱਛੇ ਅਕਸਰ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਦਾ ਹੱਥ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਕੌਮ ਦੀ ਝੋਲੀ ਵਿੱਚ ਅਕਸਰ ਮਾਯੂਸੀ ਹੀ ਪਈ ਹੈ। ਇਹ ਬੇਹੱਦ ਮੰਦਭਾਗੀ ਅਤੇ ਦੁਖਦਾਈ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਬੜੇ ਚਾਅ ਨਾਲ ਬਣਾਈ ਗਈ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਗਿਰਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਅਸਫਲ ਬਣਾਉਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ, ਉਹ ਖੁਦ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਖੋਰ੍ਹ- ਖੋਰ੍ਹ ਕਰ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਤਾਕਤਾਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਲਈ ਇਹ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘੜੀ ਹੈ। ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਸਜਾਏ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਵੇਂ ਸਿਰਜਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਅੰਦਰ ਇਕ ਬੇਮਿਸਾਲ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬੇ ਦੀ ਲਹਿਰ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋ ਉਠੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਦੀ ਇਹ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਅਹਿਮ ਮੌਕੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚਲਦੇ ਹੋਏ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਤੇ ਠੋਸ ਹੰਭਲੇ ਮਾਰੇ ਜਾਣ। ਪਾਵਨ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਸੇਧ ਲੈ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਲਈ ਕੋਈ ਯਾਦਗਾਰੀ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਜਾਈਏ। ਲੇਕਿਨ ਪੰਥ ਦੀ ਇਹ

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਾਵਨ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਆਪਣੀ ਰਾਜਸੀ ਲਾਲਸਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਹਉਮੈ ਦੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਲਈ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਨਾਲ ਖਿਲਵਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਨੰਗੇ ਚਿੱਟੇ ਹੋ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਏ ਹਨ। ਪੰਥਕ ਫਤਵੇ ਨੂੰ ਸਾਬੋਦਾਜ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਦਾ ਇਹ ਕਿਰਦਾਰ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਥ ਹਿਤੈਸ਼ੀ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ ਰਹੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਪੰਥਕ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਇਸ ਇੱਛਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਪੰਥਕ ਸਫ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਹਰ ਹੀਲੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇ, ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਮੋਸ਼ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਇਸ ਪਾਵਨ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਵੀ ਜਥੇਦਾਰ ਟੋਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥਕ ਜਜ਼ਬਿਆਂ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਸਿਆਸੀ ਚੌਧਰ ਹਾਸਿਲ ਕਰਨ ਲਈ ਪੰਥਕ ਸਫ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਖਤਰਨਾਕ ਫੁੱਟ ਪਾਉਣ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਜੋਂ ਸਾਡਾ ਕੌਮ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫ਼ਰਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਅੰਦਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਸ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾ ਨਿਘਾਰ ਆਇਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਪੰਥ ਨੇ ਅਥਾਹ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਨੂੰ ਮਸੰਦਾਂ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸਿੱਖੀ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਮਕਸਦ ਉੱਚੇ ਤੇ ਸੁੱਚੇ ਕਿਰਦਾਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ ਧੁੰਦਲਾ ਪੈਂਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆ ਚਿਹਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਹ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੀ ਹਉਮੈ ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਲਸਾ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ ਜਾਏ। ਆਪਣੇ ਵਿਰਸੇ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੀਆਂ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਸੇਧ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪ੍ਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਸਮਰਥਾ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤਤਾ ਉੱਤੇ ਕੇਂਦਰਤ ਕਰੇ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿੱਚ ਅਹਿਮ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਹਿਮ ਮੌਕੇ ਉੱਤੇ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਏ

ਮਹਾਨ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁਢਲੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦਾ ਕੇਂਦਰਬਿੰਦੂ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਵਿਰਸੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ੩੦੦ਵਾਂ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਮੁੱਚਾ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰਾ ੨੧ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਬਰ ਤਿਆਰ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਅਹਿਮ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਕੇ ਕੱਟਣ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਜੋਸ਼, ਚਾਅ ਅਤੇ ਭਰਪੂਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਪੰਥਕ ਸਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮਾਨਵਵਾਦੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫੈਲਾਉਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕਿ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਵਕਤ ਅਜਿਹੀ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹੋਣਾ ਸਾਡੇ ਸਭਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਅਤੇ ਗੌਰਵ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਥੇ ਕੌਮ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸੰਯੋਗ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵੀ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ ਚਲ ਕੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਅਹਿਮ ਪੜਾਅ ਉੱਤੇ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ, ਉਮਾਰੂ ਅਤੇ ਸਵੱਛ ਸੇਧ ਦੇਣ ਲਈ ਕੌਮ ਦੀ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸੈਂਡੀਆਂ ਨਿੱਜੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਸਮਰੱਥਾ ਅਤੇ ਲਗਨ ਨਿਰੋਲ ਧਾਰਮਕ ਕਾਰਜਾਂ ਵਿੱਚ ਲਗਾਵੇ।

ਇਸ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਇਹ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਭੁਰੰਤ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ। ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਪੁਰਜ਼ੋਰ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਪੰਥ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਹੀ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਹੁਦਾ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ-ਸੰਭਾਲ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਦੇ ਸੁਚੱਜੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਰਾਹ ਸਾਫ ਕਰ ਦੇਣ।

੧. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੌਸ਼ਿਹਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ

੨. ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਅੰਤੂੰਗ ਮੈਂਬਰ

੩. ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਅੰਤੂੰਗ ਮੈਂਬਰ

੪. ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅੰਤੂੰਗ ਮੈਂਬਰ

੫. ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਅੰਤੂੰਗ ਮੈਂਬਰ

੬. ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਅੰਤੂੰਗ ਮੈਂਬਰ

੭. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਅੰਤੂੰਗ ਮੈਂਬਰ

੮. ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਗੋਰਾ ਅੰਤੂੰਗ ਮੈਂਬਰ

੯. ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਮਲਾ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀਓ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ,
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਧਾਰਮਿਕ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਪੰਥ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੰਭੀਰ ਮਸਲਿਆਂ ਵੱਲ ਦਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਹਰ ਸਿੱਖ ਮਨ ਗਹਿਰੀ ਪੀੜਾ ਅਤੇ ਚਿੰਤਾ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਅ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਕਾਰਜਕਰਨੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਉਠਾਏ ਗਏ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਪੂਰਨ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ ੩੧-੧੨-੧੯੯੮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੇ ਕੌਮ ਲਈ ਕਈ ਬੇਲੋੜੇ ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਸੰਕਟ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਅਸੀਂ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਲੋਕਰਾਜੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਆਪ ਉਪਰੋਕਤ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰੋ ਜੀ।

ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ,

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਦਾਸ,

੧. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ

੨.

ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਜਾਰੀ

੨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਐਮ.ਐਲ.ਏ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਨ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਸਮੇਤ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਸੁਖਾਵੇਂ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ, ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ 'ਤੇ ਇਕ ਲਫਜ਼ ਵੀ ਨਾ ਬੋਲਿਆ ਗਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਅਤੇ ਸਬ-ਕਮੇਟੀਆਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ੧੦ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੰਨੀ ਕਤਰਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਂਭੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ। ਅੱਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਵੇਖਣ ਵਿੱਚ ਆਇਆ।

ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੋਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ ਅਤੇ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ. ਨੇ ਆਪਣੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ੯੨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਲਿਸਟ ਰਲੀਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲੈਣੀ ਵੀ ਮੁਨਾਸਬ ਨਾ ਸਮਝੀ ਪਰ ਇਸ ਗਲਤ ਚੁੱਕੇ ਕਦਮ ਦੇ ਮਾਤੇ ਸਿੱਟੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੁਗਤਣੇ ਪਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਣ ਪੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾਉਣੇ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਪਰਮ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ.

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਪ੍ਰਤੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਰਪਤ ਹਾਂ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ,

ਜਥੇਦਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

ਮੈਂਬਰ ਹਲਕਾ.....

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਵੇਸਲੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਵਾਰ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਾ ਕੇ ੧੦ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਜਲੰਧਰ ਵਿਖੇ ੧੧੫ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਕੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ੪੨ ਮੈਂਬਰ ਉਹ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ੯੨ ਮੈਂਬਰ ਲਿਸਟ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੜਾਸ ਕੱਢੀ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੪੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਦਾ ਦਾਹਵਾ ਕੀਤਾ।

ਅੱਜ ਤੀਕ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮੇਰੀਆਂ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਗੁਪਤ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਹਰ ਗੱਲ ਗੁਪਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਮੇਰੇ ਸਬੰਧਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਜ਼ਾਰਤ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮੰਨੀ। ਮੈਨੂੰ ਪਰਖਣ ਲਈ ਪ੍ਰਣ ਪੱਤਰ ਦੀ ਕਾਪੀ ਦੇ ਕੇ ਡਾਕਟਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਪਾਸੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਮੈਂ ਇਸ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਹਾਮੀ ਭਰ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿ ਅਸਲੀਅਤ ਜਾਣ ਸਕਾਂ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੀ ਹੈ?

ਸੰਘਣੀ ਪੁੰਦ ਕਾਰਨ ੩ ਘੰਟਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਡੇਹਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਜਾ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਕਾਫੀ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਣ-ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਾ ਕੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਲਈ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਝੱਟ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਇਥੇ ਹੁਣੇ ਕਾਹਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਾਹ ਪਾਰਟੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਜਲੰਧਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ।" ਮੈਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਿਆ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸ੍ਰ: ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ. ਆਪ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਗਏ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਸੀ, "ਕੱਲ੍ਹ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਦਸਤਖਤ ਕਰਵਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੇ।" ਇਸ ਝੂਠ ਨੇ ਜਿਥੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਆਂਦਾ ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਵੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

੧੫ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਭੈਰ ਸਾਹਿਬ ਇਨਫਰਮੇਸਨ ਦਫਤਰ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਏ. ਨਾਲ ਦਫਤਰੀ ਡਾਕ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਉਥੇ ਸੱਦ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਰੰਧਾਵਾ ਜੀ, ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?" ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਹੋਰ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਅਸੀਂ ਦੋਹਾਂ ਨੇ ਠੀਕ ਦੱਸਿਆ ਹੈ, ਕਸੂਰ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋਹਰੀ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਈ। ਉਹ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਪਰਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤਿੰਨੋਂ ਉਸ ਪਾਸ ਚੱਲੀਏ, ਅਸਲੀਅਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਜਾਵੇਗੀ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੱਲ ਦਾ ਰੁਖ਼ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਬਦਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡਾ ਬਹੁਤ ਤਜਰਬਾ ਹੈ, ਸਲਾਹ ਦਿਓ, ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?" ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇ ਦੇਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਚਮਕ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਬਾਪੂ ਜੀ ਦੀ ਪੱਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟ ਦਈਏ?" ਮੈਂ ਪੀਰਜ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹੋ ਪਰ ਸੰਤ ਚੰਨਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਲੜਾਈਆਂ ਦਾ ਮੇਰਾ ਲੰਮਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ। ਆਪ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਜ਼ਤ ਵਧਣੀ ਹੈ- ਇਹ ਤਜਰਬਾ

ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਵੋਟਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਰ ਹੋਈ ਤਾਂ ਹਾਰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰਨੀ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ" ਪਰ ਭੋਰ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਘੱਟ ਹੈ।

੧੭ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸੂ: ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ੭ ਵਜੇ ਸੌਂਦਿਆ ਹੈ।" ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਈ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਹੈਰਾਨੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੩੧ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਅਪੀਲ ਦੀ ਕਾਪੀ ਵਿਖਾਈ ਜੋ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਪਤਾ ਕੇ ਫਿਰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਚੇਤਾ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਮੇਰੀ ਸਲਾਹ ਦੇ ਉਲਟ ਇਹ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਉਲਝਣ ਵਿੱਚ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਤਾ ਕਰਾਇਆ ਪਰ ਇਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਫੈਕਸ ਚਾਹੀਂ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਫੈਕਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਵੀ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਹੋਈ ਗਲਤੀ ਲਈ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਅਤੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਗਿਲਾ ਕੀਤਾ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਰਹੋ ਪਰ ਮੈਂ ਲਗਾਤਾਰ ਏਨਾ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਨਾ ਦੇ ਸਕਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਬੁਲਾਉਗੇ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਵਾਂਗਾ।

੧੯ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਸੂ: ਰਣਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੀ.ਏ. ਨੂੰ ਸੌਂਦਿਆ। ਸੂ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਡ. ਸਕੱਤਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ, ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਘੁਸਰ-ਮੁਸਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਦੋ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਾਸੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਸੌਂਦਣਗੇ, ਮੈਂ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਮੇਰੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਸਮਰਪਣ ਦੇਣ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੇਰੇ ਵਿਰੁੱਧ ਕਰਨੀ ਚਾਹੋ, ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ, ਪਰ ਮੇਰੀ ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਬਾਇਬਲ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤਿਆਗਣ- ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੀ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਬੇਲੋੜੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਵੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇ।"

ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣੀ, ਚੰਗੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਾਂਗ ਚਾਹ ਦਾ ਕੱਪ ਕੱਪ ਪੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਲੱਗ ਪਏ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿੱਚੋਂ ਲੁੱਕਾ-ਛੁੱਪੀ ਦੀ ਖੇਡ ਦਾ ਭਾਰ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਜੰਗਲ ਦੀ ਅੱਗ ਵਾਂਗ ਸਾਰੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਫੈਲ ਗਈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਦਲੇਰਾਨਾ ਸਟੈਂਡ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ-

ਦਫਤਰ ਦਾ ਇਕਪਾਸਤ ਮਾਹੌਲ ਇਕਦਮ ਬਦਲ ਗਿਆ।

ਇਸੇ ਦਿਨ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ੧੧-੩੦ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਲਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਤਹਿਤ ਯੋਜਨਾਬੰਦ ਢੰਗ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਖਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੋਹੜਾ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸੱਦਾ ਪੱਤਰ ਵੀ ਭੇਜੇ।

੨੧ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ੨੨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਭੌਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਘਰ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤਕ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ।"

੨੩ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸੱਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਅਫਵਾਹਾਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੈਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ। ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੀਕ ਵਿਵਾਦ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਅੱਗੇ ਪਾ ਦੇਣ। ਤਲਬੀਆਂ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦੇ ਤੁਲ ਸਮਝੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਨ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ

੨੫ ਜਨਵਰੀ ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਰਤੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ੧੩੧ ਮੈਂਬਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੀ ਅਪੀਲ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ- ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਡਰੇ ਅੱਡਰੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਪੱਤਰ ਭੇਜੇ ਗਏ।

ਪੱਤਰ ਨੰ: ੧੯੧੯

ਮਿਤੀ: ੨੫.੦੧.੯੯

ਗੁਰੂ ਸਵਾਰੇ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸਪੀਡ ਪੋਸਟ ਰਾਹੀਂ ਅਤੇ ਸੀ.ਐਮ.ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਆਈ ਫੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਮਿਤੀ ੩੧.੧੨.੯੯ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਫੌਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੩੧ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਸਾਈਨ ਹਨ। ਇਸ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕੁਝ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਆਪ ਤੋਂ ਨਿੱਜੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਏ ਜਾਣ:

੧. ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੋਂ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ?
੨. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚਿੱਠੀ ਤੇ ਜੋ ਤੁਸਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਈਨ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਇਹ ਚਿੱਠੀ ਤੁਹਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਆਈ ਹੈ?

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਮਿਤੀ ੧੧.੨.੯੯ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ, ਫੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਜਾਂ ਦਸਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭੇਜ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

ਸ੍ਰ: ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸੰਮਣ

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੧੧ ਫਰਵਰੀ ਲਈ ੧੨-੦੦ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਸੰਮਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪੱਤਰ ਨੰ: ੧੯੨੦

ਮਿਤੀ ੨੫.੦੧.੯੯

ਸ੍ਰਦਾਰ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

੨੯ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ ਵਿੱਚ ਫੁਪੀ ਅਡੰਬਰੀ ਅਵਤਾਰ ਨਾਮੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਛਾਪਣ ਸਬੰਧੀ ਤੁਹਾਡੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕਈ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪੁੱਜੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਰੀਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਮਿਤੀ ੧੧.੦੨.੯੯ ਨੂੰ ੧੨ ਵਜੇ ਆਪ ਖੁਦ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਅਡੰਬਰੀ ਅਵਤਾਰ ਨਾਮੀ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਗੁਰੂਵੰਸ਼ ਸਬੰਧੀ ਅੰਸ਼ ਛਾਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ? ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਅੰਸ਼ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਅਧਾਰ ਤੇ ਛਾਪੇ, ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ। ਮਿਤੀ ੧੧.੨.੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ,

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਪੱਤਰ ਨੰ: ੧੯੨੧

ਮਿਤੀ ੨੫.੦੧.੯੯

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ,
ਜਥੇਦਾਰ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ,
ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਸਿੱਖ ਸੁਸਾਇਟੀ
ਹਿਮਾਲਟਨ ਵੈਨਟ ਵਰਥ, ਕੈਨੇਡਾ ਵਲੋਂ ੨੧ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯
ਅਤੇ ਵਰਲਡ ਸਿੱਖ ਆਰਗੇਨਾਈਜ਼ਰ, ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ੨੫ ਜਨਵਰੀ
ਨੂੰ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਪੁੱਜੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਸਥਿਤ ਇਕ ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ
ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ (ਪਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਪ੍ਰਿੰਸ ਜਾਰਜ,
ਗਿ: ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ) ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ
ਸੈਮੀਨਾਰ ਵਿੱਚ ਲੰਗਰ ਪੰਗਤ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਵੀ
ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਝੂਠ ਹੈ ਕੀ ਸੱਚ ਹੈ? ਇਸ
ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ
ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਮਿਤੀ ੧੧.੨.੯੯ ਨੂੰ ੧੨ ਵਜੇ ਦਿਓ। ਇਹ ਵੀ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਗਰ
ਟਰੱਸਟ ਪੰਥ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਰਟੀ ਹੈ ਜਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਨਿੱਜੀ ਹੈ? ਮਿਤੀ
੧੧.੨.੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਨਾ ਹੋਣ
ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਪੰਥਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ
ਹੈ।

ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ,

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ,

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਬਾਦਲ ਕਿੱਆਂ ਦੀਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਹਿੱਤ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਅੱਜ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਹਲਚਲ ਮਚਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਇਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਪੂਰਾ ਵੇਰਵਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਵੇਰਵਾ ਪੁੱਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਸਰੀ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਐਵੇਂ ਡਰਾਵਾ ਹੀ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੀਕ ਨੱਪੇ ਰਹਿਣ। ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਸਖਤ ਐਕਸ਼ਨ ਵੱਲ ਕਦਮ ਸੀ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਮੈਂਬਰ ਹੀ ਆਪ ਆਣ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਪਾਸੋਂ ਮੁਆਫੀਆਂ ਮੰਗੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਰਾਤੀ ਭਾ: ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਫੱਗੂਵਾਲੀਆ ਆਣ ਕੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਗਿਆ। ਦੂਜੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਤਲਬੀਆਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਖਤ ਹੈ।

ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸੀ। ਫਗੂਵਾਲੀਆ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੁ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਫੀਡਸਾ ਪਾਸੋਂ ਪੁੱਛ ਲਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਠੀਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਵਰਕਰ ਵਰਗਲਾ ਕੇ ਉਥੇ ਲੈ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਸ ਮੰਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਮੰਗੀ। ਮੈਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤੁਹਾਡੀ ਗਰਦਨ ਦੁਆਲੇ ਨਾਗ ਵਲ ਮਾਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਚਾਹੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਪੱਖ 'ਤੇ ਸੋਚਣ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਗੰਭੀਰ ਸਨ ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੋਂ ਫੈਕਸ ਦੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਵਰਤੋਂ ਇਹ ਗੱਲ ਸਾਬਤ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਸਭ ਕੁਝ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸੱਚ ਵੀ ਸੀ।

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਵੀ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਝਟਕਾ ਕਰਨ ਵੱਲ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸੀ- ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਤ ਤਾਰੀਖ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਇਕ ਦੋ ਦੋ ਸਾਡੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਚੁੱਪ-ਚਾਪ ਵੇਖਦੇ ਰਹੀਏ।" ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, "ਦੂਸਰਾ ਰਸਤਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਲੈਣੀ ਹੋਵੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗੀ।" ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਿਰ ਪੁੱਛਿਆ "ਕੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਟੱਕਰ ਲੈਣੀ ਪਵੇਗੀ? ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣਾ ਹੈ ਚਾਹੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲੈਣੀ ਪਵੇ। ਇਸ ਬਾਰੇ

ਸਾਨੂੰ ਅੱਗੋਂ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?" ਮੈਂ ਸੋਚ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨਰਮ ਰੁਖ ਅਪਣਾਉਣ ਦੇ ਰੋਅ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਿਸੇ ਨਰਮੀ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਕੋ ਹੀ ਹੱਲ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ੧੧ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਹੀ ਬੁਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ- ਉਹ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨਗੇ ਨਹੀਂ।" ਰਾਤ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ- ਸ੍ਰ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇਵਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ, ਸ੍ਰ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਣਾ, ਕੈਪਟਨ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਣ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਸ੍ਰ: ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਗੁ: ਐਕਟ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ੭-੦੦ ਵਜੇ ਸੱਦ ਲਿਆ।

੨੬ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੭-੦੦ ਵਜੇ ਸਾਰੇ ਸੱਜਣ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸ੍ਰ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਤੇ ਸ੍ਰ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੰਦੜ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਨਵੇਂ ਸੱਦੇ ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਆਖਰ ਕਾਫੀ ਲੰਬੀ ਬਹਿਸ ਪਿੱਛੋਂ ਗੱਲ ਕਿਸੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਨਾ ਪੁੱਜੀ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਸਰਦਾਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੱਸੋ।" ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਦੱਸਿਆ, "੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਅਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਖਰਚਾਂ ਆਦਿ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪਾਸ ਦਰਖਾਸਤ ਦੇ ਸਕਦੇ ਹਨ- ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨਾ ਸੱਦਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੦ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੇ। ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ ਤਾਂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਆਪ ਤਾਰੀਖ ਨਿਯਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ- ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੱਲ ਨਹੀਂ। ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਐਸੀ ਪ੍ਰਜੀਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬਾਰੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੱਦ ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਪਮੁਹਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਕਾਫੀ ਸਬੂਤ ਮੌਜੂਦ ਹਨ।"

ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੱਤੇਵਾਲ, ਸ੍ਰ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਣਾ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵੀ ਬਿਲਕੁਲ ਇਹੀ ਹੈ ਜੋ ਸ੍ਰ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਤੁਰੰਤ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਉਣ ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਾਉਣ ਹਿੱਤ ਮੱਤੇਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਲਗਾਈ ਗਈ। ਸ੍ਰ: ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਮਿਤੀ ੨੭ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਗਈ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ੧੫ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਬਿਲਕੁਲ ਅਰਬਹੀਨ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ੭ ਦਿਨ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ

ਉਸ ਲਈ ਬਕਾਇਦਾ ਏਜੰਡਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ- ਇਹ ਬਿਆਨ ਕੇਵਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਗ਼ੁਮਰਾਹ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੧੧ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕੁਹਾੜਾ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੇਣਾ ਸੀ- ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਡਾ. ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਸੀ।

ਸਿੱਖ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਯਾਚਿਕਾ ੧੦-੦੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਈ, ਸ੍ਰ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੱਤੇਵਾਲ ਦੇ ਘਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਸ਼ਾਹ ਜੀ, ਸ੍ਰ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਣਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਬੈਠੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਇਕ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾ ਖਰੜਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਰੁਸਤੀਆਂ ਕਰਾਈਆਂ। ੧੬ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਵਾਲੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਤੇ ਏਜੰਡਾ ਬੁੱਕ ਮੰਗਵਾ ਕੇ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਮੱਦ ਭੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਾਈ- ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਏਜੰਡਾ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ- ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਲਿਖ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਯਾਚਿਕਾ ਤਿਆਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਰਾਤ ਤੀਕ ਰੁਮਾਣਾ ਜੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

੨੮ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ੧੦ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਜਗਰਾਜ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ ਐਡਵੋਕੇਟ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਯਾਚਿਕਾ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ੧੬ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਦੀ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਨਿਯਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੱਤਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਚੈਲੇਂਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ੧੬ ਦਸੰਬਰ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਏਜੰਡਾ ਬੁੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੱਤਰ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ। ੫ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਅਯੋਗ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਮਿਤੀ ੧੬-੧੨ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਕਾਰਨ ਮੈਂਬਰੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਵਿਰੋਧੀ ਪਿਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰ: ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਪੇਸ਼ ਹੋਏ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਬਹਿਸ ਲਈ ੨੯ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਪੱਤਰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਤਲਬੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਖੁਲ੍ਹੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਗਏ ਸਨ- ਜਿਥੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕੇ ਸ੍ਰ: ਪਰੀਤ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹੋਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਇਸ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ੨੮-੧-੯੮ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ ਜਿਥੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕੇ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਠਾਹੂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦ ਤੀਕ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ

ਮਿਲਦਾ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰਦਿਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਸਨ।

੨੯ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿਖੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੂਦ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਵਕਾਲਤ-ਨਾਮਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ- ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰ: ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਜਿਸਟਰ ਅਤੇ ਏਜੰਡਾ ਬੁੱਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜੋ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸੀਲ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਏ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਉਂਦਿਆਂ ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ 'ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਸਕੱਤਰ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਕੇਸ ਦੀ ਅਗਲੀ ਪੋਸ਼ੀ ਜਵਾਬ ਦਾਹਵੇ ਲਈ ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ।

ਇਸ ਦਿਨ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਦਫਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾ: ਹਜ਼ੂਰ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾ: ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਗੁੰਬੀ, ਭਾ: ਦਿਨੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾ: ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧੀਆ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਇਕ ਪੱਤਰ ਫੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ 'ਰਾਹੀਂ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਤਲਬੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਤੇ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਇਹ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਨਿਗਾਹਾਂ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਜਿਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਲੀ ਦੱਸੀ ਗਈ।

ਕੁਝ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤੇ- ੩੧ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਪਾਸੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਨਜਾਣੇ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਭਵਨ ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਗਏ ਸਨ- ਇਹ ਬਿਆਨ ਬੰਦ ਲਿਫਾਫੇ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਬਿਆਨ ਕਿਉਂ ਬਦਲਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ?

ਇਸ ਬਾਰੇ ਇਕ ਵੇਰ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰੌਡ ਗੁੰਬੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਬਿਆਨ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਉਹ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਬੋਲ ਕੇ ਲਿਖਾਇਆ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਬਿਆਨ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਚੁੱਪ ਕਿਉਂ ਰਹੇ? ਜੇ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਸੀ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਭੇਦ ਅੱਜ ਖੁੱਲ੍ਹਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਖਲਾਕੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਪੰਜੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫੇ ਦੇ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਸਨ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸ੍ਰ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਡਾ. ਖਡਕ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਸਿੱਖ ਸਟੱਡੀਜ਼ ਨੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਤੀਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

ਇਹ ਵਧੀਆ ਸੁਝਾਅ ਸੀ ਜੋ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਮਰਿਯਾਦਾ ਵਿੱਚ ਨਿਘਾਰ ਨਾ ਆਉਂਦਾ।

ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ, ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਪਾਸੋਂ ਅਸਤੀਫਿਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਲਹੂ-ਲਹਾਣ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਾਂ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਇਹ ਅਹੁਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਗੇ।

੨ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਥਾਨਕ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਥਵਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਦਾ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਏ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ:-

੧. ਸਿੱਖ ਪਰਸਨਲ ਲਾਅ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਵੱਖਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

੨. ਕੌਮੀ ਸੰਘਰਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਹੋਈਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੪੮ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਅਲਟੀਮੇਟਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਲਿਖਤੀ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਅੰਡਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦਾ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵੀ ਮਿਥੇ ਜਾਣਗੇ।

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਦੀ ਕਰਤੀ ਆਲੋਚਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ੧੯੭੮ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਕਾਂਡ ਮੁੜ ਨਾ ਦੁਹਰਾਉਣ ਦੀ ਤਾੜਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਖਰੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ੧੯੭੮ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਮੁੜ ਦੁਹਰਾਈ ਜਾਵੇ- ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ੇਕ ਅਜੇ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਮੰਗਣ ਵਾਲੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਉਧਾਰ 'ਤੇ ਹੀ ਵਿਕਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਲੋਕ ਅੱਜ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਦੀ ਮੁਕਾਏ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਪੁੱਜਦਾ ਉਹ ਲੋਕ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ 'ਤੇ ਦੁਸ਼ਨਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।"

ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਤਰਨਾ ਦਲ ਦੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਇਕ ਮਤੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਜਥੇਦਾਰ ਹੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਮਤੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਉਪਰੰਤ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਇਕ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਵਾਨਿਕਤਾ ਨੂੰ ਫਾਹ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਖਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੱਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਆਖੀ ਗਈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਪਾਸਿਉਂ ਵੀ ਗਤਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ੧੯੭੮ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਕਿ ੧੯੯੯ ਦੀ ਖੂਨੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ।

੩ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁ:ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਕ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਇਕੱਤਰਤਾ ਘਰ ਵਿਖੇ ਸੱਦੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ੧੫ ਫਰਵਰੀ ਤੀਕ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਭੇਜੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ੬ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਤੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕਰ ਕੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਾਇਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ੨੫ ਜੂਨ, ੧੯੯੮ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਦਾ ਵਾਸਤਾ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰਾਇਆ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਵਰਗੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ੩੧ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਤੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਜਾਣ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੋਧ ਦੀ ਕੀ ਆਸ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਡਰ ਕੇ ਸੱਚ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਸਿਆਸੀ ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ੨੫ ਜੂਨ, ੧੯੯੯ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੀ ਜਾਣ ਲਈ ਸੀ:

‘ਜ਼ਮਾਨਾ ਬੜੇ ਗੌਰ ਸੇ ਸੁਨ ਰਹਾ ਬਾ-

ਹਮੀਂ ਸੇ ਗਏ ਦਾਸਤਾਂ ਕਹਿਤੇ ਕਹਿਤੇ।’

੬ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨਾਲ ਅਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁਲੀਸ ਦਾਖਲੇ ਦੀ ਖਬਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬੁਠਲਾਇਆ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ੨ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਅਲਟੀਮੇਟਮ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੧ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸੱਦਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਨਾ ਮੰਨਣ ਕਰਕੇ ੧੦ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ 'ਤੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕਰਦਿਆਂ ਪ੍ਰਾਰਥੀਆਂ ਦੇ ਖਰਚੇ 'ਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਛਪਵਾ ਦਿੱਤੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਖੇ ਰਿੱਟ ਦਾਖਲ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਨੌਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਦੀ ਬਹਿਸ ਲਈ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ੧੦-੦੦ ਵਜੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ— ਪਰ ਬਹਿਸ ਸੁਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਰਿੱਟ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜਦ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਾਸ ਬੈਠਾ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਸਮਾਗਮ ਬਾਰੇ ਮੇਰੀ ਰਾਏ ਜਾਨਣੀ ਚਾਹੀ। ਮੇਰੇ ਖਿਆਲ ਵਿੱਚ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਬਗ਼ਾਵਤ/ਹੰਕਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੧੯੭੮ ਈ: ਵਾਲੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਂਗ ਖੂਨੀ ਸਾਕੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਚੁਨੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਤੁਲ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਮਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਖਾੜਕੂ ਵੀ ਸਨ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਬਿਨਾਂ ਝਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਨਰਮੀ ਨਾ ਵਰਤਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਸੁਣਿਆ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨਿਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛਪੀ ੧੯੭੮ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਂਗ ਖੂਨੀ ਕਾਂਡ ਦੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਗਲਤ ਦੱਸਿਆ ਤੇ ਤਰਦੀਦ ਵੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕਮਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲੇ ਤੀਰਾਂ ਦੇ ਅਸਰ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਨਾ ਜਾ ਸਕਿਆ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਠੀਕ ਸੀ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਬੋਲੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਗਲਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲੋੜ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹਵਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸ਼ਾਇਦ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੱਜ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਸੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤਹਿਤ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਬਹਿਸ ਨੂੰ ਤੱਦ ਤੀਕ ਲਮਕਾਈ ਰੱਖਿਆ ਜਦ ਤੀਕ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

੮ ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਰਾਤੀਂ ਸਾਹ ਜੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵਿਖੇ ਛੁੱਟੀਆਂ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅਗਲੇ ਕਦਮਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਚਲਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ।

੯ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੭-੦੦ ਵਜੇ ਦੋਬਾਰਾ ਵਿਚਾਰਾਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਤਾਂ ਮਿਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ ਕਿ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਸਮੇਤ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚੋਂ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣਗੇ। ਸ੍ਰ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੁਮਾਣਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੇ ਜਦ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਹੈੱਡ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਲੇਖਕ ਕਾਰਵਾਈ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਕਰ ਕੇ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਦਾ ਤਾਂ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਉਸ ਦੀ

ਹੋਣੀ ਸੀ ਜੋ ਨਿਯਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਸੀ। ਲੇਖਕ ਪੈਰੋਲਲ ਦਫ਼ਤਰ ਚਲਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਰੁਮਾਣਾ ਜੀ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸਨ- ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸੋਂ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਅਖਵਾਇਆ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਣ ਲਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਉਸ ਉਪਰ ਅਮਲ ਕਰਨ/ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਅਧਿਕਾਰ ਸੂ:ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੁਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ- ਕਿਉਂਕਿ ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਛੁੱਟੀਆਂ ਕਾਰਨ ਬੰਦ ਸੀ ਇਸ ਲਈ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਇਸ ਦਿਨ ਇਕ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੈਹ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਕਿ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹਟਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ੧੧ ਫਰਵਰੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਫਿਰ ਵੀ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਅਤੇ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੱਡਰਿਆਂ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਕੌਮ ਨੂੰ ਵਿਵਾਦ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਤਿੰਨਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਉਠੇਗਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਲਵਾਂਗੇ।

ਇਸ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ੧੦ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ੧੦ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੋਈਆਂ ਤਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਕੋਈ ਤਾਲਾ ਨਾ ਤੋੜਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਵਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਇਸ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ।

੧੦ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੬-੦੦ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਵੰਡੀ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਲੱਗਣ ਲਈ ਤਰਲੇ ਕੀਤੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ੧੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੀਕ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਲੱਗਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਭਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਹੋ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ਗੀ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ।

੧੦ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਸਿੱਖ ਗੁ:ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਵਲ ਉਹੀ ੧੦ ਐਕਟਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ- ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਮਿਸ਼ਨ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚ ਕੀਤੀ ਸੀ- ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੌਹਤਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ੪ ਸਾਥੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਰਹੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਬੰਦ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਦੂਜੀ ਮੰਜਲ ਦੇ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਦਰੀਆਂ ਵਿਛਾ ਲਈਆਂ ਅਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ੩ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ:-

੧. ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ।
੨. ਤਿੰਨਾਂ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ) ਦੇ ਆਪਸੀ ਵਿਵਾਦ ਬਾਰੇ ਸੁਚਾਰੂ ਹੱਲ ਲੱਭਣਾ।
੩. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੩੧ ਮੈਂਬਰਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ।

ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਸੂ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੁਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਕੱਤਰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਹਟਵਾਂ ਬਰਾਂਡੇ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਇਕ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼-ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ੩੦ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉੱਤਰ ਲੈਣ ਦਾ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਲੈਣ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਤਿੰਨ-ਮੈਂਬਰੀ ਪਤਤਾਲੀਆ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ੩੦ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਦੇਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੨੧ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਮੰਨਦਿਆਂ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਲਿਆ।

੧੨-੩੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਇਕ ਹੱਥਲਿਖਤ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਆਪਣੇ ਕੁਝ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਅਤੇ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰ ਵੀ ਉਥੇ ਪੁੱਜ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਇਤਲਾਹ ਪਹਿਲਾਂ ਮਿਲ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਅੰਤਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਕੇਂਦਰੀ ਏਜੰਸੀ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਨੇਡਾ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਦਬਾਅ ਪਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਹੀ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਹੁਣੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੈਂ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਉਹ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ- ਪਰ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਸੁਣ ਕੇ ਮੰਨ ਗਏ। ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਦੀ ਵਜਾ ਪੁੱਛੀ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ “ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮਤੇ ਦੀ ਨਕਲ ਮੰਗੀ ਸੀ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ; ਮਤੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੈਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।” ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਵੇਰੇ ਆਪ ਪਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਦੀ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਸੀ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਹੋ ਕੇ ਝੂਠ ਕਿਉਂ ਬੋਲਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਤੁਸਾਂ ਕਨੇਡਾ ਤੋਂ ਲੜਕੇ ਦੇ ਟੈਲੀਫੋਨ ਦੇ ਅਸਰ ਹੇਠ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਭੁੱਬਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਰੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।” ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਹਿਮੀ ਹੋਈ ਆਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ “ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਦਾ?”

ਇਹ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਭੁੱਬ ਨਿਕਲ ਗਈ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ

ਸਾਮ ਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁੰਝੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਥਾਪੇ ਜਾਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਹ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੰਘ ਗੁ: ਜਭੀਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਹੁਕਮ ਸੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਣਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ। ਜੇਕਰ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਹੀ ਛਿੱਕੇ 'ਤੇ ਟੰਗ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣਾ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਹ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਨੂੰ ਅਨਿਯਮਕ ਦੱਸਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ੧੧ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਲਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਸਗੋਂ ਇਕ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸੂਚਨਾ ਹੀ ਸੀ ਜੋ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਤੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਫੁਰਮਾਨ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਤਦ ਤੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਲਿਖਤੀ ਫੈਸਲਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ।

੧੧ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਅੰਤਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਲਈ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ੯ ਵਜੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ੭ ਵਜੇ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲ ਕਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਸੱਦਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੱਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਮਕੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਡਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਵੀ ਡਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਸੇਵਾਦਾਰ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਦੂਜੇ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਗਿਆ ਜਿਥੇ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫੁੱਫੜ ਜੀ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ) ਦਬਕੇ ਮਾਰ ਰਹੇ ਹਨ- ਇਕ ਲੜਕਾ ਸਾਡਾ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡਾ ਸਾਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਮਾਰਿਆ ਜਾਊ। ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉ। ਮੈਂ ਹੌਸਲਾ ਦੇ ਕੇ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਕੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹਨੂੰ ਕੋਈ ਮੱਤ ਦਿਉ, ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਇਜ਼ਤ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਤੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਧੋਖਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਚੰਗਾ ਸੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਪਤੰਦਰ ਨੇ ਪੱਟੀ ਮੇਸ ਕਰ ਦਿੱਤੀ! ਹੁਣ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਮੌਕ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦਾ ਏ।" ਉਧਰ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਿਮੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੈਂ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, "ਹੁਣ ਗੁੱਸਾ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਲਾਭ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮੈਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ, ਇਹ ਦਬਾਅ ਪਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅੱਜ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਨਾ ਜਾਣ, ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਫਿਰ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ।" ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਸਨ- ਪਰ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੀ ਮੂੰਹ ਵਖਾਵਾਂ? ਮੈਂ ਭਰੋਸਾ ਦਵਾ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਆਨ ਦਵਾ ਦਿਆਂਗਾ।" ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਲਾਲ ਪੀਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਦੇ ਨਾਤੇ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਗੱਲਾਂ ਵੀ ਕਹੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਂਤ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਸਮਝਾਇਆ, "ਜਿਹੜੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਉਹ ਹਾਲਾਤ ਇਸ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਵੀ ਮਜਬੂਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ- ਤੁਸਾਂ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਜੇ ਬਿਆਨ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿਵਾ ਕੇ ਜਾਵੋਗੇ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੂਜੇ ਇਸ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕਰਾ ਦੇਣਗੇ ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ 'ਤੇ ਧਮਕਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਉਣਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਭੈੜੀ ਹੋਵੇਗੀ।" ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝ ਕੇ ਸਹਿਮਤ ਤਾਂ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਅਜੇ ਵੀ ਮਾਯੂਸੀ ਸੀ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, "ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜਿਸ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਕੇ ਮੈਂ ਆਇਆ ਹਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਦਾ ਯਕੀਨ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝਾਓ।" ਮੈਂ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆਂ ਉਹ ਮੇਰੀ ਗੱਲ ਮੰਨ ਗਏ ਅਤੇ ਬਿਆਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਟਲ ਗਈ। ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਥੋਂ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਪਹੁੰਚਿਆ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਪਬਲਿਕ ਰਿਲੇਸ਼ਨ ਦੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ੧੦-੦੨-੯੯ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਖਾਈ ਗਈ ਜੋ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਲਤ ਅਤੇ ਅਰਥਹੀਣ ਲਿਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਸ ਵਿੱਚ ਦਰੁਸਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਪੱਤਰਕਾਵਾਂ ਟਾਈਪ ਕਰਾ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੇ ਆਪ ਹੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰ ਕੇ (ਸ੍ਰ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ੧੦ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ) ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ:ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੋਰੀਅਰ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ੧੧-੩੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਈ। ਉਪਰੰਤ ਇਕ ਵਜੇ ਚੱਲ ਕੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਭਾ:ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਭਰੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਮਰਥਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸਲ ਸੀ, ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਤੇ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਚੇਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਸੌਂਦਿਆ ਪਰ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਮਰਜ਼ਾਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਦੱਸ ਕੇ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਮ ਇਹ ਸੰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਂ ਸੰਦੇਸ਼

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੧-੦੨-੯੯ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ੧੦-੨-੯੯ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਗੁੱਟ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਰਮਨਾਕ ਅਤੇ ਘਿਨਾਉਣੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬਾਬਰ ਬਣ ਕੇ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਬੜੀ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਜੁੰਡਲੀ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਦੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰੁੱਖ 'ਤੇ ਅਮਰਵੇਲ ਬਣ ਕੇ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਏ ਇਸ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰੁੱਖ ਨੂੰ ਵਧਣ-ਫੁਲਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। "ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ" ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਸਰਬੰਸ-ਦਾਨੀ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਆ ਰਹੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਖਾਲਸਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੈਂ ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੧-੦੨-੯੯ ਨੂੰ ਮੀਟਿੰਗ ਅਣਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ:

(ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ੬ ਵਜੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦਸ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ੬-੩੦ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਨਾਲ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਮੀਟਿੰਗ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ੭ ਵਜੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਦਰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਹਰ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਤਕਰੀਬਨ ਅੱਧਾ ਘੰਟਾ ਮੀਟਿੰਗ ਚਲਦੀ ਰਹੀ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਸੱਦਿਆ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ੧੦ ਦੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਠੀਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਿਖਾ ਦਿਉ। ਮੈਂ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਦਰੁਸਤੀਆਂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੋਰ ਦਰੁਸਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਣਗੇ।

ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਪਿੱਛੋਂ, ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਹ ਗੈਸਟ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਗਏ। ਘੁਮਾਣ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦੱਸਿਆ "ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਲਿਲਕੜੀਆਂ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਇਹ ਫੈਸਲੇ ਨਾ ਲਿਖੇ ਜਾਣ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਬਹੁਤ ਅੜੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਖਰਾਬ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਆ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਲਕੜੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਜ਼ਮੀਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੀ ਪਰ ਲੀਡਰ ਦਾ ਹੁਕਮ ਵੀ ਮੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਮੈਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਹੁਣ ਕੀ ਦਰੁਸਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੀਕ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਪਰ ਹੁਣ ਪੜਤਾਲੀਆ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪੁੱਛ-ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੀ ਥਾਂ ਹੁਣ ਕੇਵਲ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ੩੦ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਟਾਈਪ ਕੀਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਦਰੁਸਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਰੇ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਚਲਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖ ਕੇ ਜੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਰ ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਮੈਂ ਬੋਲ ਕੇ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਜੀ ਨੂੰ ਰਜਿਸਟਰ 'ਤੇ ਲਿਖਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਤ ੧-੩੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਲਗਾਤਾਰ ਅਸੀਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਘੁਮਾਣ ਸਾਹਿਬ ਗੈਸਟ ਰੂਮ ਵਿੱਚ ਸੌ ਗਏ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਭਵਨ ਵਿੱਚ ਜਾ ਬਿਰਾਜੇ।

੧੦-੦੨-੯੯ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ :

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਇਕੱਤਰਤਾ ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੧੦ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਬੁੱਧਵਾਰ ਦਿਨ ਦੇ ੧੧-੦੦ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਿਵਾਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੁਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ:-

੧. ਜਥੇਦਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੁਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ
੨. ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਸ਼ਿਹਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ
੩. ਸ੍ਰ: ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਹ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ
੪. ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ
੫. ਸ੍ਰ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ
੬. ਸ੍ਰ: ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ
੭. ਸ੍ਰ: ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ
੮. ਸ੍ਰ: ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ
੯. ਸ੍ਰ: ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੋਰਾ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ
੧੦. ਸ੍ਰ: ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ

ਕਿਉਂਕਿ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਅਨਿਯਮਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਮਿਤੀ ੧੦-੦੨-੧੯੯੯ ਤੀਕ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਰੀਕਾਰਡ ਨੂੰ ਤਾਲੇ ਲਗਾ ਕੇ ਨੀਅਤਨ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਲਈ ਨਵੇਂ ਰਜਿਸਟਰ ਲਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਰੀਕਾਰਡ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਿਖਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸ੍ਰ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ ਮੈਂਬਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਰਬ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ

ਜਥੇਦਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜੁਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਕਾਰਵਾਈ

੧. ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ਵੇਂ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਕੇ ਮਿਤੀ ੭ ਜਨਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ, ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ, ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਨ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਮੈਂਬਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਸਮੂਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਮੇਤ ਸਮੂਹ ਮੈਂਬਰਾਨ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰੋਤਤਾ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸ ਪੁਰ ਅਮਲ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ (ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ) ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਰਮਿਆਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਆਪਸੀ ਟਕਰਾਓ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਅਤੇ ਇਸ ਟਕਰਾਓ ਦੇ ਖਾਲਸਾ ਸਾਜਨਾ ਜਸ਼ਨਾਂ ਉੱਤੇ ਪੈਣ ਵਾਲੇ ਸੰਭਾਵੀ ਅਸਰ ਬਾਰੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਛਾਣਬੀਣ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਨ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ:-

(ੳ) ਸਮੂਹ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਸੀ ਸਤਿਕਾਰ, ਸਦਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ, ਦੇਸ਼, ਵਿਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਉਤਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਚਾਅ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨਾਲ ਬੇਲੋੜਾ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਅਤੇ ਟਕਰਾਉ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਗਹਿਰੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚੀ। ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਧਾਰਮਿਕ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਸਦ-ਭਾਵਨਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਕੋਤਾਹੀ ਕੀਤੀ। ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ਵੇਂ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜਸ਼ਨ,

ਖਾਲਸਾ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾਏ ਜਾਣੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਮਾਨਯੋਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਕਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਨਿਰੰਤਰ ਤਾਲ-ਮੇਲ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਬਲਕਿ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਉੱਤੇ ਤਲਬ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ:ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਸਥਾਪਤ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਨਿਰਾਦਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ, ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਹਾਨ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿੱਚ ਵੱਡਾ ਵਿਵਾਦ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਖਾਲਸੇ ਜੀ ਦੇ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਘਨ ਪੈਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਜੇ ਨਾ ਸੰਭਾਲਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ਵੇਂ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਉੱਤੇ ਬੇਹੱਦ ਮਾੜਾ ਅਸਰ ਪਵੇਗਾ।

(ਅ) ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਦਵੀ ਦਾ ਸੋਝੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਕਿੜ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਦੁਰ-ਉਪਯੋਗ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਖੇ ਜਾਇਦਾਦ ਖ਼ੀਦਣ ਲੱਗਿਆਂ ਰਜਿਸਟਰੀ ਵਿੱਚ ਨਾ ਕੇਵਲ ਆਪਣੇ ਨਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾ ਕੇ ਅਤੇ ਗੋਤਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਬਲਕਿ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਬਦਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਚਾਣ ਛੁਪਾਈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਅਜ਼ਮਤ ਨੂੰ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਈ।

(ੲ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਉੱਤੇ ਹੀ ਅਸਲੀਲ ਅਤੇ ਅਸੰਭਿਆ ਬੋਲ ਬਾਣੀ, ਗਾਲੀ ਗਲੋਚ ਅਤੇ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈ ਵਰਗੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਠੇਸ ਪਹੁੰਚਾਣ ਵਾਲਾ ਵਤੀਰਾ ਅਪਣਾਉਣ ਲਈ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ, ਅਜਿਹਾ ਵਰਤਾਰਾ ਮਹਾਨ ਅਤੇ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰਿਆ।

(ਸ) ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਬੇ-ਮਿਸਾਲ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਅਤੇ ਅਕਹਿ ਅਤੇ ਅਸਹਿ ਤਸੀਹੇ ਝਲ ਕੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਨਵੇਕਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ:ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਸ ਗੌਰਵਮਈ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਨਿਕਾਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਰਾਹੀਂ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ

ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਜਿਸ ਅਧੀਨ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

(ਹ) ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਮੈਂਬਰਾਨ ਬਾਰੇ ਬੇਹੱਦ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਤੀਰਾ ਅਪਣਾਇਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ ਜੋ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਾਨ ਪਦਵੀ ਨੂੰ ਕਦਾਚਿਤ ਸ਼ੋਭਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਫਤਵੇ ਦਾ ਹੀ ਅਪਮਾਨ ਕੀਤਾ ਬਲਕਿ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਵੀ ਘਟਾਈ।

(ਕ) ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਜਾਂ ਕਰਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ ਜੋ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

(ਖ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਵੱਡੀ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਨ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਸੀ ਸੁਲਹ ਸਫਾਈ ਰਾਹੀਂ ਕੋਈ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਹੱਲ ਕੱਢਣ ਲਈ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਜਤਨ ਕੀਤੇ ਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਬਿਨਾਂ ਦਲੀਲ ਠੁਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਰਾਹੀਂ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਸੁਲਹ ਸਫਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਰਸਤੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

੨. ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਸਤਿਕਾਰਤ ਪਦਵੀ ਉੱਤੇ ਹੋਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ, ਪੰਥਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਸਿੰਘ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨਾਂ ਅਤੇ ਵਤੀਰੇ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਰਾ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਹੁ-ਗਿਣਤੀ ਮੈਂਬਰਾਨ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਮਾਣ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਹ ਆਪ ਹੀ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਮੁਸਤਫੀ ਹੋ ਜਾਣ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਨਿਮਰਤਾ ਨੂੰ ਤਿਆਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਹੰਕਾਰੀ ਰਵੱਈਆ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋਏ।

੩. ਉਪਰੋਕਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੈਕਸ਼ਨ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਹੈ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਤ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕਿਉਂ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਮਿਲਣ ਦੇ ੩੦ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਬੰਧੀ ਉਠਾਏ ਗਏ ਵਿਵਾਦਾਂ ਬਾਰੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਕਿ ਵਿਚਾਰ ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਨਾ ਲੈਣ ਲਈ ਇਕ ਤਿੰਨ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜੋ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ੩੦ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦੇਵੇਗੀ। ਸ੍ਰ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੁਮਾਣ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋਣਗੇ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸੋਢੀ ਸੇਵਾ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦੱਸੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਉਹ ਪ੍ਰੈਸ ਵਿੱਚ ਬਿਆਨ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ "ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਤੋਂ ਪੌਤਾ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ" ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸੰਮਤੀ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

੪. ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ ੩੧-੧੨-੯੮ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ

ਗਏ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਵਾਪਿਸ ਲੈਣ ਲਈ ੧੩੧ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਕੀਤੀ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਦਲੀਲ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਹੀ ਖਤਰੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਹੱਕਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਦੀਰਘ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜ੍ਹਤਾ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਇਕੱਤਰਤਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਮਾਪਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਉਣ ਉਪਰੰਤ ਠੀਕ ਲਿਖੇ ਗਏ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਤਸਦੀਕੀ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ।

ਸਹੀ/- (ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ)	ਸਹੀ/- (ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ)	ਸਹੀ/- (ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ)	ਸਹੀ/- (ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ)
ਸਹੀ/- (ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ)	ਸਹੀ/- (ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ)	ਸਹੀ/- (ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ)	ਸਹੀ/- (ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ)
ਸਹੀ/- (ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ)	ਸਹੀ/- (ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ)		

ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਿਆ

੧੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੭ ਵਜੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸੱਦ ਕੇ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਫਿਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਲਈ ੧੫ ਫਰਵਰੀ ਨਿਯਤ ਕਰ ਕੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ। ਸਾਰੇ ਮੰਤਰੀਆਂ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰਾਂ, ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੰਗਤਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਬੇਮਿਸਾਲ ਇਕੱਠ ਨਾਲ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੌਸਲਾ ਵਧ ਸਕੇ।

੧੪/੧੫ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਛੁੱਟੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ੧੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਡੇਰੇ ਜਮਾ ਲਏ ਅਤੇ ੧੫ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਹਿਮ ਮਸਲਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਕਰਾਇਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾ ਦੇਣ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਦਫ਼ਤਰੀ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾ ਕੇ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਤੋਂ ਦਬਾਅ ਪਵਾ ਕੇ ਫਿਰ ਅਣਦੱਸੀ ਥਾਂ ਭਿਜਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਭੱਜ-ਦੌੜ ਕੀਤੀ ਪਰ ਕਿਧਰੇ ਸੂਹ ਨਾ ਮਿਲੀ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਸਿੰਘ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਮੰਤਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਗਏ ਪਰ ਕੌਰਾ ਜਵਾਬ ਲੈ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ਼ਾਹ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ, "ਤੁਸਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਕਿਹਾ, "ਅਸਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ, ਕਥਾ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਬੋਲਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰਨਗੀਆਂ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਮੂੰਹ ਵਖਾਉਣ ਜੋਗੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਰੋਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।" ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੰਗੇ ਸਬੰਧ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਇਆ, "ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੰਸਥਾ ਹੈ। ਬੇਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣੀ, ਆਖਰ

ਤੁਸਾਂ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੀ ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਅਤੇ ਲਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਿਯਮਕ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੇ ਤੇ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣਾ। ਤੁਸਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣੀ ਹੈ।" ਸਾਹ ਜੀ ਅਤੇ ਜ: ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕਾਫੀ ਸਮਝਾਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹਾਮੀ ਭਰ ਲਈ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਹੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਦੁਆਲੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਲਈ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਤਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਅਗਵਾ ਹੀ ਨਾ ਕਰ ਲਵੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਤੜਕੇ ਹੀ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਬੈਠੇ।

ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਹੋਰ ਸਾਥੀ ਵੀ ਰਲ ਗਏ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ 'ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਮੰਨ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਦਬਾਅ ਦੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਰਾਤ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਦੇ ਘਰ ਲੈ ਗਏ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਾਗੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਰਾਤ ਉਥੇ ਹੀ ਸੁੱਤੇ। ਅਸਾਂ ਆਪਣੇ ਜੋੜੇ ਕਿਸੇ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਾਏ ਸਨ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਹੀ ਵਰਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਦੋਵੇਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਲੇਖਕ ਵੱਲੋਂ ਭਰੋਸਾ ਦੇਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਏ ਸਨ।

ਜਦੋਂ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਜਾ ਕੇ ਸੁ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਕੈਪਟਨ ਕੇਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਤੁਹਾਡੀ ਹੀ ਹਿੰਮਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਾਮਯਾਬੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।" ਪਰ ਸੁ: ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਐਵੇਂ ਪਵਾੜਾ ਸਹੇੜ ਲਿਆ! ਜੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰਦੇ, ਵਿਸਾਖੀ ਤੀਕ ਟੋਹੜੇ ਨੇ ਕੀ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ?"

੧੫ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਟੇਜ ਲਵਾਈ ਗਈ। ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੀਤ ਮੈਨੇਜਰ ਸੁ: ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ ਸੁ: ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰ ਨੇ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਪੂਰਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਸਟੇਜ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੇਫ਼ਤਰ ਬੰਦ ਸਨ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਡਾ ਸਮਰਥਕ ਸਟਾਫ਼ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੁ: ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਸੁਪਰਵਾਈਜ਼ਰ (ਮੌਜੂਦਾ ਐਡ.ਮੈਨੇਜਰ) ਸੁ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰੱਖੇ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲ ਰਹੀ। ਭਾਰੀ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਲੈਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤੇ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਸਿਰੋਪਾਉ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੁ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੂਨੀ: ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਸੁ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਸਟੇਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰੋ: ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਛੁੰਗਰ ਨਿਭਾ

ਰਹੇ ਸਨ। ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਵੱਲੋਂ ਬਾਬਾ ਅਨੂਪ ਸਿੰਘ ਬੋਦੀ, ਸੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰਾ, ਸੰਤ ਲਾਭ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੰਪਰਦਾ, ਸੰਤ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਬਾਬਾ ਕਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਟਕਸਾਲੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਜੋ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਹਮਾਇਤ 'ਤੇ ਸਨ, ਨੇ ਸਮਾਗਮ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੱਲੋਂ ਸਖਤ ਹੁਕਮ ਕਾਰਨ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਅਤੇ ਟਰੱਕ ਪਿੰਡਾਂ, ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਕੱਠ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਸੀ। ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮੇਲੇ ਵਰਗੀ ਰੋਣਕ ਸੀ। ਸਮਾਗਮ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਵੀ ਬੱਸਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਇਹ ਇਕ ਸਰਕਾਰੀ ਯਤਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਇਕੱਠ ਸੀ ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿ ਇਹ ਇਕ ਕਾਮਯਾਬ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਅਲੱਗ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿਰੋਪਾ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੁਆਲੇ ਧੱਕਮ-ਪੋਲ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਟੇਜ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਨ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਇਆ। ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਸਮਾਰੋਹ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿਰੋਪਾ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨਾਲ ਆਏ ਸੈਂਕੜੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੇ ਜੈਕਾਰਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਤਾੜੀਆਂ ਮਾਰੀਆਂ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਕੇ ਰੋਕਿਆ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਸਿਰੋਪਿਆਂ ਦੀ ਭਰਮਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਠਾਠਾ ਮਾਰਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਰਗਾ ਇਕੱਠ ਵੇਖ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਅਤੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਉਠੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਜਲਾਲ ਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਅਹਿਸਾਸ ਨਾਲ ਕਿ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠ ਪਿੱਛੇ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਪਦਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ। ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਮਨੁੱਖ ਜਿਸ ਨੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਧਾਰਮਿਕ ਲਗਨ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਏਡੀ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇ, ਮਨ 'ਤੇ ਐਸੇ ਅਵਸਰ ਦਾ ਅਸਰ ਲਏ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਬਹੁਤੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾ ਸਹਾਰ ਕੇ ਦਿਲ 'ਤੇ ਅਸਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਵਧੇਰੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਰਕਾਰੀ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਦਿਨ ਦਾਖਲ ਰਹਿ ਕੇ ਅਰਾਮ ਮਿਲਿਆ। ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਗੀ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀਆਂ ਧੱਕੇਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਪੱਖ ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਸੋਚਣ ਪਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੋਈਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਰਨ ਸੂਤਵਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਸਨ।

ਮਸਲਾ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ

ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਾਤਾਵਰਨ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ।

੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਮਾਣ-ਹਾਨੀ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ, ਸ੍ਰ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕਲਕੱਤਾ ਤੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇਕ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦਾਇਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

੧੫ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ੧੦੩ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਸੱਦਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ੧੯ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ੨੧ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਵਿੱਚ ਸੱਦ ਲਈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਪਿੱਛੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਯਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਸੱਦ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਪਰ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਲੰਘਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਬਠਿੰਡੇ ਵਿਖੇ ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਇਕੱਠ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਪੰਥ ਦੋਖੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਹਥਿਆਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ।

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ੨੩ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ, ਸ੍ਰ: ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਗਾਬੜੀਆ, ਬੀਬੀ ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ, ਜਨਰਲ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸਿਬੀਆ, ਬੇਦੀ ਸਰਬਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਵਡਾਲਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦਿਆਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ੧੯੨੫ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਮੁਤਾਬਿਕ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ— ਜਥੇਦਾਰ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਨਹੀਂ। ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਹਟਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਪਾਸ ਹੈ।

ਹੁਣ ਤੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸਰਬੱਤ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਅਥਾਰਟੀ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਮੁੱਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ੨੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਹਿਰਾ ਦੇਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਲਾਇਆ ਪਰ ਲੜਾਈ ਭਖ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ੨੬ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਸਿੱਖ ਗੁ:ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ 'ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅੰਤਮ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦੋ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਫਤਵਿਆਂ ਅਤੇ ਦਾਹਵਿਆਂ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੁਚਿੱਤੀ ਵਿੱਚ ਫਸ ਗਿਆ ਪਰ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੰਗ ਦੇ ਸਿਪਾਹਸਾਲਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਣਾਇਆ।

ਮਾਰਚ ੯੯ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ, ਪੈਂਤੜੇ ਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ

ਪਹਿਲੀ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ੨੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਸੱਦ ਲਿਆ ਜਿਸ ਦਾ ਏਜੰਡਾ ਇਹ ਸੀ:-

੧. ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੫੭ ਅਨੁਸਾਰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ।
੨. ਫੁਟਕਲ ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਆਗਿਆ ਦੇਣ।

ਗੁ: ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਦੀ ਧਾਰਾ ੫੭ ਇਹ ਹੈ:-

ਕੋਈ ਦਸ ਜਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਦੇ ਕੇ ਮੰਗ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬੋਰਡ ਦੀ ਜਨਰਲ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜੇ ਅਜਿਹੀ ਮੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੂੰ ਬਿਨੈ-ਪੱਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-੨ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਾਂ ਬਿਨੈਕਾਰ ਆਪ ਧਾਰਾ ੫੬ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਢੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਦਸ ਦਿਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦੇ ਕੇ ਬੋਰਡ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬੁਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨੀਯਮ, ਉਪ-ਨਿਯਮ ਦੀ ਧਾਰਾ ੩੮:- ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਕਿਸੇ ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ ਜੋ ਕਿ ਇਕੱਤਰਤਾ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੋਟਿਸ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ।

ਇਸ ਲਈ ਇਕੱਤਰਤਾ ਲਈ ਦਿੱਤੇ ਨੋਟਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਮ ਨੰ: ੩੮ ਦੀ ਰੋਜ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਸੇ ਇਕ ਮੈਂਬਰ ਵੱਲੋਂ ਉਠਾਇਆ ਇਤਰਾਜ਼ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਸਮੇਟਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸੀ- ਏਜੰਡੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਿਥੋਂ ਤੀਕ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਇਹ ਸਿੱਖ ਗੁ:ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੬੩(੮) ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ। (ਉਪ ਧਾਰਾ(੧) ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

The Sikh Gurdwaras (Election of office bearers are Executive Committee) Rules 1925.

No.12 (1) no motion of non-confidence referred to in section 63 of the act shall be moved except during a general meeting called solely for such purpose.

3. A motion of non-confidence shall not be moved unless the notice of such motion is signed by atleast twenty members.

੨੨ ਮਾਰਚ ਲਈ ਭੇਜੇ ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ ੫੭ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਦਸ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਦੇਣ 'ਤੇ ਸੋਦਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰੰਤੂ ਚੋਣ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ੧੨ ਨੂੰ ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਫੂਹਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ੨੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ਦਫਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵਿਖੇ ੧੬ ਫਰਵਰੀ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ੧੭ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਰਸੀਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਜਲਾਸ ਬੁਲਾਉਣ ਲਈ ਆਖਰੀ ਤਾਰੀਖ ੨ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਸੀ ਇਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਦਫਤਰ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖਤਮ ਸਨ। ਇਸ ਗਲਤੀ ਬਾਰੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਆਈ ਟਿੱਪਣੀ ਤੋਂ ਘਬਰਾ ਕੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ੨੨ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਹੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ U.P.C. ਇਕ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਅਨਿਯਮਕ ਅਤੇ ਅਰਥਹੀਣ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਘੋਖ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਨੇ ੪ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ੧੬ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਣੀ ਸੀ।

੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੬ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਂਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ੨੨ ਮਾਰਚ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਬਜਟ ਅਜਲਾਸ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਮਤੇ 'ਤੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਕੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪਣੀ ਜ਼ਮੀਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ 'ਤੇ ਵੋਟ ਪਾਉਣ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ੨੨ ਮਾਰਚ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਕੇਵਲ ਸਾਜਿਸ਼ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ੧੬ ਮਾਰਚ ੧੯੯੯ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ। ਇਸ ਦਿਨ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ੨੨ ਮਾਰਚ ਦੇ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਲਈ ਤਹੱਫਜ਼ ਦੀ ਮੰਗ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ-ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਿਸ 'ਤੇ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀਂਦ (ਹਰਿਆਣਾ) ਵਿਖੇ ੧੪ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿ ੧੬ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ੧੩੬ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ੧੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਲਈ

ਸਮਰਥਣ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਜਸਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਅੱਡਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

੧੪ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਜੀਂਦ ਜਾਣ ਹਿੱਤ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੰ: ੨੯੯੯ ਮਿਤੀ ੧੩-੦੩-੯੯ ਰਾਹੀਂ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਮੇਰੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਲਾਈ ਗਈ ਪਰ ਮੈਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਜੀਂਦ ਜਾਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ੧੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦੇ ਹੋ ਰਹੇ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸੀ। ਦਫ਼ਤਰ ੪-੩੦ ਵਜੇ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ੫-੩੦ ਵਜੇ ਤੀਕ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਲੇਖਕ ਆਪਣੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ, ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਦੋ ਹੋਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀ.ਏ. ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਰਹੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਇਕ ਆਫਿਸ ਨੋਟ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ੧੫/੧੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਕਾਰਨ ਬੰਦ ਰਹੇਗਾ ਅਤੇ ਮੁਕਾਬਲੇ 'ਤੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਫਿਸ ਨੋਟ ਟਾਈਪ ਕਰਵਾ ਲਿਆ ਕਿ ਦਫ਼ਤਰ ਬਕਾਇਦਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਖਿਝ ਕੇ ਸਕੱਤਰ, ਪੀ.ਏ. ਆਦਿ ਰਾਤ ਨੂੰ ਟੌਹੜਾ ਜੀ ਪਾਸ ਪਿੰਡ ਗਏ ਅਤੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਕੇ ਮੇਰੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ, ਪਰ ਰਾਤ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਹੀਂ ਮੰਨੇ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਅਰੰਭ ਹੋਣ ਸਾਰ ਹੀ ਪਿਛਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਨਫਰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ੧੦ ਮੈਂਬਰ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਣ ਲਈ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਫ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਕਲਕੱਤਾ ਜੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ 'ਤੇ ਇਹ ਰੀਮਾਰਕ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਕਿ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਤਕਰਾਰ ਹੱਥਪਾਈ ਤੀਕ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਜਿਸ 'ਤੇ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਕੇ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਪਿੱਛੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧੜੇ ਦੇ ੧੦ ਮੈਂਬਰ ਵਾਪਿਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲਈ ਚਲ ਪਏ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੇ ਚਾਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੋਬਾਰਾ ਮੀਟਿੰਗ ੧੫ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ੧੦ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ। ੧੪ ਮਾਰਚ ਦੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਪੀ.ਏ.ਨੇ ਜੀਂਦ ਤੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੂ: ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਸੁਪ੍ਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਨੂੰ ਟੈਲੀਫੋਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੂ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਰੀਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦਾ ਆਰਡਰ ਨੰ: ੩੦੦੦ ਮਿਤੀ ੧੩-੦੩-੯੯ ਨੂੰ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਚੁੰਕਿ ਆਰਡਰ ਬੁਕ 'ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਆਰਡਰ ਬੁਕ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਸੁਪ੍ਰਿੰਟੈਂਡੈਂਟ ਨੇ ਅਰਡਰ ਨੰ: ੩੦੦੦ ਮਿਤੀ ੧੩-੦੩-੯੯ ਲਿਖ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਰਜਿਸਟਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਅਜਿਹੀ ਘਟਨਾ ਸੀ। ਆਰਡਰ ਦੀਆਂ ਨਕਲਾਂ ਗੁਪਤ ਰੱਖੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੂ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਐਡ. ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਫ਼ਤਰ 'ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਪਸ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਰਡਰ ਦੀ ਨਕਲ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰਕੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਹਨ। ਰਜਿਸਟਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਕਰ ਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਟਾਫ ਲੇਖਕ ਦੀ ਪਿੱਠ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੂ: ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਪੈਰ ਨਾ

ਜੇਮਣ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ 'ਤੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਦਾਇਤ ਲਈ। ਉਪਰੰਤ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਗਰੇਵਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਦੀ ਰਾਏ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਵਿਰੁੱਧ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਦਫ਼ਤਰ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰਨ ਵਿਰੁੱਧ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਪਤ੍ਰਿਕਾਵਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਸ ਆਰਡਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਚੁਡੀਸਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਪਾਸੋਂ ਸਟੇਅ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਿਆ, ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂਬਰਾਨ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਰਜਿਸਟਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਜੇਕਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਬੰਦ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਬੇ-ਪਰਤੀਤੀ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਵਿਸਾਖੀ ਤੀਕ ਤਾਂ ਕਬਜ਼ਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਹਾਈਕੋਰਟ ਰਾਹੀਂ।

੧੫ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜੀ.ਐੱਸ.ਗਰੇਵਾਲ ਸਾਬਕਾ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਨੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ੧੬ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਜਲਾਸਾਂ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹਾਰ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣਾ ਅਸਤੀਫਾ ਜਨਰਲ ਹਾਉਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸ ਅਸਤੀਫੇ ਦੀ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੋਸ਼ੀਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ੩੧ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਸਤੀਫਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਮੈਂਬਰਾਂ 'ਤੇ ਨਾ ਲੱਗੇ। ਪਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਬੇਅਸਰ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਟਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੬ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਨੂੰ ਬੁਠਲਾਉਣ ਅਤੇ ੨੨ ਮਾਰਚ ਦੇ ਅਜਲਾਸ ਨੂੰ ਨਿਯਮਕ ਦੱਸਣ ਲਈ ੧੪ ਮਾਰਚ ਤੀਕ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰ ਦੇ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਲੋਭਾਂ ਰੁਪਏ ਬੋਲੋਤੇ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੀ:-

ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਦੀ ਧਾਰਾ ੫੭ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ (ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਤੇ ਕਾਰਜਕਾਰਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੋਣ) ਨਿਯਮ, ੧੯੨੫ ਦੇ ਨਿਯਮ ੧੨ ਮੁਤਾਬਕ ਸੱਦੀ ਗਈ ਹੈ। ੨੨-੦੩-੧੯੯੯ ਨੂੰ ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਗਈ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਖੇਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇ ਕੌਮੀ ਤੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਛਪ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਇਹ ਕਿ ੦੫-੦੩-੧੯੯੯ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਜੀਤ ਵਿੱਚ ਇਕ ਆਮ ਸੂਚਨਾ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਨੋਟਿਸ ੦੪-੦੩-੧੯੯੯ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ) ਸੁ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੰਗਾਨਗਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ (੧੦੩ ਮੈਂਬਰਾਂ) ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਮੁਤਾਬਕ ਜਨਰਲ ਹਾਉਸ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੁਣ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ੧੬-੦੩-੧੯੯੯ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ੧.੦੦ ਵਜੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਸੱਦ ਲਈ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ਤੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਇਹ ਨਾਮਧਰੀਕ ਨੋਟਿਸ ੦੫-੦੩-੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੦੯.੩੦ ਵਜੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਾਸਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਇਹ ਕਿ ਇਸ ਦਫ਼ਤਰੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਅਨੇਕਾਂ ਪੁੱਛ-ਪਤਤਾਲਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ੨੨-੦੩-੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸੱਦੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਕਿ ੧੦੩ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਉੱਤੇ ਸੱਦੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸੂ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੰਗਾਨਗਰ ਤੇ ਹੋਰਨਾਂ (੧੦੩ ਮੈਂਬਰਾਂ) ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਮੁਤਾਬਕ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ੨੨-੦੩-੧੯੯੯ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅਗਾਊਂ ਕਰ ਕੇ ੧੬-੦੩-੧੯੯੯ ਕਰ ਲੈਣ। ਇਹ ਮੀਟਿੰਗ ਗੈਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੇ ਅਵੈਧ ਹੈ ਤੇ ੧੬-੦੩-੧੯੯੯ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਨਹੀਂ ਸੱਦੀ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਇਹ ਆਮ ਸੂਚਨਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸਬੰਧੀ ਕਿਸੇ ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ, ਜਿਹਾ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ੨੨-੦੩-੧੯੯੯ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੇਭਰੋਸਗੀ ਮਤੇ ਉੱਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਵਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਲਈ ਦਫ਼ਤਰ ਵੱਲੋਂ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਦਫ਼ਤਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ੧੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਹਾਜ਼ਰ ਨਾ ਹੋਏ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਰਾਤ ਉਹ ਪਟਿਆਲੇ ਸਨ ਅਤੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਪੁੱਜ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਸੂ: ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਾਰਵਾਈ ਚਲਾਉਣ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਿਨ ੭ ਵਜੇ ਤੋਂ ਸਰਕਟ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਬਾਕੀ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਲੇਖਕ ਪਾਸੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਰਹਿਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਸਾਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਅਜਲਾਸ ਠੀਕ ਇਕ ਵਜੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ ਇਸ ਲਈ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਕੁਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਡੂੰਗਰ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ, ਸੂ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਸੂ: ਹਰਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਸੀਨੀਅਰ/ਜੂਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਲਈ ਸੂ: ਰਘੁਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਸਤਿਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਮੱਲ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ, ਸੂ: ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸੂ: ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਡਾ. ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਕਿਰਨਜੋਤ ਕੌਰ ਨੂੰ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ੧੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜੀਂਦ ਤੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਵਾਲਾ ਸਟਾਫ਼ ਦਫ਼ਤਰ ਪੁੱਜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚਿਕਾਰਡ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਰਲੀਜ਼ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣ।

ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਉਚੇਚੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ੧੯ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਨਫਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਿੱਤ ਦੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਚੂਰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਬੰਧ

ਬਾਰੇ ਆਪਣੀਆਂ ਗੱਦਾਂ ਗੁੰਦਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝ ਪਈ। ਦਫਤਰ ਵਿੱਚੋਂ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਲੇਖਕ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ ਚਾਲੂ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਖਤਮ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਵਾਲੇ ਮਾਮਲੇ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਲੇਖਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਫਤਹਿ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰੋ, ਕੱਲ੍ਹ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੇਸ਼ੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਲਾਗੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ:ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ੨੮ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਈ ਗਈ। ਸ੍ਰ: ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਆਪੇ ਪੀ.ਏ. ਸ੍ਰ:ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਗਿੱਟਮਿੰਟ ਕਰ ਕੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨਾਲ ਬੇਗੋਵਾਲ ਵਿਖੇ ਮਿਲ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿਵਾਇਆ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਿਭਾਉਣਗੇ ਅਤੇ ੧੬ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਅਤੇ ੧੪-੦੩-੯੯ ਵਾਲੀਆਂ ਇਕੱਤਰਤਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਏਜੰਡਾ ਵੀ ਅਗਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਏਜੰਡੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੱਤਾ 'ਤੇ ਪਕੜ ਰੱਖਣ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ੧੬-੧੨-੯੮ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਇਸ ਇਖਲਾਕੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ੨੩-੦੩-੯੯ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਡਿਊਟੀ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਾਲਾਂ ਤੀਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਫਤਰੀ ਸਟਾਫ਼ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫਤਰ 'ਤੇ ਕਾਬਜ਼ ਸਨ। ੨੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਦਫਤਰੀ ਸਟਾਫ਼ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈ ਲਿਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ ਅਜਲਾਸ ੩੦ ਮਾਰਚ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਬਜਟ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਟੌਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਟਰੱਸਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਮਤਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਟਰੱਸਟ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਪਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਦੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ ਪੁਰ ਅਮਲ ਦੀ ਰੋਕ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਐਫੀਡੇਵਿਟ ਦਾਖਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰ ਮਤਾ ਲਿਖ ਕੇ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਮੈਡੀਕਲ ਅਤੇ ਗੈਸਰਚ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਟਰੱਸਟੀ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਪਹਿਲੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਦਾਇਰ ਰਿੱਟ 'ਤੇ ਬੈਂਕ ਖਾਤਿਆਂ ਦੀ ਉਪ੍ਰੇਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ ਪਰ ੨੦੦੧ ਵਿੱਚ ਕਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਟਰੱਸਟਾਂ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਕਈ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਟਰੱਸਟੀਆਂ ਦੀ ਰਿੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕਾਫੀ ਖਿਚਾਅ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਸਲਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਜੰਤਰੀ ਦਾ ਬਨਾਮ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ

ਸ੍ਰ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਕਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਨੇ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਪੂਰੀ ਛਾਣ-ਬੀਣ ਪਿੱਛੋਂ ਦਸੰਬਰ ੧੯੯੭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੦੦ ਮਿਤੀ ੧੮-੦੩-੯੮ ਰਾਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੧੦੦

ਮਿਤੀ ੧੮-੦੩-੯੮

"ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਇਹ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਸ੍ਰ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਪਿੰਡ ਤੇ ਡਾ: ਸ਼ੰਕਰ (ਜਲੰਧਰ) ਹਾਲ ਕਨੇਡਾ ਨਿਵਾਸੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਖਰੜਾ ਜੋ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੬੯੮ ਮਿਤੀ ੧੦-੧੨-੯੭ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੭੮ ਮਿਤੀ ੧੫-੦੧-੯੮ ਰਾਹੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਨਾ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਨੂੰ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੀ ਇਸ ਖਰੜੇ ਦੇ ਛਾਪਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਰੜੇ ਮੁਤਾਬਕ ਜੰਤਰੀ ਅਤੇ ਕੈਲੰਡਰ ਸ੍ਰ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀ ਦੇਖ-ਰੇਖ ਵਿੱਚ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸਾਜਣਾ ਦਿਵਸ ਵਾਲੀ ਮੱਦ ਵਿੱਚੋਂ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਛਪਵਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਅੱਜ ਤੋਂ ਹੀ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਜੰਤਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿਖੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ ਮਨਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਵਿਹਾਰ ਵੀ ਇਸ ਜੰਤਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕਰਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਅਜਲਾਸ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦਾ ਵੱਖਰਾ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਸੰਨ ੧੯੯੯ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਸਾਲ ਦੀਆਂ ਜੰਤਰੀਆਂ ਇੱਕ ਲੱਖ ਦੇ ਕਰੀਬ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਛਪਵਾ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਿੱਛੋਂ

ਕੁਝ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਦਾ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਲਾਹ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਜੰਗ ਛਿੜ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਧਿਆਨ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ੩੦ ਜੂਨ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਵੱਲੋਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜ਼ਟ ਵਿੱਚ ਇਸ ਭਾਵ ਦਾ ਸਰਕੂਲਰ ਛਾਪ ਕੇ ਇਸ ਪੁਰ ਅਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਸੰਗਰਾਮ ਆਦਿ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਵਿੱਚ ਦੋ-ਅਮਲੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਉਚੇਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਰਾਮ ਦਾ ਦਿਹਾੜਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਣਾਇਆ। ਚੂੰਕਿ ਇਸ ਦੀ ਬ੍ਰਾਡਕਾਸਟਿੰਗ ਰੇਡੀਉ 'ਤੇ ਹੋਈ ਇਸ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਉਂਗਲੀਆਂ ਉਠੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਆਪ ਹੀ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੀ। ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਅਤੇ ਪਤ੍ਰਿਕਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਚਾਹਿਆ। ੨੮ ਅਗਸਤ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਮੈਂ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਸਕੇ, ਪਰ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵੀ ਕਿ ਕੈਲੰਡਰ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਦਬਾਅ ਵਿੱਚ ੨੦ ਸਤੰਬਰ ਨੂੰ ਇਹ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੁਬਾਰਾ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ।

੪ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ:-

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੦੪/੧੧/੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ/ਜੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇਕੱਤਰ ਹੋਈਆਂ। ਅੱਜ ਦੀ ਇਸ ਇਕੱਤਰਤਾ ਵਿੱਚ ਆਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਖਾਲਸਾ ਕੈਲੰਡਰ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਮੁੜ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਕੇ ਕੌਮੀ ਰਾਏ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਪੁਰਬ ਤੇ ਹੋਰ ਦਿਨ ਤਿਉਹਾਰ ਉਤਨਾਂ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਾਏ ਜਾਣ।

ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਖਾਲਸਾ ਕੈਲੰਡਰ ਤੇ ਪੁਨਰ ਵਿਚਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

(ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ)
ਜਥੇਦਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

(ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ)
ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ,
ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ)
ਜਥੇਦਾਰ
ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ,
ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

(ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ)
ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ)
ਜਥੇਦਾਰ,
ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ,
ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ।

੨੩ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ੭-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ
ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੩/੧੨/੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ (ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ) ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਜੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਨਿਰਣਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸੱਤ-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਪੰਥਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੇਸ਼ ਕਰੇਗੀ ਜਿਸ ਉਪਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਕਮੇਟੀ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮਿਟਾਉਣ ਲਈ ਛੇਤੀ ਹੀ ਜੰਤਰੀ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਲਵੇਗੀ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹਨ:-

(੧) ਸ੍ਰ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	(੨) ਕਰਨਲ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੩) ਸ੍ਰ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ	(੪) ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
(੫) ਡਾਕਟਰ ਰਾਏ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ	
(੬) ਸ੍ਰ: ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ	
(੭) ਡਾਕਟਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ	

(ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ).

ਜਥੇਦਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

(ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ)

ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ,

ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ,

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ,

ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

(ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ)

ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

ਸ੍ਰੀ

(ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ,

ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰੀਂ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਸਮੇਂ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਕਾਫੀ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਆਇਆ ਅਤੇ ਰੌਲਾ ਪਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਸਤਲਾਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਾਮ ਵੀ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਇਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ:-

ਮਤਾ ਨੰ: 20

ਮਿਤੀ 23-12-1944

"ਮਿਤੀ 23-12-44 ਦੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਜੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸ: ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਗੜ੍ਹਾ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ ਕਿ ਅਗਰ ਇਹ ਜੰਤਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਨੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਉਸ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇਗਾ, ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸਮੱਤੀ ਨਾਲ

ਪੇਸ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰ: ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸੱਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਿੱਤਾ ਬਿਆਨ ਗੈਰ-ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ, ਸੰਕੀਰਨ ਅਤੇ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਹੋਣ ਕਰ ਕੇ, ਨਿੰਦਣਯੋਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਪਾਵਨ ਤੇ ਸਰਵ ਉੱਚ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਮਾਨ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਰ ਪੰਥ ਹਿਤੇਸ਼ੀ ਨੂੰ ਡੱਟ ਕੇ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸ੍ਰ: ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਹ ਹੰਕਾਰੀ ਬਿਆਨ ਅਤਿਅੰਤ ਦੁਖਦਾਈ ਅਤੇ ਕੌਮ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਹੀ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸੱਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣਾ ਫੈਸਲਾ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਆਇਆ ਹੋਵੇ।

ਇਹ ਭੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹੋਏ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਅਖੌਤੀ ਸੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਗੜ੍ਹਾ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਪੁਰ ਤਲਬ ਕਰ ਕੇ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ।

ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੱਜ ਦੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਸ੍ਰ: ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜੁੱਗੇ ਜੁੱਗੇ ਅਟੱਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ, ਘਟੀਆ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਅਤੇ ਦੂਰੋ-ਨੇਤਿਉਂ ਆਏ ਬੁੱਧੀ-ਜੀਵੀਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥੋਪਾਈ ਦਾ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਜ਼ਸ਼ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।"

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦੀ ਹੋਈ ਹੇਠੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰ ਕੇ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ੨੫ ਦਸੰਬਰ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਵਿਰੁੱਧ ੨੭ ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਲੰਗਾਹ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਸੇਖਵਾਂ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਮੁਕਰ ਗਏ।

੨੭ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਵਿੱਚ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਦਮ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਾ ਕਦਮ ਦੱਸਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ਸ੍ਰ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ, ਸ੍ਰ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਆਪਣੇ ਅਸਤੀਫੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ ਜੇ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

੧੬ ਜਨਵਰੀ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ੭-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ੫ ਮੈਂਬਰ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਡਾ: ਖੜਕ ਸਿੰਘ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਪਰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੁਪਰਮੇਸੀ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਇਸ ਦੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕੀਤੀ। ੨੨ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਗੁ: ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਆਲਮਗੀਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਪੋਰਟਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ੧੧-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਪਰੰਤ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੧-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ੨੩ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ੭-ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਬਹਾਲ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੁਰਾਂ ਦੀਆਂ ਆਖਰੀ ਰਸਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਚਲ ਪਏ। ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਤਿੱਖਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ੨੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅੱਜ ਵੀ ੧੧ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਕਾਇਮ ਹਨ ਅਤੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਉਪਰੰਤ ਪੰਜਾਂ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਖੁਲ੍ਹੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ੨੭ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਯਕੀਨੀ ਹੈ। ੨੫ ਜਨਵਰੀ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਗੁਨਾ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿੱਚ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਫੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਜੰਤਰੀ ਬਾਰੇ ਚਲੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਪਰ ਇਸ

ਦੇ ਉਲਟ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਪੁਰੇਵਾਲ ਨੂੰ ਸਿਰਪਾਉ ਦੇ ਕੇ ਜੰਤਰੀ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਉਸ ਉਪਰੰਤ ਜੰਤਰੀ ਉਪਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ।

੪ ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਜੰਤਰੀ ਉਪਰ ਫੇਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਪਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜੋ ੧੪ ਜਨਵਰੀ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ੭ਵੀਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਅਵਤਾਰਪੁਰਬ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਹ ਪੁਰਬ ਪ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਕੌਮ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਕਈ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਇਹ ਦਿਨ ਮਨਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਿਨ ੧੪ ਜਨਵਰੀ ਪੋਹ ਸੁਦੀ ੭ਵੀਂ ਨੂੰ ਹੀ ਮਨਾਇਆ ਗਿਆ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਉਨਾ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਲੇਵਾ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਬੋਲਣ ਨਾ ਦੇਣ। ੨੭ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੧੦ ਵਜੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

• (ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਘਟਨਾਕਰਮ ਬਾਰੇ ਮੀਡੀਆ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਕੀ ਕੁਝ ਹੋਇਆ, ਫਿਰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਗੀ। ੨੬ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸੋਂ ਬਿਆਨ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਇਆ ਕਿ ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮਰਿਆਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ। ੨੭ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਬਿਆਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਜਾਰੀ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਿਆਨਬਾਜ਼ੀ ਬੰਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਭੁੱਢੇ ਵਾਰੇ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਸਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੀ, ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਵਿਚਾਲੇ ਛਿੜਿਆ ਵਿਵਾਦ ਛੇਤੀ ਹੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।" ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ।

ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਹੁਕਮਾਵਲੀ ਹੋਈ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦਾ ਘਿਰਾਉ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਚਰਚਾ ਮੀਡੀਆ ਦੀਆਂ ਸੁਰਖੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿ ੨੯ ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਕੇ ਮੀਟਿੰਗ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ।

੨੧ ਜਨਵਰੀ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਲੀਜ਼ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕੋਈ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਹੋਵੇਗਾ ਜਾਂ ਬੁਲਾਵਾ ਆਵੇਗਾ ਤਾਂ ਉਹ ਉਥੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣਗੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਸਿੱਖ ਬੁੱਧੀਜੀਵੀਆਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮਨ ਬਣਾਇਆ। ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫਗਵਾੜੇ ਕਿਸੇ ਸਨਅਤਕਾਰ ਦੇ ਘਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ-ਪਾਤਰਾਂ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦੀ। ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫਗਵਾੜੇ ਇਕ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਹਮਾਇਤ ਜੁਟਾਉਣ ਲਈ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ। ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਵਕਫੇ ਦੌਰਾਨ ਹਮਦਰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਬਾਕੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ ਪਰ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ ਅਤੇ ਮਿਹਣੇ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਲਈ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ? ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਜ਼ਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਦਾ ਹੀ ਹੋਇਆ ਪਰ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਸਿਆਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿਰੁੱਧ ਆਕੜ ਖੜ੍ਹੇ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਦਰਮਿਆਨ ਗੱਲਬਾਤ ਸਿਰੇ ਨਾ ਚੜ੍ਹ ਸਕੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਇਥੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਪਹਿਲੀ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਿੱਲੀ ਗੁ:ਪੁ: ਕਮੇਟੀ, ਬਾਬਾ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ, ਭਾ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚਾਵਲਾ, ਭਾ: ਇਕਬਾਲ ਸਿੰਘ ਕੰਗ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰ ਜੱਸੀ ਨੂੰ ਅੱਡਰੇ-ਅੱਡਰੇ ਭੇਜਿਆ ਤਾਂ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਨਰਮ ਕਰਨ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਕੋਈ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਮਹਿਤਾ, ਚਾਵਲਾ ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਖਤ ਸਟੈਂਡ ਬਾਰੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਚਲੇ ਗਏ ਜਿਥੇ ਉਹ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬੀਬੀ ੨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਟਲ ਰਹੇ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੀਕ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਲਮਕਾਉਣ ਦੇ ਰੌਅ ਵਿੱਚ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਹਲਕੇ ਦੀਆਂ ਸਟੈਂਜਾਂ 'ਤੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ।

੨ ਫਰਵਰੀ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਹਿਲਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਕੱਟੜ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਮਝਾਉਣ ਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲੈਣ। ਸ੍ਰੀ

ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਹਰਦਿਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹ, ਸ੍ਰ: ਭਗਵੰਤ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ, ਜਥੇਦਾਰ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮੰਡਪੁਰ, ਸ੍ਰ: ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਪੂੜੈਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਭਾ: ਰੋਸ਼ਨ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ, ਭਾ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਭਾ: ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ੨ ਫਰਵਰੀ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਲੰਗਰ ਵਿੱਚ ਜੁਠੇ ਭਾਂਡੇ ਮਾਂਜਣ। ਨਾਲ ਹੀ ਇਕ ਘੰਟੇ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਸਰੋਵਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਪਾਠ ਕਰਨ ਦੀ ਤਨਖਾਹ ਲਾਈ। ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਨਕਲ ਭੇਜੀ ਗਈ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਭਾ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਸਕੱਤਰ ਹੁਰੀਂ ਬੀਬੀ ਜੀ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਲੈ ਕੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਗਏ ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਡਾਂਟ ਪਾ ਕੇ ਮੁੜ ਆਏ ਅਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੇ।

੩ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਤਸਰ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਅਤੇ ਮੈਨੇਜਰ ਪਾਸੋਂ ਸਿਰੋਪਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲੀ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੁਣੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੈ, ਨਾਮਜ਼ਦ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੱਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਟਰੱਸਟ ਨੂੰ ਇਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

੪ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਐਗਜ਼ੈਕਟਿਵ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਸੇਵਾ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਹਮਣੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਜਬਰੀ ਦਸਤਖਤ ਕਰਾਏ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਨਾ ਲੈਣ ਕਰਕੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਖਤ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਲਈ ਜਾਂਚ ਕਮੇਟੀ ਮੁਕਤਸਰ ਭੇਜੀ ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ।

ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਮਨੀ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈ ਸਕਦੇ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ੬ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕੰਮ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਮੁਕਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਤਰਲੋਮੰਡੀ ਹੋ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮਪੁਰਾ ਨੂੰ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਾਸ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਪਿੱਛੋਂ ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਕਹੇ ਚਲੇ ਗਏ।

੧੬ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸਕੱਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਪੰਜ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਚਿੱਠੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਗੇ ਭਾਵ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਗੁਨਾ ਤੋਂ

ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਦੇਂਦੇ। ਮੀਡੀਆ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮੋਬਾਈਲ ਫੋਨ ਆਨ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਦੀ ਆੜ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੭ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਲੂਲੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਵਿਚਲੇ ਟਕਰਾਅ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਰਾਜਸੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ੨੫ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਗੁਜਰਵਾਲ ਵਿਖੇ ੨੬ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰੀਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਣਗੇ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਪੀ.ਏ. ਵੱਲੋਂ ਟੈਲੀਫੋਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜੀ ੨੮ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਸ ਦਿਨ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਮੈਨੇਜਰ ਬੱਸਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਕਰਨ। ਮੈਨੇਜਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਬੱਸਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਕਿਰਾਏ ਕਿਵੇਂ ਖਰਚ ਪਾਏ ਜਾਣ ਤਾਂ ਉੱਤਰ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਖਰਚ ਤੁਸੀਂ ਕਰੋ ਪਰ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖਰਚ ਗੁ: ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾ ਵਿਖਾਏ ਜਾਣ। ਖਰਚ ਪੂਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਗੁ: ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਕੁਰਪਸ਼ਨ ਦਾ ਇਹ ਨਿਰਾਲਾ ਹੀ ਫੈਸਲਾ ਸੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਵੀ ਹੋਇਆ।

੨੮ ਫਰਵਰੀ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਸਮੇਤ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਇਕ ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਕਰਾਈ। ਗਿ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ੨੩ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅਗਿਆਤਵਾਸ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ। ਅੰਤਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਅੱਠ ਮੈਂਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਜੁੜੀ ਭਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਿੱਚ ੨੨ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਭੇਟ ਕੀਤੇ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਸੰਕੋਚ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੋਟ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ:-

"ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਨਿਰਾਰਥਕ ਅਤੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਿਰਲੇਪ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਖੋਜਣ ਪਰਖਣ ਅਤੇ ਪੱਥਕ ਮਨੋਰਥਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣ ਲਈ ਮੈਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਅਕਾਂਤਵਾਸ ਅਖਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਔਖਾ ਤਾਂ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਪਾਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਜੋ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਅਕੱਥ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪ ਅਤੇ ਇਕਾਂਤ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਪੇ ਨੂੰ ਫਰੋਲਣ ਅਤੇ ਲੱਭਣ ਦਾ ਜੋ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਟੁੱਟ ਗਈਆਂ। ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਸੰਗਤ ਦੇ ਅਥਾਹ ਕਰਜ਼ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ, ਆਪ ਸਭਨਾਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਆ, ਉਸ ਦਾ ਅਜੇ

ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜ ਸਕੀ। ਮੇਰਾ ਆਪਾ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਆਪ ਸਭ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਪੂਰਨ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚ ਪ੍ਰਥਾਨੀ ਪੁੰਧਰਾ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਦੁਬਿਧਾ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਗੁਰੂ-ਆਸੇ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਗੌਰਵਮਈ ਵਿਰਸੇ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਨਰੋਏ ਅਤੇ ਉਜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲਤਾ ਕਰਨਗੇ।"

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ 'ਤੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ 'ਤੇ ਤਿੱਖਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਕਾਇਮ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਤਬਦੀਲੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ :-

"ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਇਕੱਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕਿਤੋਂ ਵੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ੧੯੭੮ ਈ: ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਕਾਂਡ ਵੇਲੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਤੌਰਾ ਨੇ ਜਿਹੜਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਿਸੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਿੰ: ਸਤਬੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਿਰਦਾਰ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਹੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਵਾਰ ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਇਕੱਲਿਆਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ।"

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਉਦੋਂ ਤੀਕ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀ ਨਾ ਕਰੇ, ਜਥੇਦਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਨਾ ਲਵੇ ਅਤੇ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਤਨਖਾਹ ਨਾ ਲਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਜਥੇਦਾਰ ਰਹਾਂ ਜਾਂ ਨਾ ਰਹਾਂ, ਪਰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣਾ ਹੀ ਪਵੇਗਾ। ਉਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਹੀ ਰਹਿਣਗੇ ਜਦੋਂ ਤਕ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਲਵਾ ਲੈਂਦੇ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤੋਗਾ, ਉਹ ਵੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਦੇਸ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਵੀ ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਵਰਤਣਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਕਾਰਵਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ ਆਉਣ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੁਝ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਅੱਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਕੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਵਾਹ ਲਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਥਕ

ਵਿਵਾਦ ਹੋਰ ਡੂੰਘਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਜੇਕਰ ਮੈਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਲਾਹ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਵੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ, "ਅੱਜ ਜੋ ਕੁਝ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਗ਼ੀ ਹੋ ਕੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਭ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਹੀ ਜਾਵੇਗਾ, ਪਰ ਇਸ ਨਾਲ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਫਾਹ ਲੱਗੀ ਹੈ।"

ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਦੇ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਅਜਿਹਾ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਿਲਾਰਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਦੇ ਟੋਹੜਾ ਧੜੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਮੰਤਰਪੁਰ ਅਤੇ ਸਰਬ ਹਿੰਦ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਘੁੱਮਣ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਹਿਮਦ ਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਵਾਂਗ ਹੀ ਅੱਜ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਧਾਤਵੀ ਬਣ ਕੇ ਜਿਥੇ ਪੰਥਕ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਹਨ ਉਥੇ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੀ ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਓ ਭੇਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਨਾਰੀ ਮੰਚ, ਕੌਮੀ ਚੇਤਨਾ ਮੰਚ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਵੈਲਫੇਅਰ ਮੰਚ, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਸੇਵਾ ਸੁਸਾਇਟੀ, ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਾ (ਫਗਵਾੜਾ), ਭਾਰਤੀ ਘੱਟ-ਗਿਣਤੀਆਂ ਤੇ ਦਲਿਤ ਫਰੰਟ (ਜਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ) ਤੇ ਅਧਿਆਪਕ ਦਲ ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਹਮਾਇਤ ਵਿੱਚ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਛਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਮਰਯਾਦਾ ਦੇ ਉਲਟ ਸੀ। ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੀ ਜਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਬੀਬੀ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮੰਨ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਗਈ ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਕੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਹੋਵੇਗੀ? ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸਰਵਿਸ ਛੱਡ ਦੇਣਗੇ।

੧ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਸਿੱਖ ਕੌਂਸਲ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ। ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਭਾ: ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਸੋਧਿਆ ਸੰਵਿਧਾਨ ਭੰਗ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੰਵਿਧਾਨ ਲਾਗੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦਿਨ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਥਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਵਜੋਂ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਟੇਜ ਦੇ ਇਕ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਹੋਰ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਆਗੂ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਲੀਡਰ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸੀ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਬੋਲਣ ਸਮੇਂ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਹੋਣ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੀਬੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਛੇਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਰੌਲਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥੋਪਾਈ ਤੀਕ ਨੱਬਤ ਆ ਗਈ

ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਮਾਹਲਪੁਰੀ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਰੜੀ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦੇ ਕੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਈ।

੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਭੇਜਿਆ:-

ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਸਬੰਧੀ, ਪੰਥ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਗੌਰਵਮਈ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਬਾਪੇ ਗਏ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਮਿਲ ਬੈਠ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰਨ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਨਿਮਾਣੀ ਸੇਵਾ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਸਦਾ ਸਮਰਪਤ ਰਹਾਂਗੀ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਦਾਸ

(ਜਗੀਰ ਕੌਰ)

ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਚਿੱਠੀ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਸੀ। ੩ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਸਾਹਮਣੇ ਉੱਤਰ ਦੇਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ, "ਮੈਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ, ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਪੰਜ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ।" ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਜਨਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀਆਂ।

੮ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਬਜਟ ਅਜਲਾਸ ੩੦ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੬ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਈ, ਜੋ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰ ਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ੨੩ ਅਤੇ ਫਿਰ ੨੮ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰੱਖੀ ਗਈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ੨ ਮਾਰਚ ਦੀ ਪੱਤ੍ਰਕਾ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖ ਕੇ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਹਜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆਉਣ ਦੀ ਹਾਮੀ ਵੀ ਭਰੀ। ਜਥੇਦਾਰ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹਿੱਤ ਅਤੇ ਡਾ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੱਸੀ ਦੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇਣ 'ਤੇ ਕਿ

ਪਹਿਲੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ੧੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ੧੧ ਵਜੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸੱਦ ਲਿਆ। ਗਿ: ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਵਿਚੋਲਗੀ ਦਾ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਰਮ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਮਨਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੇ ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਹ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ਮੁਕਤ ਐਲਾਨ ਦੇਣ। ਇਸ ਦੀ ਭਿਣਕ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੈ ਗਈ। ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਵਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ੧੧ ਵਜੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਆ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਪਰ ਉਹ ਸਿੱਧੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉੱਪਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਚਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਗੋਮ ਵਿਗੜੀ ਵੇਖ ਕੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬੇਬਸੀ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ 'ਨਿਮਾਣੀ ਸਿੱਖ ਸੇਵਕ' ਵਾਲੇ ਆਸ਼ੇ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਭੀੜ ਨੂੰ ਚੀਰਦੇ ਹੋਏ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਉੱਪਰ ਚਲੇ ਗਏ ਅਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਉਤਰ ਆਏ। ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਦਮ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਲਿਤਾੜਨ ਦਾ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸੱਤਾ ਦੇ ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਦੋਵੇਂ ਧਿਰਾਂ ਹੀ ਸ਼ੰਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਘਿਰੀਆਂ ਸਨ, ਵਰਨਾ ਚਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੱਦ ਭਾਵ ਮਾਨ ਸਨਮਾਨ ਹੀ ਉੱਚਾ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖੁਦਾਈ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਚੇ ਰਹਿਣਾ ਸੀ। ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਵੀ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ।

ਇਹ ਗੱਲ ਸੰਗਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈ ਕਿ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਪ੍ਰੋ: ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਚੰਦੂਮਾਜਰਾ' ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਬੈਠਿਆਂ ਜਦੋਂ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਕੇ ਹੇਠਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਬੈਠੀ ਸੰਗਤ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਈ। ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਉੱਠ ਖੜੋਤੇ ਅਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ "ਬੀਬੀ ਪੰਥ ਚੋਂ ਛੋਕੀ ਹੀ ਰਹੇਗੀ" ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ:-

ੴ

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਆਈ ਚਿੱਠੀ ਮੁਤਾਬਿਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਲਈ ਚਿੱਠੀ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਮਿਤੀ ੧੨-੦੩-੨੦੦੦ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ੧੧ ਵਜੇ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿਹਾ

ਗਿਆ ਸੀ।

ਅੱਜ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਪਾਵਨ ਪਵਿੱਤਰ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਇਕੱਠ ਸੀ। ਦਾਸ ਮਿਥੇ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ੧੧ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ। ੧੨.੩੦ ਵਜੇ ਤੱਕ ਬੀਬੀ ਦੀ ਇੰਤਜਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਲੇਕਿਨ ਹੱਕਾਰ ਦੀ ਭਰੀ ਬੀਬੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲਾਮ-ਲਸਕਰ ਲੈ ਅਕਾਲ ਤਖਤ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਨਾ ਹੋਈ, ਸਗੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਨ ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਚੈਲੰਜ ਕਰ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ ਅਤੇ ਹੁੱਲੜਬਾਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੇ ਜਬਰਦਸਤੀ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਵਾਪਿਸ ਚਲੀ ਗਈ ਜੋ ਇਸ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਨ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਵੰਗਾਰਿਆ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਜ਼ਿਕਰ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਗਜ਼ੈਕਟਿਵ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਐਡਵੋਕੇਟ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਗਿ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਜਥੇਦਾਰ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ।

ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਕੇ ਮਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਗਦੇ, ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਲਗਵਾਉਂਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਇਕੱਠ ਬੈਠਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ।

ਖਾਲਸਾ ਜੀ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਸਵਾਰਥਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਮੀਰੀ-ਪੀਰੀ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਣ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ

(ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ)
ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

੧੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਦੀ ਅਵੱਗਿਆ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਹੇਠ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਦੀ ਥਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਵਾਂ ਐਕਟਿੰਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਥਾਪਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕੇ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਵੀ ਨਵੇਂ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਛੇਕੇ ਗਏ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਖ਼ਤ 'ਤੇ ਨਾ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਰੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਨ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ, ਤਖ਼ਤ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦੇ ਕੀਤੇ ਪਾਪ ਲਈ ਮੁਆਫ਼ੀ ਮੰਗੇ।

੧੫ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਨੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨਾਲ ਇਕ ਘੰਟਾ ਇਕੱਠ ਵਿੱਚ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਵਾਦ 'ਚ ਪੈਣ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਿਯਾਦਾ ਹਰ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਬਹਾਲ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਪੰਥਕ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਹੌਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੱਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਆਪ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੁਆਫ਼ ਹੋਣ ਤਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਤੇ ਸਟੈਂਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟਣਾ ਪਵੇਗਾ ਅਤੇ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਵਤੀਰੇ ਨੂੰ ਲਿਬਰਲ ਦੱਸਿਆ।

੧੯ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਏ.ਸੀ. ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਦੋ ਘੰਟੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਮਿਲਣਗੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਸੰਕਟ ਬਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣਗੇ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜੀ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਣ। ਜਥੇਦਾਰ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬੀਬੀ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਟਕਰਾਅ ਨੂੰ ਪੰਥ ਦੇ ਹਿਤਾਂ ਵਿੱਚ ਛੇਤੀ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ, ਹਿੱਤ, ਭਾ:ਜੱਸੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪੁਰਾਣੇ ਵਿਚੋਲੇ ਮਿਲੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਮਝਾਉਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸਾਥ ਛੱਡਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਵੀ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਬਾਰੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ।

੨੨ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ:-

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਜੀਓ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਅਥਾਹ ਸਤਿਕਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਮਹਾਨ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ, ਮਰਿਯਾਦਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਹਿੱਤ, ਪੰਥ ਦੇ ਵਡੇਰੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਇਕ ਨਿਮਾਣੀ ਸੇਵਕਾ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਸਦਾ ਸਮਰਪਿਤ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੀ ਦਾਸ,

(ਜਗੀਰ ਕੌਰ)

੨੫ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਪਰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਹੀ ਵਾਪਸ ਮੁੜੇ।

੨੮ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੧ ਵਜੇ ਰੱਖੀ ਗਈ ਸੀ। ਟੋਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਸਮਰਥਕ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਬੀਬੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਹੇਠ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਬੈਠਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਦਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ੯ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਸਮੁੰਦਰੀ ਹਾਲ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਠ ਕੇ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਥੇਦਾਰ ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੌਸ਼ਹਿਰਾ ਪੰਨੂਆਂ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਲਈ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਕੁਝ ਮੈਂਬਰ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਚਲੇ ਗਏ। ਮੀਟਿੰਗ ਦਾ ਨਿਯਤ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਲੰਗਰ ਛਕਣ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪਾਸ ਬਿਠਾਈ ਰੱਖਿਆ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਤਲਾਹ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਹੁਰੀਂ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਗਲਤਫਹਿਮੀ ਵਿੱਚ ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ:-

ਹੁਕਮਨਾਮਾ

ਮਿਤੀ ੨੮-੦੩-੨੦੦੦

ਅੱਜ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਾਨ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਨੂੰ ਫਿਰ ਵੰਗਾਰਿਆ, ਜਦੋਂ ਜਬਰਦਸਤੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਜ਼ਰਾਰਤੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹੁੰਚੀ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਜੋ ਕਿ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੋਕੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਹਾਲ ਵਿੱਚ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ

ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਜ਼ਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੮-੦੩-੨੦੦੦ ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੁਪਹਿਰ ੨.੦੦ ਵਜੇ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ:- ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ।

ਇਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ, ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਰੋਟੀ-ਬੋਟੀ ਦੀ ਸਾਂਝ ਰੱਖੀ ਜਾਵੇ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਭੁੱਲ ਨਹੀਂ ਬਖਸ਼ਵਾ ਲੈਂਦੇ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ,

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ੨ ਵਜੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਰਘੂਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੋਬਾਈਲ 'ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਵੀ ਤਨਖਾਹੀਆਂ ਕਰਾਰ ਦੇ ਦੇਵੇਗਾ, ਇਸ ਲਈ 'ਇਸ ਨੂੰ' ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਹਟਾ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਮਿਲ ਗਈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਵੀ ਸੱਦ ਲਏ। ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਨੇ ਗਿ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਪਰਵਾਹ ਸੀ? ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦਾ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਮਤਾ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ:-

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਇਹ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਚਲਤ ਕੀਤਾ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਛੇਕੇ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਨਵਾਂ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਨਜ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਵਰਤਿਆ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ
ਨੰਬਰ ੫੦੦
ਮਿਤੀ ੨੮-੦੩-੨੦੦ ਦੀ ਨਕਲ:-

"ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ
ਵੱਲੋਂ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗਿਆਨੀ
ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ
ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ) ਨੇ ਪ੍ਰਵਾਨਤ
ਗੌਰਵਮਈ ਪੰਥਕ ਮਰਿਆਦਾ, ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ
ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਅਣਦੇਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਦੁਬਿਧਾ
ਵਿੱਚ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਲਾਸਾਨੀ
ਸਰਵਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਘਟਾਇਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦੁਆਰਾ ਪੈਦਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬੇਲੋੜੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ
ਨੂੰ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬਹੁਤ ਕਸ਼ਟ ਉਠਾਉਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ
ਪੰਥ ਅੰਦਰ ਬੇਲੋੜਾ ਵਿਵਾਦ ਪਾ ਕੇ ਫੁੱਟ ਦੇ ਬੀਜ ਬੀਜਦਿਆਂ ਇਸ
ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਵਿੱਚ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ
ਉਲੰਘਣਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ
ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਚ ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਪ੍ਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਠੋਸ ਪਹੁੰਚਾਈ ਹੈ। ਹੁਕਮਨਾਮੇ
ਦੀ ਮੂਲ ਪ੍ਰੰਪਰਾ, ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸੰਗਤਾ ਨੂੰ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਅਣਡਿੱਠ ਕਰ
ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਭੀ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ
ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕਾਰਜਸ਼ੈਲੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਨੂੰ
ਭਾਰੀ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ; ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਮਹਾਨ
ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਬਣੇ ਰਹਿਣਾ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਲਈ ਬੇਹੱਦ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ।
ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਦੀ ਸਰਵ-ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ
ਜਥੇਬੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਰ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਕੌਮੀ
ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ
ਇਸ ਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਅਤੇ ਨਿੱਗਰ ਭੂਮਿਕਾ ਰਹੀ ਹੈ;
ਇਸ ਲਈ ਅੱਜ ਦੀ ਇਕੱਤ੍ਰਤਾ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਦਿਆਂ
ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ
ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਨਿਭਾਉਣ
ਵਿੱਚ ਵੀ ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ
ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ
ਇਸ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਅੱਤਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਮੁਅੱਤਲੀ ਦੇ
ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੈਂਡ ਕੁਆਰਟਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ
ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ

ਜਾਇਨਿੰਗ ਟਾਈਮ ਨਵੇਂ ਹੈਂਡਕੁਆਰਟਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ।

ਇਹ ਵੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੂੰ ਬਦਲਵੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੋਣ ਤੀਕ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅੱਜ ਹੀ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਸੰਭਾਲਣ।"

ਸਾਮਲਾ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੇ ਸੇਵਾ-ਨਿਯਮਾਂ ਦਾ

ਪੰਨੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਮਲ ਹੋਣ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਬ ਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਛੇਕੀ ਹੋਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਪੰਥ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜੀ ਨਹੀਂ ਜਨ। ਸ੍ਰ: ਹਰਦਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚਾਰ ਦੇ ਸਨ।

੨੯ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਗਿ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੇ ਬੀਬੀ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਹ ਐਲਾਨ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਇਆ:-

“ਅੱਜ ਮਿਤੀ ੨੯ ਮਾਰਚ, ਸੰਨ ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਵਾਨਿਤ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਇੱਕਤਰਤਾ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜਨਵਰੀ, ਫਰਵਰੀ ਅਤੇ ਮਾਰਚ ੨੦੦੦ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਣ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਐਲਾਨ-ਨਾਮਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਘੋਖਵੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਪੂਰਨ ਸੰਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ ੨੫ ਜਨਵਰੀ, ਸੰਨ ੨੦੦੦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਿਤੀ ੨੯ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੦ ਤੀਕ ਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚਕਾਰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਣ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਐਲਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਤ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਪੰਥਕ ਸੋਚ, ਪੰਥਕ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਜਗਤ ਤੋਂ ਮੂਲੋਂ ਹੀ ਵਿਰੁੱਧ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਪੰਥਕ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹਮ ਖੁਲ੍ਹਾ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਮੁੱਚੀ ਕੌਮ ਦੀ ਨਮੋਸ਼ੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਜੋਂ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤਾਪ ਭੋਗਣਾ ਪਿਆ।

ਸੋ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ ੨੫ ਜਨਵਰੀ, ੨੦੦੦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਮਿਤੀ ੨੯ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੦ ਤਕ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਣ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੁੱਚੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਧੀਨ ਵੱਖ-੨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਾਧਾਰ ਅਤੇ ਨਿਰਮੂਲ ਦੋਸ਼ ਅਜੋਕੇ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਛੇਕਣ ਸਬੰਧੀ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ

ਦੀ ਸਰਵ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਨਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਰ ਦੇ ਕੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੋਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਜੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ:ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰ: ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ੍ਰ: ਰਘੁਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭਾਈ ਰੂਪਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭਨਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਦੇਸ਼ ਮੁਕਤ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਦੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਗੁਰੂ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਪੰਥਕ ਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਸੇਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਘਟਨਾ ਕ੍ਰਮ ਉੱਤੇ ਦੁੱਖ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਪੰਥ ਦੇ ਨਿਮਾਣੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਕੌਮ ਦੀ ਹੋਈ ਨਮੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਹੰਡਾਏ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤਾਪ ਲਈ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਮੋਹਰ ਕਰਨ।

ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਿਮਾਣੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਉੱਤੇ ਮੋਹਰ ਭਰਿਆ ਹੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਣ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਮੂਹਕ ਪ੍ਰਾਸਚਿਤ ਲਈ ਮਿਤੀ ੩੦ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੦ ਦਿਨ ਵੀਰਵਾਰ ਅਰਦਾਸ ਦਿਵਸ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਿਨ ਸਵੇਰੇ ੭-੩੦ ਵਜੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਸੰਗਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਜਪੁ ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਤੋਂ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੀ ਯਾਚਨਾ ਕਰਨਗੇ।

ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਹਦਾਇਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ:

੧. ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸੋਚ ਵਾਲੇ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰ ਕੇ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸੇਵਾ ਨਿਯਮ; ਜਿਵੇਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਲਈ ਯੋਗਤਾਵਾਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ, ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ, ਅਧਿਕਾਰ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ, ਸੇਵਾ ਮੁਕਤੀ ਆਦਿ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਪੇਸ਼ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੰਥਕ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸਮਾਧਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਵਿਧੀ ਵਿਧਾਨ ਸੁਨਿਸ਼ਚਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ

ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਨਿੱਜੀ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਕਾਇਮ ਰਹੇ।

੨. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਨੂੰ ਬਣਿਆਂ ਪੌਣੀ ਸਦੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਪ੍ਰਬਲ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਪੰਥਕ ਯੁਕਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਲਾਭ ਹਾਨੀ ਦਾ ਲੇਖਾ-ਜੋਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਤੋਂ ਉਲਟ ਜੇ ਕੋਈ ਧਾਰਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ।

੩. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਦੀ ਕੁਟਲਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਪਾਕਿ ਰੱਖਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

੪. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਥਾਵੇਂ ਪੰਥ ਦੀਆਂ ਗੌਰਵਸ਼ੀਲ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਸੌਂਪੀ ਹੋਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਪ੍ਰਸਪਰ ਪਿਆਰ ਸਤਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਿਲਵਰਤਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਧੀਨ ਨਿਭਾ ਕੇ ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਵੱਲੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਹੀ/-

(ਮੋਹਣ ਸਿੰਘ)

ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ।

ਸਹੀ/-

(ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)

ਜਥੇਦਾਰ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

ਸਹੀ/-

(ਚਰਨ ਸਿੰਘ)

ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ।

ਸਹੀ/-

(ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ)

ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ।

ਸਹੀ/-

(ਰਵੇਲ ਸਿੰਘ)

ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ।

ਇਸ ਦਿਨ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਆਪ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਨਾ ਆਏ। ਗਿ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਾਬਿਆ ਤੋਂ

ਉਠਾ ਕੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੋ:ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਗਿ:ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਸਨ। ਅੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਲਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਧਿਆਨ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੀਕ ਪੰਜ ਪ੍ਰਧਾਨੀ, ਪੰਜ ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਹੀ ਠੀਕ ਕਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੁਬਾਨਾਂ ਅੱਜ ਕਿਉਂ ਬੰਦ ਹੋ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਚੇਤਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਆਇਆ? ਅੱਜ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੱਸਿਆਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਹੋਇਆ ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁਵਾਕਫ ਸਨ, ਬਾਕੀ ੧ ਤੋਂ ੪ ਤੀਕ ਮੱਦਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਤੀਕ ਛੂਹਿਆ ਤਕ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।

੩੦ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਜਨਰਲ ਅਜਲਾਸ ਬਜਟ ਲਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਨੂੰ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਤੀਕ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ੬ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਰੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਐਕਸ਼ਨ ਲੈਣ ਲਈ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਚੁੱਪ ਰਹੇ। ਇਹ ਤਾਂਡਵ ਨਾਚ ਪਾਵਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤਮਾਸ਼ਾਈ ਦਰਸ਼ਕ ਹੀ ਬਣੇ ਰਹੇ।

ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਦਾ ਸਫਲ ਆਯੋਜਨ

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਕੰਮ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਨੂੰ ਮਨਾਉਣਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਲਈ ਸਾਰੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਫ਼ਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਦਲਮੇਘ ਸਿੰਘ ਐਡੀਸ਼ਨਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਸੀ। ਕੰਪਿਊਟਰ ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਆਦਿ ਅਤੇ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਡੇਲੀਗੇਟਾਂ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਦਰਜ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਪੰਡਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਟੈਂਟ ਲਾ ਕੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਕੈਂਪ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਹਰ ਕੈਂਪ ਵਿੱਚ ਲੰਗਰ ਲਈ ਪੱਕੇ ਸੈਂਡ ਬਣਾ ਕੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਰਾਹੀਂ ਚਾਹ, ਦੁੱਧ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਆਦਿ ਦਾ ਸੁਚੱਜਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਾਣੀ ਲਈ ਵੀ ਉਚੇਚੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਵਰਤਾਉਣ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਸਫਾਈ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਹਰ ਪਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ-ਰੋਗਨ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿੱਲੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿਭਾਈ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ, ਸੜਕਾਂ, ਪਾਰਕਾਂ ਪੁਰ ਦੀਪਮਾਲਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬੈਂਕ ਆਫ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਦੀਪਮਾਲਾ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ੨੧-੮-੯੯ ਤੋਂ ੩੦-੦੯-੯੯ ਤੀਕ ੩੩,੨੫,੦੦੦/- ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਦੀਪਮਾਲਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ ਗਈ। ਮੈਨੇਜਰ ਸਾਹਿਬ ਰਾਹੀਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਾਲਾ ਸਾਮਾਨ ਠੇਕੇਦਾਰ ਪਾਸੋਂ ੫ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਵਿੱਚ ਖਰੀਦ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਇਸ ਦੀ ਡਟਵੀਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕਰ ਕੇ ਰੋਕਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਖਰੀਦ ਲਈ ਬਜ਼ਿਦ ਸਨ ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ੫ ਲੱਖ ਦੇ ਮਾਲ 'ਤੇ ੩੩.੫ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਿੱਤੇ, ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਕਿਥੋਂ ਤਕ ਵਾਜਬ ਨਹਿਰਾਓਗੇ? ਤਦ ਸਾਰੇ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਏ। ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਿਰਾਏ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ- ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਡਿਕਟੇਟਰਾਨਾ ਸੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਲਾਈਟਾਂ ੧/੪ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ।

੨ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਮਾਰਚ ਸੰਤ ਸਮਾਜ ਸੰਪਰਦਾ ਵੱਲੋਂ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਡਾਕਟਰ ਫਾਰੂਕ ਅਬਦੁੱਲਾ, ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੁਮਾਰ ਧੂਮਲ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਨਮੋਵਰ

ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸੰਤ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਕੁਝ ਦਿਨ ਤਾਂ ਚੇਤਨਾ ਪ੍ਰਕਰਮਾਂ ਮਾਰਚ ਨਾਲ ਚੱਲੇ ਪਰ ਦੁਆਬੇ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

੩ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਉਸਰੇ ਪਾਰਕ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਪੁਛੂ ਨੇ ਕੀਤਾ। ੩੦੦ ਏਕੜ ਭੂਮੀ ਵਿੱਚ ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਇਹ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ।

੪ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਤੋਂ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜੋ ੧੨ ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੀਕ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ:-

੧. ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਬਿਦਰ ਤੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਤੋਤਾ ਸਿੰਘ ਸਿਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ।
੨. ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰ: ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਢੀਂਡਸਾ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ।
੩. ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਹਸਤਨਾਪੁਰ ਤੋਂ ਸ੍ਰ: ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਪੰਚਾਇਤਾਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ।
੪. ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਜਗਨਨਾਥਪੁਰ ਤੋਂ ਬੀਬੀ ਉਪਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ।
੫. ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਦਵਾਰਕਾਪੁਰੀ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰ ਰਤਨ ਸਿੰਘ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਹੇਠ।

ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਕੇਵਲ ਇਕ ਹੀ ਗੱਡੀ ਤਿਆਰ ਸੀ। ਇਹ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਬੈਠਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ ਪਿਛੋਂ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੱਡੀਆਂ ਲਈ ਚੈਸੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਖਰੀਦ ਕੇ ਬਿੱਲ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਪਰ ਬਾਡੀਆਂ ਲਈ ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪੂਰੀ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰੀ ਅਸਰ ਨਾਲ ਬਾਡੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਲਈਆਂ ਜਾਣ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਗਲਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚੈਸੀਆਂ ਤਾਂ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀਆਂ ਵਰਤ ਲਈਆਂ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰ ਬਾਡੀਆਂ ਦਾ ਖਰਚਾ ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸੋਂ ਮੰਗ ਲਿਆ। ਇਕ ਤਾਂ ਨਿਰੇ ਬਾਡੀਆਂ ਦੇ ਖੋਲ ਸਾਡੇ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਦੂਸਰੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਕੁਝ ਸੱਜਣ ਨਵੀਆਂ ਚੈਸੀਆਂ ਖਰੀਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਪਰ ਬਾਡੀਆਂ ਫਿੱਟ ਕਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਡੇ 'ਤੇ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਅਸਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦਾਲ ਨਾ ਗਲਣ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਵਿੰਗੇ-ਟੇਢੇ ਵੰਗ ਨਾਲ ਐਡਜੈਸਟਮੈਂਟ ਕੀਤੀ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਰਚਾਂ ਦਾ ਇਕੱਠਾ ਮਾਰਚ ਸ੍ਰੀ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ੧੨ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਫਤਹਿ ਮਾਰਚ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਸਮੇਤ ਬਾਕੀ ਮੰਤਰੀ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ, ਤਖਤਾਂ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ, ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਡ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਹ ਮਾਰਚ ਇਕ ਮਿਸਾਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੋਗਗੜ੍ਹ

ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ। ਇਸ ਦਿਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਿੰਧੀਆਂ ਦਾ ੩੩੬ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦਾ ਜਥਾ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਚਲ ਕੇ ਵਾਹਗਾ ਬਾਰਡਰ ਰਾਹੀਂ ਬੱਸਾਂ 'ਤੇ ਪੁੱਜਾ। ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਫਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਚ ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਸੀ।

ਪਬਲਿਸਿਟੀ:-

ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਆਦਿ ਅਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸਤਿਹਾਰਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ੍ਰ: ਰੂਪ ਸਿੰਘ ਮੀਤ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਰਾਤ ਦਿਨ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਕੇ ਨਿਭਾਇਆ।

ਰਿਹਾਇਸ਼:-

ਬੇਸ਼ਕ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਟੈਂਟਾਂ ਦੇ ਕੈਂਪ ਲਗਾਏ ਹੋਏ ਸਨ ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਕੂਲਾਂ, ਕਾਲਜਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਿਹਾਇਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉਪਲਬਧ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਿਵਾਸਾਂ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਪੁਰ ਗਏ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਫੀ ਦਿੱਕਤ ਆਈ।

ਸਟੇਜਾਂ:-

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ੫ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਖਾਲਸਾ ਮਾਰਚ ਆਰੰਭ ਕਰ ਕੇ ਵਿਸਾਖੀ 'ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣਗੇ ਅਤੇ ਅੱਡਰੀ ਸਟੇਜ ਲਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਗਰੂਕ ਕਰਨਗੇ। ੩ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਕੇ ਮਾਰਚ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੋਧੀ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਧੜੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਇਸ ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਇਹ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਛਾਪ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ ਸਫਲ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਇਸ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ ਨੇ ਵੀ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਪਣੀ ਅੱਡਰੀ ਸਟੇਜ ਲਾਈ ਗਈ ਪਰ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਟੇਜ ਨੇ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਅਸਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਇਹ ਸਟੇਜ ੧ ਕਰੋੜ ੬੫ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ੯੦ ਹਜ਼ਾਰ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਦੇ ਬੈਠਣ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਸੈੱਟ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।

੮ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਟੱਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਪੈਸ਼ਲ ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਰਾਹੀਂ ੧੦-੩੦ ਵਜੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰ:

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ, ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਲਾਲ ਕਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ, ਡਾ: ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰ: ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ, ਕੁਮਾਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਜੀ ਵੀ ਆਏ। ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਮਦਨ ਲਾਲ ਖੁਰਾਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਪੁੱਜ ਗਏ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰੋਪਾਉ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਸਜੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਬੋਲਦਿਆਂ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਗਮਾਂ ਲਈ ਪਾਏ ਯੋਗਦਾਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪੁੱਜਣ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿੱਚ ਪੰਜਵੇਂ ਤਖ਼ਤ ਵਜੋਂ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਬੰਧੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਪੰਡਾਲ ਵਿੱਚ ਭਰੇ ਇਕੱਠ ਨੂੰ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ, ਸਮਾਜਕ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਨਿਰਪੱਖਤਾ ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਹੋ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਮਾਗਮ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਰਾਹ ਅੱਜ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰਥਕ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਉਸ ਉੱਪਰ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਜਨਮ ਭੂਮੀ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਫੌਜੀ ਸਿਖਲਾਈ ਅਕੈਡਮੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੜਕ ਨੂੰ ਚਹੁ-ਮਾਰਗੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਇਸ ਆਰੰਭਕ ਦਿਨ ਸ੍ਰ: ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਜਵਾਨਾਂ, ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਨਾਲ ਆਏ ਸ੍ਰੀ ਐਲ.ਕੇ.ਅਡਵਾਨੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ, ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ, ਕੁਮਾਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਮਦਨ ਲਾਲ ਖੁਰਾਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਵਰਮਾ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਨੂੰ ਇਕ ਸੈਕੂਲਰ ਅਤੇ ਏਕਤਾ ਵਿੱਚ ਅਨੇਕਤਾ ਵਾਲਾ ਕਰਾਰ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਫਕੀਰਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਖਾਲਸਾ ਸਿਧਾਂਤ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਅਤੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਵੱਲੋਂ ਪਾਏ ਗਏ ਯੋਗਦਾਨ ਦੀ ਭਰਪੂਰ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ।

੧੩ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਦਾ ਦਿਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਸਰੂਪ ਦੇਣ ਸਬੰਧੀ, ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਸਾਜਨਾ ਦਿਵਸ ਵਜੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਵੈਸਾਖੀ ਦੇ ਦਿਹਾੜੇ ਸਰਬੰਸਦਾਨੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ, ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਰਾਖੀ ਸਮਾਜਿਕ, ਆਰਥਿਕ, ਰਾਜਨੀਤਿਕ, ਧਾਰਮਿਕ ਬਰਾਬਰੀ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਕਾਰਨਾਮਾ ਸਰਅੰਜਾਮ ਦੇ ਕੇ, ਦੱਬੀ-ਕੁਚਲੀ ਅਤੇ ਮਜ਼ਲੂਮ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਹੱਥੀਂ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰ ਕੇ ਖੁਦ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਅਖਵਾਏ ਤੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਹੱਥੀਂ ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਪਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਇਸ

ਤ੍ਰੈ-ਸਤਾਬਦੀ ਦਿਵਸ ਨੂੰ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਅੰਦਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ 'ਸੂ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਦਿਲੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਇਸ-ਤ੍ਰੈ-ਸਤਾਬਦੀ ਦਿਵਸ ਤੇ ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਭਾਈਚਾਰੇ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਰਸੇ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਜਾਗਰੂਪ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਵਸੀਲੇ ਜੁਟਾ ਕੇ ਭਲੀ-ਭਾਂਤ ਨਿਭਾਇਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਬੇਹਸੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਲਿਆ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਰਸੇ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸੂ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸਿਰ ਸੀ। ਅੱਡ-ਅੱਡ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲੈਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਟੱਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ, ਸ੍ਰੀ ਐਲ.ਕੇ.ਅਡਵਾਨੀ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ, ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸ਼ਰਦ ਪਵਾਰ, ਡਾਕਟਰ ਮਨਮੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਤ ਕੁਮਾਰ, ਕੁਮਾਰੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਬੰਗਾਲ, ਸ੍ਰੀ ਜਾਰਜ ਫਰਨਾਂਡੋਸ ਰੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਾਂਤ, ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਵੀਰ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਸ੍ਰੀ ਓਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਚੁਟਾਲਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਰਿਆਣਾ, ਸ੍ਰੀ ਓਮਾਕੇ ਅਮਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਵੀ.ਕੇ. ਸੁਨਲਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਕੈਲੀਫ਼ੋਰਨੀਆ ਅਤੇ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸਿਰੋਪਾਉ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ। ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਨੇਤਾ ਸ੍ਰੀ ਕਾਂਸ਼ੀ ਰਾਮ ਅਤੇ ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ ਨੇ ਵੀ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿਰੋਪਾਉ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ।

੧੧ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਇਸਤਰੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਲਗਾਈ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਧਰਮ ਪਤਨੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਮਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੇਨਕਾ ਗਾਂਧੀ, ਬੀਬੀ ਉਮਾ ਭਾਰਤੀ, ਰਾਜਪਾਲ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਬੀਬੀ ਰਮਾ ਦੇਵੀ, ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਨੇਤਾ ਗੀਤਾ ਮੁਖਰਜੀ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਸਦਕਾ ਪੰਡਾਲ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਰਬ ਧਰਮ ਸੰਮੇਲਨ ਆਯੋਜਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਅੱਡ-ਅੱਡ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀਆਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਨਮਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ।

ਸਾਰੇ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜਣ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਫਰੀ ਬੱਸਾਂ, ਟਰੱਕਾਂ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਅਭਾਗਾ ਵਾਸੀ ਹੀ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤ੍ਰੈ-ਸਤਾਬਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਵਾਂਜਿਆ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਸਾਰੀ ਮਜ਼ੀਨਰੀ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਰਹੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲੀਸ ਸੇਵਾ ਭਾਂਵ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਕਈ ਯਾਤਰੀਆਂ ਦੀ ਗੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਪੈਣ 'ਤੇ ਧੱਕੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਐੱਸ.ਪੀ.ਜ਼. ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ। ਨਿਰੰਸਦੇਹ ਖਾਲਸਾ

ਪੰਥ ਦੇ ੩੦੦ ਸਾਲਾ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸੁਚੱਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਮਨਾਉਣ ਅਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼, ਸਫਾਈ, ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ, ਪ੍ਰਚਾਰ ਮੀਡੀਆ, ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦੇ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਾਤ ਦਿਨ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੋਇਆ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਟਾਫ ਨੇ ਰਾਤ ਦਿਨ ਇਕ ਕਰ ਕੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਇਆ।

ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਲਈ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਉਡੀਕ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭੀੜ ਕਾਰਨ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਰੋਕਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਧੌਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਰਾਤ ਬਹੁਤ ਦੇਰ ਤੀਕ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿਵਾੜ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸੰਗਤਾਂ ਲਈ ਲੰਬੀਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ 'ਤੇ ਕਾਫੀ ਖਰਚਾ ਆਇਆ ਪਰ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੋਲਕ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਪੈਸਿਆਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਢੰਗ ਅਤੇ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਅਫ਼ਸੋਸ ਕਿ ਅਗਲੇ ਸਾਲ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਸਮਾਪਤੀ ਸਮਾਰੋਹਾਂ ਸਮੇਂ ਫੰਡ ਵਰਤਣ ਸਮੇਂ ਖੁਲ੍ਹਦਿਲੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰ ਕੇ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸਮਾਰੋਹ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਤ੍ਰੈ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਮਿਲੀ ਜੋ ਕੇਵਲ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਣਥੱਕ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਸਦਕਾ ਹੋਇਆ। ਸਰਕਾਰੀ ਦਖਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਨਾ ਬਣਦੇ।

੨੩ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਜੀ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰਬਰ ੨੧੫ ਰਾਹੀਂ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਦੀ ਧਾਰਾ ੭੨ (੨) ਅਤੇ (੩) ਵਿੱਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰ ਕੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਨੂੰ ਪੰਜਵੇਂ ਤਖ਼ਤ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੯੧ ਹੋ ਗਈ।

ਕਿਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਸਕੀ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ?

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੧੨ ਮਿਤੀ ੦੫-੦੯-੯੮ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਨਵੀਂ ਸਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਹੋਰ ਨਵੀਂ ਸਰਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੱਲੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਿਵਾਸ 'ਤੇ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਮਟੀਰੀਅਲ ਵੀ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਵਾਲੇ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਲਗਾਉਣਗੇ।

ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦਾ ਮਤਾ ਨੰ: ੩੯ ਮਿਤੀ ੨੩-੧੦-੧੯੯੮

ਮਤਾ ਨੰ: ੯

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਅੱਜ ਦਾ ਜਨਰਲ ਸਮਾਗਮ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਦਫਤਰ ਜੋ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਵਰਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਗਿਰਾ ਕੇ ਨਵੀਂ ਇਮਾਰਤ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਬਣਿਆ ਦਫਤਰ ਵਾਹਿਆ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜੋ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਮਤੇ ਵਾਲੇ ਅਜਲਾਸ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰ: ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਆਪ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿਰੁੱਧ ਕਦੀ ਵੀ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ੬ ਜੂਨ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦਿਹਾੜਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਸਮੁੱਚੇ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵੱਲੋਂ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਸਕੱਤਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਦਫਤਰ ਵਿੱਚ ਹੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੱਖਣ ਤੇ ਸਟੇਜ ਲਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸ੍ਰੀ

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਔਡਰਾ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ੪ ਜੂਨ ਨੂੰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਬਾਹਰੋਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ, ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੱਖਣ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਤਾਂ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਨਿਵਾਸ ਦੇ ਗੇਟ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਿਆ ਅਤੇ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਵਿਖਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੇ ਨਾਹਰੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਜਾ ਕੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿੱਚ ਮਾਹੌਲ ਨਾ ਵਿਗਾੜਨ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ। ਸਕਿਊਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਪਾਸੋਂ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਧੱਕਾ-ਮੁੱਕੀ ਕਰ ਕੇ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਹੇਠਾਂ ਸੁੱਟ ਕੇ ਮਾਹੌਲ ਵਿਗਾੜਨ ਦੀ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਦਲੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਉੱਤਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਆਖਰ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਦਫ਼ਤਰੀ ਪੈਡ 'ਤੇ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ, ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਜੇਕਰ ਤੁਸੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਸਿਰ 'ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਹੀ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਜਾਣ ਦਿੱਤਾ। ਇਕ ਘੰਟੇ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਪੋਰਟਰਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਬਿਆਨ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਰੋਕਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਸੀਂ ਧੱਕੇ ਨਾਲ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ੬ ਜੂਨ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਬਾਹਰ ਹੁੱਲਤਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਰਹੇ ਮਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਵਰਕਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਹੱਥੋਪਾਈ ਪਿੱਛੋਂ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਵਨ ਸਰੂਪ ਭੋਗ ਉਪਰੰਤ ਗੁ: ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਟਾਸਕ ਫੋਰਸ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕਰ ਕੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀਆਂ ਲਿਸਟਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਨਿਵਾਸ ਵਿੱਚ ਸਾਮਾਨ ਰਖਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੈਨੇਜਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰ: ਅਜੈਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਦਫ਼ਤਰ ਵਖਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਰੰਭ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ ਜੀ ਨਿਵਾਸ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਸਕੇ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਮੈਂ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਢਾਹ ਦੇਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੀ ਇਤਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਰੁਕਾਵਟ ਨਾ ਪੈ ਸਕੇ। ਪਿੱਛੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੮੫੨ ਮਿਤੀ ੧੨-੭-੯੯ ਰਾਹੀਂ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਸੇਵਾ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੫੩੩ ਮਿਤੀ ੧੧-੦੫-੨੦੦੦ ਰਾਹੀਂ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਜਗਤਾਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ੫੦ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਮਟੀਰੀਅਲ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਰਕਮ ਨਕਦ ਹੀ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਸਾਰੀ ਰਕਮ ਕਾਰ ਸੇਵਾ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਗਬਨ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਅਤੇ ਸਕੱਤਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲੱਗੇ ਅਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਝਤਪਾਂ ਹੋਈਆਂ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਭੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਹ ਰਕਮ ਵਾਪਸ ਗੁ: ਫੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਪਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਇਸ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਖੁਲ੍ਹ-ਖਰਚ ਦੀ ਨੀਤੀ

ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਹੁਕਮਨਾਮਾ ਮਿਤੀ ੩੧-੧੨-੯੮ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਟਕਰਾਅ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਪੇਸ਼ਨਜ਼ਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦੋਚਿੱਤੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਰਵਾਏ। ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਕਿਰਾਏ ਕੰਮਾਂ ਬਦਲੇ ਨੋਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ੈਂਟਾਂ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮੈਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਜੁਬਾਨੀ ਕਈ ਪੇਸ਼ੈਂਟਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਹੋਏ ਕੰਮਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਜਤਾਈ ਕਿ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗੁ: ਕਿਲ੍ਹਾ ਅਨੰਦਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਗੁ: ਸਾਹਿਬ ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁ: ਸੀਸ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਫਿਲਪ ਕੰਪਨੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਾਈ ਰੇਸ਼ਨੀ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਅਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ 'ਤੇ ੮੦ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ ਅਤੇ ੫੦ ਲੱਖ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਦੇਣੇ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਿਜਲੀ, ਪੰਜਾਬ ਲੋਕਲ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ ੨੮-੦੪-੯੯ ਨੂੰ ਲਿਖੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾ ਅਨੁਸਾਰ ਵੱਧ ਖਰਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ੪੪ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੮੦੭ ਮਿਤੀ ੧੨-੦੭-੯੯ ਰਾਹੀਂ ੪੪ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਲਿਸਟ ਸਟਾਕ ਰਜਿਸਟਰ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮੇਰੇ ਵੱਲੋਂ ਲਿਸਟ ਮੰਗਣ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਮੁੱਖ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੇ ਲਿਸਟ ਤਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਪ੍ਰੰਤੂ ਵੱਧ ਹੋਏ ਖਰਚਾਂ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ੪,੯੩,੬੦੮/- ਹੋਰ ਮੰਗ ਲਏ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਸਾਮਾਨ ਦੀ ਜੋ ਲਿਸਟ ਕੀਮਤਾਂ ਸਹਿਤ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਉਹ ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਆਪ ਖਰੀਦ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ੨੦% ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਕਮ ਇਸ ਵਿੱਚ ਘਟ ਜਾਂਦੀ, ਪਰ ਇਹ ਕੰਮ ਤਾਂ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਸੀ- ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟਾਈ। ਮੇਰੀ ਰੀਟਾਇਰਮੈਂਟ ਪਿੱਛੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ ੧੦-੦੪-੨੦੦੦ ਨੂੰ ਦੋਬਾਰਾ ਮੰਗ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਰਕਮ ਵੀ ਵਧਾ ਕੇ ੫ ਲੱਖ ੯੪ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਾਦਲ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਚਿਤਾਵਨੀਆਂ ਭੇਜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਸਾਰਾ ਕੇਸ ਵਿਚਾਰਨ ਪਿੱਛੋਂ ਮਤਾ ਨੰ: ੧੦੬੮ ਮਿਤੀ ੧੫-੦੯-੨੦੦੧ ਨੂੰ ਮੰਗ ਅਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ- ਇਹ ਹਾਲ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਦਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਹੁਰੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਫੰਡਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਹੀ ਸਨ। ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਫੋਟੋ ਵਾਲੇ ਮਾਡਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਧੇ ਆਰਡਰ 'ਤੇ ਬਣਵਾਏ ਗਏ। ੧੧ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇ ਇਹ ਮਾਡਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਹੀ ਰੱਖੇ ਗਏ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਚਹੋਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੇ, ਦਫ਼ਤਰੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਾਲਣਾ ਨਾ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਟੈਲੀਫੋਨ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ 'ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਖੇ ਬੈਠ ਕੇ ਦਫ਼ਤਰੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਕਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਜਾਹਿਰ ਕੀਤੀ।

ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਤਾ ਨੰ: ੫੬੩ ਮਿਤੀ ੨੮-੦੪-੧੯੯੯ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਕਨਫਰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਪਤਤਾਲ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਜਾਣ-ਬੁੱਝ ਕੇ ਲਮਕਾ ਦਿੱਤਾ।

ਮਤਾ ਨੰ: ੫੬੩

ਮਿਤੀ ੨੮-੦੪-੯੯

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ (ਬ-ਹੈਸੀਅਤ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਗੁ: ਸਾਹਿਬਾਨ ਸੈਕਸ਼ਨ ੮੫) ਨੇ ਆਪਣੀ ਇਕੱਤਰਤਾ ਮਿਤੀ ੧੦-੨-੯੯ ਰਾਹੀਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮਿਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰ ਕੇ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ/ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਮਿਤੀ ੧੧-੨-੯੯ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਹੇਠ ਸਪੀਡ ਪੋਸਟ ਰਾਹੀਂ ਭੇਜਿਆ ਸੀ। ਜਵਾਬ ਤੀਹ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਦੇਣ ਲਈ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਨਾ ਪੁੱਜਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ/ਦਰੁਸਤ ਮੰਨ ਕੇ ਅੰਤਿਮ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਅਗਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਅੱਤਲ ਸੁਦਾ ਜਥੇਦਾਰ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹੁਣ ਤੀਕ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਦੀ ਲਿਖਾ-ਪੜ੍ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਹਾਊਸ ਦੀ ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ, ਪੇਸ਼ ਹੋਣ 'ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਵਿਚਾਰ ਉਪਰੰਤ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਲੱਗੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਮੰਨਦਿਆਂ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦੇ ਅਯੋਗ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਵੀ ਸਰਬ-ਸੰਮਤੀ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ
ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਕਾਇਦਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ
ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ:ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੩੦ ਸਤੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਵਾਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸੀ, ਵਿਖੇ
ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪੱਥਰ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ
ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀ ਮਾਨ-ਅਧਿਕਾਰਤ ਆਗਿਆ ਨਾਲ ੬੦ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ
ਤੀਕ ਦੇ ਵਾਧੂ ਖਰਚ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੇ। ੧ ਅਕਤੂਬਰ, ੧੯੯੯
ਨੂੰ ਸਬ-ਆਫਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਦੀ ਕੋਠੀ ਨੰਬਰ ੩੦ ਸੈਕਟਰ-੫ ਏ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਰਾ ਦਫ਼ਤਰ
ਸ੍ਰੀ ਕਲਗੀਧਰ ਨਿਵਾਸ ਵਿਖੇ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ
ਰਿਹਾਇਸ਼ ਰੱਖ ਸਕਣ। ਇਸੇ ਦਿਨ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਕੋਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਲਈ
ਸਬ-ਆਫਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਕੋਠੀ ਨੰਬਰ ੩੦ ਵਿੱਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਵੇਖ ਕੇ
ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਸਲੀਅਤ ਦਾ ਪਤਾ ਕੀਤਾ। ਦਾਸ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਪੀ.ਏ. ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ ਚੌਹਾਨ ਇੰਚਾਰਜ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕਿਵੇਂ
ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਦਫ਼ਤਰ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਅਤੇ ਇਥੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕਰੋੜਾਂ
ਰੁਪਏ ਜਾਇਦਾਦ ਖੁਰਦ-ਬੁਰਦ ਹੁੰਦੀ ਵੇਖ ਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ
ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਹਨ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਨੂੰ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦੇਣ
ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਲਈ ਸ਼ਾਮ ਤੀਕ ਦਫ਼ਤਰ ਇਸੇ ਕੋਠੀ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ
ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੀ ਔਖਿਆਈ ਤਾਂ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਵਧ ਗਈ ਪਰ
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਜਾਇਦਾਦ 'ਤੇ ਅਨਿਯਮਕ ਕਬਜ਼ਾ ਰੋਕਣ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਸਫਲ ਹੋ
ਗਿਆ।

੨ ਨਵੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਤੀਕ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਵੱਲੋਂ ਨਵੀਂ ਭਰਤੀ ਕਰ ਕੇ
੪੭੧ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ੧੭੮ ਕੁਆਲੀਫਾਈ ਨਹੀਂ ਸਨ
ਕਰਦੇ, ਇਸ ਲਈ ਬਿਲਮੁਕਤਾ ਤਨਖਾਹਾਂ ਨਿਯਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਨੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਰਾਹੀਂ ਨਿਯਤ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।
ਪ੍ਰੋਵੀਜ਼ਨ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਕਿਸੇ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਨਾ ਪੁੱਜ ਸਕੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ
ਰੋਕ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੇ ਆਰਡਰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਦਿਆਂ
ਹੋਰ ੭੬੦ ਆਰਡਰ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਨਵਾਂ ਸਕੱਤਰ ਲਾ ਕੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ
ਕਰਾ ਲਵੇਗੀ। ਇਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਡਾ: ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਚਨ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ
ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਵਿੱਚੋਂ ਲਿਆ ਕੇ ਓ.ਐਸ.ਡੀ. ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ
ਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਕੱਤਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੀ ਦੀਆਂ
ਅਨਿਯਮਕ ਮਨਮਾਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਕਰਕੇ ਆਖਰ ਪਹਿਲੀ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੯ ਨੂੰ
ਮੈਨੂੰ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ
ਗੁ:ਐਕਟ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਮਨਸ਼ਾ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋ
ਗਏ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਫੇਰੀ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਸ
ਲੱਖ ਦਾ ਚੁਨਾ ਲਾਇਆ। ਪੰਥ ਦੀ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਪੰਥ ਰਤਨ ਸਵਰਗੀ ਮਾਸਟਰ

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਰਸੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅੱਧੇ ਖਰਚੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ਪਰ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਗਲਤ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿੱਚ ਫਸ ਚੁੱਕੇ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੭੫੬ ਮਿਤੀ ੧੮-੮-੯੯ ਰਾਹੀਂ ਆਪਣੇ ਹਲਕੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢਾਈ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ, ਹਾਲਾਂ ਕਿ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਮਤੇ 'ਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਕੇਵਲ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਜ ਹਠ ਅਤੇ ਤੁੀਆ ਹਠ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਛੋਟੀ ਉਦਾਹਰਣ ਹੈ, ਪਿੱਛੋਂ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਏਨੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਗਿਣਤੀ ਲਿਖਣੀ ਹੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ।

ਕਿਵੇਂ ਅਣਦੇਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ!

ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਇਕ ਵਿਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ ਸਿੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪਰਦਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਚੋਣ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਜਰਬੇ ਅਤੇ ਯੋਗਤਾ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉੱਚੇ ਅਤੇ ਸੁੱਚੇ ਆਚਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਧੀਨ ਪਰਖੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਵੀਆਂ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜੂਨ, ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ (ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ) ਪਿੱਛੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਵੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪਿਆ ਅਤੇ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਤਾਂ ਗਨ-ਪੁਆਇੰਟ 'ਤੇ ਵੀ ਹੋਏ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨੀਵਾਂ ਵਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੀ ਅਤੇ ਰਹੇਗੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਵਧੇਰੇ ਦੁਖਦਾਇਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਹਰ ਮੁਖੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਵੀ ਇਸ ਨੀਤੀ 'ਤੇ ਅਮਲ ਪੈਰਾ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। 'ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਫੁੱਲ ਮਾਰਿਆ, ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਅੰਬਰਾਂ ਤਕ ਰੋਈ' ਵਾਲੀ ਭਾਵਨਾ ਇਸ ਸਬੰਧ 'ਚ ਹੋਣੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪੁ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਦਫ਼ਾ-੮੫ ਦੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬਾਨ ਲਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਕੀਮ ਬਣਾਈ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਕ ੬ 'ਤੇ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਜ ਹਨ:-

- (ੳ) ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜੀ ਅਤੇ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰਜ਼ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪਦ ਨਾਲ ਸੌਂਦਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਦੇ ਪਦ ਨਾਲ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।
- (ਅ) ਉਕਤ ਲਾਗੂ ਅੰਕ (ੳ) ਵਿੱਚ ਆਉਂਦੇ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਤੇ ਫਰਜ਼ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣਗੇ:-

ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਆਦਾ, ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਕਰਨ ਤੇ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਦਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਣ। ਇਸੇ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਹ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਰਿਆਦਾ ਤੇ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਆਪਣੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿੱਚ ਕਰਨ/ਕਰਾਉਣ। ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਤਿੰਨਾਂ ਹੀ ਹੈਂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਫਰਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪ ਭੀ ਪੂਜਾ-ਪਾਠ ਕਰਨ। (ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚੌਥਾ ਹੈਂਡ ਮਨਿਸਟਰ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ)।

ਇਹ ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਬਾਜ਼ਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਰਿਕਸ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਫਿਰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੋਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਜਨੇਹਾ ਨੂੰ ਕਾਰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਸਹੀ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਬਾਹਰ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ 'ਤੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪ ਭੋਟਾ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਰੱਖਦੇ ਅਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਦੇ ਖਰਚੇ ਵੀ ਸੰਗਤਾਂ ਹੀ ਦੇ ਦੇਂਦੀਆਂ ਸਨ- ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਖੇਡ ਹੀ ਉਲਟੀ ਪਈ ਹੈ। ਅਫਸੋਸ ਨਾਲ ਕਹਿਣਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀਆਂ ਧੱਜੀਆਂ ਉਡਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤਖਤਾਂ 'ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੇਣ ਦੀ ਥਾਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਟੂਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਹੀ ਜਜ਼ਬਾਤ ਵਿੱਚ ਆ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਜਗਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਲਵੰਡੀ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸੋਂ ੧੪ ਨਵੰਬਰ, ੨੦੦੧ ਨੂੰ ਦੀਵਾਲੀ ਸਮੇਂ ਦਰਸ਼ਨੀ ਡਿਊਟੀ ਤੋਂ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਮ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਂਦਿਆਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਦੌਰਿਆਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚੀ ਗੱਲ ਨਿਕਲ ਗਈ ਤਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਹੱਤਕ ਸਮਝ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਤਲਬ ਕਰਨ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਧਾਰਮਿਕ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਵਜੋਂ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਸਰਵਿਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਰ ਰਹੇ ਸਨ- ਇਸ ਆਸ਼ੇ ਨਾਲ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ੧੧-੦੭-੨੦੦੧ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੱਤਰ ਲਿਖ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪੁੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ:-

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ,

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ,

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਸਾਜੇ ਤਖਤ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਸਰਬ-ਉਚ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਖਾਲਸਾ

ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਸ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਪੰਥਕ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਕਿਸੇ ਪੱਖਪਾਤ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਕਿੰਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ, ਕੇਵਲ ਇਕ ਸ਼ੰਕਾ ਨਵਿਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਣ ਲਈ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਸ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰੋਗੇ।

ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਰੀਖ ਨਿਯਤ ਕਰ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਸਾਫ ਕਰਨ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਤਲਬ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਆਪਣੀ ਪਦਵੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ ਅਤੇ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਵਿਅਕਤੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਨਵਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਜਥੇਦਾਰ ਇਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤਲਬ ਕੀਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪੁਜੀਸ਼ਨ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੀ ਉਹ ਦੋਸ਼-ਮੁਕਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ?

ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

(ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ)

੨੩੫, ਅਜੀਤ ਨਗਰ,

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਮਿਤੀ: ੧੧-੦੭-੨੦੦੧

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾਸ ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕਈ ਵਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਲਿਖਤੀ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਬਹੁਤ-ਸਮਾਂ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਕੋਈ ਉੱਤਰ ਨਾ ਮਿਲਣ ਕਰ ਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ੩੦ ਨਵੰਬਰ, ੨੦੦੧ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਪੱਤਰ ਰਜਿਸਟਰੀ ਕਰਾ ਕੇ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹੌਂਸਲਾ ਕੀਤਾ:-

ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਜੀ,

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਸਾ।

ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਦਾਸ ਨੇ ਮਿਤੀ ੧੧-੦੭-੨੦੦੧ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਕੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੇ ਸਰਵ-ਉੱਚ ਅਸਥਾਨ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਕਰ ਕੇ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ ਸਾਰੇ ਤਖ਼ਤਾਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ

ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਇਸ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਹੋ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ੧੯੮੪ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਪਿੱਛੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਆਪੇ ਬਣੇ ਅਤੇ ਨਿਯਤ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗ਼ਰਦਾਨਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮਰਯਾਦਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸੰਚਾਲਣ ਬਾਰੇ ਆਪ ਜੀ ਪਾਸੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਜਾਨਣੀ ਚਾਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਦਾਸ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੇਰੀ ਕਾਰਨ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਕਿਸੇ ਨਿੱਜੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੇਠ ਹੋ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਨਿਮਰਤਾ ਅਤੇ ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ ਮੁੜ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਪਣੇ ਕੀਮਤੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਦਾਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਕੁਪਾਲਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਜਾਂ ਨਾ ਲਿਖੀ ਵਡਮੁੱਲੀ ਰਾਏ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਪੰਨਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੋਭਾ ਵਧਾਏਗੀ।

ਸਤਿਕਾਰ ਸਹਿਤ,

ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ

ਗੁਰੂ-ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ,

ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ,

(ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ)

ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਸਾਬਕਾ, ਸਕੱਤਰ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ,

ਹਾਲ- ੨੩੫, ਅਜੀਤ ਨਗਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੀ.ਏ. ਨਾਲ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਵੈਸੇ ਵੀ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁੱਛ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਪਿਛੋਕੜ ਵੱਲ ਝਾਤ ਮਾਰੀ ਕਿ ਬੀਬੀ ਜਗੀਰ ਕੌਰ ਜਦੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸੀ ਤਾਂ ੨੮ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੦ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੱਦਣ 'ਤੇ ਵੇਦਾਂਤੀ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਮੋਹਰਾ ਬਣਾ ਕੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਐਕਟਿੰਗ ਜਥੇਦਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ। ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਪਦਵੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਚਾਰ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਲੈ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿ: ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਰੱਦ ਕੀਤੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗਿ: ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਤਾਬਿਆ ਤੋਂ ਉਠਾ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰੋ: ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਗਿ: ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਨਾ ਆਉਣ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ ਭੀ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਾਗੂ ਸਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਜਥੇਦਾਰ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਪੰਥ ਵਿੱਚੋਂ ਖਾਰਜ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਧੀਨ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਸੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੰਪਰਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਣਾ ਹੀ

ਵਿਅਰਥ ਸੀ। ਇਹ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਬਦ-ਕਿਸਮਤੀ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ ੮੫੪ ਮਿਤੀ ੨੭-੧੧-੧੯੮੬ ਰਾਹੀਂ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਦਾਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਕੈਟੇਗਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਹਰ ਲਿਆਉਣ ਹਿੱਤ ਮਾਸਿਕ ਆਨਰੇਰੀਅਮ ਦੇਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦਿੱਤੀ:-

ਮਤਾ ਨੰ: ੮੫੪

ਮਿਤੀ: ੨੭-੧੧-੧੯੮੬

ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮਿਤੀ ੦੧-੧੦-੧੯੮੬ ਤੋਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀਅਮ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:-

੧. ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ, ਹੈੱਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਨੂੰ ਇੱਕੀ-ਇੱਕੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਮਾਸਿਕ।
੨. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਮੂਹ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੂੰ ਉਨੀ-ਉਨੀ ਸੌ ਰੁਪਏ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਾਸਿਕ।

ਪਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਇਸ 'ਤੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਫਿੱਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆ ਆਰਡਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:-

੧੬ ਵਿਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਹਿ॥

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੰ: ੭੮੯ ਮਿਤੀ ੨੪-੧੧-੧੯੮੬:-

"ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰ: ੨੦੭੧ ਮਿਤੀ ੧੧-੧੦-੧੯੮੦ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਖੇ ਗ੍ਰੇਡ ਨਿਯਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸੇਵਾਫਲ ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਹੈ:-

ਸੀ. ਨੰ:	ਨਾਮ	ਨਿਯਤ ਕੀਤਾ ਗ੍ਰੇਡ	ਜਿਸ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਸੇਵਾਫਲ ਦੇਣਾ ਹੈ।	ਨਿਯਤ ਸੇਵਾਫਲ
੧.	ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਤਖਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ	੧੪੧੦-੬੦ ੨੦੧੦-੨੧੭੦ ੮੦-੨੯੭੦- ੩੧੭੦-੧੦੦- ੪੧੭੦	੦੧-੧੨-੯੦	੨੫੭੦/-
੨.	ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	" "	"	੨੫੭੦/-
੩.	ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	੧੩੮੦-੬੦- ੧੯੮੦-੨੧੪੦- ੮੦-੨੯੪੦- ੩੧੪੦-੧੦੦- ੪੧੪੦	੦੧-੧੨-੯੦	੨੭੦੦/-
੪.	ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	" "	"	੨੪੬੦/-
੫.	ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	" "	"	੨੪੬੦/-
੬.	ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	" "	"	੨੪੬੦/-
੭.	ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	" "	"	੨੫੪੦/-
੮.	ਗਿਆਨੀ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹੈਂਡ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।	" "	"	੧੯੮੦/-

ਸਹੀ/- ਸਕੱਤਰ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਇਕ ਜ਼ਾਬਤੇ ਤਹਿਤ ਹੀ ਸਰਵਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹਟਾਏ ਗਏ ਹੈੱਡ ਮਨਿਸਟਰ ਸਾਹਿਬਾਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੁਰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮ ਹੀ ਲਾਗੂ ਹਨ, ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਦਲਦਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਣ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਦਵੀਆਂ ਦਾ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਜ਼ਾਬਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਨਾਲ ਬਣੇ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਿਉਂ?

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ੪੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਸਮੇਂ ੧੯੭੭ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ, ਰੀਸਰਚ ਐਂਡ ਮੈਡੀਕਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਨੀਲਮ ਸੰਜੀਵਾ ਰੈਡੀ ਨੇ ਰੱਖਿਆ। ਅੰਤ੍ਰਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ੨੦-੦੧-੧੯੯੨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ ੩੮੨ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਦਾ ਅੱਡਰਾ ਟਰੱਸਟ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਜਨਰਲ ਹਾਊਸ ਦੇ ਮਤਾ ਨੰਬਰ ੨੦ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਟਰੱਸਟ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਰਜਿਸਟਰ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ੧੯੯੨ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਡੈਂਟਲ ਸਾਇੰਸਿਜ਼ ਐਂਡ ਰੀਸਰਚ ਵਿੱਚ ੮੦ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦਾਖਲ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲ ਗਈ। ਡਾਕਟਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਲਗਨ ਸਦਕਾ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਹੋਸਟਲ ਛੇਤੀ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚੋਂ ਸਾਢੇ ਅੱਠ ਕਰੋੜ ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਜੀ.ਟੀ.ਰੋਡ 'ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਇਮਾਰਤ ਬਣਵਾਈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਿੰਘਪੁਰ ਦੇ ਨਾਮੀ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਸ੍ਰ: ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਠਕਰਾਲ ਨੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੬.੫ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ੧,੪੩,੭੧,੬੦੫/- ਦੇ ਖਰਚੇ ਨਾਲ ਖਰੀਦੀ ਗਈ, ਜਿਥੇ ਹੁਣ ਸਟਾਫ ਕੁਆਰਟਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੨੦੦ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਲੜਕਿਆਂ ਦਾ ਹੋਸਟਲ ਬਣ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੀਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਹੋਈ ਪਰ ਪਿਛੋਂ ਵਿੰਗੇ ਟੇਢੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੀਸਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਲ੍ਹੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਾਲਜ ਨੂੰ ਰਸਾਤਲ ਵੱਲ ਲੈ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਡਾਕਟਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੱਲ ਵੀ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

੧੯੯੩ ਵਿੱਚ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਫ਼ਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬਾਬਾ ਬੰਦਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਦਰ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਜੋ ਚੰਗੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਟਰੱਸਟ ਵੀ ਅੱਡਰਾ ਹੀ ਹੈ।

੧੯੯੭ ਵਿੱਚ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐੱਸ. ਦਾ ਕੋਰਸ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਲਈ ਮਹਿਤਾ ਰੋਡ 'ਤੇ ਵੱਲਾ ਪਿੰਡ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਿਲਡਿੰਗ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਹਾਲਾਂ ਕਈ ਬਲਾਕ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਾਲ ੧੯੯੬-੯੭ ਤੋਂ ੨੦੦੧ ਤੀਕ ਤੀਹ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਹਸਪਤਾਲ

ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ੮੪ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਸਹਾਇਤਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਡਾ: ਉਜਾਗਰ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਕਾਫੀ ਮਿਹਨਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਨਾਲ ਕੈਂਸਰ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਡਾਕਟਰ ਹਰਦਾਸ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਪਰਸਤੀ ਹੇਠ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਇਕ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਡੈਂਟਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਲਈ ਠੀਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਨਾ ਮਿਲ ਸਕਣ ਕਾਰਣ ਅਤੇ ਨਵੇਂ ਬਣੇ ਟਰੱਸਟ ਵੱਲੋਂ ਬਾ-ਰਸੂਖ ਧਨਵਾਨ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਾਖਲੇ ਲਈ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦੀਆਂ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਅਦਾਰਾ ਘਾਟੇ ਵਿੱਚ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਫੰਡਜ਼ ਇਥੇ ਖਰਚ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਕਰ ਕੇ ਜਾਤੀ ਲਾਭ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਅਸਿੱਧੀ ਕੁਰੱਪਸ਼ਨ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਜੁਰਮ ਵੀ ਹੈ।

ਸੂ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖਾਹਿਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂ: ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਮੋਤੋਵਾਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਨੰ: ੧੮/੩੩/੨੦੦੧ ਜੀ.ਸੀ.(੬) ੪੫੧੩ ਮਿਤੀ ੩ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੨੦੦੧ ਰਾਹੀਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਧੀਨ ਚਲ ਰਹੇ ਅਜਿਹੇ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਘੱਟ ਗਿਣਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰ ਕੇ ੫੦% ਸੀਟਾਂ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਖਵੇਂਕਰਨ 'ਤੇ ਪੂਰੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਈ ਰੱਖੀ।

ਸੁਭਾਅ

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਧਾਰ ਲਹਿਰ ਨੇ ੧੫ ਨਵੰਬਰ ੧੯੨੦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸਰਬ ਵਿਆਪੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ੧੭੫ ਮੈਂਬਰੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਚਲਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਵਾਦੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਉਦਘਾਟਨੀ ਮੀਟਿੰਗ ੧੨ ਦਸੰਬਰ ੧੯੨੦ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ੧੪ ਦਸੰਬਰ ੧੯੨੦ ਨੂੰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੇਵਕ ਦਲ ਦੇ ਗਠਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਕਬਜ਼ਾ ਲੈਣ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਵੇਗਾ। ੧੯੨੨ ਵਿਚ ਇਸ ਦਲ ਦਾ ਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਅਕਾਲੀ ਜਥਿਆਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਿਆਂ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਉੱਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਰਤ ਪਾਕਿ ਦੀ ੧੯੪੭ ਦੀ ਵੰਡ ਤੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਵਜੋਂ ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ੧੯੪੭ ਤੀਕ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੀ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਧੜਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਗਏ ਅਤੇ ਇਹ ਮਹਾਨ ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਥਾ ਸਿਆਸਤ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਘਿਰ ਗਈ ਅਤੇ ਐਸੀ ਘਿਰੀ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਫੌਜ ਵਾਂਗ ਡਿਕਟੇਟਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ੧੯੮੪ ਤੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ: ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ, ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਨਿਯਮ-ਉਪਨਿਯਮਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਕੀਮ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ ਦੀ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਰਹੀ। ਘੱਲੂਘਾਰਿਆਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਕੁਝ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਗਲਤ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਕਾਰਨ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਗਬਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਸ਼ਰਾਬੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਲਾਭ ਮਿਲ ਗਿਆ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਨੁਸ਼ਾਸ਼ਨਹੀਣਤਾ ਤਾਂ ਸਿਖਰਾਂ ਤੇ ਪੁੱਜ ਗਈ ਹੈ। ਸਿਆਸੀ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਨਿਯਮ-ਉਪਨਿਯਮਾਂ, ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਕੀਮ, ਸਰਵਿਸ ਰੂਲਜ਼ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਐਕਟ ਦੀ ਪਾਲਣਾ

ਕਰਾਉਣਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਧੋਖਾ ਦੇਣ ਲਈ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ ਆਗਿਆ ਹੈ, ਦੋ ਲਫਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਮਕਸਦ ਕੇਵਲ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀ ਪਕੜ ਬਣ ਕੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਡਿਊਟੀ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਕਲਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਨਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਗੈਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਨਾ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਧੋਖਾ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਜਨਮ ਤੋਂ ਨੌਂ-ਮਾਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕਈ ਗੁਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਅਕਾਲੀ ਖੁੰਡੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਹਨ- ਇਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਨਿਘਾਰ ਆਉਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ। ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਦੀ ਇਕ ਉਧਾਰਣ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ- ੧੯੬੫ ਵਿਚ ਸ੍ਰ: ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੈਂਬਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਡਿਸਰੁਆਲੀਫਾਈ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਦਿਨ ਵਿਚ ਦੋ ਸਫਰ ਖਰਚ ਬਿਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਢਾਈ ਰੁਪਏ ਵਧ ਵਸੂਲ ਲਏ ਸਨ ਪਰ ਹੁਣ ਅਕਾਲੀ ਰੁੱਖ ਵੀ ਨਰਮ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:-

੧. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਬਣਨ ਲਈ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕਰੇ।

੨. ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਵਿਚ ਤਰਮੀਮ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਉਪਰਾਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ:-

(ੳ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ, ਰਾਜ ਸਭਾ ਜਾਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕੇਗਾ, ਇਹ ਅਹੁਦੇ ਮੈਂਬਰੀ ਤਿਆਗਣ 'ਤੇ ਹਾਸਲ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।

(ਅ) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੋਟਰ ਲਈ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਸ਼ਾ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਵਿਚ ੧੯੫੯ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ।

(ੲ) ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ੫ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵਧ ਨਾ ਹੋਵੇ।

(ਸ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਅਤੇ ਨੈਟੀਫਾਈਡ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਵਲ ਸਿੱਖ ਗੁ: ਜੁਡੀਸ਼ਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਹੋਵੇ। ਹੋਰ ਕੋਈ ਅਦਾਲਤ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇਵੇਗੀ (ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ) ਇਸ ਦੀ ਅਪੀਲ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕੇਗੀ।

(ਹ) ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਲਈ ਰੀਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

੯ ਅਗਸਤ ੧੯੯੯ ਨੂੰ ਰੀਟਾਇਰਡ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸ੍ਰ: ਹਰਬੰਸ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਬਕਾ ਚੀਫ਼ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਇਲੈਕਸ਼ਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪਾਸ ਅਜਿਹੀ ਕੁਝ ਤਰਮੀਮਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਹੋਰ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਸਨ ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ:ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਇਸਨੂੰ ਅਣਗੋਲਿਆਂ

ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਕਤ ਦੀ ਕਰਵਟ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤਰਮੀਮਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਯਤਨ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਮਾਯੂਸੀ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਣਾ ਪਿਆ।

ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ੧੯੨੫ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਤਰਮੀਮਾਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਹ ਪੱਖ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਤਰਮੀਮ ਕੇਵਲ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਹੀ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਨੋਟੀਫੀਕੇਸ਼ਨ ਅਸਵਿਧਾਨਕ ਦਿਤੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਆਰਥਕ ਹਾਲਤ ਏਨੀ ਪਤਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹਾਂ ਦੇਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਜਾਣਗੀਆਂ।

੩. ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਹੁਣ ਤੀਕ ਛਪੇ ਨੀਯਮ, ਉਪ-ਨੀਯਮ ਅਧੂਰੇ ਹਨ- ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਛਾਪਣਾ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਪੁਰ ਪੂਰਾ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

੪. ਸਰਵਸਿ ਰੁਲਜ਼ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੋਧਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਦਖਲ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਘਟ ਹੋ ਸਕੇ।

੫. ਇਨਸਪੈਕਸ਼ਨ ਬ੍ਰਾਂਚ ਬੇਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਕੀਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਲ ਕਰਨ, ਕਰਾਉਣ ਵੱਲ ਇਸਦੀ ਰੂਚੀ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਦੀ ਕਾਰਜ ਵਿਧੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਪਰਵਰਤਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਸਕੱਤਰ, ਐਡੀਸ਼ਨਲ/ਮੀਤ ਸਕੱਤਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਸਮਾਂ ਟਪਾਉ ਨੀਤੀ ਅਪਨਾਉਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗਲਤ ਸਿਆਸੀ ਰੂਝਾਨ ਹੋਣਾ ਇਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੁਗਲ ਖੋਰਾਂ ਦਾ ਬੋਲ ਬਾਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਨਿਘਾਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਹੀ ਇਸ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁ:ਪ੍ਰ: ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਕ ਅਕਾਲੀ ਧੜੇ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਉਹਲੇ ਕਰਕੇ ਸੁਧਾਰਵਾਂ ਦੀ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰੂਚੀ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਟਕਸਾਲੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂਬਰ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇ। ਜੇਕਰ ਕੌਮ ਨੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਹੀ ਸੋਚ ਨਾ ਅਪਨਾਈ ਤਾਂ ਇਹ ਸੰਸਥਾ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਖਤਮ ਹੋਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ- ਜੇਕਰ ਅਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਲਈ ਜ਼ਿਲਤ ਆਮੇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ।

ਅੰਤਿਕਾ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਛਪਣ 'ਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵੱਲੋਂ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਮਿਲਿਆ। ਦੇਸ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਵਧਾਈਆਂ, ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ-ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਟੈਲੀਫ਼ੋਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ। ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਇਸ ਅਹਿਮ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਕਈ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਬਖ਼ਸ਼ਵਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਨਵੇਂ ਛਪਣ ਵਾਲੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਦੱਸਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ੧੧ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਲੇਖਕ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬ ਗਿਆਨੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ, ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਅਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮਿਲਿਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਅਵੇਗਿਆ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ। ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਦਾਸ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਲਿਖ ਭੇਜਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਛੇਤੀ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ੧੨ ਮਾਰਚ, ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਦਾਸ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸੱਦਾ ਭੇਜਣ ਲਈ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਪਰੰਤੂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ 'ਤੇ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦਾਸ ਨੇ ਦੂਸਰਾ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ੧੪ ਅਪ੍ਰੈਲ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਾਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਸਿਆਸੀ ਰੂਪ ਨਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਹਨੀਂ ਦਿਨੀਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਟੈਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦੀ ਗੱਲ ਚੱਲ ਪਈ। ਟੈਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੀ ਭੁੱਲ ਬਖ਼ਸ਼ਵਾਉਣ। ਅਖ਼ਬਾਰੀ ਖ਼ਬਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ੧੮ ਮਈ, ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪਾਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ। ਪੱਤਰ ਦੀ ਲਿਖਤ ਗੁਪਤ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪਰੰਤੂ ਮਿਲੇ ਸੰਕੇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਤਿ ਆਪਣੀ ਅਤੁੱਟ ਆਸਥਾ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਜਾਣੇ-ਅਨਜਾਣੇ ਵਿਚ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਭੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਖਿਮਾ ਯਾਚਨਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਹਰ ਹੁਕਮ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ੨੪ ਅਤੇ ੨੬ ਮਈ, ੨੦੦੩ ਦੀਆਂ ਮੀਟਿੰਗਾਂ

ਵਿਚ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ੩੧ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੯੮ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ-ਗੋਚਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬਭੂਗਰ ਸਾਹਿਬ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੂਰੀ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਾਲ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਲ ਦੇ ਕੁੱਝ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਵੀ ਇਸ ਏਕਤਾ ਤੋਂ ਔਖੇ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਰਾਹੀਂ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਈ ਕਿ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਨਾਲ ਟੈਂਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸੌਂਦਿਆ ਜਾਵੇ। ੫ ਜੂਨ, ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਣ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਨੂੰ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਪੱਤਰ ਲਿਖੇ ਗਏ। ਪੱਤਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਇਨਚਾਰਜ ਦਫ਼ਤਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੌਂਪੀ ਗਈ। ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ ੬੩੨ ਮਿਤੀ ੨੭-੫-੦੩ ਰਾਹੀਂ ਗੱਡੀ ਨੰਬਰ ਪੀ ਬੀ ੦੨ ਆਰ-੪੫੫੬ ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ ਭੇਜੀ ਗਈ। ਬਭੂਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਜਾਰੀ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾਵਾਂ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ੨੮ ਮਈ ਦੀ ਦੇਰ ਰਾਤ ਸ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪ ਪੱਤ੍ਰਿਕਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਟੈਂਹੜਾ ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਕਾਰਨ ਪਟਿਆਲੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ I.C.U. ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਸਨ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਜਾਂ ਮਾੜੀ ਖ਼ਬਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਭ ਜਾਣਦਿਆਂ ਵੀ ਇਹ ਪੱਤਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਸ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਟਿਆਲੇ ਪੁੱਜ ਕੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਭਾਪਦਿਆਂ ਪੱਤਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਤਾਂ ਮੁਨਾਸਬ ਨਾ ਸਮਝਿਆ ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੌਰ ਅਤੇ ਸ: ਹਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅੱਗੇ ਸਿਰ ਨਿਵਾਇਆ ਅਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਪਿਛੋਂ ਹੀ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮੰਦੀ ਜ਼ਾਹਰ ਕੀਤੀ।

ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਭਿਣਕ ਪ੍ਰੈਸ ਰੀਪੋਰਟਰਾਂ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਭੂਗਰ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ ਸੁਆਲਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਦਾ ਅਰਥ ਟੈਂਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਕੌਣ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ? ਬਭੂਗਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੱਲ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਿਰ ਪਾ ਕੇ ਉਸਨੂੰ ਮੁਲਾਜ਼ਮਤ ਤੋਂ ਫ਼ਾਰਗ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਘੁਣ ਵਾਂਗ ਪੀਸ ਦਿੱਤਾ। ਚੂੰਕਿ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਕੁੱਝ ਮਹੀਨਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਫਿਰ ਬਹਾਲ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਵਿਗੜਦੇ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੈਂਹੜਾ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੌਂਦਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਗ਼ਲਤੀ ਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਪਰੰਤੂ ਸਿਆਸੀ ਮਕਸਦ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਪੱਤਰ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ:

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ

Sri Akal Takhat Sahib, Sri Amritsar (Pb.) India
Ph. 0183-553956-57-58, 540820 Fax: 0183-540820

ਅ: 3/03/3229

ਮਿਤੀ: ੨੨ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੫੩੫ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

ਅੱਜ, ੨੨ ਜੇਠ ਸੰਮਤ ੫੩੫ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ (ਮਿਤੀ ੫-੬-੨੦੦੩) ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ, ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਭੇਜੇ ਗਏ ਪੱਤਰ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਿਤੀ ੩੧-੧੨-੧੯੯੮ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਹੋਈ। ਉਪਰੰਤ ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਫ਼ੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ “ਭੁਲਣ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਅਭੁਲੁ ਗੁਰੂ ਕਰਤਾਰੁ,” “ਜੋ ਸਰਣਿ ਆਵੈ ਤਿਸੁ ਕੰਠਿ ਲਾਵੈ” ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਸ: ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਕ ਨਿਮਾਣੇ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਨਮੁੱਖ ਕਤਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਲੈ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ।

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਰਖਵਾ ਕੇ ਪੰਥ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਅਤੇ ਭਲੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਵਾਉਣ।

ਸਹੀ/-

ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

ਜਥੇਦਾਰ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ

ਦੋਹਾਂ ਧੜਿਆਂ ਦੀ ਏਕਤਾ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹ ਗਈ ਅਤੇ ੨੭ ਜੁਲਾਈ, ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਟੋਹਤਾ ਸਾਹਿਬ ਫਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਵਿੱਲੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਆਪ ਜੀ ਦੁਖੀ ਹੀ ਰਹੇ ਪਰ ਅਕਾਲੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈ ਕੇ ਦਿਲ ਦਾ ਦੌਰਾ ਪੈਣ ਕਾਰਨ ੧ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੨੦੦੪ ਨੂੰ ਗੁਰਪੁਰੀ ਪਿਆਨਾ ਕਰ ਗਏ।

ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਦਾਸ ਨੇ ਤੀਸਰਾ ਬੇਨਤੀ ਪੱਤਰ ਜਥੇਦਾਰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਅਤੇ ਜਬਾਨੀ ਵੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ੧੯ ਨਵੰਬਰ, ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਆਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ :

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ

Sri Akal Takhat Sahib, Sri Amritsar (Pb.) India
Fax Phone : 540820 PBX 553957-58-59

ਅ. 3/03/3556

ਮਿਤੀ...19-11-2003

ਆਦੇਸ਼

ਸ: ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ 'ਸਾਬਕਾ ਸਕੱਤਰ',
ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ,
ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਮਿਤੀ 19-11-2003 ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ-ਅਨਜਾਣੇ ਹੋਏ ਗੁਨਾਹਾਂ ਦੀ ਖਿਮਾ ਜਾਚਨਾ ਲਈ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਮਾਣੇ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਜਾਰੀ ਹੋਏ ਹਰ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਦੀ ਵਚਨ-ਬੱਧਤਾ ਦਿਖਾਈ ਹੈ।

ਪੰਜ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਵੱਲੋਂ ਤੁਹਾਡੀ ਲਿਖਤੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਧਾਰਮਿਕ ਸੇਵਾ ਲਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ :

1. ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ 101/- ਰੁਪਏ ਦੀ ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਕਰਾਉਣੀ।
2. ਪੰਜ ਦਿਨ ਨਿਤਨੇਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪੰਜ ਪਾਠ 'ਜਪੁ' ਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਰਨੇ।
3. ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਸਾਹਿਬ ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ 101/- ਰੁਪਏ ਗੋਲਕ ਵਿੱਚ ਪਾਉਣੇ।

ਉਪ੍ਰੰਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਬੀਤੇ ਵਿੱਚ ਜਾਣੇ-ਅਨਜਾਣੇ ਹੋਈਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਦੀ ਖਿਮਾ-ਜਾਚਨਾ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰਾਉਣੀ।

ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

ਐਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ

(ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ)

ਸੇਵਕ ਨੇ ਨਿਮਾਣੇ ਸਿੱਖ ਵਜੋਂ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ। ੨੬ ਨਵੰਬਰ, ੨੦੦੩ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੀ ਅਖੰਡ ਪਾਠ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਸੀ :

ਸੋਰਠਿ ਮਹਲਾ ੫

ਅਪਨਾ ਗੁਰੂ ਧਿਆਏ ॥ ਮਿਲਿ ਕੁਸਲ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਆਏ ॥

ਪਾਠਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੁੱਜ ਰਹੀ ਮੰਗ ਦੇ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਵਾਂ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਾਪਣ ਤੇ ਡਿਸਟ੍ਰੀਬਿਊਟ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਲਈ ਹੈ। ਸੈਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੇਂਦਾ ਹਾਂ।

ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ

ਪੰਨਾ ਨੰ:	ਗਲਤ ਅੱਖਰ	ਠੀਕ ਅੱਖਰ
X	ਇਨਟੈਰਮ ਬੋਰਡ	ਇਨਟੈਰਮ ਬੋਰਡ
X	ਸੋਰਪਲਾ ਸਾਹਿਬ	ਸੋਰੇਵਾਲਾ ਸਾਹਿਬ
XIII	ਕਾਇਮੀ ਲਈ	ਕਾਇਮੀ ਨਾਲ
XIII	ਬਪੇੜਿਆਂ	ਬਪੇੜਿਆਂ
XIII	੧ ਅਗਸਤ ੧੯੫੬	੨੧ ਅਗਸਤ ੧੯੫੬
XIV	ਯੂਨੀਅਨ ਮਨਿਸਟਰ	ਯੂਨੀਅਨ ਮਨਿਸਟਰੀ
6	ਸ਼ਿਵਦੇਵ ਸਿੰਘ	ਸੁਬੋਗ ਸਿੰਘ
7	ਡੇਰਾ ਸਾਹਿਬ	ਡੇਹਰਾ ਸਾਹਿਬ
8	੧੨-੩੦ ਵਜੇ	੧੬-੩੦ ਵਜੇ
8	ਜਰਨਲ	ਜਨਰਲ
8	ਦਫਤਰ	ਭਾਰਤ
23	ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗਜ਼ਟ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੬੧	ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਪ੍ਰੈਲ, ੧੯੬੧
23	੧੯੬੩ ਬਿ: ਤੋਂ ੧੯੩੧ ਬਿ:	੧੯੬੩ ਬਿ: ਤੋਂ ੧੯੩੧ ਬਿ:
50	ਜਰਨਲ	ਜਨਰਲ
66	ਦੀਖਰ ਵਿਚਾਰ	ਦੀਰਖ ਵਿਚਾਰ
73	੦੨-੦੧-੮੬	੨੮-੦੧-੮੬
75	ਸ਼੍ਰੀ ਆਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ	ਸ਼੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ
75	੨੬ ਫਰਵਰੀ	੧੬ ਫਰਵਰੀ
87	ਸੋ ਸਾਸਿ	ਜੋ ਸਾਸਿ
90	ਸਾਰੇ ਆਮ	ਸਰੋਆਮ
91	ਇਨਟਰਨਲ ਅਫੇਅਰ	ਐਕਸਟਰਨਲ ਅਫੇਅਰਜ਼
93	੧੬ ਫਰਵਰੀ ੧੯੮੬	੧੬ ਫਰਵਰੀ ੧੯੮੬
94	ਇਸਾਰੇ ਤੇ ਚਕਣਾ	ਇਸਾਰੇ 'ਤੇ ਚਲਣਾ
98	ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ	ਗੈਸਟ ਹਾਊਸ
100	੧੫ ਵੋਟਾਂ	੧੬ ਵੋਟਾਂ
100	ਮਾਯੂਸੀ	ਮਾਯੂਸੀ
120	ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ ਪੁਲੀਸ	ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਪਾਸ-ਪੋਲੀਸਿੰਗ
156	ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ	ਗਿਆਨੀ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ
180	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਕੱਥੂਨਗਲ	ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਮੱਲੂਨਗਲ
223	ਰਾਮਰਾਈਏ, ਦੇਭੀ	ਰਾਮਰਾਈਏ, ਦੇਭੀ
235	ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਲ	ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ
258	ਗੈਸਟ ਰੂਮ	ਗੈਸਟ ਰੂਮ
259	੩੧ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੮	੩੧ ਦਸੰਬਰ, ੧੯੮੮
264	੧੦. _____	੧੦. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਭਾਈ ਰੂਪਾ
265	੨. _____	੨. ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਿਮਲਾ
278	੨੫ ਜੂਨ, ੧੯੮੮	੨੫ ਜੂਨ, ੧੯੮੮
294	ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ	ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ
298	ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ	ਸਕੱਤਰ ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ
328	ਬੀਬੀ ਉਪਿੰਦਰ ਕੌਰ	ਬੀਬੀ ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ
331	ਸ਼੍ਰੀ ਵੀ.ਕੇ.ਸੁਨਲਾ	ਸ਼੍ਰੀ ਵੀ.ਕੇ.ਸੁਕਲਾ
331	ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆ ਦੇਵੀ	ਕੁਮਾਰੀ ਮਾਇਆ ਵਡੀ
350	ਸੁਧਾਰਵਾਂ ਦੀ	ਸੁਧਾਰਵਾਦੀ

40 ਮਤਾ ਨੰ: ੧੩ ਨੂੰ ਪੰਨਾ ਨੰ: 39 ਹੇਠ ਪੜਿਆ ਜਾਵੇ।

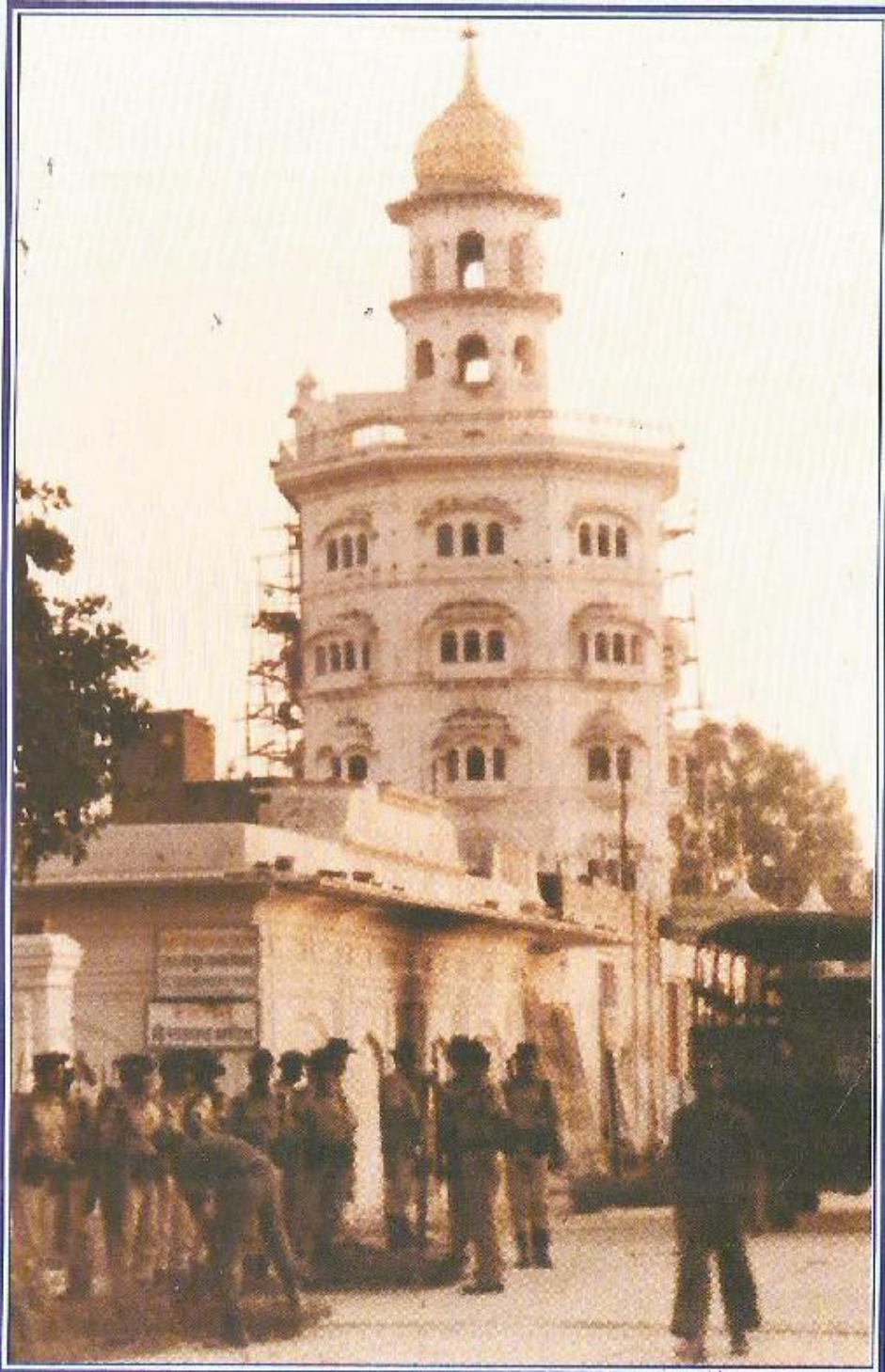
53 ਦਰਜ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਨੂੰ ਪੰਨਾ ਨੰ: 54 ਹੇਠ ਪੜਿਆ ਜਾਵੇ।

ਸਾਵੀਰ : ਸਤਪਾਲ 'ਦਾਨਿਸ਼'

ਸੰਤ ਹਰਚੰਦ ਸਿੰਘ ਲੌਂਗੋਵਾਲ ਅਤੇ ਸੰਤ ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲੇ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਕੇ ਸਮੇਂ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਸ਼ਰੂਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ

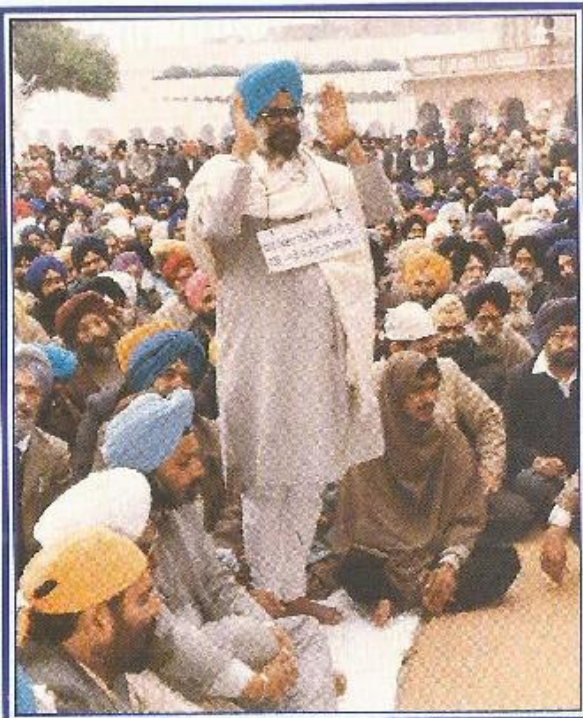

ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਫ਼ਤਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ
ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਫੋਰਸ

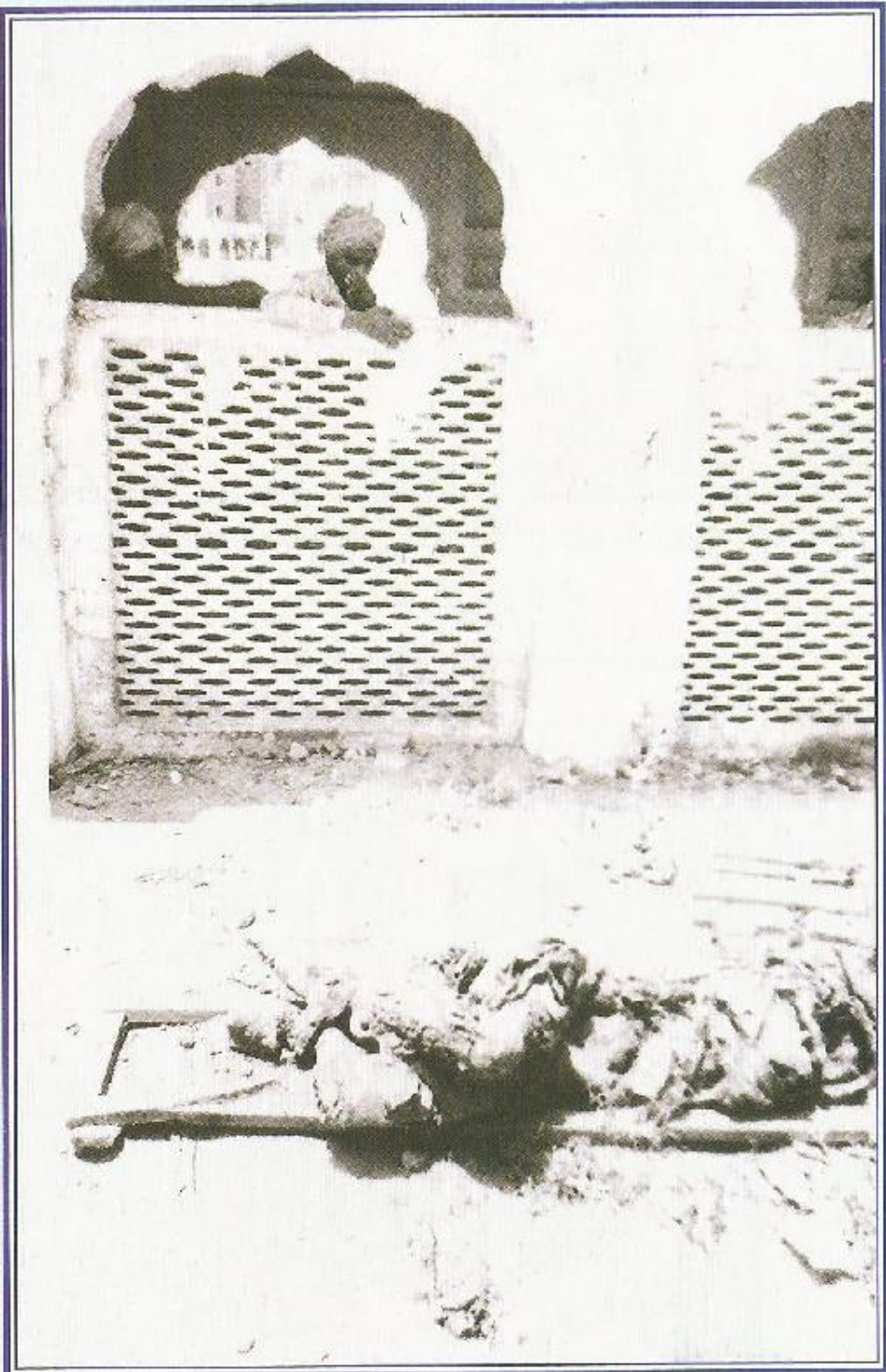

ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ
ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ

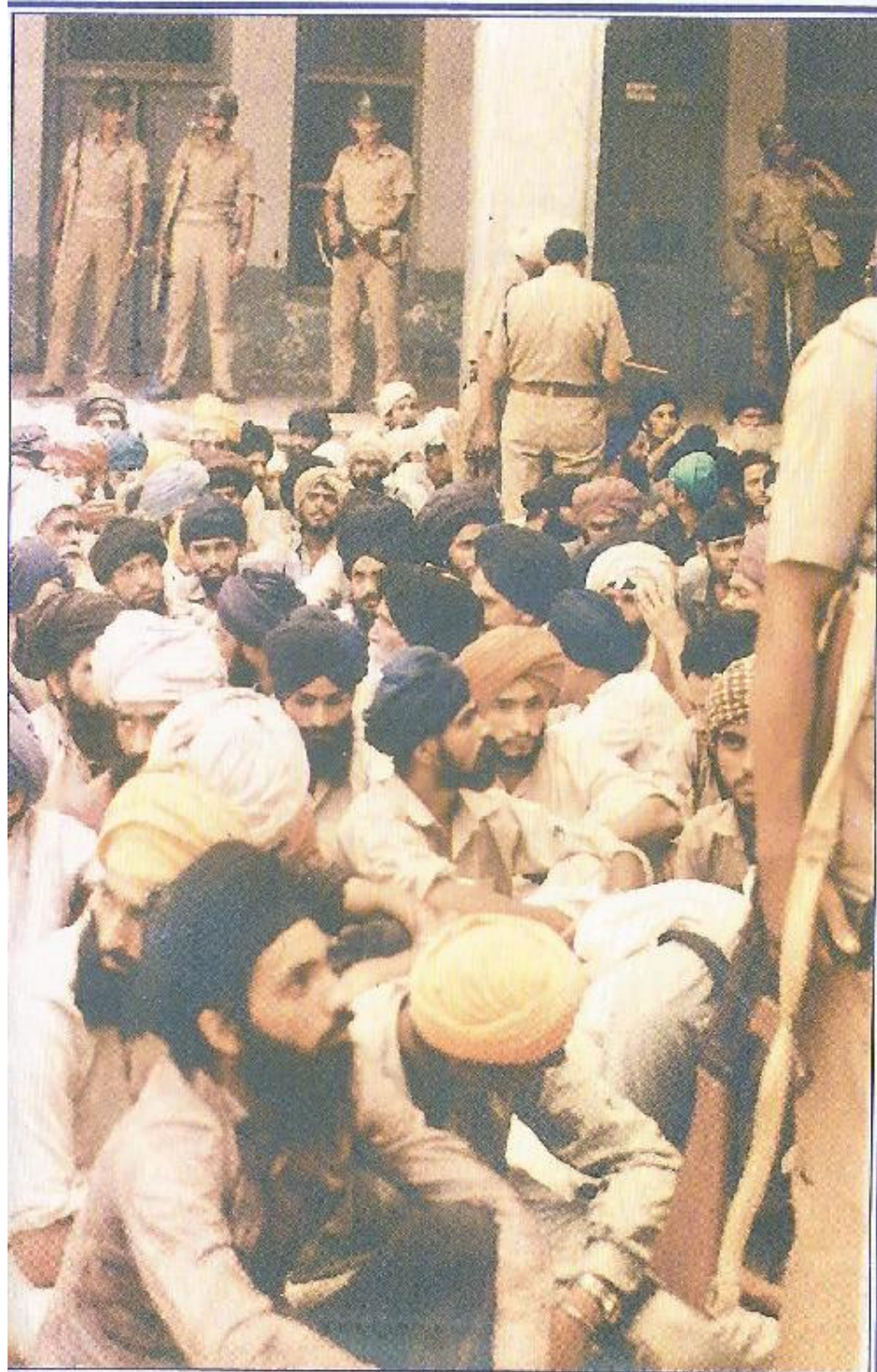

ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ 'ਤੇ
ਤਨਖ਼ਾਹ ਲਗਵਾਉਣ ਸਮੇਂ

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਲਬੇ ਵਿਚੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਨਿਰਦੋਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ

ਕਾਲੀ ਗਰਜ ਸਮੇਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ 'ਚੋਂ
ਬਾਹਰ ਆਏ ਅਖੌਤੀ ਸਿੱਖ ਜੁਝਾਰੂ

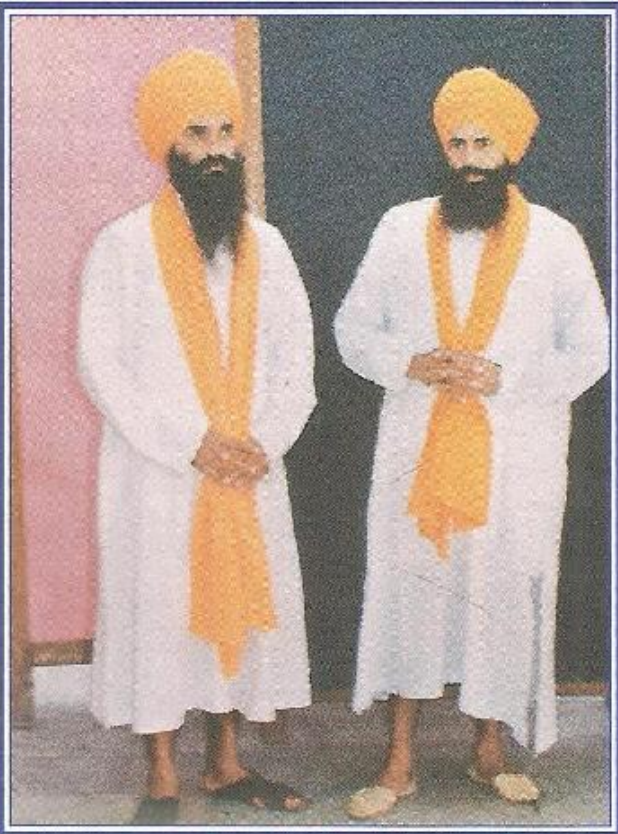

ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਵਲੋਂ ਲੱਗੀ ਤਨਖਾਹ ਪੂਰੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਸਿੱਖ ਨੇਤਾ

ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਅਲੈਜ਼ਬੈੱਥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਸ਼ਰਧਾ-ਸਤਿਕਾਰ
ਭੇਂਟ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਵਿਚ, ਲੇਖਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਨਾਲ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖਾ ਅਤੇ ਭਾਈ ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜਿੰਦਾ

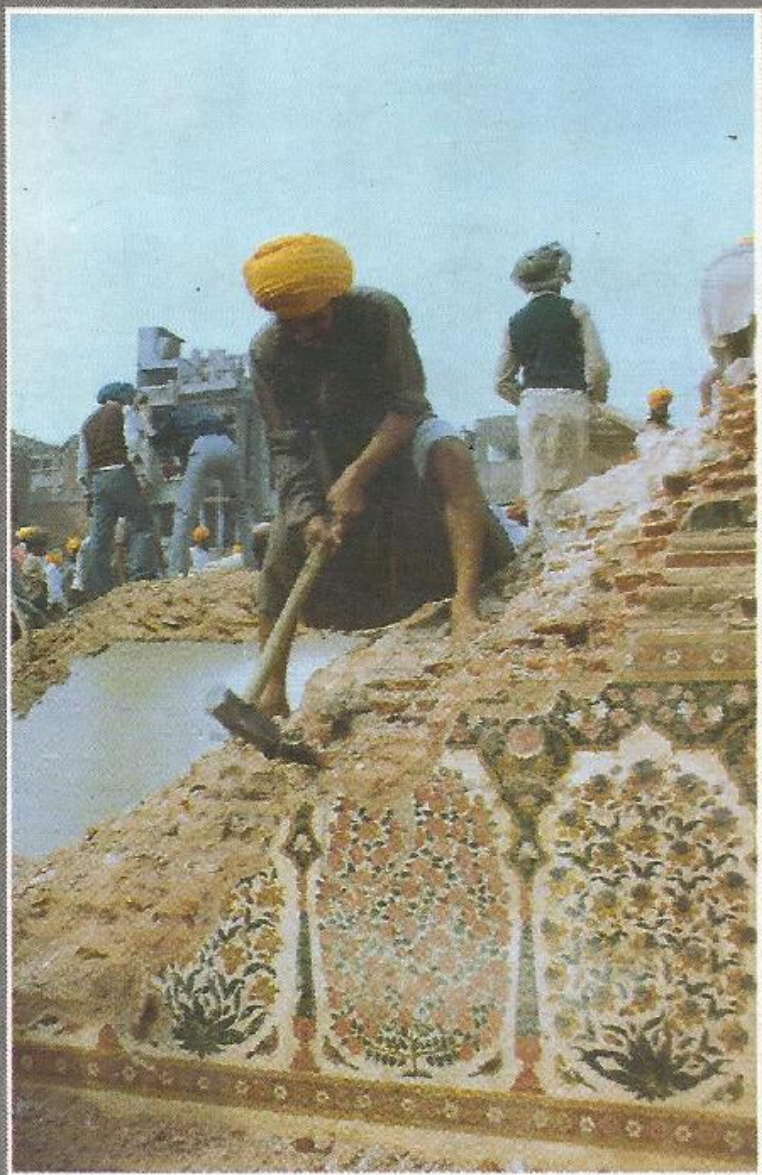

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਸਤਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਾਈ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ

ਸਿੱਖ ਕਲਾ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼